

قصیدر ابو عبد الرحمن الکوردی

له چاپخانه کانی کوژی زانیاری کورد

ژانیهی ژباندنوهی کلهپۆری ئهدهی کورد ، ژماره (۱۱)

دیوانی وه فانی

« میرزا عبدورهیمی سابلانچی »

ئیکۆلیننوهی :

محمد دعلی قهه داغی

چاپخانهی کوژی زانیاری کورد

بمشتا - ۱۹۷۸

له چاپکراوه کانی کوژی زانیاری کورو

دیوانی وه فیاتی

”میرزا عبودژره جیمی سابلانچی“

لیکۆتینموه ی :

محمد د عه لی قه ره داغی

۲۳
۵

بهاء الدین مروو

چاپخانه ی کوژی زانیاری کورو

بمغنا - ۱۹۷۸

من مطبوعات المجمع العلمي الكردي

ديوان وفائي

« المرزا عبدالرحيم الساوجبولاقي »

تحقيق

محمد علي القره داغي

مطبعة المجمع العلمي الكردي

بغداد - ١٩٧٨

وصییه ت بی که مردم تهخت و تابوت تم له عه رعدر کدن
هه تا عالم بزاف من شه هیدی قامه ق یارم

* * *

بلامه علوم بی کوژروی کی یاران وه صییه ت بی؛
چراغی تور بدم هدر ده سته گول بی پاش وه فاق من

* * *

غده زه لی طور فدی من قه ط نییه به وناز کییه
بوله به رکردف دانیاف قه در زاف ده وع

پیشگی

جگہ له وهی بهرهم و هۆنراوهی شاعیرانی کورد به زۆری له ئاو چوه و دهست خویندهواران نه که وتوه و له بلابونهوه بیهش بوه ، یه کهم بار و له کهی گه وره به سهر هۆنراوهی بلاو کراوهی کوردیه وه لی نه کۆلینه وه و وردنه کردنه وه و — دوا به دوا ی ئه وانهش — هه له ی زۆر و ون بونی مه بهست له هۆنراوه کاندایه • چه ند دیوانیکی کوردی وهك : (کوردی) و (وه فایح) و مان بهرچا و ئه که وئی که تا ئیستا چه ند جار به چاپ گه ییندراون و بلاو کراوه ته وه ، به لام جیگه ی داخ ئه وه یه که ئه م دیوانانه جار له جار هه له یان زیاتر بوه و جار له جار لیکۆلینه وه یان که متر بوه و یاری دۆزینه وه ی مه بهستی شاعیر زیاتر ئالۆز و نابار بوه •

بۆیه ئه گهر خوینه رێك بیه وئی تۆزێك باری راستی شیعرێك یان پارچه شیعرێك له شیعی ئه و شاعیرانه بدوزینه وه ئه بی به شوین کۆترین چاپدا بگه زئی ، که ئه مهش پیچه وانه ی باری لیکۆلینه وه و خزمه تی وێژه یه ، چونکه ههر بهرهمێك چه ند جار بلاو بکریته وه ده بی جار له جار زیاتر راست بکریته وه و جواتر و پوخت تر پیشکەشی خویندهواران بکری •

دیوانی وه فایح یه کیکه له و دیوانانه و تائیسنا چوار جار به چاپ گه ییه ، به لام ، به داخه وه ، که ههر جاره ی کۆمه لێك هه له ی تینا زیاد کراوه و چه ند

گولۆله گری کویره ناو شیعره کانی خراوه، به شیوه یه ک واته بی پارچه شیعریک دمخوینریتته وه و هیچی لی و مرناگریی و نازانریی باس و مه بهست له شیعره که دا چییه ! ئەم دهردهش گه لی هوی هیه • له سه رقی هه مویانه وه : شیوه توسینی کون - واته : به کارهینانی رینوسی فارسی له توسینی کوردیدا - که به راستی که سیک زور شاره زای ئەو شیوه توسینه نه بی و له کیشه کانی شیعر ئاگادار نه بی ، ناتوانی بنچینه و بناغه ی راستی پارچه شیعریکی کوردی ، که بهو شیوه نوسرایتته وه ، بدوژیتته وه •

هۆیه کی تر ئەوه یه : زۆری ئەوانه ی تا ئیسته هه ولی بلاوکردنه وه ی هۆنراوه و دیوانی شاعیرانی کوردیان داوه شاره زاییه کی باشیان له جۆره کانی شیعردا نه بوه و چهشی هه مق سه رچاوه و جۆگه یه کی ئەدهب نه بقون و - له بهر هه هۆیه کیش - نه یانویستوه که لک له شاره زا و ئەدهب دۆستان و مرگرن و بۆ ساخکردنه وه ی جیگه ی ورد و شیعی ئاسکی دیوانه کان په نایان بۆ بهرن ، جگه له وهش که هه ندی کات مه بهست له بلاوکردنه وه ی دیوانه کان یان ناو و شوهرت ، یان په یدا کردنی پاره و دارایح بوه !

هۆیه کی تر ئەوه یه : هه ندی له وانه ی دیوانی شاعیرانی کوردیان چاپ کردوه ، هه لساون عاسته و خۆ (به خه یالی خزمهت به زمانی کوردی !) شیعره کانیا له وشه ی بیگانه که و و بیژنگ کردوه و خواوه کیلی ، له لای خویانه وه وشه ی وایان دا ناوه شاعیر نه زانیویه تی و نه بیستویه تی، وه ره نگبی ئەگه ر خۆی له ژياندا بوايه به هیچ جۆر ماوه ی نه دایه ئەو که سانه بهو شیوه گول بژنی باخچه ی شیعی بکه ن (۱) •

(۱) مامۆستا گۆران که له ژبانی خۆیدا به شیک له شیعره کانی به چاپ که یشتون و ، خۆی پیشکەشی خۆینده وارانێ کردون ، دوا ی ئەوه ی گۆزان به سه ر شیوا و بیردا هاتوه و گه لی شیوه ی شیعی گۆزیوه و هه ندی ریبازی بۆ دوا جار خواحافیزی لی کردوه ، ناماده نه بوه هه لسی بژاری شیعره کۆنه کانی له وشه ی بیگانه بکات و ، به ئاشکرا زبانی ئەو

ئەمانە بۆنەتە ھۆی شاررا ئەو ھەي رۆي راستی گەلئ شیعەر و ھۆنراو ھەي
شاعیرە کافمان و خوینەری دیوانی ئەو شاعیرانە ھەست بە تام و چێژی پیری
شاعیرە کە ناکا و زۆر جار ، لە باتی خویشی پیرکردنەو ھە ، لە گەل پەستی و
پەزاردا رۆبەزۆ ئەبێ .

بە رای من ، لە کاتی کەدا ھەندێ پیر و رای تایبەتی دەربارەي شیعری
کلاسیکی بلۆ دەبێتەو ھە (۲) . پەردە زامالین لە سەر ئەو ھەلە و
نازیکیانە و دەرخیستی رۆي راستی ئەو دیوانانە و نرخاندنی ئەو
شاعرانە و ریزگرتنی خاوەنە کانیان ئەریکی گەورەي سەرشانی
شارەزایان و ئەدەب دۆستانی کوردە و ، ئەم کارە تا دوا بکەوێ زیاتر گران
ئەبێ و ، زیاتر مەترسی نەدۆزینەو ھەي رۆي راستی مەبەست لە شیعەرەکان
پەرە دەسێتی .

و ەك وتمان دیوانی (وەفایچی) یەکیکە لەو دیوانانەي تا ئێستە چەند
جار بە چاپ گەییون ، بەلام دۆبارە بەداخو ھە جارێک گەلئ ھەلەو رای
سەیری تیدا بلۆکراو ھەو ھە . بە کورتی بڵین ھیچ جارێک لەو جارنە

کارەي بۆ خویندەواران رۆن کردو ھەو ھە . (بزووانە : بەھەشت و یادگار ،
گۆران ، ل : ۱۳ ، چاپی دو ھەم ، ۱۹۷۱) .

(۲) ھەندیك لە خویندەواران رایان وایە : کە شیعری شاعیرانی کۆنمان
مردۆن و ھەل و مەرجی ژبانی ھاوچەرخیان لەدەس داو ھە و
خۆپێو ھەریک کردیان شتیکی زیادە و ، رەنجدان لە گەلیان بێ ھۆدەيە .
لێرەدا ئەو ھەم بێرکەوتەو ھە رۆژیک چۆمە کتیبخانەي دەسگایەك لە دەسگا
رۆشنیریە کوردییەکان و داوای دیوانیکی (و ەفایچی) م کرد ، لئ پرسیراو یکی
کتیبخانە کە پاش ھەندێ ئەم دیو و دیوکردنی کتیبەکان و گەزان بە
ناویاندا وتی : زۆر جیکەي شانازی ھە کە دیوانی شاعیری وا لە
کتیبخانە کەماندا نیە !!

دهستیکی شارەزا و ئەمینی لە گەڵ ئەبوە و ، هەولی ئەو مەشی بۆ ئەدراوە
زیاتر شیعی وەفایێ بدۆزێتەو و لە گەڵی چاپ بکری ؛ بۆیە دەبینین
دواچاپە که هیچ جۆرە زیاده و جیاوازییەکی ئەوتوی تێدانیە نرخیکی تایبەتی
بە دیوانە که بدا !

ماوەیەك لەمە و پیش دیوانیکی دەسخەتی (وەفایێ) م دەست کەوت ،
پاش هەندێك بەراورد لە گەڵ دیوانە چاپکراوەکاندا بۆم دەرکەوت کە ئەم
دیوانە - دەسخەتە - نوسخەیهکی نایابە و بە چاکترین دیوانی وەفایێ
ئەژمێری ، کە تا ئێستە بەردەست کەوتبێ . بۆیە پیشانی چەند مامۆستای
شارەزا و ئەدەب دۆستم دا کە یەك بە یەك زیاتر نرخی ئەو دیوانەیان
رۆن ئەکردهو و بایەخی زیاتریان ئەدایە و ، هەمۆش تیکرا رایان وابۆ کە
سەرانشەری ئەو دیوانە جاریکی تر چاپ بکریتەو . منیش لە بەر ئەم
هۆیانە ی خوارەو و را کانیانم پەسەند کرد :

۱- ئەم دەسخەتە (۳۸) پارچە شیعی کوردی و (۹۲) پارچە شیعی
فارسی تێدایە کە تا ئێستا بە چاپ نەگەییون .

۲- بە نێسبەت ئەو شیعرانەو کە تا ئێستە بلاو کراوەتەو ئەتوانی
لە رۆی ئەم دیوانەو تا ئەندازمەکی زۆر رۆی راستیان بدۆزێتەو و لەو
هەڵ و نازیکییانە ی تیا یاندان رزگار بکری .

۳- ئەم کارە ی من پالپشت و یاریدەر ئەبێ بۆ هەول و تەقلا یەك
لەمە و لا لە گەڵ شیعرەکانی و فایێ دا بدریت ، چونکە بێگومان ئەم کارە ی من
دوا هەنگاوی ساخکردنەو ی شیعی وەفایێ نیە و رەنگە رۆژانی داهاق
گەلی هۆنراوە و رۆداوی بە کەلکمان دەر بارە ی وەفایێ بۆ دەر بخەن کە تا
ئێستە هیچ تیشك و تروسکە یەکیان لە ئاسۆو ديار نیە .

رېيازىم له نۆسىنه وهى ديوانه كهدا :

۱- نوسخه كهى لای خۆم به ئەصل داناوه و ، به گوێرهى توانا ههولم
بۆ ساخكرده وهى داوه و گوێزومه ته سه ر ریتۆسى ئیستای كوردی .

۲- به داخه وه چاپه كانى پيشۆ گه ليك جیگه ی گومانن و ، بۆ ئەوه
نه شيان به نوسخه دابنرین و ، بۆ ليكۆلینه وه به راوردیان له گه ل بكری و ،
گه ليكيش ههولم دا ئەو كه شكۆل و دهسخه تانه ی چاپه كانى پيشۆيان له بهر
هه لگيراوه ته وه به دهس به يینم ، به لām هه وله كانم بى سۆد بۆن^(۳) ، له گه ل
ئەوه شدا هه ندى جار له ساخكرده وهى به شى بلاوكراده سۆم
لێ وه رگرتۆن و جارى وه هاش بوه وشه يهك ، يان نيوه شيعريكم لێ
وه رگرتۆن و له په راويزمه ئيشاره م بۆ كردوه^(۴) .

۳- ئەگه ر شيعريك له چاپه كاندا هه بى و لای من دهست نه كه وتبى
له شوینی خۆيدا تۆسيومه و باسم لێ كردوه .

۴- هه ر شيعريك - له به شى بلاوكراده - له دهسخه ته كهى لای
مندا بى و له چاپه كاندا نه بى له تيو دۆ كه وانه ی ئاوادا [] دامناوه .

۵- له بهر ئەوهى شيعرى كلاسيكى هه ر شيعره بۆ خۆى مه عنايةك
ئەبه خشی ئيشاره م بۆ جياوازی پاش و پيش كه متر كردوه .

۶- زۆرم مه بهست بۆ مافای شيعره كان ليك بدهمه وه ، به لām پاش

(۳) ئەم هه ول و كوششم به راز و گله يهك له گه ل مامۆستا گيودا باس
ئەكهم .

(۴) په نا بردنم بۆ لای ديوانه چاپه كان وهك شتيكى ناچارى وايه ، چونكه ،
وهك له مهولا باسى ئەكهم ، دهسخه ته كهى خۆم شر و دكۆپه لێ دراو و
به رپۆته .

هه نديك هه لسه نگاندن و خهريك بۆيان بۆم دهر كهوت ئهم كار له تواناي
 مندا نيه ؛ ئه ميهش له بهر چه ند هۆيهك ، له سه رۆي هه مۆيانه وه وه فايح
 صۆفي مه شرهب بوه و شيعره كانيشي به زۆري روا له تي ئه وينداريان
 پتويه و رايه كيش له سه ر ئه وويه كه ئه وه هه مۆ روا له ته ئه وينيهش هه ر له
 چاوه گهي ته سه وه وه وويه و وه فايح شيعري ئه وينتي نيه .

زياد له مهش گه لي زاراوه و ناوي شتومه كي واي به كار هيناوه له زۆر
 ئه ديب و خوينده واري ئيسته ياخي ئه بن . جا من ليره دا به و په زي ئه مانه ته وه
 پي له نه زانيني خۆم ئه تيم و باريك بزانه بۆم بار ناكري له سه ره تاوه خۆمي
 پتوه ماندۆ ناكه م (٥) .

٧- هه نديك ورده تيبيني پتويست به رانه ر به تۆسينه وه ي ديوانه كه
 هه يه له م خالا نه ي خواره وه دا دياريان ئه كه ين :

أ- تۆسه ري ده سه ته كه گه لي جار (دامان) ي به (دمان) تۆسيوه ،
 ئيمه ئه و جيگايانه مان راست كردوه ته وه . هه ندي جار يش له په راوتزدا
 باسمان كردوه .

ب- له ده سه ته كه دا (نرگس) تۆسراوه كه هه ئه گري (نه رگس)
 بي ، به لام پاش ئه وه ي له مامۆستا هيم و چه ند كه سي كه م پرسى و تيكرا
 ئه وه يان سه لماند كه له شيوه ي موكريدا (تيرگس) ئه لين نهك (نه رگس)
 په يره وي ئه و رينازمه كرد و هه مۆم به (تيرگس) تۆسى . هه ر به م پيهش
 له سه ر تۆسيني (رۆح) نهك (رۆح) و (كۆتم) نهك (كۆتم) رۆيشتۆم ،

(٥) كه ئه ليم : ماناي شيعره كانى وه فايح نازانه ... مه به ستم ئه وه نيه كه
 هه ر هيجيان لي نازانه ، به لكو ره نكه ماناي به شي زۆري ئه و شيعرانه
 بزانه و بتوان باسيان لي بكه م و لتيان بكۆلمه وه ؛ به لام هيشتا ئه وه ي
 كه ماناي نازانه هه ر زۆره و بارى ليتكۆلينه وه ي پتويستى به گه لي لي
 زانين و پسپۆرتي ئه بي و به پرسيار و يارمه تي ئه م و ئه ويش ناگاته ئه نجام .

ئەگەر شىتېك وا نەبى لەبىر كراوه .

ج - تۆسەر ھەندى جار (ئايىنە) و ھەندى جارېش (ئاوينە)
تۆسيوھ ئىيمە (ئاوينە مان) پەسەند كىردوھ .

د - تۆسەر گەلى جار ھەلەى كىردوھ و زۆر جارېش نوختە و شتى واى
لەبىر كىردوھ ، ئەوھى ھەلەكە زۆر رۆن بى و شتەكەش بچۆك بى ، وەك نوختە
باسم لى نە كىردوھ ، بۆ ئەوانى تر لە پەراويزەوھ باسېم كىردوھ .

ھ - ھەر وشەيەك ، يان جىگەيەك لە دەسەخەتەكەدا بە باشى بۆم رۆن
نەبۆيىتەوھ بە گومانەوھ تۆسيوھ و لە ناو دۆ كەوانەى [!] ئاوادا دامناوھ .
و - گەلى جار (بىيىم) ى بە (بە بىيىم) تۆسيوھ ، ئىيمە بەلامانەوھ
ھەلە بوھ و چاكامان كىردوھ .

ز - چەند پارچە شىعر سەرەتاكانيان وەك ناتەواو دەرئەكەوئى ، بەم
شىوھ كە كۆتايى ھەردۆ نيوھى شىعرى يەكەمى ئەو چەند پارچە وەك يەك
نىن ، كە ئەمەش لە شىعرى كۆندا بە تەواو ئاژمىررېت ، بەلام جىگەكان لە يەك و
دۆ بە دەرئە ، بۆيە رەنگە شاعىر خۆى ئەو كارەى كىردى .

ھەول و كۆششېم بۆ ساخكردنەوھى ئەم دىوانە :

بارى ئالۆزى و ناھەموارى رېتۆسى كۆنى كوردى - كە لە راستىدا
دروست نىيە بەو رېتۆسە بوترى (رېتۆسى كوردى) ، چونكە يان رېتۆسى
عەرەبى يان رېتۆسى فارسىيە - لە خوئىندەوارانى كورد شاراوھ نىيە و ھەر
خوئىندەوارەى يەك دۆ جار چاوى بە دۆ سى لاپەژە دەستۆسى كوردى
۴ - ۵۰ سالى لەمەوبەر كەوتېن ئەزانى كە چەند بە زەحمەت بارى راستى
مەبەست لە شىعريك يان پارچە شىعريك ئەدۆزىتەوھ و لەناو چەند جۆر
ئىحتىمالدا ئىحتىمالىك ھەل ئەبژىرى ، چونكە كاتى وا ھەيە تەنھا وشەيەك ،

به و ریتۆسه تۆسرایب ، چه ند بار خویندنه وه هه لئه گری و ، خوینهر ئه بێ به کۆشش و زیره کتی خوێ یه کیکیان هه ل بژیری . بۆ نموونه ئه گهر له شوینی کدا بنۆسری (کل) هه لئه گری « گۆل ، گل ، گه ل ، کل ، کول ، که ل ، که ل ، کۆل ، کل » ئه وه نده باره ی لی بدوزرینه وه ئه وسایه کیکیان هه ل بژیری .

منیش که ئهم ده سخه ته ی دیوانی (وه فایح) م ده س که وت ، جگه له شری و دلۆپه لی دراوی و په رپۆتی په ره کانی ، ئهم قۆرته گه وره م له پیش بو که ئه بێ ئه و ریتۆسه کۆنه به ریتۆسی کوردی ئیسته بگۆزم و ئهم دیوانه پیشکه شی خوینده واران بکه م . له خوینده وارانیش شاراوه نه که ئه گهر دۆ سی نوسخه ی جۆراو جۆری دیوانیک ده ست بکه ون باری ئهم ئه رکه تا ئه ندازه یه ک ئاسان تر ئه بێ ، بۆیه منیش هه ر له سه ره تاوه چه ندیک ده نگم روپی و مه چه کم چه رها هه و لم بۆ به ده س هینانی نوسخه ی تری دیوانی (وه فایح) دا ، به لām شتیکی ئه و وتۆم ده س گیر نه بو .

لیره دا ئه وه دینه پیش که خوینهریک بلیت: خۆ مامۆستا گیو * موکریان

* ئهم پیشه کییه کاتیک نۆسراوه خوالی خوش بۆ مامۆستا گیو کۆچی دوا ی نه کرد بۆ و به هیوا ی ئه وه بۆم به م چاپه تازهی دیوانی وه فایح چاوی رۆن بپێته وه و ، وه لāmی ئهم رازو گله ییه ییش له خۆ به وه بیستم ، به لām به داخه وه مهرگه مۆله تی نه دا .

دوا ی له جیهان ده رجۆنی ئه ویش هه ندی دۆنل بۆم له بلاو کردنه وه ی ئهم پیشه کییه دا بێ ده سکاری . به هه ر حال ئیسته که بلاوی ده که مه وه جگه له ده رخستنی راستی و خزمه تی ئه ده بی کوردی هیچ مه به سستیکی ترم نیهو ، خوالی خوش بۆ جیگه ی ریزی هه مووانه و هیچ که سیش بێ هه له ناب و رۆزانی داها تۆیش زیاتر کاره کانی مامۆستای کۆچ کردۆ رۆن ده که نه وه و ، لی کۆلینه وه ی پسپۆر و خوینده وارانیش جیگه و مه که نه تی راست و دروستی مامۆستا گیو دیاری ده کات و هه ول و کۆششه پیرۆزه کانی شی به ورشه داری له سه ر لاپه ره کانی میژوی ئه ده بی رێگه رو نکه ره وه ی نه وه کانی ئیسته و داها تۆی گه لی کورد ده بن و گیانی خزمه تگوزاری و کۆل نه دانی مامۆستای نه مریش هانده ری هه میشه یی

سى جار ديوانى وەفائى چاپ كرده ، بۆ داوات لى نە كەرد دەسخە تەكانى
خۆرىت بداتى ؟ بەللى لە راستىدا ئەمە واىە و ، ھەر ئەم پرسیارەشە روبەزۆرى
مامۆستا گيوم ئەكاتەووە كە راز و گلەبىيەكى لە گەل بكەم ، كە ئەگەر زۆر
ناچار نەبوايەم خۆم لى ئەپاراست :

پاش ئەوەى گەلى ھەولم دا و ھىچ ! ھەلسام نامەيەكى دۆر و درېژم بۆ
مامۆستا گيو تۆسى و ، باس و نيازى دلى خۆم ھەرچى ھەبۆ بۆم تۆسى ،
تەنانەت تۆسىم : مامۆستا تۆ خۆت دەزانی گەلى كەس باسى جەنابت وا
دەكەن كە دەسكارى شیعري شاعيران بكەيت و گەلى شت بگۆزى ،
يەككىش لەو ديوانانە كە جەنابت چاپت كرده ديوانى وەفایە ، وە ئیستا
منیش لە بەر دەسخەتیکى كۆندا ئەینتۆسمەووە و بە ھیوام چاپى بكەمەووە ئەگەر
بیت و دەسخەتەكانى خۆتم بۆ بنیریت و لەم روووە یارمەتیم بدەیت ئەوا من
وینە و نوسخەیان بلأو ئەكەمەووە و یارمەتیدەری تۆ ئەبم بۆ چەسپاندنى
راكانت و سەلماندى چاپەكانى پيشۆ ، خۆ ئەگەر بۆیشم نەتیری ئەوا من
رى و زاست نوسخەكەى خۆم بلأو ئەكەمەووە و جیاوازى كارەكەى تۆ – كە
ئەگەر وەك خويندەواران ئەلین وابى – لە خويندەواران زیاتر ئاشكرا
ئەبى و قسەیان سوار ئەبى • خوا ھەلناگرى زۆرم چاوەزوان كەرد ديسان
ھىچ ! جارێ تر ھەلسام دۆستى خۆشەويستم مامۆستا شىخ عەبدولزەحمان
عەبدولكەرىم بەرزنجى ، كە لە ھەولیر دائەتیشى ، بۆ ئەم مەبەستە راسپارده
لاى مامۆستا گيو ، وەلامى ئەویشى بەو شیوە داہووەو :

كە ھىچ دەسخەتى وەفایى نە و ئەگەر (من) دەسخەتەكەى خۆمى
بدەمى ئەوا ئەو چاپى ئەكات و چەند نوسخەم ئەداتى ! بەمەشەووە نەوہستام
لە ھاوینى ١٩٧٥ دا بیستم مامۆستا گيو ھاتووە بۆ بەغدا گەلیكى بە شویندا
گەزام بەلام نەتوانى بیبینم ، بۆیە پەنام برده بەر مامۆستا (ھىمن) بەلكو

• لاوانى خويندەوار و ئەدەب دۆستى كورد دەبى •
• دیزو سلاوم بۆ گیانى پاکی مامۆستا گيو نەم •

حەقە

ئەو شتيكەم بۆ بىكات ، دواى ئەوئەش مامۆستا ھيىن مەبەستەكەى بۆ شى كىردبەئەو و داواى دەسخەتەكانى لى كىردىق بەم جۆرە وەلامى داوبەئەو : كە دەسخەتى (وەفايتى) ھىچ نىە و ئەبەو ، ئەوئەندە ھەيە كاتى خۆى شىعرەكانى (وەفايتى) لى ئە دەمى بۆكىكى وەفايتى بىستەو كە ئەو بۆكە ھاتەتە ھەولير و ھەمۆ ديوانى وەفايتى لەبەر بۆە ! تەنھا ليرەدا ئەوئەندە ئەلیم : ئايا ئەگەر كورد لەم سەردەمەدا — ئافرەتى ئاواى ببوايە ئەئەئاسرا ؟ دۆبارە ئايا شايانى چەند پەيكەر و باس و ريز ئەئەبۆ ؟! بە كورتى ئەوئەش ھىچ و ھىچ !! بۆيە ئاخىرى كۆل و بارم خست و ھاتەئەو بۆ لای دەسخەتە بۆرى خۆم و يارمەتەى بەرزان : مامۆستا مەلا عەبدول كەرىمى مودەئىس و مامۆستا ھيىن كە بە راستى ئەگەر ئەوان ئەو يارمەتییە گەورەيان ئەدایەم لە تەوانمدا ئەبۆ ئەم كارە بە ئەنجام بگەيەنم . زیاد لەوئەى كە ھەردۆلايان چاك شارەزاي ئەدەبى فارسى و رينقوسى كۆنن مامۆستا ھيىن بۆ بارى ريكى لەھجەى موكرى — كە وەفايتى شىعرى پىن وتەو — يارمەتەكى زۆرى دام ، تەنھا پاداشيكەم بۆيان ھىواى تەمەن دريژى و لەش ساغىيانە كە بەمە زياتر خزمەتى ئەدەبى كوردى دەكەن . ليرەدا ئەوئەو لەبەر ناكەم كە مامۆستا محەمەد مستەفا (حەمە بۆر = ھۆشەنگ) ھەرچى پىن كرا لە يارمەتيم دريغى نەكرد و چەند دەفتەرى دەسخەتى مامۆستا (نەجمەدين مەلا) ى خستە بەردەستم كە گەلنى سۆدم لى وەرگرتن و لە پەراويزەئەو بە (ح) ئىشارەم بۆكردن .

لە نىوان مامۆستايان گىو و سەيداندا :

ئەوئەى راستى پىن لە سەردەئاوئە ئەم ئەويست باس لە ئاومرۆكى چاپەكانى مامۆستايان گىو و سەيدان بگەم ، چونكە ئەمزانى بەم كارە لای ئەو دۆ مامۆستايە زياتر رەزام گران ئەپى و برينيان ئەكوليتەئەو ، بەلام بە ناچارى خۆم لە ئاومرۆكى ئەم مەبەستەدا دى ، لەبەر ئەوئەى وەلامى پرسىياري خويندەواران لە سەر پرسىياري رەوايان بدمەئەو ، چونكە ھەر خويندەريك

بۆی ههیه بۆی : تۆ ئەو چاپانەى مامۆستان گىو و سەیدیان ت بۆ نە کردو
 بە سەرچاوە ؟ بە ئێ ئەم پرسیارە زۆر رەوايە و سەبارەت بە مامۆستا گىو
 وەلام دایەووە . هەرچیش وەکو مامۆستا مەلا محەمەد ئەمینى سەیدیان ،
 ئەو ناسارمەووە کە یەكەم جار چاوم بە پیشەکیە دۆر و درێژەکەى کەوت
 وتم : رەنگە کاریکی باشی کردبێ و منیش سۆدى باشتري لێ وەرئەگرم . .
 بەم هیوايەووە پیشەکیەکەیم خویندەووە ، کە گەیشتمە باسى ئەوێ مامۆستا
 سەیدیان ئەم جارە دیوانى وەفایێ لە بەر دۆ دەسخەتى باش چاپ کردووە کە
 نوسخەکانى : میرزا عەبدولرەحمانى رەزگەیتى و سەید بەهائەدینى سەدریە
 (ل : ۱۳) وتم : دۆر نیە ئەم چاپە زۆر زۆر باش بێ ، بەلام زۆرى پێ نەچو
 بە ئائۆمیدی دەس بەردار بۆم و دەستیکم کەوتە ئەملا و دەستیکم ئەولا !
 چونکە یەكەم شتیك کردم ئەو بۆ هاتم چاپەکانى مامۆستا گىو و مامۆستا
 سەیدیانم شیعر بە شیعر ژمارد و بەراوردیکى وردم کردن ، بەلام ئەنجام
 چیم دەست کەوت ؟ ئەنجامیکى دڵ تەزین و ماندوبوونیکى بێ سۆد ، ئەو
 ئەنجامەش ئەوێ : مامۆستای سەیدیان لە لاپەرە (۸۲) دا چوار شیعرى لە
 چاپەکەى مامۆستا گىو قرتاندووە ، هەر وەها لە لاپەرە (۱۵۴) دا
 پینج خستەکیە کى قرتاندووە و چەند نمونەى تر . بۆبەشى کەمى . بۆ زیادەیش
 لە لاپەرە (۱۳۱) دا دۆ شیعرى زیاد کردووە و لە (۱۳۷) دا یەك شیعر و لە
 (۱۷۳) دا یەك شیعر و لە (۱۷۴) دا دۆ پینج خستەکى . . . بەلام لێرەدا ئەو
 ناسارمەووە کە رای زۆرم لەسەر ئەوێ مامۆستای سەیدیان خۆى ئەم
 شیعرانەى زیاد کردووە ئەم رایەشم بە دۆ بەلگە بە هێژ ئەکەم .

بەلگەى یەكەم ئەوێ : هیچ کام لەو شیعرانەى الای سەیدیان زیادن
 لە نوسخەکەى لای مندا نیە ، ئەمەش ، زیاد لەوێ نوسخەکەى من ناتەواوی
 کەمە ، بۆوا ناکرێ لە چوار پینج جێگە جیاوازیدا دۆ نوسخە جارێک یەك
 نەکەون ! سەرەزای ئەمانەش سەیدیان هیچ دەس نیشاتیکی جێگەى ئەم

زیادانه‌ی نه‌کردوه و باسی سه‌رچاوه‌یانی نه‌کردوه •

به‌لگه‌ی دوه‌م نه‌وه‌یه : یه‌کیك له‌و شیعرانه‌ی که زیادی کردۆن شیعیکه سه‌ره‌تای پارچه‌یه‌کی پێ ته‌واو‌کراوه ، که له راستیدا نه‌و پارچه و پارچه‌ی دوا‌ی نه‌و یه‌ك پارچه‌ن و به‌هه‌له‌ لای هه‌ردۆ مامۆستا کراون به‌یه‌ك، نه‌مه‌ش نه‌و شیعره‌یه :

« دهردی دۆریت کوشتمی ، چاوم نه‌وه سه‌ودا ئیه » (٦)

« رۆت وه‌ دهرخه زولفه‌که‌ت لادا شه‌وی یه‌لدا ئیه » •

وه‌ك به‌لگه‌یه‌کی تر و نه‌وه‌ش نابێ پشت گوێ بخری دیارده‌یه‌کی سه‌رسوز‌هینه‌ر له چاپی سه‌یدیاندا هه‌یه نه‌ویش نه‌وه‌یه : که له چاپه‌کانی یه‌که‌م و دوه‌می هه‌ولێردا چه‌ند جێگه به‌بۆشی ماونه‌ته‌وه مامۆستای سه‌یدیان هاتوه ، دۆباره بێ هیچ باسیك له سه‌رچاوه ، نه‌و بۆشایانه‌ی پێ‌کردوه‌ته‌وه ، له‌مه‌یش سه‌یرتر نه‌وه‌یه که مامۆستا گیویش شوێن مامۆستای سه‌یدیان که‌وتوه و له‌به‌ر نوسخه‌که‌ی سه‌یدیان بۆشاییه‌کانی پێ‌کردوه‌ته‌وه • وه‌ك مامۆستا گیو خۆی ده‌لێ : « ... به‌رگیکم له دیوانی وه‌فایێ چاپی کوێستانی ده‌ست که‌وت نه‌و شوێناوه‌ی که ساخ نه‌کرا بۆ نه‌وه له به‌شه چاپ‌نه‌کراوه‌که‌ی لای خۆمدا رێك و پوخت کراوه‌وه • (ل : ١٢٥ ، چاپی : ٣ ، هه‌ولێر) • »

جاریکی تریش رای ته‌واوم نه‌وه‌یه که مامۆستای سه‌یدیان خۆی نه‌م بۆشایانه‌ی پێ‌کردوه‌ته‌وه ، چونکه له نوسخه‌که‌ی مندا نه‌و جێگایانه به‌ ته‌واوی هه‌ن و هیچ جێگایه‌کیان له‌وانه ناچێ که سه‌یدیان تۆسیوونی ، زیاد له‌وه‌ی که نه‌و وشانه‌ی زیادی کردۆن هیچ له‌گه‌ڵ جێگا‌کاندا ناگونجێن و ما‌فا‌کانیان نا‌زیکه و ، وه‌ك پینه‌ی ره‌ش له جلی سپیدا هه‌ر به‌یه‌که‌م سه‌رنج

(٦) بزوانه : دیوانی وه‌فایێ ، ل : ١٣٧ ، چاپی مه‌هاباد .

ئاڭسكرا ئىبن ! بۇ نىمۇنە ئەم شىئىرى خوارمۇه بخوئىنەرەمۇه و لەگەل
ئەسلەكەدا بەراوردى بىكە :

« بە يادى رۆم دەلى بگرتى بە چاوم گەر ئىشارەت كا .
دەگريئىنى مەلەك پاكى لە عەرش و فەرش و ئەملاكە » .

(فەرش و ئەفلاكە • چاپى سەيدىيان)

(بىزانە : ل : ۸۵ ي چاپى ھەولير و ، ل : ۱۱۸ ي چاپى مەھاباد
ھەرۈمھال : ۸۵ ي چاپى يەك و دۆى ھەولير كە لە « بەچاوم » ھە بە بۆشى
ماۋەتەۋە •) دۋايى شىئىرەكە بە راستى بخوئىنەرەمۇه وەك لە دەسخەتەكەى
لاى مندايە :

« بە يادى رۆم دەلى بگرتى بلا چاوم لە گريەت بى
بەھاران نەمنى باران بە مەيخواران طەرەبناكە » (۷)

وہ ھەر جىگەيەكى تر لەو بۆشايىيە (پزكراوانە !) بگري لەم جىگە
باشتر نيە و حالى لەمە خۆشتەر و ماناي لەمە ريكتەر نيە •

بە پيويستى ئەزانم ئاورىكى تر بە لاى چاپەكەى سەيدىياندا بدەمەۋە و
ئەۋەندە بلييم : مامۆستاي سەيدىيان ئەلى : « ۋە بۆغەلەت گيرى و تەۋاۋكردنى
ديوانەكەش سى ۳ كارى بە نرخم كرد و بەجيم ھيئا » •

« الف — دۆ توسراۋەۋەى كۆنەم وە دەس خست : »

« ۱ — توسراۋەى برام ميرزا عەبدوززەھمانى (رەزگەيتى) سابلآختى
دەسخەتى سالى ۱۳۱۸ بە خەتى خوالى خۆش بو ميرزا عەلى رەزگەيتى
باۋكى • »

« ۲ — توسراۋەى سەيد بەھائەددىنى سەدرى ساداتى دانىشتوى
(خانى) توسراۋەۋەى سالى ۱۳۲۲ •• » (ل : ۱۳ چاپى سەيدىيان •)

(۷) بىزانە : ديوانى وەفايح ، (دەسخەت) ل : ۸۵ .

یه کیک ئەم سەرمتایە بخوینێتەو بەروای بەو ئەبێ کە ئەم مامۆستایە
 کاریکی یە کجار بایە خداری کردووە و لیکۆلێتەو یەکی زانستی بە ئەنجام
 گەیاندووە ، بەلام هەمەیس بە داخووە کە ئەگەینەو لە لای چاپە کە حەپەسان و
 سەرسامی و هەناسە ساردی زیاتر هیچ شتێک نابەسینەو ، چونکە وەک
 لەپێشەو بەسمان کرد هەمو ئال و گۆز و جیاوازییەکی ئەم (لیکۆلێتەو
 تازە یە !) بریتیە لەو چەند شیعەر بۆ وەفایێ هەلبەستراوە و ، کۆمەڵە
 هەڵە یەکی تازە کە کەوتووەتە ناو چاپە کە • ئەگینا لە سەرانی سەری دیوانە کەدا
 پەرەوێژێک نابینی بلێ : ئەم جێگە راست کرایەو ، یان نوسخی فلان و
 ئەلێ ، زیاد لەو هیش چاپە کە ی مامۆستا گیو دانراوە بێ پاش و پیش و ئال و
 گۆز لە بەری چاپ کراوەتەو و تەنانت لە چاپە کانی هەولێردا ، بە هەڵە ،
 پارچە یەکی پیتی (تی) پیش پارچە کە ی پیتی (بی) خراوە کەچی مامۆستا
 سەیدیان ئەو هەڵەیشی بە سەردا تێپەژێوە و بۆی راست نە کراوەتەو • جگە
 لەو ی پارچە یەکی (نالی) لای گیو چاپ کراوە سەیدیانیش پیتی نە زانیوە
 هەروەها پارچە یەکی (کوردی) : «چیشتم ئەمژۆژە هری ۰۰۰» بەلێ ئەوەندە
 جیاوازی تر هەیه پەنجە بۆ راکێشانی پێویستە ئەو هیش ئەو یە : کە ژمارە ی
 لاپەژەکان و جێگای پارچە شیعەرەکان لای سەیدیان گۆژاوە کە ئەبو — مادام
 مەسەلە کە هەر لاسایی کردنەو یە و بەس ! — ئەو جیاوازییەیش نەبوا یە !!
 چونکە گیو بە سی جار چاپ کردنەو هیشتا ژمارە ی لاپەژەکان و جێگە ی
 شیعەرە کانی نە گۆژێوە ، بەم شیوە کە پارچە شیعریک ئەگەر لە چاپی یە کەمدا
 لە لاپەژە ۸۵ دا بیت هەر ئەو پارچە شیعەر لە لاپەژە ۸۵ ی چاپی سێهەمدا
 جێگە ی خۆی نادۆزێت ! بۆ نمۆنە بزوانە پارچە شیعری :

« دەمێکی هەستە پێ قوربان جمالت عالم ئاراکە ۰۰۰ »

چاپی یەک و دو و سێ هەولێر •

خوینەری بەرێژ ! نامەوی لەم ئەندازە زیاتر لە سەر ئەم باسە بۆم ؛

چونکه « ئەم ھەویرە ئاو زۆر ئەبات » و تەنھا مەبەستم ئەو یەكە بزانی ئەو چا پانە جینگەي متمانه نین و ھەوئ لە گەئ دانیان خۆماندو کردنی خۆزاییە . ھەر ئەمەشە وای لێ کردم ئەو چا پانە پشت گوئ بخەم و لە کاتی زۆر ناچاریدا نەبێ هیچیان لێ وەرنەگرم . ئەوەش لە خوینەر ناشارمەووە کە جارێك سەرلەبەری دیوانی وەفاییم بە بەراوردراوئ لە گەئ چا پەکاندا تۆسییەووە بەلام ئەم بێ متمانهییە ئەو ی پێ کردم کە دەستم لەو ئەرکە زۆرە ھەلگرت و ھاتم جارێکی تر لەبەر دیوانەکەي خۆم ، بێ بەراوردکردن ، سەر لەبەر تۆسییەووە .

وەسفیکي دەسخەتەکەي دیوانی وەفایي :

وا لە خوارمەووە باسیکی ئەو دەسخەتە ئەکەم کە کردۆمە بە بنجی لیکۆلینەووەي دیوانی وەفایي و پشتم پێ بەستووە :

١- بە یەكەم چاوپیاخشاندن ئەو مان بۆ دەرئەکەوئ کە ئەم دەسخەتە سەرمتا و کوتایی نەماوە ، ئەمەش ئەیتتە نیشانەي ئەو ی کە تەواوئ ھۆزراوەکانی وەفایي تا ئێستە بە دەست نەھاتووە ، نازانرئ کئ ئەم دەسخەتەي تۆسیووەتەووە ، لە کوئ و ، لە چ کاتیکیدا تۆسراوەتەووە . . . ئەمانەش ھەر یەكەیان گەلێ سۆد و بەلگەي بە فرخی بە دەستەووە ئەدا و رۆی لیکۆلینەووەي زۆر شتی بە دەستەووە ئەدا ، کە ئێستە ھەمویان لە کیس چۆن .

٢- دەسخەتەکە دۆ بەشە :

بەشی یەكەم بەشی فارسی :

ئەم بەشە (٦٧) لاپەژەییە هیچ کوتایی دەس نیشان نەکراوە ، تەنھا ئەو نەندە ھەییە لاپەژەییەك بە سپیتی ماوەتەووە و ، دوايي بە خەتیکي تر لە

نیوهی ئه و لاپه زه دا پارچه یه ك شیعری (خاقانی) تۆسراوده ته وه • ههر له و
لاپه زه یه دا به قه له می (ره صاص) میژویه کی سالی (۹۲۰) تۆسراوه ، به لام
ئه م میژوه دوا ی تۆسینه وه ی دیوانه که تۆسراوه •

به شی دۆهه م : به شی کوردی

ئه م به شه به پارچه ی :

« ئه ی خۆش خه به ر ، نه سیمی سه حه ر ، په یکی عاشقان »

ده ست پێ ئه کات که تا ئیسته بلآونه کراوده ته وه • به شی کوردیش
(۱۰۲) لاپه زه یه و کو تایی نه ماوه و ناوی که سی پێوه نه •

۳- ده سخته که کۆن دیاره و به ته خمین و به راورد له وه ئه چی ته مه نی
له ۷۰ سالیك که متر نه بی ، باشیش هه لته گیراوه ، بۆیه ئاو و دلۆپه ی زۆری
به رکه وتوه و گه لیکی کوژاوده ته وه و ره ش بوه ته وه و زۆر به زه حمه ت و
کیشه ئه خو ئیریته وه •

۴- پانایی لاپه زه ی ئه و کاغه زه ی تیا تۆسراوده ته وه (۱۱) ساتیمه تره ،
دریژیه که شی (۱۹) ساتیمه تره ، ژماره ی شیعری لاپه زه کان وه کو یه ك
نیه • له به شی فارسیه که یدا له دۆ جیگه دا په زه - یان زیاتر ی که وتوه •

۵- تۆسه ره که ی له کاتی تۆسینه وه یدا - به پێچه وانه ی هه ندیک له
ده سخته ته کانی تر - هیچ جیگه یه کی ، من پێ بزانه ، له شیوه ی قسه و
گفتوگۆی موکری نه گۆژبوه • ئه مه ش ئه وه ئه گه یه نی تۆسه ره که یان موکری
بوه ، یان زۆر به ئه مانه ته وه شیعه ره کانی تۆسیوه ته وه •

۶- شایانی باسه تۆسه ره په یزه و ی یاسای کۆنی له تۆسینه وه دا نه کردوه ،
به م پێ به گو یزه ی پته کانی هیجا غه زه له کان بنۆسیته وه • به لکو ئه و

په پزه وی شیوه په کی تاییه تی کردوه ، که گومان به خوینه ر په یدا نه کات
 که بلن رهنگه دیوانه که له بهر دهستوسی وهفایح توسرایتیه وه و په پره وی
 (تهرتیی زمه نه تی) یان شیوه په کی تاییه تی کرایچ . به تاییه تی کاتنن نه وه
 بزائرنن - وهك ماموستا هیمن نه لنن - زور باوه نه وه غه زملهی له م دهسخته ده
 دوا پارچه په دواغه زملی وهفاییه و وهفایح دوا ی نه وه چوه بو سه فیری حه ج و
 له وی کچی دوا یی کردوه و نه گه زاوه ته وه .

نه م ریبازه ی توسه ر و نه م باسه وایان کرد که له بهر نه و گومانه
 پیوستیکی تاییه تی به گویره ی دهستوسه که بنوسم و پیشکشی خوینه رانی
 بکه م تا زنجیره ی پارچه شیعه کانی دیوانه که یان له بهر دهستا یت و له بهر
 روشنایی نه و ته رتیه ده بتوانن له ه نه دنن باری شیعه کان بگن ، یان
 لیکولینه وه یان پیشکشی نه ده بی کوردنن و خوینده واران بکن .

هرچه ند نه م دهسخته ته ه نه دنن کم و کورنن تیدایه و هه مق شیعه کانی
 وهفایح تیدا نه ، نه وه نابن به هوی نه وه نرخن (وهك دایکی هه مق
 دهسخته ته کانی وهفایح) که م یتیه وه و به چاوینکی که م سه یری بکرن ، به لکو
 نیستا و تا کاتنن دهسخته تیکی له م باشر سه ر هه ل نه ده به یه که م سه رچاوه ی
 باوه زپن کراوی دیوانی وهفایح نه زائرنن و هه میشه نه بی بو گومان بزنی و
 هه له راست کردنه وه بو الای بگه زینه وه .

۷- پاش خوینده وه و پیداجونه وه په کی ورد جاریکی تر مه به ستیکی
 گرنگ له کاری توسه ری دهسخته ته که دا جیگهی سه رنج و لیکولینه وه په ،
 نه و مه به سته ش : هه ولدانی توسه ره بو به کاره یتان - یان باشر بلین
 دوزینه وه - ی ریتوسیکی کوردنن ، هرچه ند سه ره تای دهستوسه که
 نه ماوه و ، هیچ باسیکیش له م مه به سته نه کراوه و ، میژوی توسینه وه ی
 دیوانه که یش نازائرنن ، وهك باسمان کرد دهستوسه که بیگومان له (۶۰) سال
 زیاتر له مه و بهر توسراوه ته وه ، که به راوردی نه م دهستوسه له گه ل

دهستوسىكى كوردىج هاوته مەنى خۇيا دەكەين ، گەلىن ھەول و تەقالاى رىتوسى كوردىج لە ناو دېزەكانى ئەمدا بەدى ئەكەين كە لە ناو دەستوسە هاوته مەنەكانىدا سەرەتايان ديار نىيە ، وەك :

۱- زۆر رۆنە تۆسەر لە گەلىن چىگەدا ھەولى داوھ جياوازى لە تىوان لامى قەلەو و الامى بچۆكدا بدۆزىتەوھ ، بەلام بە يىرى خۆى جگە لە بەكارھىنانى پىتى (ض) لە باتى لامى قەلەو رىگەيەكى ترى بۆ چارەسەرى ئەم مەسەلە نەدۆزىوھتەوھ ، بۆ نمۆنە لە باتى (دَل)، (دُض) و لە باتى (قۆل) ، (قوض) و لە باتى (سَل) ، (سُض) و لە باتى (خەملىوھ) ، (خەمضوھ) ى تۆسيوھ ، وەك لە گەلىن چىگەدا ، پاش راست كوردنەوھى رىتوسەكە ، ئىشارەم بۆ ئەم مەبەستە كوردوھ .

۲- لە شىوھى گفتوگۆى موكرىدا چەند زاراوھى تايبەتتى ھەيە ، وەك (ھەندىكى) لە چىگەى (ھەندىك) ، (جاريكى) لە برى (جاريك) ... تاد تۆسەر بە رۆنى ھەولى چارەسەر كوردنى ئەم مەبەستەشى داوھ و بىرى لى كوردوھتەوھ ، بەلام ، وەك ھەموھەولكى سەرەتايى ، چارەسەرى تەواوى نەدۆزىوھتەوھ و بە گوڭرەى بۆچۆنى خۆى ھىي خۆى ، كە لە رىتوسى ئىستاي كوردىدا لە جىي سەر (فەتخە) دائە نرئ ، بۆ ئەم مەبەستە داوھ و ، مەگەر لە يىرى چۆبج ئەگىنا لە سەرلەبەرى ديوانەكەدا پەترەوى ئەم نىشانەى كوردوھ ، بەلام لە لايەكى ترەوھ ئەم ھەولە بەھۆى سەرلەتەكەدان تەواو ئەبج و ، خوڭنەر ، ئەگەر باش شىوھى موكرى ئەزانى و زۆرىش ورد ئەبج بە ھەلەدا ئەچى ، چۆنكە تۆسەرى دەسختەكە ئەم نىشانەى لە چىگەى خۆيدا لە برى سەر (فەتخە) ىش بەكار ھىتاوھ و تەنھا زىگەيەك بۆ دۆزىنەوھى مەبەست وريايى خوڭنەر و شارەزايى شىوھى موكرىيە . (۸)

(۸) وازانم ئەم بۆچۆنەى ئىرەى لەسەر بنج و بنەوانى رىتوس و فۆنەتېكى زمانى فارسىيە ، چۆنكە (كە) لە فارسىدا ، بە لكاوئ و بە جياوازى ،

۳- زۆر جار (ه)هیتی له باتی سهر (فتهحه) به کار هیناوه وهك (داوه)
 یان (دیوانه) یان (بسته) ، به لام و منه بچ ئه مه له هه مو جیگایه کدا کرابی ،
 زیاد له وهیش ئه بینین له یهك وشه دا له نیوهیدا په یزهوی ئه کاو له نیوهی تریدا
 نایکات ، وهك (وره) = (وهره) و گه لی جیگهی وهها .
 له کاتی به راوردن (خ)م بو ئه م دهسخته ته کردوه به نیشانه .

وه صفیکی دهسخته کانی تر :

زیاد له م دهسخته ته ی که به ئه صل دامنا ، که لکم له چه ند که شکۆل
 وهرگرتوه و وهك سهرچاوه پشتم پی به ستون و شیعرم لی وهرگرتون و
 جیاوازیانم له په راویژدا دهس نیشان کردوه .

۱- که شکۆلی (مهلا رهسۆلی توربهیتی)

ئه م که شکۆله له سهر شیوهی (بیاض) قوسراوته وه و ، (۲۱۷)
 لاپه زهیه و شیعی کۆمه لیک له شاعیرانی کوردی ، وهك : نالی و کوردی و ،
 وهفای و ، فیکری و ، حاجی قادر و ، ئه ختر و ، مهولانا خالید و ...
 چه ن دین شاعیری تری تیدا یه . به خه تیکی فارسی شکسته قوسراوته وه ،
 قوسهره که ی زۆر خویندموار نه بوه و هه له ی ئاشکرای له قوسینه وه کهیدا
 کردوه .

دریژی لاپه زه کانی (۱۷) ساتیمه تر و پانیسی (۱۱) ساتیمه تره . له
 سالی ۱۳۱۰ ی کۆچیدا له مزگه وتی مهلا جامی (که له کویه یه . م . ع . ق)
 له خزمهت (مهلا ئه حمه دی ورمی بی) دا به دهستی (مهلا رهسۆلی توربهیتی)
 قوسراوته وه .

به گوێره ی یهك دو پارچه ی دوا یی دیاره که قوسهر سه فهریکی

به (کی) ئه خوینریته وه . ئه م نیشانه ی لای قوسهره کهیش دهقی ئه وهی
 فارسییه .

که رکوکیشی کردوه و لهوئ ، له کاتی سهفه ره کهیدا ، پارچه یه ک شیعری خاقانی توسیوه ته وه .

له کاتی بهراورد ایتی (ر) م بو ئهم که شکۆله دانا . ئهم که شکۆله ته نها پارچه ی «هیند نه خوئی دهردی دۆریم وهخته گیان و دل دهرئ» ی تیدایه .

۲- مینای شکسته :

به (ح) ئیشاره بو دهستوسیک ئه که م له (م. هوشه نگ) کاک (حه مه بۆر) م وهرگرت ، ئهم که شکۆله ناوی (مینای شکسته) یه و ، له بنجدا - به گویره ی قسه ی کاکه حه مه - سی بهرگه ، بهرگی یه که می ، که من دیومه ، ۴۴۰ لاپه زه یه ، شیعری پتر له ۶۵ شاعیری تیدایه . ئهم که شکۆله کوکردنه وه و ریکخستنی (مامۆستا نجم الدین مهلا) یه .

به راستی مامۆستا نه جمه دین مهلا له کوکردنه وه و توسینه وه ی بهرهمی شاعیرانی کورددا رهنجیکی فراوانی داوه و گه لیک دیوان و هۆنراوه ی به فرخی ئه و شاعیرانه ی له که ناری دهریای ون بۆن و له ناوچۆنه وه هیناوه ته وه بو جیگه ی بئ ترس . به لام دیسان ئه وه جیگه ی داخه که پاش کوچی دواپی ئهم مامۆستایه کتیبخانه که یی و بهرهمه کانی دهستی به تهنگه وه ها تو نه پیاراستون و پرش و بلاو بۆته ته وه و رهنگه گه لیکیشیان له ناوچۆن .

مامۆستا نه جمه دین مهلا به کوکردنه وه ی (مینای شکسته) کاریکی یه کجار دلسۆزانه ی به ئه نجام گه یاندوه . به لام ئه گهر له کاره کهیدا دۆ خالی رهچاو بکردایه سۆدی کاره که ی گه لئ گه وره تر ئه بۆ :

أ- کات و توانای خوئی بو نویسنی بهرهمه چاپ نه کراوه کان به تاییه تی ته رخان بکردایه و کاتی له گه ل چاپ کراوه کان به سهر نه بردایه ؛

چونكه ئەينين مامۆستا كاتىكى زۆرى له قوسينهوهى ديوانه چاپهكانى وهك : ديوانى مهولانا خاليد و نالى و ... تاد بهسهر بردوه و له بهر ديوانه چاپهكان روقوسى كردونهتهوه .

ب - له كاتى قوسينهوهى ميناى شكسته دا دياره سامايكى گهلى گه و رهى له بهر دهستدا بوه ، بهلام ئه و كارى گولچنى له ئهستوى خوى گرتوه و ، به هوى يهكبالى و بى يارمهتيدهرىيهوه نهيتوانيوه خهرمانى هونهرانى كورد له جىگهيهكى بهرز و راسايى و بهرشهمالدا ههlda ، كه پاش پاك كردن و كهو و بيزنگ خهرمانيان لى ههگيرايه ، زياد له وهش جار جار نه بى دهس نيشانى ئه و سه رچاوانهى نه كردوه كه گول بژنى لى كردون .

كارىكى تر كه زور جىگهى ريزه بو مامۆستا نه جمهدين مهلا له ميناى شكسته كهيدا ئهويه : به گويزهى دهرهتان و تواناى خوى هىچ كام لهو شاعيرانهى له بىر نه كردوه و دهربارهى ژيانى ههرىهكه و شتىكى قوسيوه ، جارى وايش ههيه له پهراويزهوه لهو ته رجهمه كوئيوهتهوه و روى راستى ، به گويزهى بوچونى خوى ، دهرخستوه .

لهو سى بهرگهى ميناى شكسته بهرگهى يهك و سى لاي مامۆستا هوشهنگه . ئهم دو بهرگه (متفرقه) شيعرى شاعيرانى كورديان تىدايه .

بهرگهى دوى ميناى شكسته بريتيه له ديوانى پيره ميژد ، ئهم بهرگه لاي ئهحهى چۆره چيشته ، كه خهلكى سلېمانيه و ، ماوهى چهند ساليكه له تاران دانه نيشى .

مامۆستا هوشهنگ دهفته ريكي كهى مامۆستا نه جمهدين مهلاى پيشان دام به ناوى (ئهوراقى پهرىشان) كه هه ندى شَر و په رپوت بو .

۳- (سۆزی نیشتمان)

ئەم دەسخەتە بریتىيە لە كەشكۆلئىكى گەورە كە (۱۲۷۰) لاپەزەيە ،
يىجگە لە پېزىست ، ناو و شىعر و بەسەرھاتى ۱۸۰ شاعىرى تىدايە . ئەم
كەشكۆلە لە سالى ۱۹۴۲ زى ۱۳۶۱ ى كى بە دەستى مامۇستا ئەجمەدىن
مەلا لە سلىمانى تۆسراوئەتەو .

ئەم كەشكۆلە سەرچاوى (مىناى شكستە) و (ئەوراقى پەريشان) ،
چونكە ئەم لەوان كۆتەرە و لە كاتى بەراوردى شىعرەكانى وەفايىدا
جياوازيەكى ئەوتۆم لە تىوان ئەم و (ح) دا ئەدى . لە كاتى بەراوردا پىتى
(ن) م بۆ ئەم كەشكۆلە دانا . ئەم كەشكۆلە لای مامۇستاسادق بەھائەدىنە ،
زۆر سوياسى ئەكەم كە ئەم كەشكۆلەى پىشاندام ، بەلام بە داخووە ماوۋى
يىنىنەكەم تىر و تەسەل نەبو .

۴- كەشكۆلى مەلا فەتاحى كاگرەلئى :

ئەم كەشكۆلە كەشكۆلئىكى گەورەى زۆر جوانە تىكرا - جگە لە
چەند يادگارتيك - بە قەلەمى (مەلا فەتاحى كاگرەلئى) ^(۹) تۆسراوئەتەو .

(۹) بۆ ژيانى مەلا فەتاح گەلئى پرسیارم كرد و گەژام ، شىتىكى تۆسراوم
دەربارەى دەست نەكەوت . بە دەمى لە مامۇستا مەلا عەبدولكەرىمى
مودەرىسم بىست كە: مەلا فەتاح خويندەوارى مەلايەتى ھەبوە و مەلايەتى
چەند دىي كرده و بە نانى مەلايەتى ژياوہ . بەلام لەگەل ئەوھشدا پياوئىكى
ئازا و چاونەتساو بوە و ، رۆحى عەشايرەى تىدا بوە . لە دەور و بەرى
۱۳۴۰ ى كدا كۆژراوہ ، شىپوہى كوشتنەكەيشى ئەمەيە : پيش
ماوہبەك خزمىكى مەلا فەتاح ئەكۆژرى ، بە ريكەوت مەلا فەتاح لە شايبەكدا
قاتىلى خزمەكەى ئەبىنىچ ، مەلا فەتاح سوارچاك ئەبىچ و چەكدارىش ئەبىچ
ھەر لەو شايبەدا ھەلئەكۆتتە سەر كابراى كە خزمەكەى كوشتوہ و
ئەيكۆژتەوہ . پاش ماوہبەك كەس و كارى ئەم كۆژراوہ شەو لە جىگادا
مەلا فەتاح ئەكۆژنەوہ . بەم شىپوہە ژيانى ئەم زانا ئەدەبپەرورە كۆتايى
پىچ دىت و كەشكۆلە رەنگىنەكەى بە يادگارتيكى زىندۆ لای ئەدىب و
ئەدەب دۆستانى كورد ئەمىتتەوہ .

شیعری کو مہ لیکئی زور له شاعیرانی گه وری کوردی تیدایه • ژمارهی
لاپه زه کانی له (۷۰۰) زیاتره • به شی هه ره زوری شیعری کوردیه ، شیعری
فارسی و عه ره بیتی تیدایه •

توسه ره که ی زور ئه دهب دۆست بو و ، گه لای به ته نگ کاره که یه وه
هاتوه و که شکۆله کهیشی بئ ئه ندازه به لاوه به نرخ بو و له چه ند لای
که شکۆله کهیدا ، به توسین ، سویند ئه خوا تا خوی زیندۆ بئ نایدا به کهس و
با کهس ، به داوا کردنی ، زیزیی خوی له سه نگ نه دات !

ئهم که شکۆله لای نه وهی شیخ مارفی نه رگسه جارتی ماوه ته وه و
ئهویش به گوێره ی وه صیه تی مه لا فه تاح خوی •

بۆ لیکۆلینه وهی دیوانی وه فایح سۆدم له م که شکۆله وه رگرتوه و
چه ند پارچه شیعری وه فایح تیدا بو به راوردم کردن ، زیاد له وهش پارچه یه ک
شیعری تیدا بو که له هیچ لایه کی تر دا نه بو • بۆ ئهم که شکۆله ، له کانی
به راوردا ، نیشانه ی (ف) م دا ناوه •

به گوێره ی وینه ی له بهر (میکرو فیلم) هه لگیراوه ی که له لای منه دریزی
هه ر لاپه زه یه کی (۲۵) ساتیمه تر و پانیشی (۱۵) ساتیمه تره •

تییینی : له و جیگایانه دا که به ناچاری گه ژاومه ته وه بۆ چاپه کانی پیتو
به (ه) ئیشاره م بۆ چاپی هه ولێر کردوه و مه به ستم دوا چاپه که چاپی
سیه مه می گیوه •

وه فایح و شیعری ئه وینداری :

له سه رانه ره ی دیوانی وه فایح دا — بلاو کراوه و بلاونه کراوه — ، جگه
له چه ند مه به سنیکی شیعری ، وهک : الاوانده وه و وه صف و پیا هه لدانی
شیخان و داوای توتن و ... تاد ئه وه ئاشکرایه که شیعره کانی (وه فایح)
رواله تیکی ئه وینداری و ، باسی دلداری و ، ئاواتی به یارگه یشتن و ،

دمر بښنی دمر د و ناسوړی دوری له دولبر و ... یان پیوه رهنګ ته داته وه ،
 به جوړیګ که نه م مه به سته به شی هره زوړی دیوانی وه فایح گرتوه ته وه .
 لیردا نه وه نده نه لیم : وه فایح به م کاره مهیدانی فراوانی شیعی له به رده م
 هست و بیري خویدا ته سګ کردوه ته وه و خوی دوچاری نه وه د و که وانه ی
 نه وینه کردوه ، که نه گهر وه فایح نه وینداریکی زور به په رویشیش بوی
 هیشتا هر نه وه نده ی نه نه ویت که نه و له گه لی ماندو بوه . لیردا وه نه ی
 به ووی رهخته له وه فایح بگرم و نرخی دیوانه که ی که م بکه مه وه ؛ به لکو
 مه به ستم دیاری کردنی خلیکه که به پیویستی نه زانم په نجه ی بو رابکیشم ،
 نه ویش دویات بونه ووی یه ک مانایه له چنه د جیګه ی جیاجیادا . چونکه
 وه فایح نزیکه ی (۱۰۰) پارچه شیعی ، هر له به شی کوردیدا ، له مهیدانی
 نه ویندا وتوه . نه مه له کاتیکدا نه یشی توانیوه مانای باس نه کراو و ، ههستی
 تازه و شیوه ی تایه تی بدا به هر پارچه یه ک له شیعه کانی . خو نه گهر
 وه فایح به م شیوه مهیدانی شیعی له به رده می خویدا ته سګ نه کردایه ته وه .
 دیوانه که ی زور به نرخت نه بو . که نه مه نه لیم وه نه ی مه به ستم نه وه ی
 داوای شتیګ له وه فایح بکه م له باریدا نه بوی وه ک بلیم : با شیعی
 نیشتمانی بو تایه ، یان باسی جوړه شتیکی بکردایه ، که له سه رده می نه ودا
 نه بیستراوه و باوی نه بوه .

زیاد له ده ست نیشان کردنی نه م خاله له م باسه دا ، وه ک هیوا یه کی
 نه هاتوه دی و ، کاریکی له کار ترازو ، نه وه نده نه لیم : که نه گهر وه فایح له
 مه به سته کانی تری شیعی ردا نه سپی بیري خوی تاو بدایه زور پیشکه ووتوتر
 نه بو ، وه ک نه بینین له چنه د پارچه شیعی کدا له نه وینداری د و رکه وتوه ته وه
 زور ههستی ناسک و ، وشه ی رهنګین و ، مانای خوش و به تامی هیناوه ته
 کایه وه که له نه وینداریدا ده ست ناکه ون . وه ک له پارچه ی : « نه ی
 رهیقان وهر نه یاریم ... » دا ناشکرایه . نه ویشی وه ک دیارده کی تری

سەرنج زاكىش ناتوانم باسى نەكەم ئەو ەيە وەفايى بە جۆرىك لەگەل
 ئەویندارى — يان شیعری (۱۰) ئەویندارى — دا شیلراو ە ناتوانى لە باسەکانى
 تریشدا لىي جايىتەو ە ، وەك ئەیین لە شیعەرەکانى سۆال و داواکردنى
 تۆتىشدا ئەو مەبەستە ئاوقای شیعەرەکانى ئەيىتەو ە :

« ئەو تۆتنە كە مەيلى وەكو (دل) بە سۆتنە »

« ئەو تۆتنە كە (رەنگى) وەكو (عاشق) ئەصفەرە (۱۱) »

وەكو وتم ، ئەم باسە هیچ لە نرخی دیوانى وەفايى كەم ناكاتەو ە و
 ئەو ەندە بۆ وەفايى بەسە كە ئەو ەمۆ وشە جوانانەى كوردى بەو ئاوازە
 خۆشانە بۆ تۆماركردۆین و ، كە گوئى لە دەنگى گۆرانى بێزان ئەگرین كەم
 وا ئەبى شیعەرەکانى وەفاییمان بە بەستە و مەقامى دەنگ خۆشانى وەك

(۱۰) كە ئەلیم : — يان شیعری ئەویندارى — مەبەستم پارێزە لە باسێك كە لە
 مامۆستا مەلا ەلى سنجەریم بیستو ە و ئەوا لە خوارەو ە دەقەكەى
 ئەنۆسم : مامۆستای سنجەرتى بۆى گېژامەو ە كە لە خوالى خۆش بۆ
 پیرەمێردى بیستو ە كە كانى چو ە بۆ حەج لە بێوان مەكە و مەدینەدا لە
 گەل وەفايى بە يەك گەيشتۆن و ماو ەيەکیان وتو و بێزى ئەدیبانە بە يەكەو ە
 كردو ە ، لە پاشان وەفايى بە پیرەمێردى وتو ە : من خەلكى سابلاخ پیم
 ئەلین : ەمۆ ەو نراو ەكانت ەمر باسى خەت و خالى كێزان ە ، منیش
 ئەمەم پى ناخۆش ە، چونكە ەمۆ شیعەرەكانم ەمر لە ستایشى پېغەمبەردان .
 دوايى بە پیرەمێرد ئەلئى : من ئەمە جارى سېھەمە دیم بۆ حەج ، ئەم
 جارە دوايى ەصیەتم بۆ خەلك كردو ە و پیم وتۆن : ئەگەر من شیعەرەكانم
 بۆ كێزان وتبى ئەوا ئەمجارەیش دیمەو ە ، و ە ئەگەر لە ستایشدا بى ئەوا
 لای پېغەمبەر ئەمپنمەو ە و لەمۆ ئەمرم . پیرەمێرد وتى : دواى زیارەتى
 مەدینە چۆن بۆ زیارەتى (اخند) ، وەفايى لەمۆ تۆشى نەخۆشست
 سەچۆن بۆ و لەمۆ كۆچى دوايى كرد و بە خاك سپێردا .

من لێرەدا ئەم باسە تەنها وەكو ئەمانەتيك ئەنۆسم و وا ئەزانم بى
 لىكۆلینەو ەيەكى زۆر ئەم باسە ناسەلینرى ؛ چونكە شیعەرەکانى وەفايى
 ئەمەندە زۆرن و ئەمەندەیش بە زەقى لە ئەوین ئەدوین گومان لەم باسە
 پەیدا ئەكەن .

(۱۱) بزوانە دیوانى وەفايى (دەسخەت) ل : ۶۸ .

مەظھەرى خالىقتى و ھەسەن زىرەك و چەندىن گورانى يېزى تر لە گویدا
نەزىرنگىتەوہ (۱۲) .

زىاد لەمانەيش ديوانى وەفايت بە سەرچاوەيەكى كوردى دائەنرى بۆ
كارى فەرھەنگ تۆستى و وەرگرتنى وشەى كوردى رەسەن لە شیعەرەكانیەوہ.
ئەمە لە كاتىكدا كە ھیواى ئەویشم لە دل نەبۆیە — وەك پىشتىش
باسم كرد — كە روژانى داھاتو گەلجى شیعری جوان و ھەستى نەییستراو و
باسى نەزانراوى ئەم شاعیرە بەرزەمان بۆ دەرېخەن .

وەفايت و تەئەتھور بە شاعیرانى كورد :

ئەوہ رۆنە كە وەفايت یەكەم شاعیری كورد نییە شیعری كوردى وتییت،
بەلكو لە پىش ئەودا دەیان شاعیر بەم زمانە شیرینە شیعریان وتوہ .
وەفايش یەكیکە لەو شاعیرانە و لە سەر ریبازى ئەوان شیعری وتوہ ،
بەلام ئەوئەندە ئەپرسین : ئایا وەفايت سۆدى لە ھەست و پیری شاعیرانى پىش
خۆی وەرگرتوہ یان نا ؟ ئەگەر وایە ، بە كام لەو شاعیرانە ھۆگر بوہ و ،

(۱۲) زۆر لە شیعەرەكانى وەفايت بە دەنگى دەنگ خۆشان تۆمار كراون و لە
ئیزگە كوردییەكاندا بلاو ئەكرێنەوہ ، گەلێكم بیر لەوہ كردهوہ لیستەيەك
بەو پارچە شیعرانە و ئەو گورانى وێژانەى وتۆنیان بگرم ، بەلام نەزانینی
ناوى زوربەى گورانى بێژەكان و دەستەكەوتنى ھەموو ئەو پارچە
شیعرانە لەم بابەیان سارد كردمەوہ ، لە گەل ئەوئەشدا بۆ نمۆنە ناوى
چەند پارچە لەو شیعرانە ئەنۆسم .

- ۱- «ئەى دل وەرە ھۆشیار ببە (ھذا طريق العاشقين)» . بەلام ئەم
(ھذا طريق العاشقين) (ه) بوہ بە : (ئاوايە رێگەى عاشقان) .
- ۲- « شیرین تەشى دەژێسى » بە دەنگى مەظھەرى خالىقتى .
- ۳- « ھىند نەخۆشى دەردى دۆرىم وەختە گیان و دل دەرى » دۆبارە بە
دەنگى مەظھەرى خالىقتى .
- ۴- « لە بەر نازى چاو بازان ... »
- ۵- « دەمێك ساقى دەمت پێنە ... »
- ۶- « گۆلێكم بۆ لە دونیادا شكۆفەى باغى رەعنایى »

لاساىي کيى کردوه ته وه ؟ ئه وهى من بۆم دهر که وتوه وه فايخ به شيعره کاني
 مامۆستاي شاعيراني کورد (نالتي) هوگر بوه و گه لي جار مانا کاني ئه وي
 هيناه و خوي به ريگيکي تازه ي له بهر کردون . وا ليتردا ئه وه نده ي ئهم
 جيگه ماوه بدات ، به پيى بۆچوني خۆم ، نمونه ئه هينمه وه :

۱- نالتي ئه لي :

((حهنايي کردوه پهنجهي به خويناي دلي زارم))
 ((ئهمه رهنگه شههادت بي که گوشته ي دهستي دلام)) (۱۳)

وه فاييش ئه لي :

((پهنجهي له حهنا بهستوه - ئايا - گوتم ئه مژۆ ؟))
 ((دهستي له دلي گوشته يي خوي خستوه ناخۆ (۱۴) ؟))

۲- نالتي ئه لي :

((دل موشه به بهك بۆ له بهر ئيشاني نيشاني موژهت
 حه يفه قوربان ! ناخر ئهم نيشانه يي شاني هه يه)) (۱۵)

وه فايخ ئه لي :

((دلي پز ئيشي من بۆيه وه ها خوناي گريانه
 هه مو سينهم وه کو نيشانه جيگا ئيشي موژگانه)) (۱۶)

۳- که هه ئديك سه رنجي پارچهي «ئهي ساکيني رياضي مه دينهي
 مونه ووه ره» ل : ۱۵ ی دیواني نالتي ئه دهين و ئه گه ژيينه وه بۆ لاي پارچهي :
 «ئهي خوش خه بهر نه سيمي سه حهر په يکي عاشقان» ی ل : ۶۸ ی
 دهسخه ته که ي وه فايخ - له گه ل جياوازي مه بهست له تيوانياندا : که نالتي
 بۆ پيغه مبه ر - د - ی وتوه و ، باسي مه دينهي کردوه و ، وه فايخ بۆ شيخي

(۱۳) بزوانه : مه لا عبدالکريمي مدرس ، ديواني نالتي ، ل : ۲۷۱ .

(۱۴) بزوانه : ديواني وه فايخ (دهسخهت) ، ل : ۹۳ .

(۱۵) بزوانه : مه لا عبدالکريمي مدرس ، ديواني نالتي ، ل : ۵۷۶ .

نههری و توه و باسی نههری کردوه و ، دوايش داواي توتنی کردوه — له
 هه ندي جیگه دا — جگه له کیش و قافیه یش — زور له یهك ئه چن و وه فایح
 لاسای نالی کردوه ته وه ۰۰ ئه وا چه ند شیعیك له هه ردو پارچه كه پیش چاو
 ئه خهین ؛ نالی ئه لی :

((طهیه كه یهمنی عهكسی بهقیعی هه مو عهیر
 طهیه كه یهمنی مایه یی ئه و میشکی ئه ذفه ره
 طهیه كه یهمنی روژ و شهوی طبیی عالمه
 روژی كه وشكه ، شهو ته ره ، کافور و عهنبه ره
 لیوم له روژی روشنی کافوری وشکی ، وشك
 چاوم ، له شهبنمی شهوی وهك عهنبه ری ته ره
 طهیه كه یهمنی طهیب و ظاهر به ره وحی روچ
 فهرقی ئه لین : گلی له گول، ناوی له كهوئهره)) (۱۷)

.....

وه فایح ئه لی :

((نههری كه جیگه ییكه هه مو خاکی سورمه یه
 نههری كه جهننه تی گول و ، گول ناوی كهوئهره
 نههری غوباری عه طره ، بوخاری بوخوری روت
 خاکی ته ری كه وشكه هه مو میشکی ئه ذفه ره
 نههری وه هایه با له گولاو و گول ئاته شی
 عهنبه ر فرۆشه ، خاکی له كهوئهر موخه ممه ره
 نههری كه خولنه نههری ره وان سه لسه بیلییه
 نههری كه پاکی دار و ده ون پاکی عهنبه ره
 نههری كه خاکی قیله مه گولزاری گولبه ره
 نههری كه شاری دیده مه جی راوی دولبه ره)) (۱۸)

(۱۶) بزوانه : دیوانی وه فایح چاپی هه ولیر و مه هاباد (خویناوی ، وه كو
 شانه كه جیگا نیشی ۰۰) ل : ۸۷ و ۱۲۰ ، وه ده سه ته كه ل : ۱۱۷ .

(۱۷) بزوانه : مه لا عبدالکریمی مدرس ، دیوانی نالی ، ل : ۴۱۵ .

(۱۸) بزوانه : دیوانی وه فایح (ده سه ته) ، ل : ۶۸ .

لەم بارەیهوه گەلێ نموۆنێ تر هەیه ، بەلام ئێمه بەم ئەندازە کوتایی بەم
 باسە ئەهینین و وێنەکانی تر ئەهێلینهوه بۆ بیر و بلیمهتی خوێنه‌ری به‌ر‌ز ،
 سه‌رنج‌راکێشان بۆ مه‌به‌سته‌که به‌سه .

لێره‌دا نابێ ئه‌وه پشت‌گوێ بخه‌ین که وه‌فایێ ته‌نها به‌ لاسایی کردنه‌وه‌وه
 خه‌ریک نه‌بوه به‌لکو گەلێ شاکاری جوانی هه‌یه و ، زۆر مانای فاسکی جوانی
 له‌ قالبی پ‌ر‌جیناس و ورده‌کاری به‌دیعه‌دا بۆ هۆندۆینه‌وه‌وه .

زیاد له‌مه‌یش دیاردیه‌ك له‌ دیوانی شاعیرانی تر‌دا هه‌یه لای وه‌فایێ
 نابینرێ ، ئه‌و دیارده‌یش ئه‌وه‌یه که زۆر له‌ شاعیران هاتون بۆ هه‌مو ، یان
 به‌شی زۆری ، پ‌یته‌کانی ه‌یجا قافیه‌یان دروست کردوه ، ته‌نانه‌ت بۆ ئه‌و
 پ‌یتانه‌یش که له‌ کوردیدا یان هه‌ر نین یان زۆر که‌من ، وه‌ك ئە‌یین نالێ هاتوه
 بۆ پ‌یتی (ث) و (ط)یش قافیه‌ی دروست کردوه که ئه‌م دۆ پ‌یته له‌ کوردیدا
 نین ، که‌چی وه‌فایێ خۆی له‌م گ‌یژاوه‌ رزگار کردوه و له‌ هه‌مو پ‌یته‌کاندا
 ته‌نها بۆ (١٦) پ‌یت قافیه‌ی داناوه .

پارچه‌ی شیرین ته‌شی ده‌ژێسی :

ئ‌ه‌م پارچه‌ شیع‌ره ئ‌ه‌گه‌ر بچ‌ته‌ سه‌ر (١٩) که‌ شیع‌ری وه‌فاییه‌ رۆیه‌ك و
 مه‌به‌ستیکی تر به‌ شیع‌ری وه‌فایێ ئ‌ه‌دا که — من بزائم — تا ئ‌یستا باسی لێ

(١٩) که‌ ئ‌ه‌لێم : ئ‌ه‌گه‌ر بچ‌ته‌ سه‌ر . . . مه‌به‌ستم ئ‌ه‌وه‌یه په‌نجه‌ بۆ ئ‌ه‌وه‌ رابک‌یشم
 که‌ گومان له‌م پارچه‌ شیع‌ره ئ‌ه‌کرێ که‌ شیع‌ری وه‌فایێ بێ ، گومانه‌که‌ش
 له‌وه‌وه‌ دێ که‌ کاک هۆشه‌نگ حه‌مه‌ بۆر له‌ په‌راوێزی لاپه‌زه ٢٩٣ ی
 (مینای شکسته) دا ئ‌ه‌لێ : «به‌وه‌دا که‌ ئ‌ه‌م ته‌صحیحاته‌م له‌ به‌ر به‌یاضی
 ده‌سخه‌تی مه‌لا عه‌بدوللای گه‌لاله‌ کردوه (وا) ده‌رئ‌ه‌که‌وێ که‌ ه‌ی وه‌فایێ
 نه‌بێ به‌لکو ه‌ی شوعاعی بێ . » مه‌به‌ستی ئ‌ه‌وه‌یه ته‌صحیحاتی پارچه‌ی
 شیرین ته‌شی ده‌ژێستی کردوه . هه‌روه‌ها ئ‌ه‌م پارچه له‌ ده‌سخه‌ته‌که‌ی
 لای مندا نیه .

نه کراوه • ناشزانم ځه و باس نه کړدنه هوی بۆ نه چۆن یان گوځ پښ نه دانه ؟
 ځه و مه بهسته وهك من بوی چووم و رونی ځه كه مه وه شیوه یه کی ځه ده بی
 روه لماراو و بڼه پرده یه و ، وه فایش ځه یه وځ له گهل شیریندا - تا
 ځه ندازه یهك - وه كو نالی له گهل (مه ستوره) دا لاسایی نالی بکاته وه و به
 ریگهی ځه ودا بزوات • وهره با به یه كه وه ځم پینج خسته کیانه بهرو دوا
 بخوښنه وه :

« شه وځ له بیره خه ودا جه مالی ویم به دل دی
 دو چاوی مه ست و کالم وه كو غزالی سل دی »

ځه مه لیږده دا به رونی له خه وینین ځه دوی • وهك (نالی) مه ستوره له
 خه ودا ده بیني •

« قوطوی لوالیانه له زیوی داژاوه
 له باله به له حکمت له شه هدی هل کراوه
 له بهر نه زا که تی روژ روواقی دادژاوه
 به طهرزی درزی دهرزی له خووه درزی داوه »

یان ځه لی :

« شکوفه وا هه لستی له زیو و زیو (حوبایی)
 له که وئهری به هه شتی دهرونی پز کرابی
 خر و له طیف و نازگ بلوری خوندومایی
 به جورمی نوکی دهرزی له نیوی درزی دابی »

یان له مانه روتر ځه لی :

« شیفای جهراحتی دل ته شی نه بو، که ی رستی ؟!
 شه شپه ره که کاکي خوی پز ناو و پز به مستی
 هه تیوی که لاله شفق بو به داوی حیل به مستی
 له ناوی هاتوچو دا به لیوی خونچه گه مستی »

ځه وهی من بوی چویم مه به ست له (شه شپه ره) ی (پز ناو و پز له مست)

(هینه که ی) شاعیره و جاریکی تریش ئه یکات به (هه تیوی که لله شەق!) و مه به ست له (خونچه گۆل) (شته که ی) شیرینه و (به ستن) و (که ستن) و (هاتوچۆ) یش ئاشکران •

وه نزیك له م پز له مسته ئه لئى : « سه مای به ذو ذه نه ب دا (كف الخضیب) ی شیرین » له نوسخه ی (ن) دا ئه لئى : (كف القضیب) ئه مه ش له گه ل (پز له مست) دا پز به پیسته • له جیگه یه کی تر دا ده لئى :

« به دل به دیده سو سه ن به خونچه گۆل یه ره ق بو

شه شه په ره که ی وه فایه ی کولوفت و تیژ و ره ق بو »

به گویره ی نوسخه ی مه لا عه بدو لای گه لاله ش که له په راویزی (ح) دا کاک هو شه نگ تو سیویه ده لئى :

« شه فایه یکی شەق بو له هاتوچۆدا له ق بو »

« به عاره قی عوروقی که سه رخوشی عه ره ق بو »

جاریکی تر له م شیعرانه دا له وشه کانی (به ره ق) و (هاتوچۆ) و (کولوفت) و (تیژ) و (ره ق) و (شەق) و (له ق) و (عاره ق) و (عوروق) ورد به ره وه که تیکرا زۆر به زه قی مه به سه ته که به ده سه ته وه ئه ده ن .

که له خوینده وه ی ئه م چهن د پینج خسته کیه هه لپژاردیه ئه یینه وه و تو زیك له گه ل به راورد له گه ل (مه ستوره) ی (نالی) دا سه رنجی ما نا کانیان ئه دمین ئه وه مان لی رۆن ئه ییته وه که وه فایه ی شوین نالی که وتوه و لاسایی پارچه ی (مه ستوره) ی نالی کردو ته وه ، زیاد له مه ئه وه ش رۆنه که نالی رچه ی ئه م ریگه ی شکاندوه و وه فایه ی شوینی که وتوه — وه فایه ی له نالی سه رکه وتو تر نییه له با سه که دا و ، پارچه که ی نالی هه ر به شا کاری ئه م مه به سه ته ئه مییته وه ، وه جگه له لاسایی کردنه وه جیاوازیه ک له تیوان ئه م دو پارچه دا هه یه ئه وه یه : وه فایه ی له هه ر جیگه یه کدا له وه مه به سه ته دواوه زۆر به زه قی و بپه رده ده ستی بو بردوه و ته قه ی له بنی کۆله که هه لساندوه و

هیچی تیدا نه هیشتوه • ئەمەش ھۆی ئەودیه وەفایح نهیتوانیوه وەکو نالئ
یاری به وشه بکات و له تویی وشه کاندای داوی دۆسی تا بنیتهوه •

مەبەستەکانی شیعەر لە لای وەفایح :

وەکو رۆنه دۆسی مەبەستی سەرەکتی بەشی ھەرەزۆری شیعەرەکانی
وەفایح ئەگرێت و ، ئەگەر چەند مەبەستیکی تر بێتە گۆزەو ، بەیەك
پارچە شیعەر ، یان بە چەند شیعەریك لە پارچەیهك مەبەستەكە ئەبژێتەو ، ئەوا
لیڕەدا تیکزای مەبەستەکان لای وەفایح باس ئەکەین :

۱- شیعری دلداری ، ئەم مەبەستە لایەکی زۆری شیعەرەکانی
ئەگرێتەو •

۲- شین و لاواندەو ، لەم مەبەستەدا درێژترین پارچە شیعری بە
کوردی لە لاواندەوێ شێخ عوبەیدیللای نەهڕیدا وتو • ئەم پارچە (۶۱)
شیعەر و گەلێ ھەستی جوان و سۆزی بە کۆلی تیداہ • ھەر وەھا لەم
مەبەستەدا ھەر بۆ شێخی ناوبراو پارچەیهکی فارسیشی تۆسیو زۆر لە
شیو و شیواز و مەنادا لەم پارچە ئەچێ ، وەك یەکیکیان لەوی تر
وەرگیرایی وایە •

۳- وەصفی گۆل و گۆلزار و باسی بەھار و دیمەنی جوان و
گۆلبازی • لەم مەیدانەدا گەلێ مانای ناسکی ھۆندۆتەو و ھەستی جوانی
تۆمار کردو •

۴- ھەندێك دیمەنی قۆشمەبازی و گائتە ، وەك پارچەیی :

« ئەی رەفیقان وەرە یاریم زۆر زەلیم دل شکاو »

پارچەیی (۱)ی (واو) •

۵- مەتەل ، وەك پارچەیی (۱)ی پیتی (میم)ی بەشی فارسی •

٦- پياھەلدان ؛ وەك پياھەلدانی شیخی نەهری و باسی تەکیە و خانەقایان و کەرەمەتیان و پياھەلدانی غەوئی ثانی (٢٠) .

٧- داواکردنی شت ؛ وەك داواکردنی توتن لە شیخی نەهری .

بەشکردنی شیعرەکانی دیوانی وەفای :

ئەگەر بمانەوی هەندێک خوینەر لە هەول و کۆششمان دەربارەوی کۆکردنەوەی شیعرەکانی ئەم شاعیرە ئاگادار بکەین و جیاوازییەکی نەختیک ورد بخەینە ئێوان شیعرەکانەوه و رینوماپی خوینەر بکەین بۆ لای ئەو هەولانەیی لەمەوپێش لە گەل ئەم دیوانەدا دراوان و خوینەر بێ سەرئێشە سەرژمێریکی ئەو پارچانە بزانی کە تا ئێستا چاپ نەکراون ئەبێ شیعرەکان بەم شیوەی خوارەوه بەش بکەین :

١- بەشی فارسی کە (٩٢) پارچە شیعرە و تائێستە چاپ نەکراوه .

٢- بەشی کوردی ؛ ئەم بەشە ئەبێ بەم جۆرە جیا بکریتهوه :

أ - بەشی بلآونەکراوه کە لە دەسختەتەکی مندا هەیه و لە هیچ

جێگەیهکی تر دەستم نەکەوتوه . ئەم بەشە (٣٨) پارچەیه .

ب - بەشی بلآونەکراوه کە لە دەسختەتەکی لای مندا نیە ، ئەم

بەشە یەك پارچە شیعرە لە کەشکۆلی مەلای فەتاحی کاکردەلی

وەرگیراوه .

ج - بەشی بلآوکراوه کە لە چاپەکان و دەسختەتەکی لای مندا

(٢٠) (غەوئی ثانی) سەید. طاها ی باوکی شیخ عوبەیدیلایە . وەفای زۆری خۆشویستوه و شیعی بۆ وتوه و پارچەیهکی تایبەتی لە بەشی کوردی بلآونەکراوهدا بۆ وتوه و سەرۆای پارچەکە تا دوا یی بەم شیوەیه : « یا غەوئی ثانی هیممەتی » هەروەها (غەریق) لە شیعرەکانیدا کە بۆ وەفای نۆسیوه باسی (غەوئی ثانی) ئەکات .

ههیه • ئەم بەشه تیکزای دیوانه چاپه کانه • جگه له (٨)
پارچه •

د - بهشی بلاوکراوه که له چاپه کاندای ههیه و له دهسخته ته که دا
نیه • ئەم بەشه (٨) پارچهیه پارچهیه کیان « چیشتم ...
نه هات » شیعری (کوردی)یه بواردمان • « سهرا بستان
- ئەمزۆ » گومانم لەم پارچه ههیه و باسم لێ کردوه •
پارچهی « چه مەن یه کباره خامۆشه ... » م بوارد ، چونکه
لای گیو تهواو نه کراوه و نازناوی شاعیری تێدایه ، دواي
سهیدیان تهواوی کردوه ، ههروهها پارچهی : « ئەهی گهلی
خزم و برا » که سهیدیان زیادی کردوه و ، « سهروی ناز و
نازه نینان » که له چاپی (٢) ی (ه) دا ههیه و له (٣) دا نیه
چونکه به شیعری وهفاییم نه زانین ، و (٤) پارچهی تر که
له پهراویزه وه دیاریم کردۆن •

ژیان و بهسه رهاتی وهفایی :

له کاتی لیکۆلینه وهی دیوانی شاعیرانی شیوهی کلاسیکیماندا گه لێ
قۆرت و کۆسپی گه وره ریگه به قۆسه ر ئه گرن و تهنگه نه فهس و
هه ناسه سواری ئه کهن و ماوهی ئه وهی فادهن به ریگای کاره کهیدا بزۆ تا
ده گاته ئه نجام •

ئهم کۆسپانهش کاتی وا ههیه ههر له ناوی شاعیره وه دهست پێ ئه کهن و
به زنجیره ی بنه ماله ی شاعیر و شوێن و نیشتمان و جیگا و کاتی له دایک بۆن و
شیوهی ژیا نی و خوێندنی و مامۆستا کانی و ... تا سالی کۆچی دوا ییدا
تێده په ژن • ئه مه جگه له دهست گیر نه بۆن و له ناو چۆنی شیعه کانی و
نه زانی نی مه به ست و کات و مواناسه به ی وتیان و چه ندين مه به ستی تر ...

که ئەمانە چەند دەوری گەرنگیان لە رۆنکردنەوهی رێگای لیکۆلینەوهدا
هەیه و ، بە پێچەوانەشەوه نەزانیان چەند ئەو رێگایە سەخت و نژوار
ئەکات و بێبەس لە خاوەن مەبەست ئەبێ و هەر لە سەرمتاوە ماندۆی
ئەکات و پەکی ئەخات •

وەفاییش یەکیکە لەو شاعیرانەی کە هەر لە هەوێ قۆناغەوه کۆسپی
گەوره رێگای تۆسەر لە عاستی لیکۆلینەوهی شیعرەکانیدا ئەگرێ و ، وەکو
باسیشمان کرد ، ئەو تۆسینانەی گێو و سەیدیان جێگەی بزوێن و پشتیان
پێ نابهستری • لێرەوه کۆسپەکانی رێگای منیش ، کە خەریکی
لیکۆلینەوهی دیوانی وەفاییم ، دەست پێ ئەکەن •

تەنها رێگەیهك کە هەندێ تروسکە ی ئەوهی لێو بێت رۆشنایی بەم
باسە بدات پرسیارکردنە لەوانەی بە هۆی هاوچەرخی و نزیکیی لە جێگا و
شوێن و قوتاییانی وەفاییهوه هەندێک هەوالیان لە ژیان و بەسەرھاتی بێ
ئەمەش بە هۆی دۆردەستییەوه بۆ من نەکرا •

ئەوهی بۆم مایهوه وەك سەرچاوه شتیکی دەربارە ی ژیا نی لێ وەر بگرم
گۆقار و رۆژنامە و دەسختە کوردییەکان بۆن ، منیش ئەوهی دەستم پێی
گەشتین پشکنیومە و ، بە شوێن مەبەستدا گەزایوم و پاش هەوێ و
تەقالیەکی زۆر هەندێ شتم بە دەست هێنا کە زۆر یەکیش ناکەون و ، لە
ئالۆزی و جیاوازی بەدەر نین و ، بە هەمویان راستییەکی تەواو بە دەستەوه
نادەن •

ناوی وەفاییش :

وەفاییش ناوی میرزا عەبدولرحیمی کۆزی مەلا غەفوری کۆزی مەلا
نەسروللا یە •

سالى له دايك بونى :

بزو به وه ناکړى به ئاسانى و بى سهرئيشه و ماندوبوئىکى زور
بتوانى ميژوى له دايك بونى زانايهک يان پياوئىکى گه وره بدوزرئته وه و بى
سودو دان به سالى له دايك بونيدا بنرى • قسم له وه نيه ؤه و که سى بو
سالى له دايك بونى ؤه گه زئين به چکه مه لايهک بيت و بگره نوبه ريش بيت —
که هر به له دايك بونى ، باوکى قه له مه قاميشه کهى هه لگرتبى و په لامارى
کتبيکى دابى و ميژوى ئيانى له پالدا تومار کردبى و دواى ؤه و دهست
خوينده واران که وتبى ؛ چونکه ؤه و زانا کاتى له دايك بونى مندالئىک بوه وه کو
هه مو منداله کانى ترى دئ و شاره کان و له و کاته دا که س نه زانيوه پاشه روژ
ئه بى به زانايهکى گه وره و له جيهاندا دهنگ ؤه داته وه و رو و بارى ناوچه يهک
يان ولائتيک به هوئى ؤه وه وه ؤه گوژئى ، بويه کاتى له دايك بونى ؤه و بايه خه
پى نادرئى و هر وهک هر مندالئىکى که له و دممه دا له دايك ؤه بى باسى
ئه ویش ئه کړئ (۲۱) •

ليړمه دا مه به ستمان سالى له دايك بونى وه فاييه و ، ؤه و سهرچاوانه ي من
خويندو مننه ته وه و که لکم لى و هر گرتون سالى ۱۸۴۴ زى ۱۲۶۰ لى بو
سالى له دايك بونى وه فايي دائه تين • جا ، وهک له مه ولا باسى ؤه که ين ، سالى
کوچى دوايى وه فايي ، له گه ل ؤه وه شدا له چهند سهرچاوه و روداو
و هر گيراوه و ؤه و روداوانه ئاز و گويز کراون و هه لسه ئگينراون ، هيشتا
به شيويه کى راست و بزواپى کراو سالى کوچى دوايى ديارى نه کراوه ، له
گه ل ؤه وه شدا که وه فايي — کاتى کوچى دوايى — زانايهکى ناسراو و
شاعيرئىکى پايه به رز بوه ••• جا ؤه بى چون يه کسهر دان به وه دا بنرى که
وه فايي له سالى ۱۸۴۴ دا هاتو ته جيهانه وه ؟!

(۲۱) بزوانه : محمد على القره داغى ، الشيخ عبدالله الخربانى من خلال
مخطوطات مكتبته ، گوڅارى كوژئى زانيارى كورد ۲/۲ •

ژیانی وهفاییت :

به گوێرهی دهرهتانی خۆم و تا مهچه کیشم چهرخایین - وهك باسماں کرد - له مالاو لهو لاوله ههولم داوه و به ناو گوڤار و روژنامه کوردیه کاندا گهزاوم بۆ ئهوهی شتیکی راست و دروست له سهر ژیان و بهسه رهاتی وهفاییت بنۆسم بهلام جگه له ههندێ ئوسراوی پرژ و بلاو که له کون و قوژبنی گوڤار و روژنامه کاندا دۆزیومه تهوه ههچی کهم دهست نه کهوتوه .
وا لێره دا دهقی ئهو ئوسراوانه پیش چاوی خوینهری بهژێر ئهخه م :

له ژماره (۱۳۰۳) ی روژنامه ی (ژین) دا له ژێر ناوێشانی (شیعیر و شاعیره کانمان - وهفاییت) دا ئهم وتاره بلاو کراوه تهوه :

((سهرداری شاعیران وه بولبولی خوشخوانی باخچه ی ولاتی موکریان (وهفاییت) ناوی حاجی میرزا عهبدولزه حیم ، کورێ مهلا غهفوره ، ۱۸۴۴ م له شاری سابلاخ - مههاباد هاتهوه دنیایوه ، وه ههر لهوێشدا خویندنی به پایان گهیاندوه . پیری نههری - بهههشتی شیخ عوبهیدللا عاشق و شهیدای شیعیرهکانی بوه . (وهفاییت) بانگ کردوه ته لای خۆی ئهویش چوه لهوێ بوه به هاوژان و نۆسمه ی تایبهتی شیخ .

وهفاییت دۆ جاران دیدهنی مائی خوای کردوه ، جاری سهیه م هاتهوه ته سولهیمانی له تهك شیخ سهعیدی ههفید و سهید ئهحمه دی خانهقا و حاجی توفیق بهگ - پهرمهیردا ئهمجاره بش بۆ مائی خوا بهزی کهوتوه ، سالی ۱۳۲۰ ه ۱۹۰۲ م له چۆلی شامدا کۆچی دوا یی کردوه ، هاوژیکانی لهو دهشته دیمه ناشتویانه . شیعری وهفاییت له کیشدا ههر یه کهی ئاههنگیکی تایبهتی هیه . دیوانی شیعری سالی ۱۹۵۱ م له لایهن (ماموستا گیوی موکریان) یهوه چاپ کراوه .

ئهمه نمونهیهکی شیعری وهفاییه :

((لهو روژهوه دۆر بوه تهوه سایهت له سهری من))

به بێ سهرحاوه دیاری کردن و ، باسی ناوی نۆسه ر .

مامۆستا نهجمه ددين مهلا له لاپهزه (٢٢٣) ی بهرگی يه که می (مینای شکسته) دا دهرباره ی وهفایح تۆسیویه :

((وهفایح ناوی مهلا عهبدولزه حیمه ، خه لکی ولاتی موکریانه ، له شاری سابلخدا هاتوته دنیا ، تهحصیلی عیلمی له شاری سابلخدا کردوه ، ههتا ئیجازه ی عیلمی وهگرته . له سالانی ١٣١٨ ی هیجرتی هاتوته سلیمانی له تەك خاوندی رۆژنامه ی (ژین) حاجی توفیق بهگا و ، شیخ مصطفی کۆزی شیخ عهبدولصه ممدی قاضی و ، سهید نهجمه دی خانه قادا چوه بۆ حج ، پاش ئهوه ی که حه جیان کردوه له گهزانهدا له رینگای عهرهستان وهفایح - مهلا عهبدولزه حیم عومری خوی کردوه . (حاجی توفیق بهگ) ئهفهرموی : به دهستی خۆم له لمی چۆلی عهرهستاندا ناشتومه . وهفایح شیعرهکانی زۆر دلگیر و بێ قۆرت و گرییه . ئهم ئهشعارانه ی که له ئاتیدا نۆسراوه له بهر دهسنۆسی موتهقاعید (محهمد علی کوردی) وهرم گرتوه)) (٢٢) .

ههروهها مامۆستا نهجمه ددين مهلا له لاپهزه (١٣٢٠) ی (سۆزی نیشتمان) دا دهرباره ی وهفایح تۆسیویه :

((ناوی مهلا عهبدولزه حیمه و ، خه لکی ساوجبلاق = سابلخه ، يه کیکه له عالمه گهورهکانی ولاتی کوردستان ، له پایهی شیعر و ئهدهبدا بێ ههمتا بوه . وهفایح ژبانی خۆی زۆرتر له ولاتی سلیمانییدا بهسهر بردوه و ، له گهڵ عالمه گهورهکانی سلیمانی رای بواردوه . سالی ١٣٢٠ ی هیجرتی چوه بۆ حیجاز بۆ ئهدای فمريضه ی حج له رینگا وهفاتی کردوه . خاوندی رۆژنامه ی (ژین) شاعیری به ناوبانگ حاجی توفیق بهگ - پیره میرد هاوژبی بوه . پیره میرد ئه لێ به دهستی خۆم له لمی عهرهستاندا وهفاییم ناشتوه . شیعی وهفایح بێ قۆرت و گرییه و شیرین و ئاوداره ، داخی گرانم دیوانی ئهشعاری چاپ نهکراوه . وا ههلبژاردی دیوانی وهفایح لێره دا ئهتۆسین تا خوندهواران زهوقی لێ وهرگرن)) .

وه کاک محهمد رهسۆل هاوار له (پیره میردی نهمر) دا ده لێ :

(٢٢) زۆرم ههول دا ئهم دهسخه ته ی محهمد علی کوردی دهست بخه م بهلام ئهنجام بێ سهرو سۆراخ گهزامهوه .

« له سالی ۱۸۹۸ دا له گڼل شېخ سەعیدی حەفید (باوکی شېخ مەحمودی قارەمان) چو بۆ تورکیا ، بۆ سالی دوایی شېخ سەعید و توفیق پېکەو چوون بو مەککە بۆ حەج ، له گەزەنەویدا بۆ تورکیا سەید ئەحمەدی خانەقا و ، وەفای شاعیریشیان له گەلا ئەبى ، وەفای له ریگا کوچی دوایی کردو . . . » (۲۳) .

بەلێنم بە خوێنەری بەرژ دا دەربارەى ژيانى وەفای چیم له گوڤار و روژنامەکاندا دەست کەوتبى دەقەکەى پېشچاوى بىخەم بۆیە ئەبى باسێک لەو وتارە بکەم کە کاک یوسف ئەحمەد دەرگەلەى له ژمارە (۱)ى گوڤارى (بەیان) دا^(۲۴) دەربارەى وەفای تۆسیویە : بە داخەو کاک یوسف خۆى بە وتارەکەى وە مەندۆ نە کردو و ، بە شوین شتى تازەدا نە گەزەو و ، تەنەت ئەو شتەنەش کە کۆن له سەر وەفای تۆسراون ئەو باسى لى نە کردۆن ؛ بۆیە ئەلێن : وتارەکەى گواستەو و دۆبارە کردنەو و چەند دێرێکە لەو وى مامۆستا گىو له چاپەکانیدا دەربارەى وەفای تۆسیویە و ، شتىکى تیانە سەرنج رابکێشێ و سۆدێک بە باسى ژيان و بە سەرھاتى وەفای بگەیهنێ ، له بەر ئەو مەنیش — بى پاش گەز بۆنەو له بێرارەکەم — بە پێوستم نەزانی دەقى وتارەکەى بنۆسمەو .

مامۆستا عەلەئەدین سەجادی له (مێژوى ئەدەبى کوردی) دا دەلێ :
« میرزا رەحیمی وەفای ۱۸۳۸ — ۱۸۹۹ » .

واتە : سالی ۱۸۳۸ ى ز له دایک بو و ، سالی ۱۸۹۹ ى ز له جیهان دەرچو (۲۵) .

زیاد لەم ئەندازە شتىکى ترم دەست نەکەوت شىو و بارى ژيان و

-
- (۲۳) بزووانە : محەمەد رەسۆل ھاوار ، پیرەمێردى نەمر . ل : ۱۳ .
(۲۴) بزووانە : گوڤارى بەیان ژمارە یەك ، تشرینی دوهم ، سالی ۱۹۶۹ .
(۲۵) بزووانە : عەلەئەدین سەجادی ، مێژوى ئەدەبى کوردی ، چاپخانەى مەعاریف ، بەغدا ، ۱۳۷۱ هـ — ۱۹۵۲ م ل : ۵۴۳ .

ئىش و كارى وه فاييم بۆ رۆن بكا ته وه • وه كو سه رچا وه يه كى كه به گویره ی
 ئه وه ی بۆ من رۆن بويته وه به ناو ديوانه كه يدا گه زاوم و ، هه رچى بۆنى
 ئه وه ی لى بيت روشنايى به بارى ژيانى بدات لىي وردبو مه ته وه ، وا هه نديك
 له و شيعرانه پيش چاوى خوينه رى به رژى ئه خه م ، له هه ندى شيعردا ئه توانين
 ئه وه رۆن بكه ينه وه كه وه فايى به مه لايه تى ژيا وه و ژيانه كه شى ژيا يى كى خوش
 نه بو وه و زوريش پى رازى نه بو وه ، به لكو نازازى تى خوى له سه رفيتره و
 زه كات و نانى مه لايه تى دهر بويوه و ، ئه و جوړه ژيانه ی به لاوه په سه ند
 نه بو وه ، ليړه دا ئه م شيعرانه بخوينه ره وه تا ئه م مه به سته ت لى رۆن بيته وه :

« هه زار صه وم و صه لات بى ،
 چاوت له دوى زه كات بى
 خودات ني ه ، حه يات بى !
 قه ط وا ني ه تو به كار
 تف له رهنك و ره وان ت ،
 ده گه ل فيعل و ژيان ت ،
 چى تيدا ني ه دوكان ت ،
 چت بكرى خريدار » ...

يان بمانه وئى شيوه ی نه دارايى و ده ست كورتي وه فايى بزانيں ئه م پارچه
 شيعره ی خواره وه — هه رچه ند روا له تى گالته و قوشمه بازيه — ئاويته يه كى
 راستى باسه كه مانه و له سه ر زمانى وه فايى خوى بۆمان دهر ئه خا : كه وه فايى
 زور نه دارا و بى سامان و دهرامه ت بو وه و زوريش فيكر و خه يالى لاي پاره
 بو وه ، پاره به ميانى نه بى گيرفانى نه ديوه و ، رهنكه كيچ له گيرفانيدا بۆ
 پوليك سه وه زه لى و خانمى وتبى ، ئه مه يش چه ند شيعريك له و پارچه يه :

« ئه ی ره فيقان وه رنه ياريم ،
 زور زه ليليم دل شكاو
 جان و دل مه حروقى نارم ،
 ئاخ له بۆ تيريك دراو !
 ئاخ له بۆ تيريك دراوان !
 نورى دل ، بينايى چاوان ،

مهره‌می دل‌کسون کراوان ،
 مۆمیای پشتی شسکاو
 زیّر و زیو فیکر و خه‌یالمه ،
 دایک و باب و مام و خالمه
 دولبهری صده‌ماه و سالمه ،
 لازم و مه‌لزوّم کراو
 زیّر و زیو بابی هه‌تیوان ،
 غه‌وژ و قو‌طبی هیج نه‌دیوان
 ئاخ که له منیش بۆته هیوان ،
 دین و دل بۆی دانراو !! ...

مامۆستایان زه‌بیحی و هه‌مین ده‌لێن :

وه‌فایح له سابلاّغ قوتا‌بخانه‌ی هه‌بو‌ه و دهرسی به‌ مندا‌لان وتوه و ،
 ئەمه‌یه‌کیك بوه له رێگای گوزهران و ژیا‌نی ، زه‌کات و سه‌رفتره‌ی
 وهرنه‌گرتوه و زۆر له سوال‌کردن بیزار بوه و خه‌زانیشی ئەوه‌نده نه‌بو‌ه
 مو‌حتاج بێ . ره‌نگه‌ ئەم شیعری له هه‌جوی مه‌لا سوال‌که‌ره‌کاندا وتبێ .

رو‌یه‌کی تری ژیا‌ن و به‌سه‌رهاتی وه‌فایح :

مونا‌سه‌به‌ی وتی شیعر و کاتی و جیگای ده‌وریکی بالا‌یا‌ن له
 رو‌نکردنه‌وه‌ی مه‌به‌ست له شیعرێ شاعیردا هه‌یه و به‌ هۆیا‌نه‌وه‌ ئە‌توانرێ له
 رێیازی شاعیر له شیعر و تندا و خۆ و ره‌وشت و ره‌فتاری له گه‌ل ده‌ور و
 به‌ری خۆیدا و ، بیر و رای دهر‌باره‌ی گه‌لێ شت و ، دامه‌زراوێ له‌سه‌ر یه‌ك
 رێیاز ، یا‌ن ئال و گو‌ژ و جو‌ری ئە‌و ئال و گو‌ژانه‌ له ناو دێ‌ژه‌کانی شیعرێ
 شاعیردا به‌ لێ‌کۆ‌لینه‌وه‌ بزانرێ ؛ نه‌زانینی مونا‌سه‌به‌ و کات و شو‌ین رێ‌گه‌ی
 لێ‌کۆ‌لینه‌وه‌ی ئە‌و بارانه‌ ئالۆ‌ز ئە‌کا . له گه‌ل ئە‌مانه‌شدا به‌ هۆی چه‌ند
 شیعرێ‌که‌وه‌ — هه‌رچه‌ند مونا‌سه‌به‌شیان نه‌زانین — پاش هه‌سه‌نگاندن و
 ئە‌م‌به‌ره‌و‌به‌ره‌ ئە‌توانم ب‌لێم : وه‌فایح گو‌ژانا به‌ سه‌ر رێ‌یاز و شی‌وه‌ی
 شیعریدا هاتوه و وه‌ك زۆر گه‌نج له سه‌ره‌تای ژیا‌نیدا سه‌وداسه‌ر و په‌رێشانی

چل و نو

کۆزی رابواردن بوه و ، ئاواتی به یارگه یشتن کاتیکی زۆری له ژيانی
 برده و ، به شیکێ فراوانی شیره کانی گرتوه تهوه و ، لهو پیتاوه دا گهلج
 شتی گه وره و قورسی به لاوه ئاسان بوه و ، زۆر شتی بۆ به ولاوه ناوه .
 تا کاتیک - که فزانم له چ ته مه پیکدا و که ی بوه - به ههر شیوه یه که ئه و
 کولو کۆیه ی دامر دوه ته وه و سه رگه رمی ته مه نی لاویه تی له که لله ی ده رچوه و
 که وتوه ته بیرێ گه زانه وه بۆ لای خودا و تۆ به کردن له کرده وه کانی
 رابوردوی . با لێ ره دا پیکه وه هه ندیک لهو شیرانه بخوینینه وه که بۆنی
 ته مه نی لاوی و کاتی سه رگه رمیان لێ دیت :

بهس بێ جیلوه ی زولف و خالان عاشقی روخساری خۆت
 ئال و والای خولدی ناوی طالیبی دیداری خۆت
 نامهوی عه شقی جیهان ، حاشا له فیردهوسی بهرین !
 تۆی مورانی دین و دونیام ، نار خۆت ، ئه نواری خۆت

پارچه ی (۷) پیتی (تی) بلاونه کراوه .

عوشه تی هه ردۆ جیهان دینی (وه فای) ! فرسه ته :
 گۆشه یی گۆزار و ، جامی باده و ، روخساری یار

پارچه ی (۲) پیتی (ری) بلاونه کراوه .

ساقی ! چاوت بنوینه ، زوهد و ته قوام بستینه !
 قوربانی جامیک مه ی بێ هه مۆ سه م و سه لاتم
 مو طریب ! هاوی رۆحانی ، لێ ده تازی سو بحانی
 شاباشی سۆزه ی نه ی بێ هه مۆ جو مه و جه ماتم !

پارچه ی (۸) پیتی (میم) بلاونه کراوه .

ئهم چي و زوهدی صوفیانه ؟! من و گۆشیکێ مه یخانه
 به قوربانی نیگاهیکت هه م و سه م و سه لاتی من

پارچه ی (۴) پیتی (تۆن) ، بلاونه کراوه .

خالی گۆشه ی چاوه که ی فه رمۆی : (وه فای) پیت بلیم :
 تا نه بۆ مه خادیمی مه یخانه کارم چا نه بۆ !

دوای ئەم چەند نمۆنه با پێکەوه ئاوژێکیش بە لای ئەم شیعراوەی
خوارەموەدا بدەینهوه :

وهفایێ ! ئێدی بەسە عیشق و هه‌وای مه‌دره‌سه
بێنۆسه ئەم هیندۆسه ، پێته خه‌ط و خاڵی یار
بچۆ به لای دل‌زۆبای ، به سه‌ر به یادی به‌قای ،
هه‌تا ئه‌تۆ بێ وه‌فای به‌خۆت مه‌که ئیعتیبار !
هه‌زار صه‌وم و سه‌لات بێ ، چاوت له‌دۆی زه‌کات بێ ،
خودات نیه ، حه‌یات بێ ! قه‌ط وا نیه تۆبه کار
تف له ره‌نگ و ره‌وانت ، ده‌گه‌ل فیعل و ژبانت ،
چی تێدا نیه دۆکانت ، چت بکزی خڕێدار .

پارچه‌ی (١) ی پیتی (رێ) بلۆنه‌کراوه .

ده‌بی ئەوه له‌بیر نه‌کریت (وه‌فایێ) ماوه‌یه‌کی باش موریدی شیخی
نه‌ه‌ری بوه ، به‌لام ئەمه‌یش به‌شیوه‌یه‌کی رۆن باس نه‌کراوه و ، سه‌رچاوه‌ی
باشی ئەم مه‌به‌سته‌مان به‌ده‌سته‌وه نیه ، جگه‌ له‌وه‌ی خۆی له‌ پارچه‌ی (٦) ی
پیتی (دال) ی به‌شی فارسیدا باسی ئەوه ده‌کات که ١٤ ساڵ موریدی ئەو
بنه‌ماله‌یه — بنه‌ماله‌ی نه‌ه‌ری — بوه .

وه‌فایێ و ناو و شو‌رده‌تی له‌ سه‌رده‌می خۆیدا :

هه‌رچه‌ند له‌ سه‌رده‌می ژبانی وه‌فایێ خۆیدا و — دوای سه‌رده‌می
خۆیشی — به‌سه‌ره‌ات و ژبانی به‌ریک و پێکی نه‌توسراوه‌ته‌وه تا له‌ عاستی
ئهو توسراوانه‌دا بتوانین پله و شو‌رده‌تی وه‌فایێ باس بکه‌ین ئەتوانین
له‌به‌ر رۆشنایی پارچه‌ شیعریکدا که دۆستیکی بۆی تۆسیوه [له‌وه‌ش
ئه‌چێ ئەو دۆسته‌ی نازناوی (غهریقێ) (٢٦) بیت] ئەوه بلێین که وه‌فایێ هه‌ر
له‌ سه‌رده‌می ژبانی خۆیدا ناو و شو‌رده‌تیکی باشی په‌یدا کردوه و شیعه‌رکانی

(٢٦) مامۆستا نه‌جمه‌دین مه‌لا له‌ لاپه‌ره ٨٥٠ ی (سۆزی نیشتمان) دا باسی
(غهریقێ) یه‌که ئه‌کات له‌به‌ر ئەوه‌ی له‌ گه‌ل ئەم نازناوه‌دا یه‌که ئه‌که‌وی وا

=

په‌نجای و یه‌که

دهستاو دهست و دهماو دهم بلاو بونه ته وه و ، خوینده وارانې نه و سهرده مه
 په سه نديان گردون و ، شايه تې چاكيان بو داوڼ . هم پارچه شيعره هر له
 ناو ديوانه ده سخته ته كه دا و له رزي شيعره كاني وه فايده توراوه ته وه . به لام
 نيمه وا له بهر هم مه به سته ي نيره و له بهر نه وه يش كه شيعري وه فايي نيه
 نه يگوزينه وه نيره و پيش چاوي خوينه ري به ريزي نه خه ين تا خوي حه كه مي
 هم مه به سته بيت :

به هاي نه ييات و نه شعارت (وه فايي) مولكي نيرانه
 نياري مه صره عيكي [لايه ق بي كه ي!] دو صده جانه ؟
 عراق و پارسي وا گرته وه خو له شكري نه ظمت
 نهوا ده روا له بو ته سخي مولكي هيند و تورانه
 نيلاهي با دلي خورزم ده گهل زومره ي ره فيقانت
 به خير و شادي ره جعت كه ي كه نيران بي تو ويرانه
 مورات (كعبه الله) يه مرامت حه صره ته ليكن :
 حه فيقهت مه طلبه ، نه صلي ويصالي وه صلي جانانه
 خدا هه مراهي تو بي ، ده سنگرت (غهوئي ثاني) بي ،
 طه ريقيكي خه طه رناكه كه : ره هزن نفهس و شه بيطانه
 نه من خاكي سه گي غه و تم فه راموشم مه كه قوربان !
 له هيجرت ناوري به ربوتي ده روم ، وه كه نه يستانه
 همزاران موژده بي ، نه ي بولبولي شهيدا ، (بحمد الله)
 له نه سلي نالي (طه) ، (غهوئي ثاني) ، شاهي شيخانه
 له سايه ي غهوئي ثاني دامه من پر دورزي شه هواره
 به هاي هر دانه ييكي ، بي شكه ، ته ختي سوله يمانه
 نه گهر نه حوالې كه لبي خوت ده پرسې ، شاهي شه مزيني
 هه مېشه : چاو به خوينه ، دل بريندار و ، به ريستانه

=

توراوه كه ي بو خوینده واران دينمه نيره . به لام هيج به لكه ي نه وه يشم
 به ده سته وه نيه كه له گهل غه ريقي لاي وه فايده يه كن بن :

« غه ريقي ناوي فه قې محمده يوه خه لكې گوندي (وه لدانه ي) نه وديو
 چيای گوزينه ، هه سكه ري توركي كرده ، يوه به چاوه ش ، له پاشا
 يوه به (ضابط) ، له گهل شاعير (خاكي) دا شه زه شيعري كرده به
 فارسج ، سالي ۱۹۲۵ به ره حمهت چو ... » .

ده گهل نهم بهنده يه حاجي (وه فايي) بۆچي بي لوطفي ؟
 نه گهر چي بي خه طايه خو سه گي درگاهي شاهانه !
 له لوطفي خوت دهرسي گهر له حالي بهنده يي كه متهر
 غهريقه هينده گرياره (غهریقي) به حري عوممانه !

كوچي دوايي وه فايي :

بو دوزينه وه ي سالي كوچي دوايي وه فايي نه بي به راوردېك له يتوان
 نهو توسينانه دا بلكه ين ، كه له سهر وه فايي توسراون و دهقه كانيانمان پيشكهش
 كردن . به گويره ي توسينه كه ي (ژين) وه فايي سالي ۱۳۲۰ ي لك ي ۱۹۰۲ ي
 زي له جيهان دهرچوه و ، به گويره ي توسينه كه ي ماموستا نه جمه ددين مه لا
 دواي سالي ۱۳۱۸ لك ي ۱۹۰۰ زي له جيهان دهرچوه . وه به گويره ي
 توسراوه كه ي كالك محمدهد ره سول هاواريش سالي ۱۸۹۹ زي له جيهان
 دهرچوه و سهرچاوه ي نه م باسانه يش - جگه له توسراوه كه ي ژين كه بي
 سهرچاوه ي ديارى كراوه - ماموستا پيره ميړده كه له گهل وه فايي دا بوه
 كاتي له جيهان دهرچوه و نه م سې باسه له يه كه وه نزيكن ، به لام تيكرا
 له وه وه دورن كه له چاپه كاني گيو و سه يدياندا نه لين : وه فايي له سالي
 ۱۹۱۴ زي دا له جيهان دهرچوه .

نه بي نه وه له بير نه كه ين كه روداوي كوچي دوايي شيخي نه هري كه
 سالي ۱۹۰۰ زي بوه هه نديك گومان نه خاته توسراوه كاني (ميناي شكسته) و
 (پيره ميړدي نه م) ؛ چونكه وه فايي دواي كوچي دوايي شيخي نه هري
 شينيكي بو شيخ توسيوه و شيخي لاواندوده ته وه . خو به م حيسابانه كه
 هه ردوكيان له يه ك سالدا له جيهان دهرچوون باسه كه بي گومان نابي ، مه گهر
 شيخ پيش وه فايي له جيهان دهرچوبي و وه فايي شينه كه ي بو كردبي و
 دوا به دواي نهو مردبي . به م پيه رهنگه شيني شيخي نه هري دوا پارچه
 - يان له پارچه دوايه كاني - شيعري وه فايي بي .

ئەبى دۆبارە ئەو ھەيىر ئەكەين كە خەوينىن و كاغەز تۆسەن و جۆرە باس و مونا سەبەيەك لە گەل پارچەي شىنى شىخى نەھرىدا ھەيە — جگە لەو ھەيش كە وەفایى لە بەشى فارسىيە كەشدا شىنى شىخى بە فارسى كەردو و، وەك كوردىيە كەي وایە — ئەو ھەيىر ئەكەن وەفایى ئەو پارچە شىعەري لە سابلاغ و تەبى • واتە ئەگەر پىر لە ناز مەھەتتى سەفەري ئەو كاتە و نەبۆنى كە رەستەي گورجى ھاتوچۆ بگەيەنەو ئەبى وەفایى ئەو سالا نەچۆبى بۆ ھەج و ھىچ نەبى سالى دواي ئەو ھەيىر • واتە ئەبى تۆسىنە كەي (ژين) كە ئەلەي : سالى ١٣٢٠ كەي ١٩٠٢ زى وەفایى لە جىھان دەرچو ھەيىر زىاتر لە راستىيەو نەيىك بى •

وەفایى لە كۆى مردو ھەيىر ؟

بە گۆيەري ھەمۆ تۆسراو ھەيىر گومان لەو ھەيىر كە وەفایى لە رىگەي ھەج مردو ھەيىر بەلام لە چ جىگەيە كە ئەو رىگەي دۆر و درىژەدا مردو ھەيىر ؟ ئەمەيان جىگەي باس و گومانە ، بە گۆيەري تۆسراو ھەيىر ژين و چاپەكان وەفایى لە دەشتى شام لە جىھان دەرچو • وە بە گۆيەري قسەكەي مامۆستاي سەنجەري — كە لە پەراوێژدا تۆسىم — لە ئوھود لە جىھان دەرچو • وە قسەكانى پىرەمىرد تەنھا لەم و چۆلى ھەيىر بستان ديارى ئەكەن •

بەشى فارسى :

لە سەھەتاو و تا كاتىكەش ھەمۆ بەشى كوردى ئەم دىوانەم ئامادە كەردبۆ لە بەر ئەم ھەيىرەي خوارو ھەيىر خۆم بە بەشى فارسىيەو ھەيىر كەردبۆ و بۆياري ئامادە كەردىشەم نەدابق :

١ — خۆم فارسى باش نازانم و شارەزايە كە ئەو تۆم لە ئەدەبى فارسىدا نەيىر كە پەشتى پىر بىستەم و خۆم لە قەھري كاري وا بدم •

۲- بهشی فارسیه‌کی زۆر له بهشی کوردیه‌کی په‌رپۆت و ته‌زبۆ و
وێران تره .

۳- هیچ که‌شکۆل و سه‌رچاوه‌یه‌کی ترم ده‌ست نه‌که‌وت یارمه‌تیم بۆ
راست کردنه‌وه‌ی ئهم به‌شه‌ بدات .

۴- به‌ رای هه‌ندی له فارسی زانان و ئه‌ده‌ب‌دۆستان پله‌ی شیعره
فارسیه‌کانی زۆر به‌رز نین و ناگه‌ نه‌ پله‌ی شیعره کوردیه‌کانی .

به‌لام هه‌ر چه‌ند سه‌یری به‌شی فارسیه‌که‌م ئه‌کرد ، بیرم له‌وه ئه‌کرده‌وه
که‌ بلاوکردنه‌وه‌ی دیوانه‌که‌ی بچ ئهم به‌شه‌ که‌مت و ناته‌واوی پتوه‌ دیار
ئه‌بێ، بۆیه جاریکی تر سی و دوی دلی خۆم کرد و پیشانی چه‌ند مامۆستایه‌که‌م
دا رای زۆریان ئه‌وه‌ بۆ هه‌رچه‌ن هه‌یه‌ نابێ ئهم به‌شه‌ پشت‌گۆی
بخری و رینگه‌ی له‌ناوچه‌نی بدری ؛ چونکه ئهم شیعره فارسیانه به‌شیکی
ترن له ئه‌ده‌بی وه‌فایی و ئاوینه‌ی رۆنکردنه‌وه‌ی باریکی تری هونه‌ری ئه‌و
شاعیره‌ن و ئهم هه‌له‌ له‌کیس بچ له‌وانه‌یه ئه‌و به‌شه‌ له‌ناو بچ .

بۆیه منیش له‌به‌ر ئهم رایه و پشت به‌ یارمه‌تی ئه‌و مامۆستایانه و چه‌ند
دۆستیک قۆلم لی هه‌لمالی و هاتمه‌ سه‌ر نۆسینه‌وه‌ و ئاماده کردنی ئهم
به‌شه‌یش .

به‌لام ئه‌و داخه‌م ناچی که‌ به‌ ئه‌وپه‌زی هه‌ول و کۆششی خۆم و ئه‌و
مامۆستایانه‌یش هه‌ستا نه‌ماتوانی بگه‌ینه راستکردنه‌وه‌ی هه‌مو شیعره‌کان و
گه‌لی جینگه‌ی به‌ بۆشی مایه‌وه (۲۷) .

سه‌بارمه‌ت به‌ ساخکردنه‌وه‌ی شیعره‌کان به‌ گوێره‌ی توانا هه‌ولم داوه

(۲۷) مامۆستایان زه‌بیحی و ، عه‌بدو‌للا حه‌سه‌ن‌زاده و ، سه‌لاحه‌دین
سه‌نگاوێ ، بۆ ساخکردنه‌وه‌ی ئهم به‌شه‌ زۆریان یارمه‌تی دام . خوا
وینه‌یان زۆر کات ! .

بۆ ئەوئى بە راستى بىانتۆسمەو ، ئەگەر شىعرەكەم تەواو بۆ راست
 بۆيىتەوئەوئەو بە تەواوى تۆسيومەتەوئەو ، ئەگەر جىنگەيەكى لەبەر تەزبۆن و
 كۆزاوئەيى بۆم نەخوئىندرايىتەوئەوئەو بە بۆشتى ھىشتوئەوئەو ،
 نوختەم لە جىنگەي دانائوئەو . وئەگەر وشەيەك لە الايەن تۆسەرەوئەو بە ھەلە
 تۆسرايى لە پەراوئەوئەو دەس نىشانى ئەكەم ، مەگەر ھەلەكە زۆر بچۆك و
 ديارى بى وئەك نوختە وشتى وا ، ئەوئەم بە پىويست نەزانى باسى لى بىكەم
 رىگەي چاك كرديم بە خۆم دا .

پیرستیکی پارچه شیعره کانی دیوانی وه فایحی

یهو جوړه ی له ده سخته ته که دا تو سراونه ته وه :

۱- بهشی فارسی :

نیوه شیعرې یه که می هر پارچه یه که لاپه ژه

-
۱	۱ - این تطاول بین که از دست شب یلدا کشم (۲۸)
۴، ۳، ۲	۲ - نمیدانم چرا ای دیده چندین خون فشان هستی ؟
۷، ۶، ۵، ۴	۳ - دوش اندر میکده چون وجه زیبا زدند
۸، ۷	۴ - ندانم با وفاداران جفاکاری چرا کردی ؟
۹، ۸	۵ - کرم خواندی ، ستم راندى ، وفا گفتى ، جفا کردى
۹	۶ - ای روی تو ابروی تو وان دو لب شیرین
۹	۷ - السلام ای باغ رویت جنة المأواى من
۱۱	۸ - هم چو شاهین بهوس بال پریم بگشادم
۱۱	۹ - در هر دو جهان گر اثر عشق نبودى (۲۹)
۱۳، ۱۲	۱۰ - زد صفیری مرغ جان بالای عرش
۱۴، ۱۳	۱۱ - جان ثثار قبله ابروی عشق
۱۶، ۱۵، ۱۴	۱۲ - کای نسیم منزل جانان من
-

(۲۸) ثم پارچه شیعره پارچه یی به کمی بهشی فارسییه و سهره تاکه ی ناتواوه .

(۲۹) لهم جیگه دا پهره یه که - یان زیاتر - ی بهشی فارسی که وتوه .

- ۱۳- شانه کن زلف سیاهش با ادب ۱۷، ۱۶
- ۱۴- نی غلط گفتم که خورشید هداست ۲۰، ۱۹، ۱۸
- ۱۵- فدای جان پاکت این غلام در بدر کرده ۲۱، ۲۰
- ۱۶- ای بمصر سودایت صد عزیز قربانی ۲۱
- ۱۷- عبیدالله رئیس مرشدان توهم ۰۰۰ لها (۳۰) ۲۲، ۲۱
- ۱۸- دلبر دارم که در عالم نظیرش کمتر است ۲۳
- ۱۹- ای ترک خطا ماه ختن سرو خود آرا ۲۳، ۲۲
- ۲۰- بخيال تو بهر جای که من می نگرم ۲۴، ۲۳
- ۲۱- گر من سوخته بر شاهد خوبان برسم ۲۵، ۲۴
- ۲۲- براه دوست کسی سر فهد سبک باراست ۲۵
- ۲۳- بی تو ای دوست ندانم که چگویم ، چونم ؟ ۲۶، ۲۵
- ۲۴- کشیده طره سراز اختیار عارض قامت ۲۷، ۲۶
- ۲۵- خطا گفتم که زلفت مشک چین است ۲۷
- ۲۶- نگار نسیم دل و جانم حبیب ۲۸
- ۲۷- گفتم به بت ساده : که ای ترک خجندی ۲۸
- ۲۸- یار ارمنی مذهب ، شوخ عیسوی ملت ۲۸
- ۲۹- بت من طره چو بر برگ سمن برشکند ۲۹، ۲۸
- ۳۰- آن شکرخنده بوصل دهنم شاد نکرد ۳۰، ۲۹
- ۳۱- بکوی یار هر دم از فراق یار مینالم ۳۰
- ۳۲- بفریادم رس ایجان عزیزان لعل شرینت ۳۱، ۳۰
- ۳۳- درین عهد گل و عاشقی و روز جوانی ۳۱
- ۳۴- ای راحت دل قوت روان لعل لبانت ۳۲، ۳۱
- ۳۵- مرا تحیر از آن زلف و روی نرگس مست است ۳۲

- ۳۶- هر شام و سحر روی تو دیدن مزه دارد ۳۳ ، ۳۲
- ۳۷- در ازل سنبل گیسوی ترا شانه زدند ۳۳
- ۳۸- سیه شد زلف با خورشید رو تا اشنائی خود نمائی کرد ۳۳
- ۳۹- برچهره زلف خویش پراز پیچ و تاب کرد ۳۴
- ۴۰- دل که با طره جانان سر سودا دارد ۳۴
- ۴۱- بجان آمد دلم تاکی دل ایجان بی دوا باشد ۳۵
- ۴۲- مرا بیتاب داری هردم ای زلف بتاب امشب ۳۶ ، ۳۵
- ۴۳- شادی من نه بخلد و نه به کوثر باشد ۳۶
- ۴۴- شکل و بالای تراء یارب ، چه شیرین بسته اند ۳۷ ، ۳۶
- ۴۵- باغبان از ما در گلزار بندیدن چرا ؟ ۳۷
- ۴۶- ای شکر اگر وا نرسی خال مگس ۳۸ ، ۳۷
- ۴۷- سیبا به نزاکت تو نازم ۳۹ ، ۳۸
- ۴۸- تاکی چو کمند مشکبارش ۳۹
- ۴۹- ای آفت دل بلای جانم ۴۰ ، ۳۹
- ۵۰- تاریک مکن روز مرا باز نگارا ۴۱ ، ۴۰
- ۵۱- ساقیا سوختم بیا بشتاب ۴۱
- ۵۲- شنیدم کزوفایی لطف کردی یاد فرمودی ! ۴۲
- ۵۳- قلم بدست من اندر سواد خطه نظم ۴۲
- ۵۴- صبا از من بگو با آن مه نامهربان امشب ۴۳
- ۵۵- من توبه ز هرچه شیخ گوید پس ازین ۴۳
- ۵۶- ای ترک خطا ماه ختن سرو خود آرا ۴۴
- ۵۷- من که در گوشه کاشانه دلی خوش دارم ۴۵
- ۵۸- رنجیده یاران ز دوران گله دارم ۴۵ ، ۴۴

- ۵۹- خوش همی غلطو برویش طره^۶ پرپیچ و تاب
 ۴۵ ، ۴۶
- ۶۰- ای بیادات عاشقان را هر نفس
 ۴۶
- ۶۱- بر دل و بر دیده گفتم هر کجا خواهی بیا
 ۴۶ ، ۴۷
- ۶۲- شانه زد بر روی خود خون طره و لاله را
 ۴۷
- ۶۳- ز دست خود مده ای دیده یاد زلف مشکین را
 ۴۷ ، ۴۸
- ۶۴- زلف مشکین بین که بر عارض پر پریشان کرده است
 ۴۸
- ۶۵- شب است این زلف یا روز جدایی ؟
 ۴۸ ، ۴۹
- ۶۶- خوشا روزی ز دنیا در بدر بهم
 ۵۰
- ۶۷- جز سر زلف تو دل که راه ندارد
 ۵۰ ، ۵۱
- ۶۸- گر کاینات نامه شود صد هزار بار
 ۵۱
- ۶۹- ای خم زلف سیاه تو جنباش مستطاب
 ۵۱ ، ۵۲
- ۷۰- طره از باد وزان لرزان بروی دلبر ما است
 ۵۲
- ۷۱- ای رخ و زلفت شب تاریک روز روشن است
 ۵۲
- ۷۲- ای فتنه^۶ عالم به نگاه این چه جمال است
 ۵۳
- ۷۳- ای بت چین ای بلای جان خط و خالت
 ۵۳
- ۷۴- ای ائکه خط سبز و لب آب حیات است
 ۵۳ ، ۵۴
- ۷۵- آن روز کز آن طره برخ بست شکن را
 ۵۴
- ۷۶- بشکست چو زلف سیه مشکشان را
 ۵۵
- ۷۷- بتم بر طلعت خود شانه زد زلف چلبیارا
 ۵۵ ، ۵۶
- ۷۸- حلقه زد چون دردی زلفا رخ جانان را
 ۵۶
- ۷۹- دلی دیوانه^۶ دارم دمی بیغم نخواهد شد
 ۵۶ ، ۵۷
- ۸۰- مستانه چو از میکده بیرون آید
 ۵۷
- ۸۱- دو هفت سال ریاضات خاک شمدینان
 ۵۷ ، ۵۸

- ۵۸ — ۸۲ — جانا شب دوش مرغکی غالیه فام
 ۵۸ — ۸۳ — مرا که دوش دو چشم از غم نگار تر آمد
 ۵۹ ، ۵۸ — ۸۴ — بتم چو طره برخسار خود فشان میکرد
 ۵۹ — ۸۵ — ای دلبرا ای دلبرا جانم فدای جان تو
 ۶۰ — ۸۶ — حسنت بفتح کشور دل اهتمام کرد
 ۶۰ — ۸۷ — گوشه چشم تویم گوشه نشین کرد ز خود
 ۶۱ ، ۶۰ — ۸۸ — چشم سیاه مستت با ما به بین چها کرد
 ۶۲ — ۸۹ — رفتم کنارش امروز جای گوش واره ام داد
 ۶۳ ، ۶۲ — ۹۰ — بگذار تا بگیریم در دیر راهبان
 ۶۴ ، ۶۳ — ۹۱ — ای صفا بخش جان نسیم صبا
 ۶۶ ، ۶۵ ، ۶۴ — ۹۲ — هان وفائی چه خفته دریاب

۲- بهشی کوردی :

- ۷۰ ، ۶۹ ، ۶۸ — ۱ — ئەهی خوش خه بهر ، نه سیمی سه ههر ، په یکی عاشقان
 ۷۰ — ۲ — مه ششاطه که شانهای له سه ری زولفی سه نه م دا
 ۷۱ ، ۷۰ — ۳ — هه تا روژی قیامهت دیت و نایی
 ۷۱ — ۴ — ئەهی ره فیکان وهر نه یاریم زۆر زه لیلیم دل شکاو
 ۷۲ ، ۷۱ — ۵ — سه ری کولمت له تێو زولفی سیادا
 ۷۳ ، ۷۲ — ۶ — روژی طه ره ب و که یف و ده می [جۆنی کوتانه !]
 ۷۳ — ۷ — که شانهای دا له زولفی تار و ماری
 ۷۵ ، ۷۴ ، ۷۳ — ۸ — سولطانی هه مق سه رو قه دان ماهی حه صاری

- ۹ — گۆلیکم بق له دونیادا شکوفه ی باغی ره عنایت ۷۵ ، ۷۶
- ۱۰ — ئە ی صه با تیک مه ده تو په رچهم و کاکۆلی گۆله ۷۶
- ۱۱ — به ماچی جان ده به خشی ئە ی مه سیحای عه صره بیستومه ۷۶
- ۱۲ — تا خه نده ی گۆل کاشیفی ئە سراری نیهانه ۷۷
- ۱۳ — ئە ی دل وهره هو شیار بیه هذا طریق العاشقین ۷۷ ، ۷۸
- ۱۴ — فهرمۆیه که من پادشاهی حوسنی دل ئارام ۷۸ ، ۷۹
- ۱۵ — کاکۆلی به دهم باوه که بادا به به ده ندا ۷۹ ، ۸۰
- ۱۶ — گۆله ندام ئە ی طه نافی گه رده نم زولفی په ریشانت ۸۰ ، ۸۱
- ۱۷ — نیگارا دولبه را نامیهره بان یاری جه فاکارم ۸۱
- ۱۸ — غه مزه ده ی زولقم به غه مزه ی چاوی حه یرانم ده کا ۸۰ ، ۸۲
- ۱۹ — به یادی زولفته ئارامی رۆح و راحه تی جانی ۸۲
- ۲۰ — شه هیدی خه نه هرت ئە و رۆژه عومری جاویدانی بق ۸۲ ، ۸۳
- ۲۱ — ههر که دی جه ننه ت به رودا زولفی پرتابی شکا ۸۳
- ۲۲ — حه ریفان ئە لئه مان کوشتمی یارم ، چاوی بیماری ۸۳ ، ۸۴
- ۲۳ — گه ردشی چاوت قه راری عاشقی میسکین ده با ۸۴
- ۲۴ — له و شاره خه ده نگلی صه نه میکم له جگهر دا ۸۵
- ۲۵ — له سهر رۆت کاذیبه ی زولفت وه لابه ۸۵ ، ۸۶
- ۲۶ — حه لقه ی سهری زولفت له دۆلا چه تری عوزارن ۸۶
- ۲۷ — له داغی زولفی یار و عاریضی وه ک لاله سۆتاوم ۸۶ ، ۸۷
- ۲۸ — قه د گۆل و رۆ گۆل و ده مانی گۆله ۸۷
- ۲۹ — ئە ی له سایه ی سهری زولفت به نیگاو و خه طط و رۆ ۸۷ ، ۸۸
- ۳۰ — تاب ی سهری کولمت بق که وا زولفی به با دا ۸۸
- ۳۱ — سهر گه شته و شیواوه وه کو سایه له دۆته ۸۸

- ۳۲ — دلّی دیوانه ویصالی له بی جانانی دهوئ ۸۹
- ۳۳ — به لیوی تو به چاوی تو کهوا هر مهست و سهرمهسته ۸۹
- ۳۴ — فه زهنگی میلله تن ، کافردلّی ، نه گریچه ته رسایی ۹۰
- ۳۵ — سهروه یا عهرعهره یا تازه نیهالی چه مه نه ۹۱ ، ۹۰
- ۳۶ — نه لئه مان سهر تا قه دهم سوتام و جانانم نه هات ۹۱
- ۳۷ — بهم روخ و لهب مه یلی گولستان مه که ۹۲ ، ۹۱
- ۳۸ — به چاوان غه مزه و ئیما مه فهرمو ۹۲
- ۳۹ — په نجهی له حه نا به ستوه — ئایا — گولم نه مرؤ ؟ ۹۳ ، ۹۲
- ۴۰ — نهو دولبه ره وا باده به چاوان ده فروشی ۹۴ ، ۹۳
- ۴۱ — تا به تا لهو رؤژوه تو زولفت به رّودا خستوه ۹۵ ، ۹۴
- ۴۲ — نیگارا نهی به غه مزه ئافه تی دلّ ، چاوی بیمار ۹۵
- ۴۳ — نهو غه مزه که چاوی به شه هیدان ده فروشی ۹۶ ، ۹۵
- ۴۴ — نهی غه زالانی خه طاهوقی چین گه بکی ده ری ۹۶
- ۴۵ — رؤژی طهرمب و وه قتی گولّ و فه صلی به هاره ۹۷ ، ۹۶
- ۴۶ — چ طه لیسیمیکه ، چ سیه ریکه ، چ سهوداییکه ؟ ۹۷
- ۴۷ — نهی حوققهی شه هد و شه کهرت ئابی حه یاتم ۹۸
- ۴۸ — نه ری حه بیبی ره وانم طه بیبی ده ردی جودایت ۹۸
- ۴۹ — دولبه را تو بی و سه ری زولفت به عاریض واوهره ۹۹ ، ۹۸
- ۵۰ — بیا ای جان من ساقی فیدای ساغیرت بادا ۱۰۰ ، ۹۹
- ۵۱ — دلّی دیوانه له سه ر زولفی له عالهم به ریبه ۱۰۰
- ۵۲ — نهو زولفه دو تایه چه طه لیسیمیکه چه دامه ؟ ۱۰۱ ، ۱۰۰
- ۵۳ — لیوه کهی ئالت ده لین عاشق له سوتان به رده دا ۱۰۱
- ۵۴ — بو له بی جانان ، به چاوت ، من نهوا بومه که باب ۱۰۲ ، ۱۰۱

- ۵۵ — به خۆزایی نیه سۆتاوی رۆته عاشقی شهیدا ۱۰۲
- ۵۶ — ئه ی مایه ی صه د فیتنه به دۆ تیرگسی جادۆ ۱۰۳ ، ۱۰۲
- ۵۷ — ئارمق رۆی داگرتی له بهر پینکه نینت ۱۰۳
- ۵۸ — یارم که قه دی به رزی صه د نه خلی شه جهر دینن ۱۰۴ ، ۱۰۳
- ۵۹ — ههرچی له سهر تۆ گه زاشا بۆ به دهوله تی رۆت ۱۰۴
- ۶۰ — غه مزه ده ی خۆتم نیشانه ی تیری موژگانم مه که ۱۰۵ ، ۱۰۴
- ۶۱ — غه مزه و نیگه ه و رۆ له خه می زولفی دۆ تادا ۱۰۶ ، ۱۰۵
- ۶۲ — تا تیرگسی تۆ نازی هه بێ غه مزه نومابێ ۱۰۶
- ۶۳ — به بێ باکتی ده میکی هات و داغی کردم و رۆیی ۱۰۷ ، ۱۰۶
- ۶۴ — یار هاته ته به سسوم به هه ناسه ی منی مه بهۆت ۱۰۷
- ۶۵ — نه خۆش و مه ستی دۆچاوی کالم ۱۰۸ ، ۱۰۷
- ۶۶ — عه زیزم رۆحی شیرینم له من بۆچ که ناری تۆ ۱۰۸
- ۶۷ — ئه ی جه ننه تی عه یشی ئه به دم رێ گوزه ری تۆ ۱۰۹
- ۶۸ — تا بادی خه زان دایه گول و به رگی ره زانم ۱۱۰ ، ۱۰۹
- ۶۹ — له و رۆژه وه که دۆر بوه ته وه سایه ت له سه ری من ۱۱۱ ، ۱۱۰
- ۷۰ — ئه ی حوسنی ئه زهل دا نه فه سی خۆت بنوینه ۱۱۲ ، ۱۱۱
- ۷۱ — خه طی ئازادتی ئه و رۆژه به من دا دلستانێ من ۱۱۲
- ۷۲ — دۆر له تۆ به و زولفه دل حه قی به لا و وه ره مه مه ۱۱۳
- ۷۳ — مو طریب وه ره ده ستی من و دامانی وه فات بێ ۱۱۴
- ۷۴ — ئه ی پێ ته وی حوسنت هه مو ره نگی گوله باغان ۱۱۴
- ۷۵ — ئه ی غاره تی هۆش و خیره دم تیرگسی کالت ۱۱۶ ، ۱۱۵ ، ۱۱۴
- ۷۶ — ئه لا ئه ی ساقبی مه ستان به حه ققی پیری مه یخانه ۱۱۶
- ۷۷ — ئه ری ئه ی زولفه که ت سهر تا قه ده دم ههر حه لقه وو به نده ۱۱۷

- ۷۸ — دلی پزئیشی من بویه ودها خو نابی گریانه ۱۱۷ ، ۱۱۸
- ۷۹ — دریغا بای خه زان دایه به هاری شوخ و ره عنا کهم ۱۱۸ — ۱۲۱
- ۸۰ — چین چین و تاتا کهر زولفی هه ریری بکه وه ۱۲۲ ، ۱۲۳
- ۸۱ — هه ریقی ئاوری دۆریم داغدارى زولفی جانانه ۱۲۳ ، ۱۲۴
- ۸۲ — ئه گهر بچی یادی زولف و چاوه کهت یه که له حظه صایر بیه ۱۲۴
- ۸۳ — ئه ی به هه ر ئاوینه حوسنیك و ته جه لایکی دی ۱۲۴ ، ۱۲۵
- ۸۴ — شه رحی دهردی ئاره زومه ندی له کهس ته ئیری نابی ۱۲۵
- ۸۵ — سه هه ر مه ستانه رابردم به به رده رکى کلیسایى ۱۲۶ ، ۱۲۷
- ۸۶ — به جاریکی ته ماشای تو فیدات بیه هاو دل و دینم ۱۲۷
- ۸۷ — خه راما ن به و سه رى زولفی په ریشان چیه ره بنوینه ۱۲۸
- ۸۸ — له ژیر زولفی سیا روى خسته دهر چاوی له دنیا کرد ۱۲۸ ، ۱۲۹
- ۸۹ — به نازیکی کوشنده ی سه د هه زار جان و دل ئوفتاده ی ۱۲۹ ، ۱۳۰
- ۹۰ — وه فایى بوت په رستی تو یه سه د جار کوفری ظاهر بیه ۱۳۰ ، ۱۳۱
- ۹۱ — برینداره دلم سه ودا زه ده ی زولفی دلآرامه ۱۳۱
- ۹۲ — ئه گهر چی بادی نه ورۆزی نه ویدی وه صلی گول دینى ۱۳۲
- ۹۳ — ده میکی ههسته پى قوربان جه مالت عالم ئاراکه ۱۳۲ ، ۱۳۳
- ۹۴ — ده میك ساقى دمهت بینه ده خیلی چاوه کانت بیه ۱۳۳ ، ۱۳۴
- ۹۵ — له باغان ئاه و نالین دى ، ده لین شای تیو گولان روى ۱۳۴ ، ۱۳۵
- ۹۶ — زه ده ی رۆتم به چاوی تو شیفام بیه لیوه کهت نابى ۱۳۵
- ۹۷ — هیند نه خوشی دهردی دۆریم وه خته گیان و دل دهری ۱۳۶
- ۹۸ — نه سیمی بادی نه ورۆزی شه میمی عه به هری هینا ۱۳۷
- ۹۹ — شه و له خه ودا من چراغ بوم دل چراغ بو جان چراغ ۱۳۸ ، ۱۳۹
- ۱۰۰ — مه مکۆژه تو گه رده نی خو ت زو له زولفان ده رخوا وه ۱۳۹ ، ۱۴۰

- ۱۰۱- دل ده نالنج دهم به دهم سوتاوی تاوی فیرقه ته ۱۴۰ ، ۱۴۱
- ۱۰۲- ئه ی چرای ظولمهت که دمی دل ئه ی جه لای توری به صهر ۱۴۱ ، ۱۴۲
- ۱۰۳- چاوی پزخوینم ده گیزیم قیبله کهم په یلدا نییه ۱۴۲ ، ۱۴۳
- ۱۰۴- صه ده زار دل پیکه نی وه ک گول به دهم بادی به ههشت ۱۴۳
- ۱۰۵- گا ده سوتیم گا ده گریتیم غه رقی ئاو و ئاورم ۱۴۳ ، ۱۴۴
- ۱۰۶- ئه ی (امام المرسلین ، شمس الهدی ، بحر الهمم) ۱۴۴ ، ۱۴۵
- ۱۰۷- رۆحم به فیدات ئه ی گولی گولزاری مه دینه ۱۴۵ ، ۱۴۶
- ۱۰۸- بادی نه ورۆزی ئه و هات گول وه شان و عطر بار ۱۴۶ ، ۱۴۷
- ۱۰۹- به س بچی جیلوه ی زولف و خالان عاشقی روخساری خۆت ۱۴۷ ، ۱۴۸
- ۱۱۰- له سه رچی لیم زیزی چ بوه چ قه و ماوه ؟ ۱۴۸ ، ۱۴۹
- ۱۱۱- بۆ هه وایی زولف و دل چاکم له رۆی جانانه بۆ ۱۴۹ ، ۱۵۰
- ۱۱۲- یار هاته وه ده ست و دلی خۆم گرت و به سه رچۆم ۱۵۰ ، ۱۵۱
- ۱۱۳- ئه ری خه نده ی ده مت ئارامی دل کانی حیاتی من ۱۵۱ ، ۱۵۲
- ۱۱۴- له بهر نازی چاوبازان خورد و اخه وم نه ماوه ۱۵۲ ، ۱۵۳
- ۱۱۶- دیسان به هه وری نیسانجی دونیا رهنگی ژهنگاری گرت ۱۵۳ ، ۱۵۴
- ۱۱۷- ئه و چاوانه وا خوماری نازن ۱۵۴ ، ۱۵۵
- ۱۱۸- ئه مان موطریب بچی ساقی وابی ۱۵۵ ، ۱۵۶ ، ۱۵۷
- ۱۱۹- به گولزاری ئیره م ، قوربان ، ده پرسی گهر له ئه حوالم ۱۵۷
- ۱۲۰- دلم پزخوین و خوین باره به غه مزه ی نازی چاومه ستان ۱۵۸
- ۱۲۱- سوتام به نازی فیرقه تی ساقی که ره م که شه ربه تی ۱۵۸ ، ۱۵۹
- ۱۲۲- جیلوه ی صه با له هجه ی شه مال بۆی زولف و خالی یار ده دهن ۱۶۰ ، ۱۶۱ ، ۱۶۲
- ۱۲۳- که هه ستا زولفی رۆی داپۆشی من له و داغه سوتاوم ۱۶۲ ، ۱۶۳

- ۱۲۴- ئەهى نەشئەى خەندەى زارت شیرین کاتى حەیاتم ۱۶۳ ، ۱۶۴
 ۱۲۵- ما رایت اللیل ان من لحظه صار الغدا ۱۶۴
 ۱۲۶- دیسا نەسىمى بەهار نەرم نەرم هاته خوار ۱۶۵ ، ۱۶۶
 ۱۲۷- بلی پیم گولی بەهاریم له تو تا بەکهى جودا بم ؟ ۱۶۶ ، ۱۶۷
 ۱۲۸- بەهای ئەبیات و ئەشعارت وهفایج مولکى ئیرانه ۱۶۷ ، ۱۶۸
 ۱۲۹- تو سەرى زولفى بلأوت زولفى خاوت بامەده ۱۶۸
 ۱۳۰- ئەرى ئەى بە زولف و روخسار صەنەمى چىن ماھتابم ۱۶۹

پیرستىكى پارچه شیعره بلاونه کراوه کانی دیوانى وهفایج

- ۱- هەرچى له سەر تو گەژا شا بۆ بە دەولەتى رۆت
 ۲- (مارایت اللیل ان من لحظة صار الغدا)
 ۳- دیسان بە هەورى نىسانج دونیا رەنگى ژەنگارى گرت
 ۴- غەمزە و نىگەه و رۆ له خەمى زولفى دو تادا
 ۵- بەس پى جیلوهى زولف و خالان عاشقى روخسارى خۆت !
 ۶- دیسا نەسىمى بەهار نەرم نەرم هاته خوار
 ۷- بادى نەورۆزى ئەوا هات گول وهشان و عطر بار
 ۸- ئەهى نەشئەى خەندەى زارت شیرین کاتى حەیاتم
 ۹- له داغى زولفى یار و عارىضى وهك لاله سۆتاوم
 ۱۰- که هەستا زولفى رۆى داپۆشى من لهو داغه سۆتاوم
 ۱۱- یار هاتهوه دەست و دلى خۆم گرت و بەسەر چۆم
 ۱۲- دلم پزخوین و خوین باره بە غەمزەى نازى چاومهستان
 ۱۳- ئەرى خەندەى دەمت ئارامى دل کانی حەياتى من
 ۱۴- جیلوهى صەبا له ههجهى شەمال بۆى زولف و خالى یار دەدەن
 ۱۵- ئەهى رەفیقان وهرنه یارىم زۆر زەلیم دل شکاو

- ۱۶- بۆ ههواپی زولف و دل چاکم له رۆی جانا نه بۆ
- ۱۷- ئه ی له سایه ی سه ری زولفت به نیگا و خه طط و رۆ
- ۱۸- ئه ی جه نه ته ی عه یشی ئه به دم رۆ گۆزه ری تۆ
- ۱۹- به نه جه ی له حه نا به ستوه - ئایا - گو لَم ئه م رۆ ؟
- ۲۰- به لێوی تۆ به چاوی تۆ که وا هه ر مه ست و سه رمه سته
- ۲۱- سه رگه شته و شیتوا وه که سایه له دۆته
- ۲۲- ئه رۆ ئه ی زولفه که ت سه ر تا قه ده م هه ر حه لقه و به نه ده
- ۲۳- تۆ سه ری زولفی بلاوت زولفی خاوت با مه ده
- ۲۴- دوله را تۆبی و سه ری زولفت به عاریض وا وه ره
- ۲۵- ئه ی خۆش خه به ر نه سیمی سه حه ر به یکی عاشقان
- ۲۶- قه د گو ل و رۆ گو ل و ده ما نی گو له
- ۲۷- رۆژی طه ره ب و که یف و ده می جۆنی کوتا نه
- ۲۸- چین چین و تا تا [سه ری !] زولفی حه ریری بکه وه
- ۲۹- چاوه زۆی موژده ی نه سیمم تا له گو لشن دیته وه
- ۳۰- ئه رۆ حه بیبی ره وانم طه بیبی ده ردی جودایی
- ۳۱- تا نیرگسی تۆ نازی هه بی غه مزه نو ما بی
- ۳۲- شه رحی ده ردی ئاره زۆمه ندی له که س ته ئیری نا بی
- ۳۳- زه ده ی رۆتم ، به چاوی تۆ ، شیفام بی لێوه که ت نا بی
- ۳۴- ئه مان مو طریب بی سا قی وا بی
- ۳۵- سو تام به نازی فیرقه تی سا قی که ره م که شه ربه تی
- ۳۶- که شانه ی دا له زولفی تار و ما ری
- ۳۷- ئه ی غه زالا نی خه طا ، ئاهو ی چین که بی ده ری
- ۳۸- یارم که قه دی به رزی سه د نه خلی شه جه ر دین
- ۳۹- ئه گه ر چی با دی نه ورۆزی نه ویدی وه صلی گو ل دین

محمد علی قه ره داغی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیتی ئەلف

(۱)

گەردشی چاوت قەراری عاشقی ميسکين دەبا
ساحیری چاوبەستە ، ئاری ، دل دەکیشی دین دەبا ؟
قیلە کەم بەو زاری ھەر وەك غونچە بۆیە پیکەنی
دا بلین خەندە ی لە گول دئی ئابزۆی پەروین دەبا
من کوتەم : گرتی ھەبەش کەعبە ی جەمالت ! ئەو دەلی :
کاروانی میشکە بۆ شارئ گول و نەسرین دەبا
گەر بیینی طاقی پەییوەستی برۆت فەرھادی چین
رۆحی شیرینی بە قوربانج بە ھەد نالین دەبا
پیچ و تاوی زولفی خا و ، رەمز و غەمزە ی سیحری چا و
ئەو لە لایین رۆح دەکیشی ئەم لە لایین دین دەبا
نەشتەری چاوی ھەیییم دئی بە سینەمدا دەچن
مەرھەمی نازی تھیییم بۆ دلی خوینین دەبا
من و ھا مەستی گولە ندایم کە نازانم ئەبەد :
ھۆشی من دوگمە ی تەلا ، یا ساعیدی سیمین دەبا ؟ (۱)

(۱)

(۱) ئەم شیعەرە لە (خ) دا نیە ، لە (ھ) وەرگیراوە .

تا (وهفایچی) لهو دهره بیټ و بچی مه نعی مه که
سورمه یی خاکی دهرت بو چاوی پز نه سرین ده با

(۲)

سهری کولمت له ټیو زولفی سیادا
ئیشاریکه له نوری شهوچرادا
سوجودی برده نه برۆت روژ له سهر رو
شهوی دینی که تو زولف^(۱) وهلادا
نه من چاوم له روژ وا پز له خوین بو
که ئاوینهی جه مالی خوئی جهلادا
شهو و روژ ههر له فیکری زاری^(۲) تو دام
به هیچی عومری شیرینم به بادا
نهری رۆحم به لیوی پز له خه ندهت
نهری هوشم به چاوی سورمه سادا^(۳)
له بهر طاقی برۆت بمرم چ نابیی
که من شابم له بن بالی هومادا^(۴)
مورادی رۆحمه بویه (وهفایچی) !
به دل ماچن له غونچهی لیوی نادا

(۲)

- (۱) (زولف) ده بچ وه کو (زولفت) بخوینر یته وه .
- (۲) (زاری) ده گونجی مه به ست له (زار) دم بچ ، ده شگونجی (فیکر و زاری)
بچ ، واته : له بیر کردنه وه و شیوه و زاری تو دام .
- (۳) سورمه سا : به کل ریژراو .
- (۴) هوما : په له وه ریکی نه فسانه یی به ده لاین سیبهر به سهر ههر که سه وه بکا
ده بچ به پادشا .

(۲)

تابی سهری کوئمت بق کهوا زولفی به بادا
یا روژی ویصالت شهوی هیجرانی وهلادا ؟
خالئی دهمته یا مه گهسی حوققه یی^(۱) شه ککهر
یاخو حه بهشی زاده له ییو ئابی بهقادا ؟
خوینین جگهرن طالییی ئهو زاره دو عالم
ئهو جه وههره بو هیچه به دو عالمی نادا
هر تاره کهوا مهسکه نی باری دل و روجه
صهد روجهی به بادا که بهداو په رچه می بادا
بازاری شکا وهک دلی زارم گوئل و نافه
تاتا سهری زولفی که بهسهر عاریضی دا دا
[ئهو زاره کهوا هر به ته بهسوم هیه خالی]
[پیریکه ده لی گا له بهقا گا له فه نادا]
حیرهت زده یی^(۲) نیرگس^(۳) و ئه برۆته (وهفای)
کافر نیه واهست و له میجرابی دوعادا

(۳)

(۱) مه گهسی حوققه : مه گهس : میس . حوققه : قوتوی بچوکی جهواهیرات و شتی بهنرخ ، نازانم مه بهستی وهفای له تیکزای (مه گهسی حوققه) چیه ! ده گونجی خالیک بهلای لیتوی خوشه ویسته که یه وه بوی ، ئهو خالهی شو بهاندین به میس و ، ده می خوشه ویسته که ی به قوتوی جهواهیرات و ددانه کانی به شه کر .

(۲) حیرهت زده : سهر لی شیواو .

(۳) نیرگس : لیره دا مه بهستی چاوه .

(٤)

- (١) بيا اى جان من ساقى فدای ساغرت بادا (١)
 X نه مان سوتاام نه مان جامى له توبه ي دهوره به ملادا
 (٢) هوا خود نافه ميريزد صبا مشك ختن بيزد (٢)
 مه گهر ديسا به دهم بادا چه بيم په رچه مى بادا
 (٣) گدا و بزم شاهان ، ما و وصل دوستان ، هيهات ! (٣)
 له بهر وهى ئاره قى كولمى له باتى مهى به مهى نادا
 (٤) پریشان کرد چون بر چهره دو زلف عنبرين گفتى : (٤)
 به هاريك سونبولى تاتار به باريك ياسه مه ندادا
 (٥) عرق بر گردن ، خط بر عذار ، خنده در لعلش (٥)
 ده لى شه ككهر له مه ر عه بهر له گه ل ئاره ق له مينادا
 (٦) بچشم اشكبارم عكس روى و موى جانان بين (٦)
 شه و و روژ روژ و شه و هه ردو له تيو عه قدى ثريادا
 (٧) بهارى بوسهء ناكرده جان باشد بچشم اما (٧)
 دهمت وا بينه — چاوم — قه د بوه گه وه هر له ده ريادا !

(٤)

- (١) وهره ئه ي ساقى گيانى من فيداي پيال ه كمت بى .
 (٢) هوا نافه ده ر ژينج ، صه با شتيك دينج موشكى خوتنه ده بيزينج .
 (٣) گه دا و به زمى پاشايه تج ؟ ئيمه و گه يشتن به دوستان ؟ زور دوره !
 (٤) كاتج زولفى عه به رينى به سهر رودا بلا و كرده وه وتى :
 (٥) عه ره ق له گه رده ن و خه ط له زولف و خنده له ليودا .
 (٦) به چاوى فرميسكاويم عه كسى رو و موى گيانان و (دولبه ران) بينه .
 (٧) نرخی ماچی نه كهرده گيانه به چاوى ئيمه .

ئهم نيوه شيمره له (خ) دا به و شيويه كه نو سيمان ، به لام له (ه) دا
 (بهاي) و (چشم ما) يه و ئهمه ش له راستيه وه نزيكتره ؛ بويه وايش مانامان
 ليك دايه وه .

(فغان و گريه دل از غم روی تو در زلفت)^(۸)
 ده لیلی بو گول ده نالی شهو له یتو بولبول له صحرادا
 (« وفایت » ! تا منم گریان و سوزان در پی یارم)^(۹)
 ته مه نام هر له یاره گهر به ئاو و ئاورمدا

(۵)

هر چی له سهر تو گهزا شا بقو به دهوله تی روت
 زولفی شکسته بویی دهستی له دامهنت دا
 صه د روج نه گهر فیدا کم ناگهم^(۱) به خهت و خالت
 من نائومید و مهروم هیندو له گولشه تتدا
 زولفت له پین کهت^(۲) و خهط هات به ته مای قهتلی دل
 ئاخر به دهست خهطی خوت گرت به کوشنت دا
 نهی نهوبه هاری خوبیی روحمی به حالی بولبول
 نهوهك سهرمای هه ناسهی له گول و یاسه مهنت دا
 نهی خهط به زولفی دولهر تو بویه فیتنه یی دل
 دل بی غم و خهیاال بقو هاتی به گرتنت دا

(۸) شیوه و گریانی دل له غمی روی تو له زولفتا ...

(۹) (وه فایت) تانم و من هم گریان و سوتانم هر بو یاره ...

(۵)

- (۱) (ناگهم) به (ناکمه = ناگمه) نوسراوه ، بهلام دیاره ههلهیه و کیشه کیش لهنگ دهبن ؛ بویه دهبن یان (ناگمه خهت و ..) یان (ناگهم به خهت و ..) ، وهك دهشگونجی (ناگمه بهختی خالت) بن ؛ چونکه رینوسی دهسنوسه که بهم جورهیه : «ناکمه بخت خالت» .
- (۲) (کهت) له دهسنوسه کهدا (کهوت) نوسراوه ، بهلام بهم جوره سهنکی شیهره که تیک دهچن ، له بهر نهوه و له بهر هاوسهنگ له گهل (خهت) و له بهر نهوش هندی جار (کهت) به کار دههینن لمان وا بقو راسته کهی (کهت) ه . نهام نیوه شیهره تیکزا لهنگی تریشی تیدایه .

وا تئى مه گه عزيزم كوشتمت^(۲) و ئاومئيد بوم
 دهستم ئه گهر نه گه ييىن خوئينم له گه ردهنت دا
 به قسم بكه (وه فايچ) بمره هه تاكو ماوى
 وه صلى به قا به ئايات ئه وا له مردتدا

(٦)

له و شاره خه دهنگى سه نه ميكم له جگه ردا
 شوخيكه غه مى ئاينه دارى به قه مه ردا^(١)
 خه مليوه وه كو گول به سهر و به رگى به هارى
 خوئى گول ده مى گول (چه بكه ن) ي^(٢) گولنارى له به ردا
 بو ذه و قى ته كه للوم^(٣) كه ده مى هاته ته به سسوم^(٤)
 خه ندهى له ده مى غونچه و طه عنهى له شه كه ردا
 شه زيانه له سهر مولكى دلّم غه مزه و و نازى
 بوئيكى به جوت دئىن وه كو نه شته ر له جگه ردا^(٥)
 كه نجينه طه ليسمى هه يه به و چاوه له سهر هيچ
 وه جهى چيه ئاشوفته يه زولفى^(٦) له كه مه ردا ؟

(٣) (كوشتمت) له ده سنۆسه كه دا (كوشت) نۆسرا بو ، به هه له م زانئ .

(٦)

- (١) غه مى ... (ح) غه م ئاوئينه ي دارى له قه مه ردا .
- (٢) چه بكه ن (ح) چكه ن . چه بكه ن راسته و چه بكه ن : جوړه پۆشاك يكه ئافرهت له بهريان كردووه و له لای چه په وه داكه نراوه .
- (٣) ته كه للوم : قسه كردن .
- (٤) ته به سسوم : زه رده خه نه .
- (٥) بوئيكى (ح) بوئيكه .
- (٦) زولفى (ح) زولفت .

تیرت که قهراری جگهرم بق وه دلم کهوت
 تا رۆژی هه شر داغی خه دهنگت له جگهردا^(۷)
 نالیکه هه مه وه ققه له شهوقی سهری کولمت
 عومریکه هه مق صه رفه له نالینی سه هردا
 هه ره له حظه (وه فایح) وه کو بولبول که ده نالی
 کهس مه معی نه کا عه شقی (گوله ندام) ی^(۸) له سهردا

(۷)

مه ششاطه^(۱) که شانهی له سهری زولفی سه نه م دا
 ئاشفته گی پی^(۲) حالی (وه فایح) له قه له م دا
 قوربان وه ره سهیریکی دڵ و عاله می دڵ که
 هه ره زه وقه به دڵ ، شهوقه له سه ره ، ئاهه له ده مدا
 ئاوینه پی دڵ وا له جه لادا^(۳) به ته جه للی^(۴)
 دیوانه پی رۆت که ی له هه وای شه وکه تی جه مدا ؟
 بو خاطری خه ندیکی به رهنگی گوڵ و باران
 عاشق ئه وه تا هه ره کوللی گریان ی له ده مدا

(۷) ئهم پارچه له (ح) و (ن) دا ناتهواوه و شەش شیعەرە ، جیاوازی (ح) و (ن) وەك یەك وابە .

(۸) گۆلەندام : خۆشەویستی وەفایح بوە و ، ئاڤرەتییکی جوان و ناسراو بوە و ، وەفایح له گەڵ شیعردا ناوی دەبا .

(۷)

(۱) مه ششاطه : ئه و كه سه ی سه ره شانە ده كات .

(۲) ئاشفته گی : په ریشانی و په ریشان حالی .

(۳) جه لا : رۆناکی و جوانی .

(۴) ته جه للی : بهرزێ و شه ره ف .

خه ندهی گولی زارت که نه بو باعیشی مهستیم^(۵)
 بوچی دلی من دهستی له گولزاری ئیرم دا ؟
 ئاخر سهگی خاکی دهری تو بوم به جودایت
 مروت نه بو تیغت له سهری صیدی هه رم دا
 رۆحم به نیثاری^(۶) قه دهمت ! بوچی ده ره نجی ؟
 رۆحم که به من بایه ، وه کو دل ، چیه ؟ دهم دا !
 وا عاشقی زار و که مهربی تو به (وه فایت)
 لهو ئیوه وجودیکه له بهینی دو عه دهم دا

(۸)

کا کولی به دهم باوه که بادا به به ده ندا^(۱)
 بازاری شکا نافه به سه ر چین و خوته ندا
 تور کانه گولم په رچه می که وتوته عوزاری^(۲)
 وه ک سونبولی^(۳) ئاشفته له بهر بهرگی سه مه ندا^(۴)
 تا هه وری به هاری نه بزوت غونچه نه پشکوت
 بویه ده گری خه نده به سه ر گریه یی مندا

- (۵) مهستیم : له (خ) دا به هه له (مستم) واته : بچ نوخته ی (ی) نۆسراوه ، به لام هه له یه .
 (۶) نیثار : رژاندن و په خش کردنه وه . مه به ست شتیکه ؛ وه ک نوقل و شه کر و خورما له کاتی هاتی دۆست و خوشه ویستدا هه لده دریت و ده به خشریته وه .

(۸)

- (۱) به ده ندا : به هه له له (خ) دا (به نده ندا) نۆسراوه .
 (۲) عوزاری : عوزار ، که به شیوه نۆسینی کون ئاوا (غدار ی) بنۆسریت ، هه لده گری (عوزاری) بچ و هه لیش ده گری (غه دداری) بیت .
 (۳) سونبول : جۆره گیایه کی بۆن خوشه .
 (۴) سه مه ن : گولیکی جوانی بۆن خوشه .

گۆیا وه کو من بهو قهده سهوداییه زولفت
 سه رگه شتهیه وا تا بهری پیت چین به شه که ندا
 [من کو شته ئه تو بهو دهمه شیرینه مه سیحیم]
 [من ته شنه (۵) ئه تو ئابی حیاتت له ذه قه ندا (۶)]
 هیشتا دله کهم سه رخۆشه فایته وه سه رخۆ
 ساقی به که رهم دوینی که جامیکی به من دا (۷)
 ماچیکی دهمت خوینی شه هیدی سه ری زولفه
 سائهو دهمه وایینه که من خۆم له ره سه ندا (۸)
 زولف و روخ و لهب ، عاریض و خهط ، ذایقه به خشن
 وهك زوهره له شهو ، مهی له قه ده ح ، گوڵ له چه مه ندا
 که ی به سته یی زه رژی که دۆسه د به رقی لوائی ؟
 ئه و خه نده مه گه ر موعجیزه وادی به ده هه ندا
 بۆ روژی نیشاری قه دهمت ئه شکمی (وه فایح)
 مرواریه پهروه رده له تیو کانی یه مه ندا

(۹)

لیوه که ی ئالت ده لێن : عاشق له سۆتان به رده دا
 زه رژه یهك توره به لی ئاگر له ئینسان به رده دا
 من له سیرژی حیکمه تی چاوت عه جب ماوم ، عه جب !
 ئه و نه خۆشه خوینی قه لبی من به موژگان به رده دا

(۵) ته شنه : تینۆ .

(۶) ذه قهن : چه ناکه .

(۷) له (جامیکی به من دا) و (گریه یی مندا) دا ئه گه ر په یزه وێ ته وای سه ره وای
 هه مۆ شیعه کان بکری ده بن له هه ردۆ جیگه که دا (مه ندا) بخوینرێته وه .

(۸) ره سه ن : پیت و گوریس .

نه ژده‌های زولفت طه‌لیسمیکه له سیجری بابلې
 میهری ئاگر شوعله ده‌گرئ ، ماهی تابان به‌رده‌دا
 هیندویی خالت وه‌تیو باغی جه‌مالت که‌وتوه
 باغه‌بان خانه‌خه‌رابی ! بۆچ گولستان به‌رده‌دا ؟
 لیوی یاقوت^(۱) نه‌گه‌ر قوتی ره‌وانی عاشقه
 پی‌م بلّی : وه‌جه‌ی چیه‌ ئاگر له‌ ئینسان به‌رده‌دا ؟
 زاری تو‌ گولزاره‌ خو ، بۆچ ئابی‌ حه‌یوانی هه‌یه ؟
 سه‌روی تو‌ ئازاده ، بۆچ نارنج و رومان به‌رده‌دا ؟
 لیوی ئالت چاوی کالت بونه‌ فیتنه‌ی دین و دل
 حه‌قیه‌تی — بالله — (وه‌فایت) ده‌ست له‌ ئیمان به‌رده‌دا !

(۱۰)

(ما رأیت اللیل أن من لحظة صار الغدا)
 (فی الذوایب وجهک ام فی الدجی شمس بدا ؟)^(۱)
 قه‌ط نه‌هاته‌ ده‌ست و جارئ نه‌بوه‌ ئارامی دلّم
 تا قیامه‌ت داغی زولفانت له‌ جه‌رگی ئیمه‌دا
 بمکوژی ، صه‌د جار ده‌رم که‌ی ، رقی من و خاکی ده‌رت
 (کیف یحرم سائل من بابک حاز الندی ؟)^(۲)

(۹)

(۱) (یاقوت) ده‌بی وه‌کو یاقوت بخوینریته‌وه .

(۱۰)

(۱) (له‌ کاتیکه‌وه‌ روژ بوه‌ته‌وه‌ شه‌وم نه‌دیوه‌ . رقی تۆبه‌ له‌نیو زولفتدا ، یان
 روژه‌ له‌ تاریکی شه‌ودا ده‌رکه‌وتوه‌ ؟) .
 (۲) (که‌سێک له‌ ده‌رگای تو‌ به‌خششی ده‌سکه‌وئ چۆن بی‌به‌ش ده‌بی ؟) .

ئاگرى عىشقت لى رۆحم بەر بۈە سەرتا قەدەم
 ۋەك نەيستان ھەر دەسۆتېم مات و خامۆش بىي صەدا
 دىل بە مەحضى رۈئيەتى زولفت بە رۋدا كەوت و مرد
 مردم و نەمزانى : نە گەنج خستى نە ماري پيۋەدا ؟
 چەند بە ناز دىۋو دەچى سەرخۆش و شوخ و شەنگ و مەست
 ئەي گۈلى نازدار ، ئىلاھى ، باي خەزانت لىي نەدا !
 باغ دەبىي ھەر گۈل فرۆش بىي يار كە دىتە پىكەنېن
 با دەبىي عەنەبەر بە بادا ئەو كە زولفان بادەدا
 دىن و دىل صەبر و قەرارم چۆتە ريگاي يەك نەظەر
 تۆ بلىيى ئەو شوخە وا سەر مەستە قەط پىتە (۳) رەدا ؟
 بۆچ برۆم لىي تىكەدەبىي رۆت وەردە گىزى ، چاۋەكەم ؟
 كابە كەچ بۆ ؟ قىيلە گۆزا ؟ ماچىكەم لەو ليۋەدا !
 دەست و دامان زولفەكەت كەوتۈتە بەرپىت و دەلىي :
 تۆ غەنى من بىي ئەوا ، تۆ پادشاھ و من گەدا
 خەندە بەم شىرىنيىە ، دەم بەم نمۈنەي حىكەتە
 قەط (ۋەفايى) نەبۈە وا خۆش بىي : خەبەر بىي موبتەدا ! (۴)

- ۱۱ -

بە خۆزايى نىە سۆتاۋى رۆتە عاشقى شەيدا
 لە رۆتى دىۋە جىلوەي ئاتەشى (سينا) لە سىنەيدا

(۳) رەدا : بەلىين دان ، رازى بۆن .

(۴) نالى لەم مەنەيەدا دەلىي :

« ۋەصفى روخسارى لە فيكرى بەنى ئادەم بەدەرە »
 « ئىبتىدائى مەدحى دەمى ۋەك خەبەرى بىي ئەئەرە »

بىزوانە : مەلا عبدالكريمى مدرس ، ديوانى نالى ، ل : ۱۱۱ .

کوتم : عهقدی (ثریا) ماهی من تهنگی شه که رنه‌ی بق
 کهچی بق راستی ئیعجازی خوی یارم له خه‌نده‌ی دا
 عه‌صای فه‌تجی موسا کول بق به موعجیزه شکافی کرد ^(۱)
 که فیرعه‌ونی خه‌طی هات و ئیحاطه‌ی طوری کولمه‌ی دا
 درۆت فه‌رمۆی ^(۲) هه‌زم بی فایه‌لم ، گهر راست ده‌لێی ساده‌ی !
 فه‌زه‌نگی قه‌ومی ده‌ججال - ئه‌ی مه‌سیحا - ده‌وری که‌عه‌ی دا
 له‌ سینه‌مدا چ شیرین دل ده‌فایین به مه‌حزونی
 وه‌رن له‌و شیوه‌ گوئ بگرن به‌ شین و شیوه‌نی به‌یدا ^(۳)
 مه‌که‌ن مه‌نعی (وه‌فاییت) چونکه‌ سه‌ر گه‌ردانی جانا‌نه
 له‌سه‌ر دینی که‌ شیخی خانه‌قا بردی که‌ تۆبه‌ی دا

- ۱۲ -

ههر که‌ دی جه‌ننه‌ت به‌ رۆدا ^(۱) زولفی پرتابی شکا
 تاری ^(۲) سونبول ، حورمه‌تی گۆل ، به‌رگی سیرابی ^(۳) شکا
 ماهی شه‌وئارام به‌ خه‌نده‌ هات نیقابی کرده‌وه
 ئاسمان نه‌ظمی (ثریا) ^(۴) شه‌وقی مه‌هتابی ^(۵) شکا

(۱۱)

- (۱) شکافی کرد : له‌تی کرد .
- (۲) فه‌رمۆی : (فه‌رمۆ) راستره .
- (۳) (به‌یدا) وکو (بی‌دا) نۆسراوه .

(۱۲)

- (۱) به‌ رۆدا (ن) به‌ رۆیدا .
- (۲) تاری (ن) نازی .
- (۳) سیراب : تیراو ، تیرئاو .
- (۴) ثریا : کومه‌له‌ ئه‌ستیره‌یه‌که‌ . (کۆ) .

[کارگاه خاکی به سهر وهستا به ژۆ و سینه بروت !]^(۶)
 نرخی قاقوم^(۷) ، قه دری خهز^(۸) ، بازازی سنجابی^(۹) شکا
 دهووری طوری کولمی دا^(۱۰) فیرعهونی خهط چاره‌ی نه‌هات
 ئە‌هی دریغاً صد که ژهت موسا به‌بئ تابئ شکا !
 طاقئ^(۱۱) په‌یوه‌ستی بروت وا بق به قبیله‌ی خاص و عام
 که‌عه گهر بو خۆی بزانی پشتی میحرابی شکا
 که‌س نیه له‌و نیکنه حالیم کا (وه‌فایئ) ! دولبه‌رم
 خۆی دهمی هینا ، ئە‌من گه‌ستم^(۱۲) ، دلئ بابئ شکا !

- ۱۳ -

غه‌مه‌ده‌ی زولقم به غه‌مه‌ی چاوی هه‌یرانم ده‌کا
 به‌سته‌یی داوم فه‌ژه‌نگی تیره‌بارانم ده‌کا
 [عاشقی زارم له‌سهر هیچ ئە‌و نیگاره ده‌مکوژی
 طفیلی نادانم له‌سهر ماچئ له‌گریانم ده‌کا]
 [داعیه‌ی ئاوینه‌ دینی کوفره ئە‌ک روحمیکئ بی
 حه‌قیه‌تی به‌و چاوه‌ کالانه‌ که‌ تالانم ده‌کا]

(۵) مه‌هتاب : مانگه‌شه‌و .

(۶) کارگاه ... (ن) (کارگاه خاک سروستان بردوه سینه‌ء تراب) ئە‌م نیوه
 شیعره‌م له‌ هه‌ردۆ نوسخه‌که‌دا بو راست نه‌کرایه‌وه ، بۆیه لێره‌دا وینه‌ی
 (ن) م به‌ رینۆسه‌که‌ی خۆی نۆسئ .

(۷) قاقوم : پیستیکی سپی و گهرمه‌ له‌به‌ر ده‌کرئ .

(۸) خه‌ز : حه‌ریر .

(۹) سنجاب : سمۆره .

(۱۰) کولم (ن) (گلم) دیاره‌ هه‌له‌یه .

(۱۱) طاقئ (ن) تاقئ .

(۱۲) گه‌ستم (ن) گه‌زتم .

[یاری من هر گیز له قهتلی عاشقی پهروا نیه]
 چونکه رومهت شه معه بویه هز به سوتانم دهکا [
 ئاو له چاوانم له بهر زولف و عوزارت دینه خوار
 دۆکه لای نهو مه جمهره هر دهم له گریانم دهکا
 [من ده لیم : یاقوت و ریحان خه ططی کامیان خوشتره ؟]
 [نهو به عه ییاری ئیشاره ی له علی خه ندانم دهکا]
 قامه تی تو نه خلی طوره طه لعه تی تو توری طور
 دهم به دهم وهجه ی جیلوهت [مهست !] و هه یرانم دهکا (۱)
 [فیکری زولفت عیلله ته ، وه صفی دهمت فاکه م به دل
 نیکنه گویی پیشه مه سه ودا په یشانم دهکا]
 [رو له نه بروی تو دم دهکا چاوت به موژگانی که چی :
 قیله نیشانم دهدا ، کافر موسولمانم دهکا !]
 پیم ده لی : بگری (وه فایتی) گهر نه سیری لیومی
 یه عنی مرواریم دهوی ، چی نرخی مه رجانم دهکا !

- ۱۴ -

نه سیمی بادی نه ورۆزی شه میمی عه بهری هینا
 به ریدی عاشقان دیسا (۱) په یامی دولبه ری هینا

(۱۳)

(۱) ئهم نیتوه شیعره ماموستا هیمن پتی وابو هه له ی نوسهره و بهم شیوه ی
 خواره وه بێ باشته ره :

« دهم به دهم (وا) وهجه ی جیلوهت (مهست) و هه یرانم دهکا »

(۱۴)

(۱) دیسا (ح) دیسان (عه بهر) : به نه رگی و یاسه مین دهوتری .

نهويد ټهۍ عاشقاني دل نېگار يار^(۲) هاته سهر خه نده
 صه دايي بولبولان ديسا درهختي گول بهري هينا
 مه گهر روۍ كه وته^(۳) زولف و روۍ حه بېيم بادي نه ورؤزۍ
 حه ياتيكۍ به دونيا داوه بوۍ^(۴) گول عه نه بري هينا
 به فتهحي دل ده لپي يار زولف و سینه و روۍ وه دهر ناوه
 له نه سرين و گول و سونبول به هار هات له شكهري^(۵) هينا
 ده لپي چاوي منه هه وري به هارۍ دم به دهم ده گري
 ده لپي ټاهي منه به رقي درهخشان ټاوري هينا
 ههوا چو پز به داماني دهر و دهستان گولي كيشا
 صه با هات پز به جيبي كو هساران عه نه بري هينا
 له نيو^(۶) به زمي وه نه وشه و جو و كه ناران لاله پهيدا بو
 به تاريكي خضر بو چه شمه شاي ټه سكه ندهري هينا
 كه ټيسلامي به هار فتواي جيهادي كافري دهۍ دا^(۷)
 صه وه بر ټيزه ، گولشه ن^(۸) گورز و ، سو سهن خه نه جهری هينا

(۲) دل نېگار يار (ح) دلفگار مار . مامؤستا هيمن لاي و ابو ټم شيعره ټاوايه:

« نهويد ! ټهۍ عاشقاني دل نېگار يار هاته سهر خه نده »

« صه لا ! ټهۍ بولبولان ديسا درهختي گول بهري هينا »

نهويد : موژده .

صه لا : بانگ و هاوار . ټه و تري : صه لام لي رايځ .

(۳) روۍ (ح) ريۍ . له (ه) يشدا به (ريۍ) نو سراوه و ، ټه مهش راسته .

(۴) بوۍ (ح) بو .

(۵) له شكهري (ح) شه كړي . دياره ټه مهۍ (ح) هه ټه يه .

(۶) له نيو (ح) له بهر .

(۷) دهۍ : يه كه م مانگي زستان ، به فران بار .

(۸) گولشه ن (ح) گولبه ن .

نیشار ئەفشان بە پائەندازى سولطانى بە ھار ھاتن
 سەمەن دىيا ، شەقایق ئەتلەس و ، گۆل مەخمەرى^(۹) ھىنا
 لە شایى دارە گۆل مەسنەد نشین بۆ ھاتە پشکۆتن
 چەمەن تەختى زومەرزەدە، [طل !]^(۱۰) یاقوت ئەفسەرى^(۱۱) ھىنا
 لە بەزمى تیرگس و نەسرین بە دەفعى^(۱۲) چاوەزاری گۆل
 ۋەنەۋشە دەستە دەستە ۋەد و ، لالە مەجمەرى^(۱۳) ھىنا
 لە مەیخانەى چەمەن بەزم و^(۱۴) طەرەبیان گرت قەدەح تۆشان
 شەقایق^(۱۵) بادە ، زەنبەق^(۱۶) شیشە ، تیرگس ساغەرى^(۱۷) ھىنا
 لە چەھچەى ساز و نەغمەى عەندەلیبان^(۱۸) سۆت ھەمو دۇنیا
 سەداى تارزەن ، ئاوازی خۆش خوان ، ئاوری ھىنا
 حیکایاتى غەریبەى پىیە بولبول جوملە خۆکردى
 دەلىلى چاپارى^(۱۹) ئیران روژنامەى ئەختەرى ھىنا

-
- (۹) مەخمەر (ح) مەجمەر . (ئەفشان) لە (خ) دا بە (ئەفسان) نوسراوە .
 (۱۰) طل (ح) گۆل لە . ئەم نىوہ شیعەرەم بۆ راست نەکرایەوہ .
 (۱۱) ئەفسەر : تاج .
 (۱۲) بە دەفعى ... ئەم شیعەرە لە (ح) دا تەواو نەکراوە .
 (۱۳) مەجمەر : ئاگردان ، مەقەلى .
 (۱۴) بەزم و (ح) بەزمى . شیعەرەیش لە (ح) دا ناتەواوە .
 (۱۵) شەقایق : گۆلىكى سۆرى جوانە .
 (۱۶) زەنبەق : گۆلىكى جوانى بۆن خۆشە ، گەلى جۆرى ھەبە .
 (۱۷) ساغەر : پیاڵەى شەراب .
 (۱۸) عەندەلیب : بولبول .
 (۱۹) چاپار : ولاخى پۆستە . لە مەوبەر ئەو سەردەمەى کەرەسەى ھاتوچۆى
 گورج و گۆل پەیدا نەبۆبۆ ، بۆ مەبەستى ئیش و کارى پۆستە کەلکیان لە
 ئەسپ و ولاخى سوارى وەرگرتوہ و لە سەر رینگاکاندا چەند قوناخ
 دانراوہ و ، ھەر قوناختک چەند ئەسپى چاپارى چاکى تىدا راگیر کراوہ ،
 بەو ئەسپانە و تراوہ : ئەسپى چاپارى . ئەم شیعەرە ئەوہ دەگەینىز لە
 سەردەمى (وفایى) دا روژنامەیک بە ناوى ئەختەر بۆین .

به شهوقی رقیبی لاله و گول له باغاندا^(۲۰) چراغانه
 ده لایی باغی جه نه ت نه مسال به ری حور و پهری هینا
 له گولشه ندا ره یاجین مه ست و شادابی^(۲۱) هه وای خوشن
 ده لایی ریضوانه بو نه هلی به هه شتی که و نه ری هینا^(۲۲)
 شکوفه و گول به عیشوه و خنده نارامی ده رونیان دا^(۲۳)
 به هار بو خه سته کانی خوی چ شیر و شه ککهری هینا ؟
 به زهره و سوره وه خه ملیوه^(۲۴) بو دامادی^(۲۵) بولبول هات
 وهره ق (معجز) ، نه رض گولگونه ، شه ونم^(۲۶) زیوه ری هینا
 هه مۆکس چاوه رزوانی^(۲۷) لیک ده که ن وه ک سورمه یان دیب
 مه گهر بایی سه با^(۲۸) خاکی گوزاری دولبه ری هینا
 چ دولبه ر ؟ ئافتابی^(۲۹) ماهرزیان و^(۳۰) شه که ر لیوان
 که خه ندیکی له^(۳۱) سه حرا گول له ده ریا گه وه ری هینا

- (۲۰) له باغاندا (ح) له باغان وا .
 (۲۱) شادابی هه وای (ح) شاداب و هه وا .
 (۲۲) لیره به دواوه له (خ) دا نیه ، وا ده رده که وی نو سه ر یان ده ستی نه که وتوه .
 یان بو ی ساخ نه کراوه ته وه ، یان هه ره هویه ک ، به نه ندازه ی نه و پینج
 شیعه ری بو بزداوه ، ئیمه نه و پینج شیعه ره مان له (ه) وه له گه ل به راوردی
 (ح) دا ته واو کرد .
 (۲۳) نارامی ده رونیان دا (ح) نارام و ده وه تیان دا .
 (۲۴) خه ملیوه (ح) غه مزیه .
 (۲۵) دامادی (ح) داماد و . داماد :
 (۲۶) شه ونم (ح) شه بنم .
 (۲۷) چاوه رزوانی ... (ح) چاوه رزوانی لیده که ن (وکبر میان دینی !) .
 (۲۸) بایی سه با (ح) بادی سه با .
 (۲۹) ئافتاب : هه تاو .
 (۳۰) ماهرزیان و ... (ح) ماهرزیان نه نایشگری ...
 (۳۱) له (ح) دا همره ق (له) که به (به) نو سه راوه .

به بی شاباشی سهر به قسه‌ی (۳۲) وه‌فایج گول چرا فایج
که بولبول (۳۳) ههر زمانی ههن ههنده پهروانهش سهری هینا

(۳۲) به بی شاباشی... (ح) به بی شاباش سهری قسه‌ی وه‌فایج گول چراغ...

(۳۳) که بولبول... (ح) که بولبول ههر زوبانی ههرزه پهروانه‌ی سهری...
ماموستا هیمن لای وایه ئهم نیوه شیعره ده بی ئاوابی :

« که بولبول ههر زمانی هانی پهروانهش سهری هینا » .

پیتی بی

(۱)

بۆ له بی جانان — به چاوت — من ټهوا بومه که باب
 (دوستان ساقی کجا تا در دهد جام شراب ؟) (۱)
 شهو به ژۆژ ئالاوه یا سونبول له دهوری بهرگی گول ؟
 (یا پریشان گشته بر روی تو زلف پر ز تاب ؟) (۲)
 دا بزنان رۆژ و شهو ههردو له لایهك دینه دهر
 (زلف روی خود عیان کن بر فگن بند نقاب) (۳)
 ذهوقی خهنده و شهوقی جیلوهی تویه ههیرانم ده که ن
 (شهد و شکر بین که ریزد از تکلم افتاب) (۴)
 ماچی لیوت ټهو دهمه ی خوشه که یییه پیکه نین
 (خوش بود گل بشکفد بلبل شود زو کامیاب) (۵)

(۱) دوستان ساقی له کوپیه تا جامی شهراب بداتی .

(۲) یا زولفی پز له تاو به سهر رۆی تودا بلاوبوه تهوه ؟

(۳) زولف و رۆی خۆت دهرخه و بهندی چارشیتو لاده له سهری .

(۴) کاتیک ههتاو (که دوسته که یه تی) قسه ئه کات ، بیینه چۆن شههد و شه کهر ده ژۆینج .

(۵) جوان ده بی کاتی گول ده بشکوی و بولبول لییه وه به خته وهر ده بی .

- مهوجی گریانم گه یشته رۆی و چاوی لێ نه کرد
 (سیل بر گلشن زد و نرگس نمی خیزد ز خواب) (٦)
 لهو دهره مه مکوژه چونکه شیتی زولف و رۆیی تۆم
 (عاشقم صید حرم ، سودایی و مست و خراب) (٧)
 قهط به مفتی دامه نئی ئیدی (وهفایی) فرصته
 (گوشهء گلزار و ، جام باده و ، بانگ رباب) (٨)

-
- (٦) لافاو دای به سهر گولزاردا کهچی نیرگس لهخه و رانه پهری .
 (٧) من عاشقم ، من نیچیری حهره می که عبهم ، من شیت و مهست و
 سهرخۆشم .
 (٨) گوشه ی گولزار و ، جامی مه ی و ، بانگی رباب .

پیتی تی

(۱)

ئه‌ئه‌مان سه‌ر تاقه‌ده‌م سۆتام و جانانم نه‌هات
چاو له سورمه‌ی خاکی ری بۆم راحه‌تی جانم نه‌هات
خاڵ و خه‌ط گولزار و ره‌نگی شوخی بی باکم نه‌دی
زولف و رۆ هیندۆ فه‌زه‌نگی شاه‌ی خۆبانم نه‌هات
ئه‌ی عه‌جیب گریام وه‌کو هه‌وری به‌هاران و که‌چی
پیکه‌نینی ئه‌و گوله‌ی کاکۆل په‌ریشانم نه‌هات
چاوی خۆنین غه‌رقی په‌روین بۆ له‌بی میهری ^(۱) گولم
مات و هه‌یرانم له‌سه‌ر چی ماه‌ی تابانم نه‌هات ؟
حه‌لقه‌یی زونناری ^(۲) زولفی بۆ به‌ میجرابی دۆعام
تورکی کافرکیش و یاری ناموسولمانم نه‌هات

(۱)

(۱) میهر : میهر ناوه‌ بۆ گه‌لی شت ؛ وه‌ک : فرشته‌ی خۆشه‌ویستی ، مانگی
حه‌وته‌می سالی شه‌مس ، جۆره‌گیایه‌ک ... تاد لی‌ره‌دا مه‌به‌ست
خۆشه‌ویستی و مه‌حه‌به‌ته .

(۲) زوننار : جۆره‌ هه‌ودا و په‌تیکی تایه‌تیه‌ مه‌سیحی له‌ پشتیان ده‌به‌ست .

ته‌شنه‌لب دیوانه بۆم ، سەرگه‌شته‌یی ظولماتی غه‌م
 دولبه‌ری بالا بلاوم ئابی چه‌یوانم نه‌هات
 که‌عه‌یی رۆحم ، چه‌ییی من ، عه‌جه‌ب په‌یدا نه‌بو
 قیله‌که‌ی دینم ته‌یه‌یی دهردی په‌نه‌انم نه‌هات
 نه‌ی صیفه‌ت نالینمه ، بولبول ته‌ریقه‌ت شینمه
 شای شه‌که‌ر لیوان^(۳) گول و ئه‌گریجه‌ له‌رزانم نه‌هات
 بو به‌ خوین غونچه‌ی دلم ، نه‌مدی هه‌وای خه‌نده‌ی گولم
 سۆت دهر و ژورم ، سه‌دای به‌رقی به‌هارانم نه‌هات
 چه‌ند به‌ چه‌ند گریام هه‌وای عیشتقم له‌سه‌ر خالی نه‌بو
 غه‌رقی طوفان بۆم که‌چی ته‌سکینی سۆتانم نه‌هات !
 وه‌ك (وه‌فایتی) تا به‌که‌ی بگریم بناڵینم بلّیم :
 ئه‌لئه‌مان سه‌ر تاقه‌ده‌م سۆتام و جانانم نه‌هات .

(۲)

نیگارا ئه‌ی به‌ غه‌مزه ئافه‌تی دڵ چاوی بيمارت
 ئه‌مان سه‌ر تاقه‌ده‌م سۆتام له‌ دۆری تۆری دیدارت
 ده‌سا روحم و وه‌فادارم به‌ حالی دادو هاوارم
 که‌ وه‌ك بولبول دلی زارم ده‌نالی بو گولی زارت
 سه‌رم ناوی ئه‌گه‌ر نه‌یخه‌م به‌ هه‌لقه‌ی په‌رچه‌م و چاوت
 دلم ناوی ئه‌گه‌ر نه‌یکه‌م به‌ فیده‌ی چاوی عیبارت
 ئه‌سیری زولفی خامی تۆم ، شه‌هیدی ره‌مزی چاوی تۆم
 ئه‌من گه‌راوی داوی تۆم ، به‌ سه‌د جی دڵ بریندارت

(۳) له‌ مامۆستا (هێمن) م بیست که‌ مه‌به‌ستی (وه‌فایتی) له‌ (شای شه‌که‌ر
 لیوان) سه‌یزاده‌ مه‌ریه‌مێکی سابلایخی بوه‌ و مامۆستا (هێمن) خۆی ئه‌و
 باسه‌ی له‌ سه‌یزاده‌ بیستوه‌ .

شههیدی نازی تۆم و داغداری باغه بان ئەهی گۆل
 له دۆرچی تۆ بنالم ؟ یا له سهر بێدادی ئەغیارت ؟
 ئەمن نه مدیوه هیندو باغه بانی باغی جه ننهت بێ
 به شیرینی چ دلکیشه ؟ بنازم ! خالی رو خسارت
 له لایین شه که رستانه ، له لایین ئابی حه یوانه
 ئەگهر گۆل بێ ئەگهر غونچه له ب و زاری شه که ربارت
 (وه فایه) ، دۆر له وه صلی تۆوه ، پابه ندی طه لیسیمیکه
 له سهر گه نجی جه مالت که وته داوی زولفی ره شمارت

(۳)

دیسان به هه وری نیسانچ دونیا رهنگی ژهنگاری گرت
 گۆل زهرد و سقر هاته ده ری دهشت و سهحرا و کوهساری گرت
 دیسان به نهغمه ی زیر و بهم^(۱) ، بولبول دلی به دهرد و غهم
 له تاوی غونچه ی گۆل به دهم ، ساز و سه منور و تاری گرت
 بو خاطری گۆل وه دهر که وئ ، به خه نده ههستی له خه وئ
 هه وری به هاری ناسره وئ ، شیوه ی عاشق و دلداری گرت
 گۆل له باغاندا جو شاوه ، رهنگ رهنگ صهف صهفیان کیشاوه
 لاله ده لینی دل ئیشاوه ، که ناری جو ییاری گرت
 صه دای سی تا له و خواره دئ ، ئاههنگی تاره دیاره دئ
 یا صه وتی قومرئ و ساره^(۲) دئ ؟ به زمیان به رۆی گولزاری گرت
 بولبول هاتبوه حالی مردن ، بهرگی غونچه ی وه لا بردن
 تا تیر ده بێ له ماچ کردن ، خار گهردهن و با زاری گرت

(۳)

- (۱) زیر و بهم : ئامیریکی موسیقایه .
 (۲) سار : بالنده یه کی بچکوله ی کونجری دهنگ خوشه .

لاله سهرتاپیځ خویناوه ، جهرگی به چهند جی سوتاوه
 دلۍ ههر وهك من شیواوه ، داغی زولف و رقی یاری گرت
 ههتا نه گریم نه ژوا صه برم ، دامانی یار کهنگی بگرم
 له بهر عومری قومری بمرم ، سهروی له ټیو کهناری گرت
 یاران نه کهن بازی نه ظه ر ، بهرده نه صهیدی بازی کهر
 زورم دی بازی بی خه بهر ، شابازی دهولت یاری گرت
 روژیکی پیری مهیکهده (۳) ، فهرمقی : دلت به هیچ مهده
 نهو دله پز له مهفسهده ، عه کیسیکی رقی دلداري گرت
 غافل بوم جاریک له نه کاو ، رهنگی غهیریکم کهوته چاو
 قهلبی سهلیمی ناتهواو ، [نهخوش بو لیم !] نازاری گرت
 کاری دلم چل روژه (۴) بو ، نهك بیکاری و دهرویزه (۵) بو
 مهقصودی من (پیروژه) بو ، نهو روپی (بوتیمار) (۶) گرت
 نهو نهفسی بی ههواپی من ، سهرکش بو بی رهضایی من
 جامی جیهان نومایی من ، سهر زهده بو غوباری گرت
 لهسهر طاقی بروی جانانه (۷) ، شهیدای زولفی په ریشانه
 سهوداسهر نهو دل دیوانه ، قیلهی بهردا زونناری گرت
 پیری من و دوستی خودای ، رقوم فیدای شهرط و وهفای
 دیسا له بهر توری ضیای ، ههردو دنیا نه نواری گرت

(۳) مهیکهده : مهیخانه .

(۴) چل روژه : مه بهست له چل روژ ریاضهتی صوفیانهیه .

(۵) دهرویزه : سوال .

(۶) (پیروژه) و (بوتیمار) : دو بالندهن ؛ یه کهمیان پیروژه و دوه میان شوم و نه گبهته .

(۷) (لهسهر طاقی بروی جانانه) کهمیک لهنگه ، ماموستا هیمن لای وایه (سهر) زیاده و به ههله نوسراوه .

لهو سه هبايه ^(۸) رَوحي دله ، ئاره قى روى به راگى گوله
 زانتي دلم بى حاصله ، دهستى دلى بيمارى گرت
 له سايه ي روژى هيممه تى ، (وه فايى) بق به جه ننه تى
 نه خلى صنهو بهر صوره تى ، بار بار بهرى گولنارى گرت

(۴)

گوله ندام ئه ي طه نافي ^(۱) گهرده نم زولفى په ريشانت
 عيلاجى ! چاره يى ! روحى ! ئه مان ^(۲) دهستم به دامانت
 غه ريبى تۆم ، نه خوشى تۆ ^(۳) به گوشه ي چاوى بيمارت
 ئه سيري تۆم شه هيدى تۆ ^(۴) ، به توکى تيرى موژگانت
 ئيشارمت ^(۵) ئافه تى روجم ، که لامت غاره تى دينم
 ته به سسوم سيجرى ليوانت ^(۶) ، ته که للوم ره مزى چاوانت
 مه گهر ^(۷) سه رتا قه ده م زولفت وه کو من خاو و شيوايى
 که سه رگهردانى ^(۸) سه ودايه له سه ر چاکی گريانت

(۸) سه هبا : به به له کيش دهوترى و به شه را بيش دهوترى ، ليره دا ماناي
 دوهمه .

(۴)

- (۱) طه نافي گهرده نم (ح) طه نايى گهردم . دياره هه له يه .
- (۲) ئه مان (ح) ده سا .
- (۳) تۆ (ح) تۆم .
- (۴) تۆ (ح) تۆم .
- (۵) ئيشارمت (ح) ئيشاره ي .
- (۶) ليوانت (ح) شيرينت .
- (۷) مه گهر ... (ح) مه گهر تا قه ده م زولفت هه ر وه کى من خاو و شيوى که ي .
- (۸) سه رگهردانى (ح) سه رگهردان و .

ده‌لێی شه‌کهر فرۆشی شاری میصره‌ وا به‌ شیرینی
 — بنازم ! — خالی وه‌ك هیندۆ له‌ گوێشی لێوی خه‌ندان^(٩)
 ئه‌گه‌ر دَل بۆ ئه‌گه‌ر دین دامه‌ سورمه‌ی چاوه‌كان ، ئیدی
 به‌سم سه‌ودازه‌ده‌ و ریسواكه‌ تۆبی و دین و ئیمان^(١٠) !
 طه‌لیسمی بابه‌ سیحری هه‌لآله‌ ره‌نگی ره‌یحانه
 شكه‌نج و به‌نده‌ ، یاخۆ جی‌دلانه‌ زولفی سه‌رشانت ؟
 به‌ ئازادی له‌ كن خۆی شه‌ره‌یه‌^(١١) من مات و هه‌یرانم
 گۆل و نارنجی به‌ر^(١٢) هه‌یناوه‌ خۆ سه‌روی خه‌رامانت
 له‌ به‌ر چاوت بگریه‌م ، یا له‌ ده‌ست تۆ داد و هاوار كه‌م ؟
 له‌ به‌ر نه‌یزه‌نگی مه‌ستان^(١٣) ، یا له‌ سیحری ره‌نگی ده‌ستان ؟
 دلم سه‌ودازه‌ده‌ی بالاته‌ خۆم دلداره‌یی ئه‌برۆت
 به‌ بالا دَل به‌لا گه‌یژت ، به‌ ئه‌برۆ خۆم به‌قوربات
 له‌ دادی من بپرسه‌ جارێ ئه‌ی^(١٤) سولطانی عیشوه‌ و ناز
 به‌ ناحق بۆچی بمکوژی^(١٥) ئیشاره‌ی چاوی فه‌تانت ؟
 (وه‌فایه‌) كه‌وته‌ هه‌لقه‌ی زولفت ، ئیدی مه‌یده‌ به‌ر موژگان
 كه‌من كوشته‌ی طه‌نافت بۆم چ لازم تیره‌بارانت ؟^(١٦)

(٩) خه‌ندان (ح) زه‌نه‌خدانت .

(١٠) ئهم شیعره‌ و شیعره‌ی دوایی له‌ (ح) دا نیه‌ .

(١١) شه‌ره‌یه‌ (ح) شه‌هیه‌ .

(١٢) گۆل و نارنجی به‌ر (ح) هه‌مو نارنجی به‌ر .

(١٣) نه‌یزه‌نگ : فیتل و ته‌له‌كه‌ .

(١٤) (ئه‌ی) له‌ (ح) دا نیه‌ .

(١٥) بمکوژی (ح) كوشتومی .

(١٦) گوله‌ندام له‌ سابلاخ مه‌شه‌وۆر بوه‌ ، ژنیکی زۆر جوان بوه‌ . وه‌فایه‌ ئهو

شیعهره‌ی بۆ ئهو داناوه‌ . میرزا ئه‌حمه‌دی ره‌ئیس کوژی ئهو ژنه‌ بو خۆم

دیومه‌ . (هه‌یمن) .

(۵)

غهمزه و نیگهه و رق له خهمی زولفی دو تا دا
وهك نه شئه له مهی ، زوهره له یتو شامی سیا دا
توی جیلوه ده کهی یانه مه لایك له سه ما دا ؟
خه ندهی گو له وا عه طری له شه بنم به صه با دا
(یا خود ز شکر خنده عرق کرده لبانت ؟) (۱)

ساقی به سه ری یترگی ئاهوی ته تار
بهو چاوه خومارعت بده جامیکی به یاری
تو خه نده بیارینه ئه من گریه به زاری
جامی مهی و ، خه ندهی گو له و ، بارانی به هاری
(ز این هر سه توان گشت من پیر جوانت) (۲)

ئهی زولفی رهشت قافله سالاری طهریدان (۳)
بنوازه ! صه فی عاشقی غهمدیده له چیدان ؟
هیندهت به جه فا خه نهجهری مؤژعت له دلی دان
خو وخته بگاته که مه رت خوینی شه هیدان
(کی باز کشی آخر ازین عزم عنانت ؟) (۴)

بهو چاوی سیاهت که ده لئی ئاهوی چینی !
قه د وا ده بن تو خوش دل و ئه منیش به هه زینی ؟

(۵)

- (۱) یا به هو ی زهرده خه نه وه لیوت عاره قی کردوه ؟
(۲) لهم سیانه وه که باس کران من که پیریوم له داخی تو ده توانم جوان بیمه وه !
(۳) طهرید : دهرکراو .
(۴) کهی لهم عه زمه عه نانی له غاوی فیکری خوت ده گیزیته وه ؟

رۆمهت گۆل و قهد سهروی رهوان زوهره جهیننی
مهه عاریض و سیمین که مەری تۆ به یه قینتی
(بگلدار در آغوش کشم سرو روانت) (۵)

بۆ قهتلی (وهفایچی) که به دل لهو گۆلی خه ندان
هرمویه بۆ ئیرگسی سهرمهست به موژگان
قوربانی نیگاهی بۆ به غه مزیککی دل و جان
نهمدیوه دونیشانه به تیریکی له ئینسان (۶)
(قربان شوم ای ترک باین تیر و کمانت) (۷)

(۶)

ئارمق رۆی داگرتی له بهر پیکه نینت (۱)
شه بنم له گۆل باری رۆژی گرت پهروینت
تو خودا زولفت لابه تا تیر کولمت ماچ کهم
رئی بولبول با نه گری لهو باغه په رژینت
زولفت خه طاکار بۆ چاوت برۆی داخست
با بچین ماچ کهین دهستی شای چین و ماچینت

- (۵) وازم لی بینه با سهروی رهوانت بگره باوهش .
(۶) ئهم نیوه شیعره و نیوه شیعری پیشۆ به یه کهوه مانایان دیت . دۆ
نیشانه که (دل) و (جان) ه و تیره کهش غه مزه ی چاوی دولبه ره .
(۷) ده کریمه قورباننی به تیر و کهوانت .

(۶)

- (۱) کیشی ئهم غه زه له وا ویده چی ئیبداعی خۆی بچ له دیوانی هیچ شاعیریکی
کورد دا کیشی وام نهمدیوه وه بیرم نایه له شیعری فارسیش دا وینه م دیبی .

• هیمن •

چاوبازەى چاۋ مەستە ، لەو بادەى ئەلەستە
 دەستم بگرە ھەستە ، تۆ و دىن و ئاينىت
 كەوتومە ئىو زولفت بۆ خۆت بگرە دەستم
 كافىر بوم بىن ئيمان تايىمە سەردىنت
 شەو تاسەھەر وەك گول دىل پىز لە خويناوم
 ياخودا شەمال يىنى يىنى عەرەق چىنت
 [قوربانى ئەو رەنگەم دونىاي رەنگاند رەنگ رەنگ]
 [بەو رەنگە بىزەنگەى روخسارەى رەنگىنت]
 [زولفت رۆى داپۆشى ، ئەبرۆت ئارەقناكە]
 [رۆژيان لىي كىردمە شەو بەو ماھ و پەروىنت]^(۲)
 روحمى پىدا نەھات — شىرىن — خوداگىر بى !
 رۆحى بۆ تۆ دانا فەرھادى مىسكىنت
 بۆچ ھەر (وفايىت) بۆ شىت بۆ وەكىوان كەوت ؟
 سەد خوسرەو فەرھادە بۆ لىوى شىرىنت

(۷)

بەس بى جىلوھى زولف و خالان ! عاشقى روخسارى خۆت
 ئال و والاي^(۱) خولدى ناوئى طاليسى دىدارى خۆت
 نامەوئى عىشى جىھان حاشا لە فىردەوسى بەرىن
 تۆى مورادى دىن و دونىام نار خۆت ئەنوارى خۆت

(۲) مەعنای ئەم نىوھ شىعرە لە نىوھى دۆھەمى شىعرى يەكەمەوھ نزیكە و ،
 دۆپات بۆنەوھى قافیەى (پەروىنت) یش کارىكى وەستایانە نىھ . ئەم
 شىعرە و شىعرى پىشۆيش زیادەى (خ)ن .

(۷)

(۱) ئال و والاي : رەنگاۋرەنگ .

گاه به یاری گاه به دیدار دل ده کیشی دین ده بهی
هر دهمه نه وعی ره واجی پی ددهی بازای خوت
گاهن مو طریب گاهن ساقی ، من فیدای زولف و روخت
کوفر و ئیمان لیکده دهی سهرخوش به نه غمه و تاری خوت
زولفه کان دینی و ده بهی بی غم له کوشته ی چاوه کان
شه و ده چی روژ دی دهمیکی نایی سهر بیماری خوت
هر ره گیکم ده نگ و ئاوازیکی لی دی پز خوروش
ئاورت بهرداوه ته عالم به موسیقاری خوت
با به جاریک تیک نه چی کاری دل و دین ، زوجه کهم ،
وا په ریشانی مه فهرمو زولفی عه بهر باری خوت
پای به ندی زولفی توم ، مه حرومی رقی خوت مه که
با به داغی تووه نه مرئ بولبولی گولزاری خوت
دل به تیغ ، جان به نده فهرمان ، له شکری ناز بوچ بی ؟
پادشاهم بی خه طا ویران مه فهرمو شاری خوت
دهستی خوم دا زولفه کهت مه مکوژه خو کافر نه بوم
قیبله کهم ههرتوی به دل به به خشه به و زوناری خوت
دهم به دهم نالهی (وه فایح) دی له حهلقه ی زولفه کهت
جاریکی نایی پرسی حالی شه و بیداری خوت !؟

(۸)

یار هاته ته به سسوم به هه ناسهی (۱) منی مه بهوت
گول گول به نه سیمی سه حرئی غونچه ده پشکوت

(۸)

(۱) هه ناسهی (ف) ته ماشای . مه بهوت : ترساو ، درو بو هه لبه سراو .

وا زولفی له سهر گهرده نی لاچو به هه ناسهم
 شه و فه جری به یان بق که (۲) نه سیمی سه هر نه نگوت
 هاروتی دلّم هات و له چاهی زه نهخت که وت
 سهر گه شته له دوق غه مزه له (۳) دوق بیرگسی جادوت
 نه بروت (۴) مه ده دی زولفه به کیشانی دلاندا
 بویتیکی ودها خهم بوه (۵) شاهین و ته رازوت
 صه ف به سته هه مقو موته ظیری نه مر و نیگاهن :
 قولابی موژهت ، زولفی (۶) رهشت ، گو شه یی نه بروت
 هه رییکی (۷) له لایح به ته مای قه تلی (وده فایی) ن :
 طابوری حه بهش ، له شکری چین ، عه سکه ری هیندوت

-
- (۲) که (ح) به .
 (۳) (له) له (ف) وهرگیراوه هه روه ها له (ح) یشدا هه یه . بویه لیته دا له مه تنه که دا
 نو سیمان هه ر چهند له (خ) دا نه بق .
 (۴) نه بروت (ن) نه بروی . زولفه (ن) زولفی .
 (۵) بویتیکی ودها خهم بوه (ف ، ح) بویه که ودها خهمه .
 (۶) زولفی (ن) چاوی .
 (۷) هه رییکی (ح) هه ری که که ی .

پیتی دال

(۱)

له ژیر زولفی سیا رۆی خسته دهر چاوی له دنیا کرد
شهوی دی صوبدهم ، گویا ، دهری مهیخانهیان واکرد
به ئاب و رهنګ و رۆ حۆری ، به زولف و کاکولئ غیلان
گولایان دا له مهیخانه ، غوباریان عه بهر ئاساکرد
به رهنګی چاوی خۆی ساقی له باله ب جامی مهی گیرا
به طهرزی زولفی خۆی مو طریب دهمادهم چه نګ و نهی چاکرد
خه رمان شاهی خوبان هات ، هیلاکی دین و ئیمان هات
به زولف و رۆیی تابان هات ، که کوفر و دینی یه غماکرد
له جیلوهی قامه تی به رزی ، له عیشوهی زولفی صه د طهرزی
زهمین و ئاسمان له رزی ، سوجودی رۆی دلارا کرد
شه کهر خه نده گولئ زاری ، دلئ هینامه هوشیاری
مه گهر گول قه ندی لئ باری ، که وای بیماری ئیحیا کرد
هه زار تا زولفی وهک سازیک ، به ناز بق نه غمه په روازیک
که ههر سازه به ئاوازیك دو دونیای پز له غه وغا کرد
له عه کسی شوخ و شه نگیکه ، جیهان گول گول به چه نگیکه
ههر ئه وراقی له رهنگیکه ، به یانی حوسنی یه کتاکرد

[وډنه وشه و گول له باغان بو ، له باغان شهو چراغان بو]
 [مه گهر داروۍ ^(۱) نه ساغان بو به رډا زولفی تاتا کرد]
 له تاتا زولفی شهو کاری ، دره خشا توری روخساری
 له ههر حلقیکي صهد تاری ، هزار خورشیدی ^(۲) په یدا کرد
 غورقوری حوسنی خوی و ابو ، دهمی پز خه نده کردو چو
 که بو خوی رازی خوی فهرمو (وده فایتي) بوچی رسوا کرد ؟ ^(۳)
 ههوا بوئیکي چینی په رچه می کهوت و وده کیوان کهوت ^(۴)
 صه با عطریکی غونچه ی زاری هیئا روی له صهرا کرد
 نیشاییکي له نه نواری جه مالی خوی به شه م به خشی
 سه راسر جانی په روانی (پراز) سوتان و سه ودا کرد
 نه سیمیکي له باغی حوسنی خوی هیئا به گول دادا
 سه راپا بولبولی زاری (پراز) ناله و ته مه ثنا کرد
 که مان نه برویی په یوهستی ، به غه مزه ی چاوه که ی مهستی
 که دای تیریکی سه ردهستی ، له جیسم و جانی ئاوا کرد
 مه گهر موژگانی نه شتهر بو ، که کیمی چاوی دولبر بو
 که خوینی دلمی پی دهر بو نه خوشی خوی مودارا کرد

(۱)

- (۱) دارو : دهرمان .
 (۲) خورشید : خور ، هه تاو .
 (۳) له (ه) دا ئهم پارچه لیړه دا کوتای هاتوه و شیعی «ههوا بوئیکي...»
 سه رده تاي پارچه یه کی سه ربه خو یه .
 (۴) (ههوا بوئیکي چینی په رچه می کهوت ...) ماموستا هیمن لای وایه
 (...) په رچه می کرد) راسته ، به لام من به گویره ی ده سخته ته که نوسیم
 که ئاوا نوسراوه : « هوا بونیکه = (بوئیکي م ، ع) چین پرچم کوت » .

کوتم : نهی شوخی چاوبهستم ، خه راب و عاشق و مهستم
به رحمت بگره هادهستم ، خوماری ئاشکارا کرد
دلی دا دل شکستی خوی ، هه لستاهات به دهستی خوی
به جامیکی (الست) ی خوی ، (وهفایج) شیت و شهیدا کرد

پیتی ری

(۱)

دیسا نه سیمی به هار نه رم نه رم هاته خوار
 دونیای زیندو کردهوه به ئه مری په روه ردگار
 به ئاه و گریان دیسان هاته وه هه وری نیسان
 جگه ر پز ئاو و ئاور وهك عاشقی بی قه رار
 هه وا له بهرگی گولان طه به ق طه به ق عه طری سق
 سه با له بوی یاسه مه ن چه مه ن چه مه ن موشکبار
 هاته وه بایی وه زان ، بق [باز می !] ^(۱) تیو ره زان
 کانی به تاو هاتنه ژان وه نه غمه ی کهوت [ئابشار !] ^(۲)
 نمهك فروشی داغان ، کردیانه شه و چراغان
 سقره گولی ره ز و باغان وه نه وشه یی جویبار
 سه مه ن عه طری به بادا له تیو چه مه ن گول گولاو
 عه بیر عه نه بری هینا وه نه وشه میشکی ته تار

(۱)

(۱) وهك (بازم) ئه چئ و ، وهك (بی زم) یش ئه چئ . رهنکه (بوه به زمی . . .)
 باشتربئ .

(۲) ئه مهش له ده سخته ته کهدا به (بشار) ئه چئ و من به گومانه وه به (ئابشارم) م
 نوسی .

فریبی دین و دلان له پهرده بۆکی گولان
 صبر صبر هاته دهر به ناز و مهست و خومار
 دین و دهچن وهحش و سل^(۳) دهست به ندیانه به دل
 ناروهن و سهر و گول له شایی بۆکی به هار
 له ییو به زمی گولستان ، به سهر به پی به دهستان
 هاتنه سه ما مهستان ، نهومهسته کانی گولزار
 لاله وو گول بی صه دان ، شه هیدی عیشقی خودان
 نهو به تهنی پر له خوین ، نهو به دلی داغدار
 گول تار^(۴) و زهر و شینه ، بهرگی زومه زده دینه ،
 نه قش و نیگاری چینه ، دهشت و دهمه^(۵) کوهسار
 هه وای گولانیان بزوت ، هاتنه باغی تاق و جوت
 فاخسته^(۶) و وعنده لیب ، بولبول و که بک و هه زار
 هاتنه چه مهن که فزه نان ، خوش نه فهس و نه غمه خوان
 قومری و و دوزاج و سار ، به ساز و سه مطور و تار
 بادی صه با مهست و چوست ، ههر وه کو شاهید په رست
 دهستی له رۆی گولان خست ، به ربوه بۆس^(۹) و که نار
 زولفی رهشی سونبولان ، خستیه سه روزوی گولان ،
 نایه تی نارد بۆ دلان ، حاجییی له یل و نه هار

(۳) (سل) نۆسه به (سض) نۆسیویه .

(۴) تار : تاریک . رهنگه شاعیر مه بهستی رهنگیکی تۆخی تایبه تی پی .

(۵) دهمه : سه رهنگویلك ، سرکه وان .

(۶) فاخسته : کوتره باریکه .

(۷) که بک : کهو .

(۸) هه زار : بولبول .

(۹) بۆس : ماچ . که نار : باوهش .

بۆ دهرسى ئهربابى دڭ ، پەز پەزى ئوراقى گول ،
 ھەر دهرسى عىشقە حاصل ، سەرمەشقى ئاموزگار^(۱۰) ،
 ونەنوشە و گول خەملىوہ ، غېرەتە چى ئەيدىوہ ،
 لە ياقوت و لە سيوہ^(۱۱) ، فەضا بە خەطى غوبار
 باغ نىہ مەيخانەيە ، پز مەي و پەيمانەيە ،
 ھەر شەم و پەروانەيە ، لە بەر چاوى ھوشيار
 غەيرى ئاوى زور و کەم ، بە زەمزمەيى زير و بەم ،
 دەرځوئىن بە ھەمق دەم ، مەعرفەتى کردگار
 (وەفائى) ئىدى بەسە ، عىشق و ھەواي مەدرەسە ،
 يىتوسە ئەم ھىندوسە^(۱۲) يىتە خەط و خالى يار
 بچو بە لاي دڭزوباي^(۱۳) ، بە سەر بە يادى بەقاي ،
 ھەتا ئەتۆ بى وەفای ، بە خوت مەكە ئىعتىبار
 دەمىك نەفەس بگرەوہ ، وە دوى دلى خوت كەوہ
 بزائە روژ يا شەوہ ، خەوت نەيە ھەستە كار
 ھەزار صەوم و صەلات بى ، چاوت لەدوى زەكات بى ،
 خودات نىہ ھەيات بى ، قەط وانىە تۆبەكار !
 تەف لە رەنگ و رەوانت ، دەگەل^(۱۴) فەيەل و ژيات ،
 چى تىدا نىہ دۆكانت ، چت بکرى خرىدار^(۱۵)
 مومكىنى سىرر و نىهان ، ھەم صوحوفن ھەم بەيان ،
 ھەم كىتابن ھەم زوبان ، بە وەصفى پەرورەدگار

(۱۰) ئاموزگار : ماموستا .

(۱۱) سيو : زىو .

(۱۲) ھىندوسە : شەكل و شىوہ و ھەندەسە .

(۱۳) دڭزوبا : دڭزىن .

(۱۴) دەگەل : لەگەل .

(۱۵) خرىدار : كزىار .

قسه بیست و چواره ، هه ریه کیکیان به کاره ،
 رینگای خودای دیواره ، بمره بیه رستگار
 لهخهوله (۱۶) خووه ههسته ، ههیات بئ ! هینده بهسته ،
 (وهفایه) گیترو مهسته ، دهنگه له شار و بازار

(۲)

بادی نه ورۆزی ئهوا هات گول و هشان و عهطربار
 وهك شه میمی رقیی دولبه ر وهك نه سیمی زولفی یار
 گول قه راریکی به بولبول دا بق دیسا بیتته باغ
 زۆر نه چۆ بای و مهده بۆی هینا نه ویدی نه و به هار
 وهك شه هیدی زولف و رقی دولبه ر له سه ریهك كه وتوون
 تا قیامت ... لاله زار (۱)

بۆی وه نه وشه و سونبوله صهحرا سه راسه ر تو ده لئی
 بای صه با عه به ر ده بارینئ له دهشت و كو هسار
 مه یلی کرده جۆ یاران سه روی گولز و خساری من
 جه نه تیککی دیکه یه ئه مژۆ كه ناری جۆ یار
 سه ر به سه ر ذیکر و هه دیشی گولشه ن و سه رو و گوله
 نه غمه یی گول بانگی (۲) بولبول ، دهنگی قومری ، صه وتی سار
 بقو به مایه ی سۆز و (۳) جه رگ و دودی ئاهمی عاشقان
 گول به رقیی ئاتهش و سونبول به زولفی تابدار

(۱۶) له دهسخته ته کهدا بهم شتیه نو سراوه : (له خو له خوه) ... دۆر نیه
 (له خو له و خه وه ...) بئ و واوه که له بیر کرابئ .

(۲)

- (۱) ئه و بۆشاییه له بهر کوژانه وهی به هۆی دتۆپه وه ، ساخ نه کرایه وه .
- (۲) (گولبانگی بولبول) = گول بانگی بولبول جۆره ئاههنگیکه .
- (۳) (سۆز و) له دهسخته ته کهدا (سۆز و) نو سراوه به لام رهنگه سۆزی باشتربئ .

باغ ده لئی مه یخانه یه ، پیری موغان [کل می فروش !]
 لاله سهرخوش ، ئه رغه وان په یمانه کesh ، تیرگس خومار
 گول به ناز و عیشوه خه ندان ، بولبولی ئاشفته حال
 نه غمه په رداز^(۴) ، مهست و هیران ، دل فیداو و جان نیثار
 وه صل و گریان قورب و هیجرانه [طهریقی عاشقی !]
 فه صلی گول بوی نه سهر چاوان ودها ئاو دیته خوار
 ههر گولئ رهنگیککی بونی رهنگ و بوی دولبر دهدا
 رهنگی بی رهنگی ته ماشا کن ! به چاوی ئیعتیار
 بو ته نی دل مورده گان کاری مه سیحایی ده کا
 سه بز و خورژدم ، دل گوشا ، جان به خشه ، دهشت و کوهسار
 عه طری به ردا غونچه دم ، تیرگس نیگاهی کرده وه
 دودی عودی مه جمهری باغ بو به ده فی چاوه زار
 ئه شک و ئاهی من هه تا بی زور تره ئاسوده گیم
 راحه تی روح و دله ئاب و هه وایی سازگار
 دم به دم سهر و و صنه و بهر وا که ههر دین و ده چن
 عاشقن سه ودا سهرن مه جذوبی گول بی ئیختیار
 عوشه تی ههر دو جیهان دینی (وه فایتی) فرصه ته
 گوشه یی گولزار و جامی باده و و روخساری یار

(۳)

ئه ی چرای ظلومت که ده ی^(۱) دل ، ئه ی جه لای توری به صهر
 توو جه مالی با که مالت : ئافتابی یا قه مهر ؟

(۴) نه غمه په رداز : نه غمه خوش کهر .

(۳)

(۱) ظلومت که ده : تاریکستان ، مه یخانه .

شه و ئه گهر تو ماھتابی ئیتتظارچ تابه که ی ؟
 روژ ئه گهر تو ئافتابی بوچ له هه وران نایب دهر ؟
 جیلوه ییکت پز به عالم بو شه هیدان عومری نه و
 خه نده ییکت پز به دونیا بو نه خوشان گول شه که ر
 ئاب و تابى رۆته مایه ی سۆزش و گریانى من
 گا غریق و گا حهریقى میهرى رۆت و مک نیلوفهر^(۲)
 [ئاوى چاوم بۆته مایه ی سۆزش و گریانى دل^(۳)]
 گا نه خوش و مه ست و حه یران ، گا به هوش و باخه به ر
 وا فیگار^(۴) و زه نجه رۆم کافر به حالى من نه بى
 بى قه رار و ، ئه شکبار^(۵) و ، دۆر له یارو دهر به دهر
 هیند له بهر ئاورى فیراق و ئیشتیاق مامه وه
 بو به کۆی زوخال دهر و نم ، بو به خوین جان و جگه ر
 ده ستى من دامانى زولفت با له رۆت مه حروم نه بى
 ره وشه نه موشکیل گوشای شه وزینده دارانه سه حه ر
 دوینى ده یفه رمۆ : به هه ویای وه صلى زوخسارم مه به
 تا وه کۆ زولفم نه بى گه رده ن که چ و ده سته و نه ظه ر
 سه د شوکر هینامیه بهر ئه برۆ له قه یدى زولفى خۆی
 پاشى عومریکی دريژ بالى هوماى ئاویته سه ر
 حۆرى عین ، (روح القدس) یاخۆ مه لایک ، یا په رى ؟
 یا ئه تو بۆی وا خه راما ن ها تى رۆحم ها ته به ر ؟

(۲) نیلوفهر : جۆره گوئیکه .

(۳) ئهم نیوه شیعره م له (خ) دا بو ساخ نه کرایه وه ؛ بۆیه به گویره ی (ه) نوسیم .

(۴) فیگار : دۆچارى برین . (ناوکه رژ) .

(۵) ئه شکبار : چاو به فرمیسک .

خۆش به ناز فەرمۆی : (وەفایێ) عومری خۆی هیچ رابوارد
یا به قوربانی دەمم بۆ یا بەسەرگەردی کەمەر

پیتی غهین

- ۱ -

شهو لهخه ودا من چراغ^(۱) بوم دل چراغ بق جان چراغ
ئهی له بهر عهیشی شهوی دی جان چراغ جانان چراغ
گهه فریشته ، گهه پهری ، گهه خووری عین ، گاهی مهلهک
گهه قه مهر ، گهه موشته ری ، گهه روژ ، گهه رهخشان^(۲) چراغ
رهنگ به رهنگ زولفی درهوشان دم بهدم رقی خوئی نواند
چل چراغ یاشه و چراغ بق ؟ یا به صهده رنگان چراغ ؟
رقی له تاتا زولفی دهرخست هاته سهر رقی مهرحه مهت
نهو بههار بق ، شهو بههار بق ، وا که دایسان^(۳) چراغ
رقی له حهلقهی تاری زولفان ، دم له فرقهی پیئکه نین
وهک له کن کانی حهیاتی شهو ههزار تابان چراغ
رهونهقی ههفت ئاسمان و زینه تی رقیی زه مین
ههر وهکو بو شانشین و مه نولی شاهان چراغ

(۱)

- (۱) چراغ : چرا
(۲) رهخشان : روژشن .
(۳) دایسان : داگیرسان .

تابى سونبول ، تابشى گول ، نيم نىگامى چاوخومار
 نه شئه به خشا ، جان فزا^(۴) ، وهك شهو له مەيخانان چراغ
 عه كسى روى ئارايشى زولف و خهط و خالان دهدا
 وهك به گول گولشه ن چراغ بى سونبول و رەيحان چراغ
 شهوقى دا من روى دهن كرد ديم شهوم پى بوته روژ
 من ده سوتا م . من عه جب مام ! من چراغ بوم يان چراغ ؟!
 دل له لايى ، تهن له لايى ، وهك نهستان^(۵) ئاورى گرت
 مه سجد و دمير و كليسا ماوه پى تابان چراغ
 دار و بهرد وهك من ده سوتا ، دهر نه ما ، ئه يوان نه ما !
 ظاهير و باطين چراغ بو ، دهر چراغ ، ئه يوان چراغ
 زولفى تو و روخسارى تو به ؟ يا شهوم روژى ويصال ؟
 رقيبى تو و بالايى تو به ؟ يا له سهروستان چراغ ؟
 [من ئهوا مهست و نهزان بوم بوچ له داغى باغى روت :]
 [گول وهكو بولبول ده سوتا طهرزى پهروانان چراغ ؟ !]
 ناگهان دولبه ر نيهان بو ، بو به روژى زهسته خيز^(۶)
 كهف زه نان مه يخواره ، ويران مه يكه ده ، گريان چراغ
 شه عشه عه ي خورشيد نيهان بو ، لال و كهز بو فيلوفهز
 مات و خاموش ما (وه فايى) وهك سه حه رگا هان چراغ

(۴) جان فزا : ليره دا مه بهست ئاوى حه ياته .

(۵) نهستان : قاميشه لان .

(۶) زهسته خيز : روژى قيامهت .

پیتی میم

(۱)

فهرمویه که من پادشه‌هی حوسنی دل‌نارام
خورشید و مه‌ن ئایینه‌داری روخی^(۱) زیام^(۲)
فیرده‌وسی جه‌مالم به نیهالی^(۳) قه‌دی طوبام
یه‌عنی به دو له‌ب صاحیبی ئیعجازی مه‌سیحام
ماچیکی دهم کافیه بۆ کوشته‌یی بالام

فنجانی دهمت ساغیره یاقوتی ره‌وانه ؟
وه‌ك نه‌شئی حیات [دولبه‌ری یاقوتی ره‌وانه !] ؟
ئه‌و چاوه‌طه‌یب و به‌له‌دی ده‌ردی دلانه
عیلله‌ت چیه بۆ من که حه‌کیمیکی نه‌زانه ؟
جیی نه‌شته‌ری وی ئاگری به‌ردا دل و سوتام
ئه‌گریجه‌و و په‌رچه‌م مه‌ده‌دی ئیرگی کالن
فه‌وجی حه‌به‌شن ، له‌شکری سولطانی جه‌مالن

(۱)

- (۱) روخ : رو .
(۲) زیبا : جوان .
(۳) نیهال : دره‌ختی به‌رز و ریک و جوان .

نارایشی رۆ رهونهقی باغی خهط و خالن
ههریکه له لایح به ئومیدی سهر و مالن
بهو داوه ئهوی بهستهیه خۆم و دلی شهیدام

من سایللی ئاشفته گییی زولفی دو تا بۆم
تیکچو که ئهمن عه نهبری ته ز میشکی خهط بۆم
من هه منه فهس و هه مده می شاهزاده و شا بۆم
تادیم گولی تو عاشقی ئه ندامی به لا بۆم
سه رگه شته ئه ویستا که له دوی گولبونی بالام

ئه برۆ و جه بین و روخی بی شیه و میثالن
تیکه ل به گول و یاسه مه ن و غه رقی لوئالن
بۆ مولکی جه مالی که شه هه نشاهی جه لالن
یا شه مس و قه مهر ، قه وس و قه زه ح ، به در و هیالان
وا جومله هه لا تۆن له گریان^(۴) گوله ندام

خهط هاتوه ده وری له ب و رۆی داوه له سهردا
یاخۆ چه به شی فایه قه داغی له جگه ردا ؟
گولزاری دهمی پوسته و باغی گولی به ردا .
یا له شکری کیشاوه [بزهی !] شیر و شه که ردا ؟
شه زیانه له سهر که عه بیی رۆ کافر و ئیسلام

ئه ی میشکی خه طایی خهط و خهط جه وه هری کولمت
ئه ی سونبولی ته ز دۆکه لی سهر مه جمه ری کولمت
سوتاوه (وه فایح) له هه وای ئاگری کولمت
سا ئه و دمه وایینه ئه تۆبی و سهری کولمت
غه یری ئه وه (بالله) نیه له و لیوه ته مه ننام

ئەرى ئەى بە زولف و روخسار سەنەمى چىن ماھتابم
 دەمەكە و خەندەكە و نىگاھت نمەك و مەزەى شەرابم
 من لەبەر نىگاھت بمرم ، تۆ سەر و غەمزەكەى جەلابم
 بلى پىم — گولەكەى بەھارى — : لە تۆ تا بەكەى جودابم ؟
 وەرەوھ ، بە شەرطى جاران ، رۆژى سەد جارت فیدابم

لە ویرانەى دلى شیواوم شیوەن و واویدىلا و رۆژۆ
 ئاورىك بەربۆتە ھەناوم دیتە دەر لە ھەناسەم بۆسو
 بۆمە ئەفسانەى ولاتان : شار بەشار ، مال بەمال ، كۆبەكو
 خالى چاوت ، گوشەى ئەبرۆ ، دۆ دىنيان كردم لەسەر تۆ
 يا بىمكە پىرى مەيخانە ، يامورىدى خانەقا بىم

تۆ مەلەك و ، فرىشتە و ، پەرى ، گول دەم و ، گولبەر و ، دولبەرى
 لالە رەنگ و ، فەزەنگى چىنى ، شوخ و شەنگى ، خەطا و بەربەرى
 نازك و ، نازەنىن و ، شىرىن ، ئاوتنە رۆژ ، رەنگ ئاگرى ،
 لە ئىو مەنظەرەى دۆدەرەى خوشە سەبرى مەوجى بەھرى
 وەرە سەرچاوم عەزىزم ، چى دەكەى لە دلەى كەبابم ؟

ئەو شوخە بەتا^(۱) زولفان زنجىرى كردم دىوانە
 رۆحمە ، رۆحى كىشاوم ! رۆح نىە لە رۆح يىگانە
 ئاشكار و ديار و مەخفى ، دۆر نىە ، ئەزدىكە ، جیرانە
 غەرەضم چونكە پەنھانە وەزەزم لەو جىسىم و جانە
 مەرەضم مەرگى دەرمانە ھەر ئەزم بۆ خۆم حىجابم

(۱) لە (خ)دا (بەتا) نۆسراوھ ، بەلام ديارە ھەلەيە و لە (ھ)دا (بەتارى)
 نۆسراوھ و ئىمەى (ھ) راستە .

عاشق واده بڼې به هه مو دهم : چاو پړناو ، دل بړاو ، مه جزون ،
 پټی هه وای بشکټی ، پټی پټی نه مینې غیری هو له دهر وون و بیرون
 خاکی ریډی دولبه ری وده بزانې سورمه یه بو چاوی پړ خون
 سه گه که ی^(۲) ریازی له یلی ودره سر د وچاوی مه جنون
 دونیام نه و روژه لی رونه خاکی بهر پټی ئاشنابم

روحه که م روی خوت بنوینه ، تا به که ی کوشته ی نازت بم ؟
 دمه که ت به ته که للوم یینه تا نه مردوم هه مزات بم
 جاریک به که رم بمدوینه من فیدای دهنک و ئاوازت بم
 مه یلی نه بروی تو قه د نایتم غه مزه ده ی چاوه که ی بازت بم^(۳)
 من که هاتم قبیلهم گوزی ، یا خوا کافر بی جهلابم !

به زه ییت نه ر هه بڼی یا نه بڼی به نده ی بالاتم ، سه د شا بم !
 تو خودا دلّم مه شکینه من که و عاشقیکی چا بم
 سه ره که م فیدات عه زیم ودره زیز مه به له سر دل^(۴)
 سه ره پاییه ندی تویه ، دلّه مالی خوت هه تا بم
 به که مه ندی توه بمرم خوشتره نه وه که ره ها بم

گوتم : نه ی شای دلنه وازان مانگ و روژن موشته ری روت
 دلی چاکی پاکی بازان پټی به داوی زولفی جادوت

(۲) سه گه که ی له (خ) دا به هه له (سلکی) نوسراوه . له پارچه ی دوایدا
 راست کراوه ته وه .

(۳) به داخه وه به لای ناگهان کوتای دسخته ته که ی له ناوبردوه و لیره
 به دواوه ی نه ماوه . له (ه) دا دو پینج خسته کی تر له سر نه م پارچه یه و
 ئه یان نوسین .

(۴) (له سر دل) له گه ل قافییه ی به شه کانی که دا ناگونجی ، دیاره هه له یه ،
 به لام هیچ سه رچاوه یه کی تر نه بو په نای بهر بهرین .

له غه می و یصالی رۆی تۆ جگه ر و هه ناوی من سۆت
خۆش بۆ ئه و دهمه ی گۆل پشکۆت شه که ر ده باری له یاقۆت
لاده لێم (وه فایه) * ، ده یگوت : تۆ گه دا من شا بۆت نابم

(٣)

بلی پێم - گۆلی^(١) به هاریم - : له تۆ تا به که ی جودابم ؟
وهره وه ، به شهرطی جار ان ، رۆژی سه دجارت فیدابم
خالی چاوت ، گۆشه ی ئه برۆ ، دۆ دینیان کردم له سه ر تۆ
یا بملکه پیری مه یخانه ، یا موریدی خانه قا بم

* من له پیره بیوانی مه هابادم بیستوه وه فایه ئه و رۆژه ی که بۆ چه ج
چووه و نه که ژاوه ته وه ئه و غه زه له ی گوتوه و گریاوه و مال ئاواپی کردوه .
ئه و غه زه له م زۆر جار به دهنگی سه عیدی ماملی و عابید بیستوه و پاشان
کوژه کانی هام سه عید به ئاههنگیکه خۆش گوتویه به لام پێنج خشته کتی
نیه . مامۆستا گیوی نه مر نۆسیویه تی پێنج خشته کتی کوردی - وه فایه .
من له وه یان دۆ دلم به لام بی گومان غه زه له که ته خمیس کراوه .

(هیمن)

(٣)

(١) ئهم پارچه یه به رواله ت پارچه که ی پێشوه که کراوه به (پێنج خشته کتی)
به لام ، و کۆ وتمان ، له (خ) دا پارچه ی پێشۆ ناته واو بۆ و ئه و دۆ شیعه ی
دوایش که له (ه) وه هینامان گومانیان لێ ده کړی ؛ چونکه وه که له شیعی
سیه مه ی ئیره دا ده بینرئ و له و پێش ده س نیشانمان کرد (له سه ر دل)
له سه ر شیوه ی پێنج خشته کتی نه ، جا بۆیه لیره دا به ته واوئ ئهم پارچه یه
وه که خۆی ده نۆسین . زیاد له وه ش ئهم پارچه لیره دا (١٥)
شیعه و ئه بۆ (پێنج خشته کتی) یه که ش (١٥) بویه . ئهم پارچه شیعه ش
ئه گونجی به پارچه یه کی بلاونه کراوه بژمیررئ ؛ چونکه - جگه له وه هشت
پێنج خشته کیه - تا ئیسته بلاونه کراوه ته وه . (گۆلی به هاریم) له
پێنج خشته کیه که دا به (گۆله که ی به هاری) نۆسراوه .

سه‌ره کهم فیدات ، عزیز ، وهره زیز مه به له‌سه‌ر دل
 سه‌ره پاییه‌ندی تویه ، دله مالی خوت تا بېم ^(۲)
 شه‌و به تای زولفت شیواندم ، روژ له تاوا دم‌تسو تاندم
 چ خودا له تو هه‌لده‌گری به شه‌و و به‌روژ عه‌زایم ؟
 نه‌فه‌سی مؤله‌تی بده عومرم بدیینم زولفه‌که‌ت بگرم
 به که‌مه‌ندی تووه بمرم خوشتره نه‌وه‌کو ره‌ها بېم
 له نیومه‌نزه‌ری ^(۳) دۆده‌ری خوشه سه‌یری مه‌وجی به‌حری
 وهره سه‌رچاوم — عزیزم — چ ده‌که‌ی له‌دله‌ی که‌با بېم ؟
 غه‌مه‌ده‌ی نازی چاوت بېم مه‌یلی ئه‌بروی تو قه‌د ناییم
 من که‌هاتم قیلهم گوژی ، یا خودا کافر بی جه‌لا بېم
 بویه گول‌باغی گولی که‌ی من ^(۴) ، سازیز بق داغی دله‌که‌ی من
 رحمت کرد به حالم گوله‌که‌ی من ، به‌نده‌ی بالاتم صه‌د شا بېم
 داد له‌به‌ر حوسنی فیتنه‌جو ! دلم‌دا زولف و ئه‌بروی تو
 له لای زونار به دۆشم ^(۵) ، له‌لای رو به میحرا بېم
 سه‌گه‌که‌ی ریازی له‌یلی وهره سه‌ر دق چاوی مه‌جئون
 چاوم ئه‌و روژه لئ رونه‌خاکی به‌ریپی ئاشنا بېم
 غه‌ره‌ضم چونکه‌ په‌نه‌انه وهره‌زم له‌و جیسم و جانه
 مه‌ره‌ضم مه‌رگی دمرمانه ، هه‌ر ئه‌زم بو خوم حیجابم

(۲) (بم) به هه‌له (بۆم) نۆسراوه .

(۳) (مه‌نزه‌ری) له پینج‌خسته‌کیه‌که‌ دا (مه‌نزه‌ری) نۆسراوه و ، ئه‌وه‌یش راسته .

(۴) (گولی که‌ی من) هه‌ر وه‌ها نۆسراوه ، به‌لام (گوله‌که‌ی من) بیج راستره .

(۵) دۆش : شان و مل .

خوینى گرتم چاوى بازى ، جگه‌رى بزم تيرى نازى ،
 ده‌لج : من مه‌ستم سه‌رخوشم ، جگه‌ره مه‌زى شه‌رابم !
 خوش بو و دمه‌ه گول‌گول پشکوټ شه‌که‌ر ده‌بارى له ياقوټ
 ليم‌لاده (وه‌فايى) ، ده‌يكوټ : تو گه‌دا ، من شا بوټ فابم !
 دمه‌كه‌ت به دل وايينه ، تو خودا دلم مه‌شكينه
 جئ به‌جئ روحم بستينه ، من كه‌وا عاشقيكى چابم ^(٦)
 وه‌ره طوټورى سينه‌ئەى دل با به دل بئ ديدارى گول
 كه دل و دوله‌ر بونه يه‌ك چ به ئاره‌زوئى جه‌وابم ؟ ^(٧)

(٤)

ده‌ميك ساقئ دمه‌ت بينه ده‌خيلئ چاوه‌كانت بم
 به جاميک ده‌ستئ من بگره‌فيدائ پيرئ موغانټ بم
 له دو لامه‌ست و هه‌يرانم ، به قووئى جه‌ذبە نازانم :
 نه سه‌رگه‌ردئ سه‌رو گه‌رده‌ن ، نه قوربانئ له‌بانټ بم ؟
 چ خوشه‌ وه‌جدئ سه‌رو و گول ، به دينئ قومريئ و بولبول
 ده‌ميك شه‌يدائ قه‌د و بالائ ، ده‌ميك شيټئ ده‌هانټ بم
 له نيشانه‌ئى په‌ژه‌ئى جه‌رگم نه‌وه‌ستا تا نه‌گه‌ييه دل
 به قوربانئ خه‌ده‌نگئ ده‌ست و بازوئى چاوه‌كانت بم

(٦) ئەم شیعەرەش بەش بەحالی خۆی گومانیکێی که له دو شیعەرەکه‌ی (ه)دا ، که

هینامان ، بەیدا ده‌کات ، چونکه به‌م شیعەرە نیوه شیعریکی (ه) یه .

(٧) لیره‌ش دا - به پێچه‌وانه‌ئى یاسای وه‌فايى - نازناوی له دوا شیعردا نیه‌*

* هه‌رچهند له‌ئەده‌بى فارسی‌دا زوټر جار شتى وا هه‌یه شاعیر نازناوی خۆی
 له پیش ته‌واوکردنئ غه‌زەل یا قه‌سیده و قه‌تعه‌دا بلئ . به‌لام منیش
 گومانم هه‌یه ئەو شیعرا نه ئئ وه‌فايئ بن .

شیفای دام غەمزە کە ی چاوت کەوا خوینی دلی گرتە
 بە قوربانی موداواپی هە کیمی حالزانت بێ (١)
 بە بێ ئیمدادی خالی گەردەنت دەردم شیفای تایە
 مە گەر بێم دەست و دامانی گەلاوێژی (٢) بە یانت بێ
 لە وەصلی زۆیی تۆی (٣) کردم حجابی پیچشی زولفت
 هەتا کە ی دڵ شکستە ی دەرد و طەعنە ی باغە بانت بێ ؟
 موقیمی خاکی دەرگای تۆ حەریمی جەننە تە جیگای
 لە لوطفی تۆ چ کەم نابێ منیش ریزە ی سە گانت بێ !
 بە زولفی پێ لە هاواری دلان کە وەتۆم ، دەسا روحمی !
 ئە مان سەرقافله چی قوربانی زەنگی کاروانت بێ (٤)
 لەوی روژی کە رۆت واکرد و (٥) لیت پرسیم ، هەتا دەرم
 بە بۆی جەننەت دەبێ من هەر (٦) لە سەر رازی نیهانت بێ
 برۆت تیکنە ، دەمت وێکنە ، لە دەریای لوطفی تۆ دۆرە
 لە قوربی قابە قەوسە یین و مەقامی لامە کانت بێ
 ئە من کورد و دڵ ئیفتاده ، ئە تۆ (٧) شوخ و عەرمب زاده
 مە گەر بمرم بە بەختی خۆم دەمیکی هەمزوبانت بێ
 بە یادی زولف و رۆی تۆ وەك (وفا یی) هەر دەفالیتم
 دەبێ تا روژی مەحشەر تازیه دار و رەوضە خوانت بێ

(٤)

- (١) موداواپی ... (ف) موژە ی پە یکان و ئە برۆی چون کەمانت بێ .
- (٢) گەلاوێژی (ف) گولاوێژی .
- (٣) تۆی : لە (خ) دا بە هە کە (تۆم) نۆسرابۆ ، بە گوێرە ی (ف) نۆسیم .
- (٤) ئەم نیوہ شیعرە وەك نیوہ شیمریکی (کوردی) وایە .
- (٥) واکرد و (ف) راگرت و .
- (٦) من هەر (ف) هەر من .
- (٧) ئە تۆ (ف) ئەویش .

(۵)

خۆشه روژی له عاله م دهر به دهر بم
له یتو ئه وضاعی دونیا بی خه بهر بم
له بهر بی تاقه تی دیوانه ئاسا
له غه وواصانی دهریا بی خه بهر بم
شه و روژی له چۆلی ههر به ناله
حه ریفی شه وره وی بایی سه حه ر بم
نه زانی هیچ کهس ناو و نیشانم
ئه گهر عاقل ئه گهر ئاشفته سه ربم
له ههر لا با بسۆزینی غوبارم
له ههر جیگایی پیوستا سوپه ر بم
چرا بی هه لکری ، جانا ، له یتو دل
له روناکی دلی یارم خه بهر بم
له بهر چاوی ته رم سۆرانی بززی
که هه بی دایک و که هه بی پده ر بم
خودا خۆم چۆن بسۆتینم به جاری
له دهر د و داخی ئه حوالم به دهر بم
شه وی هه رتا کو روژی ههر بنالم
به گریان ده ست و دامانی سه حه ر بم
چ ریگهی چاره نایینم (وه فایتی)
مه گهر سه ر تا قه ده م غه رقی نه ظه ربم ^(۱)

(۵)

(۱) ئه م پارچه ته نها له (ه) دا بق .

(٦)

ئەگەر بىن يادى زولف و چاۋەكەت يەك لەمظە صاير بىم
ئەسرى بەندى كافىر كوشتەيى يىدادى ساير بىم
ويصالى خالەكەي لىتوت حەياتى عاشقە ئەمرو
بە حەققى ساقىيى كەۋنەر بلا^(١) لەو بەزمە حاضر بىم
نىگامى [گەرمى !]^(٢) تاراجى ھەمۆ دەردو غەمە وەك مەي
كوشندەي مېحنەتە قوربانى نەشتەي دەورى ساير بىم
بە جەذبەي خالى رۆت بەلكو بە باغى حوسنى تۆ شاد بىم
دەبىن مەن ھەر لەسەر ئايىنى ئىبراھىمى ئازەر بىم
كەمەندى زولفەكەي تۆ بىمگىرى مەن عاشقى رۆتم
مورادو مەطلەيىكى دىم نىيە (غىراز) تۆ ، كافىر بىم !
وەكۆ پەروانە دەگىرىم و دەسۆتتىم دۆر لە زولفى تۆ
ھەتاكەي مەن لە داغى تۆ حەرىقى ئاو و ئاور بىم ؟
بە خەندىكى دلى بىمارى ئەو چاۋانە مەشكىنە
لە ئەم گول قەندە مەحروم مەفەرمۆ بەلكو چاتىر بىم
(وہفایح) گەر بە ھەويای وەصلی زارى دل مەدە زولفى
مەحالى عەقلە جەمعیەت كە مەن ئاشفتە خاطر بىم !

(٧)

ئەي حوققەيى شەھد و شەكەرت ئابى حەياتم
مردم ، بە بەدەن يىنەۋە بە ئابە حەياتم

(٦)

(١) بلا : با .

(٢) [گەرمى] لە (ھ) وەرگىراۋە . لە (خ) دا (گەرمى) يە .

ٺاهڻو ڪه ده ڪا جيلوه چ شيرينه نيگاهي ؟
 يهعني به فيداي غه مزه يي دڙو چاوي سيا تم
 سهودايي زولفي سيهت نيم به ههوايي
 تا روڙي وهفاتم به ته ماي (ميهر) و (وهفا) تم
 پڙوانه چلوڻ عه ڪسي عوزارت له دلي دام ؟
 پهروانه به دل سوخته يي ^(۱) شهوقي چراتم
 هر چاوه نوازم ڪه ڪوت ديڻم و نه هاتي
 يا ره ب مهده دي ! ساليڪي ري هات و نه هاتم
 دل جيلوه گهه و جي قهده مي توڙو به ، ديدم ،
 هرچه نده ڪه دڙم به دل و ديدم له لاتم
 سه رگه شته يي سيرزي ده مي توڙم بهم روخه دايم
 گڙيا ڪه ده قيقه شومهر ري روڙ و سه عاتم
 بهو رهنگه دلڻم داوه به سيجري سهر ري زولفت
 تا دل هه به مومڪين نيه لهو داوه نه جاتم
 گر تو مي قولابي موڙه بو خدمه تي نه برو
 يهعني ڪه (وهفايي) وهره من قبيله نوماتم

(۸)

نه ي نه شئي خه نده ي زارت شيرين ڪاتي هه ياتم
 عيشوه ي زولف و عوزارت موڙده ي شهوي به راتم
 فهرموت : توڙم نه مري ناڙيم پييه به سه رجيم
 وهعده ڪان ^(۱) به خير بين هر چاوه ڙي وهفاتم

(۷)

(۱) سوخته : سوڻاو .

(۸)

(۱) (وهعده ڪان) رهنگه سوڻو ڪراوي وهعده ڪانت بين .

خۆزگەم بە ھەمى لە دۆى تۆ ھەر دەنوازیته رۆى تۆ
 مردم بە ئارەزۆى تۆ قوربانى ئاشنام
 بە تیریک دۆنیشانە ، شایانى شای تورکانە
 قوربانى دەست و بازۆى ئەو چاوى سورمەساتم (۲)
 ئەو (۳) تیرە دات لە جەرگم دەرکەوت ئائارى مەرگم
 فەرمۆت : کە دى بە سەر بى ! بەختم نەبقو نەھاتم
 چى عیشقى تۆى لە دلدا دەستى لەئاب و گل دا
 داغى شىواوى رۆتم ، کوشتەى رەقص و سەھاتم
 تیرت قەرارى دل بقو ئارامى دا بە جەرگم
 با دل دلى نەمینى ئەو جارەکش فیداتم !
 ئەى ساقى خەراباتى ، قەطریك ئاوى حەياتى
 ئامان دەستى منت دامان ! سۆتاوى ییو طولماتم
 ساقى چاوت بنویئە ، زوھد و تەقوام بستیئە !
 قوربانى جامیک مەى بى ھەمۆ صەوم و صەلاتم ! (۴)
 موطریب (ھادى) (۵) رۆحاننى لیدە تارى سوبحاننى
 شاباشى سۆزەى نەى بى ھەمۆ جومعه و جەھاتم
 نوژیکی (۶) گیتز و ویتز بى ، بریا دۆر و دریتز بى
 مو شکل ئەو پۆشە وشکە ییتە مایەى نەجاتم

-
- (۲) ئەم مانایە لە پینچخستەکی پینجەمى پارچەى «غەمزە و نىگەھ...» ی پیتی (تى) دا جاريکی تر ھاتو .
 (۳) لە باتى (ئەو) (بەو) بى راسترە .
 (۴) ئەم مانایەش جاريکی تر لە شیعرى (۲۲) ھەمى پارچەى «دیسە نەسىمى بەھار» ی پیتی (رى) دا ھاتو .
 (۵) نازانم مەبەست لە (ھادى) چى . رەنگیشە (ھادەى) بیت .
 (۶) پاش لیکدانەو و بەراوردیكى زۆر ھاتمە سەر ئەو (نوژیکی) بنۆسم ، بەلام مەعناکەشیم بەلاوہ تەواو نى .

دل پز خه و خه يالات دم به ذیكر و مونا جات
 زحمهت به روژی تاريك خوش بی و مهت و سه عاتم
 دهمیكى دل بلاوه به و زولفه پی به داوه
 يا خودا برۆت كشا بی ^(۷) غه ری بی دۆر ولاتم
 نه مزانی گول دهمشكۆت شیرین به لیوی یاقوت
 يا تو به خنده فهرمۆت حوققه ی شه ه د و نه باتم ؟
 گول عه طری خوی بلاو كرد ، دونیای پز له گولاو كرد
 لال بق زوبانی بولبول ، كوشته ی ذات و صیفاتم
 خوش خوانی مه جلیسی گول ! بینه وه جوش روح و دل
 بی حاله زۆر (وه فایح) فیدای دهنك و سه داتم

(۹)

نیگارا ! دوله را ! نامیهره بان ! یاری جه فاکارم !
 به زاری كوشتمت ! تاكه ی دهمه رمۆی من وه فادارم ^(۱) ؟
 ده لی مورغی شه باهه نكه له دهوری صوبحی دیدارت
 له هلقه ی زولفی تو دی دم به دم فاله ی دلی زارم
 به دهر دی موبته لا بوم جاهیل و دانا كه هیرانن
 مه گهر چاوی ^(۲) نه خووشی تۆم ^(۳) نه مه خمۆرم نه هوشیارم
 گه هنی سوتاوی ئه برۆتم گه هنی پابه ندی گیسۆتم
 له لایهك رو به میحرابم له لایهك رو به زوننارم

(۷) ئهم دۆ وشه هه لده گری « به رۆت گوشا بی » بی .

(۹)

- (۱) وه فادارم (ن) وه فاکارم .
 (۲) له (ن) دا به هه له چاوی دۆ جار نۆسراوه .
 (۳) تۆم (ن) تو .

نیشانه‌ی قاتیلی نامیره بانم ظاهره یه‌غنی :
 فهره‌نگی خط و ، زه‌نگی زولف و ، هیندو خال و ، دلدارم
 به تای زولفی و چینی طورزه دین و دل دهب چاوی
 ده‌لایی من خانه‌زاده‌ی (۴) ئاهوانی چین و تاتارم
 وه‌صیه‌ت بی که مردم ته‌خت و تابوتم له عهرعر کن
 هه‌تا عاله‌م بزانی من شه‌هیدی قامه‌تی یارم
 (وه‌فایح) — دور له تو — په‌یوه‌سته حالی ، شینه ، گریانه
 له‌بر چاوت به صد جی وه‌ک نیشانه‌ی دل بریندارم (۵)

(۱۰)

گا ده‌سو‌تیم گا ده‌گریتم غهرقی ئاو و ئاورم
 ئاخ له‌بر به‌ختی سیا ! نازانم ئه‌ز بوچ نامرم ؟
 ههر که ده‌دینم ده‌لایی تو شه‌مع و من په‌روانه‌تم
 تا سه‌راپا نه‌بمه کوی زوخال قه‌د ئارام ناگرم
 ههر ره‌گه‌م تاریکه ناله‌ی دی له شه‌وقی رویی تو
 عه‌نده‌لیم ، مو‌طربیم ، خوش‌خوان ، گول ، راموشگهرم (۱)
 [زولف و رو ، بالا و ئه‌برو ، خط و خال و چاوی کال]
 [له‌و طه‌لیسمی هه‌فت خوان زور موشکیله روح دهر‌به‌رم]

(۴) خانه‌زاده‌ی (ن) خانه‌زاوی .

(۵) گبو ئهم پارچه‌ی له ههر سچ چاپه‌که‌دا له گهل پارچه‌ی « خه‌ناوی کردوه
 په‌نجه‌ی به‌ خویناوی دلی زارم » ی نالی له یه‌که‌داوه و هیچ باسی ئهم
 له‌یه‌که‌دانه‌شی نه‌کردوه ، سه‌ره‌زای ئه‌وه‌ی که ههر خو‌ی پارچه‌ی
 « خه‌ناوی ... » نالی له دیوانی نالیدا چاپ کردوه .

(۱۰)

(۱) راموشگهر : مو‌طرب و گورانی بیژ .

عه کسى زولف و رۆته مایه ی جۆششی گریانى من
 چیکه م ئاخىر چا و پز ئاوى دۆدى عۆدى مه جمهرم ؟!
 حه قمه خوین بگریم له بیدادی خه ط و جهورى نیگاه
 من که گيرۆده ی فه زه نگ ، یه خسیری دهستی کافر م
 پیکه نینت جه ذبی کردم بۆ سه ر و زولفی سیا ه
 طوطی یی شیرین که لام پا به ندی داوی شه که کهر م
 گا په ریشانی روخ و گا دلشکسته ی قامه تم
 هه ر ده زولفی تۆ ده چم سه ر گه شته و و سه ودا سه رم
 گه ر به ناز هه ر ده مکوژی با تیر بینم چا وه که ت
 لیم گه زئ جارئ به کوچه ی مه یفرۆشان را بر م
 دۆر له تۆ زۆر بچه رار بۆم تا [به !]^(۲) لوطفی چا وه کان
 زه حمه ت دا به ر طه بیان ها تی ئه مۆۆ چا تر م
 حاصلی سه یر و سلۆکم بۆ به خه نده ی زاری تۆ
 گه ه به قا ، گا هی فه نا ، گه ه غایب و ، گه ه حاضرم
 زا هید ئینصاف ته به یی ، تۆ چت له ره ندو با ده خوار ؟
 تۆ و به هه شت ، تۆ و حۆر و غیلما ن ، ئه من و چاوی دولبه رم •
 وه لك (وه فایه) دل بده دین دانئ بۆ صاحب دلێك
 دا بزانی بۆچی من عاشق به حوسنی مه ظه رم

(۱۱)

به گو ئزاری ئیره م — قوربان — ده پرسى گه ر له ئه حواله
 نه خوش و ، سه رخۆش و ، مه ست و ، خوماری چا وه که ی کالم

(۲) [به !] له (خ) دا نیه ، له (ه) وه هی نام .

پەريشانم ، بۆلۈم ، تېك شىكاوم ، خاۋ و شىۋاوم
 دەلىتى شامارى زولفى تۆم لە دۆى تۆ شىت و عەبدالم
 بە نازى چاۋەكەى وەك بازى بازى دام ھەتا پىر بۆم
 دەترسم ھەر بە بازى بمكوژى ئەويارى مندالم
 نە داغى جەرگى خۆم زانى ، نە مايەى بەرگى خوينىنم
 شەھىدى دەشتى عىشقم ، لالە رەنگم ، من كەز و لالم
 دلەى بى ھۆش و گوشم موددەتېكە ھەر دەنالىنى
 خودا روحمى بىكەى بەو مورغى ھەپسى بى پەز و بالم
 بفرمۆ با پەريشانم نە كا زولفت لەسەر رۆى تۆ
 ئەمان يا كاشىفى ظلۆمەت ، دەخىل ئەى شەوچراى مالم !
 بۆ خۆت سەرمەشقى زولف و دەرسى بالات دام و ئەز چىكەم ؟
 نىشانە و دەست خەطى خۆتە ئەگەر ئەلفم ئەگەر دالم
 ئەمن ئوفتادە بۆم تۆ خۆت بە روحم دەست گىرم بۆى
 پەشىمانى نە شىۋەى تۆيە ، ئەى خورشىدى ئىقبالم
 ئىشارەى چاۋ و عىشۋەى زولفەكەت بۆن مورشىدى رىگام
 ئەگەر دەمىرى موغان قىيلەم ، ئەگەر زوننارە بەرمالم
 بە تىغى غەمزە ئەمن و توركى رۆى تۆ قەط مەلى ، قوربان ،
 ئەگەر قىمەم بىكەن ھەر رۆژ پەرسىم ، ھەر بەيەك حالم
 ئەمن ھەر تۆم دەۋى ، من چىم لە رۆحم چىم لە دىن داۋە ؟ !
 بە قوربانى تەماشايىكى تۆ صەد جار سەر و مالم
 لە تاۋ دەردى دللى ديۋانە خوين دەگىرم و نازانم :
 نە خەستەى چاۋەكەى مەستم ، نە رەنجەى پەنجەكەى ئالم ؟
 بە مەرگى من بە رەمزيكى بلى بەو چاۋە حالىم كا :
 ئەتۆ نازدار و بىمارى ئەمن بۆچ زار و بى حالم ؟ !

کوټی : بؤ کوټی ده بهی رَوحت (وه فایټ) ؟ دهوریان گرتی !
نظامی په رچم و ، سهربازی زولف و ، عه سکه ری خالم •

- ۱۲ -

نه خوښ و مهستی دَو چاوی کالم
حه قم به دهسته نه گهر بنالم
به غه مزه ی چاوت به خه نده ی زارت
بردیان به غارمت خه و خه یالم
فرموت : چلونی ؟ چیلیم عه زیم ؟
- دَو له زولفی تو - کافر به خالم
به یادی چاوت چومه خه رابات
له ره هنی مه یدا خه رقه و به رمالم (۱)
من مورغی قودستی له لاهه کان بقوم
ئیلاهی روحی ! شکسته بالم
شه ویکی تاریک ، ره هیکی باریک
هر به ئومیدی چرای جه مالم
به تیری نازت بزاوه جه رگم
به چاوی بازت نه ماوه خالم
وهك من به چاوت یه خسیری زولفم
کهس وا نه گیرئ به داوی ظالم !

(۱۲)

(۱) (خه رقه و به رمالم) به وهنده مانای شیعه که ته و او نابې و ، شاعیر وشه ی
(دانا) ی لبردوه ؛ چونکه به گویره ی ری و شویندا ده زانری ، واته :
» له ره هنی مه یدا خه رقه و به رمالم دانا » .

خۆش به و ده‌مانه گۆل گۆل ده‌پشکۆت
 شه‌کر ده‌باری پرستی له‌ حاله‌م
 سه‌با ده‌خيلم هه‌رتا کو ماوم
 بێی به‌ زاری ، بێزو به‌ خاله‌م
 ده‌میکی بابێ ده‌وای دله‌م کا
 به‌ چاوه‌کانی گه‌لێ بێ حاله‌م
 (وه‌فایێ) چی دیت له‌سه‌ر بگێژێ؟! (٢)
 نه‌ما له‌سه‌ر تو نه‌ سه‌ر نه‌ماله‌م

(١٢)

تا بادی خه‌زان دایه‌ گۆل و به‌رگی ره‌زانم
 سه‌د جێ وه‌کو بولبول به‌ جگه‌ر داغی خه‌زانم
 وه‌ك به‌رگی گۆله‌م دی كه‌ به‌ با چۆ به‌ ئه‌سیری
 [کرد!] (١) كه‌وتم و ، شیت بۆم ، عه‌به‌ثام (٢) ، لال بۆ زوبانم
 قومی و مره‌ هه‌رتا ده‌مرین پیکه‌وه‌ بگرین
 تو سه‌روی ره‌وانت چوه‌ من رۆحی ره‌وانم
 بولبول وه‌ره‌ تا رۆحی من و تو یه‌ بنالین
 تو باغی گولانت چۆ ئه‌من داغی دلانم

(٢) « چی دیت له‌سه‌ر بگێژێ؟! » : چی که‌ت له‌ده‌ور بگێژێ و بیکاته‌ ساقه‌ سه‌ری تو ؟ واته‌ به‌ سه‌ر و ماله‌وه‌ هه‌رچی هه‌یه‌ له‌ ده‌وری سه‌ری ئه‌وی گێژاوه‌ و هه‌یچی که‌ی نه‌ماوه‌ !

(١٣)

- (١) (کرد کوتم و) له‌ (خ) دا به‌م شیوه‌ نو‌سراوه‌ و ، ئه‌مه‌ش به‌رینۆسی فارسی ، که‌ بیکه‌ین به‌ کوردی گه‌لێ جۆر هه‌کده‌گرێ ، ئه‌وه‌ی له‌ ماناوه‌ نزیک بیت :
 (گرد که‌وتم و) ه .
- (٢) عه‌به‌ثام : حه‌په‌سام و سه‌رسام بۆم .

ئەى مەعدەنى شىر و شەكەر ، ئەى گولبەر و دولبەر
 ئەى تازە گوللى دارە گوللى باغى جىنانم
 كەس سىزى دەم و عىشقى ميانى ^(۳) نەدەزانى
 ئەشكەم بوە غەممازى ھەمۆ رازى نېھانم
 تۆ چوئكە لە لەيلى گەلى شىرىن ترى بۆيى
 مەجنۇنى دەر و دەشتەم و فەرھادى زەمانم
 ئىشەم ھەمۆ ئالينە لە ئىشى دلى ريشەم
 كارم ھەمۆ گريانە لەبەر دەردى گرانم
 بۆ گەردەنى تۆ بۆمە ئەسپىرى سەرى زولفت
 من مورغى شەباويزم ^(۴) و عاشق بە بەيانم
 جان بەخشە دەلین ماچى دەمت وەقتى تەبەسسوم
 تاكەى بىرم موعجىزەى ئەو سىزە نەزانم ؟
 جەزبەى نىگەھت خوشى نەھىشتەم — بە برۆى تۆ ! —
 قىبلەم چوہ تامەستى مەيى پىرى موغانم
 فەرەمۆى : كە لە گەل ھاتم ئەتۆ رۆح بدە ، چاوم !
 سا ساقى ، جا جامى ھەروا نىگەرانم ^(۵)
 چاوت بە نىگەھ كردن و زارت [بە] ^(۶) تەبەسسوم
 ھاتن بە تەماى غارەتى عەقل و دل و جانم
 ئەو دەستە سوارىكە ئەمنىش ^(۷) تازە بەھارىك
 ئەو زاو و شكارىكە منىش كاس و نەزانم

(۳) ميان : ناوہوہ .

(۴) مرغ شەباويز ، (يا شەباھنگ) — : تاق تاقە كەرەيە .

(۵) ئەم نىوہ شىعرە بەم جۆرەيى باشتەرە :

« ساساقى دەجا جامى كە ھەروا نىگەرانم »

(۶) (بە) لە ئەسكە كەدا نەبۆ ، بەلام بە پىويستەم زانى .

(۷) (ئەمنىش) لە (خ)دا (ئەمنىش)ە ، بەلام ئەمنىش راستە .

کیو هاته سه داو ناله به هاواری (و مفاچی)
جاریکی له تو کاری نه کرد ئاه و فوغانم !

(۱۴)

ئه ی غاره تی هو ش و خیره دم ^(۱) بیر گسی کالت
ره وشه ن گه ری ئاوینه یی دل عه کسی جه مالت
حاشا مه که قوربان له کوژاوی خه ط و خالت
ئیشباتی شه هیدیم ئه وه تا په نجه یی ئالت
دهستم که نه گه ییه به سه [به و] ^(۲) گه رده نه خوینم

وهك زولفی رهش و بیر گسه که ی فیتنه گه ری تو
سه ره مستم و سه ودا سه رم و دهر به دهری تو
گه ر دین بوه گه ر دل بوه — قوربان — به سه ری تو
ئیسناکه له سایه ی سه ری زولف و نه ظه ری تو
گه رده ن که چی زونارم و مه یخانه نشینم

روژ عاریضی تو ئاگری به ردامه هه ناوان
شه و په رچه می تو دو که لی ئاویتمه چاوان
به ند به نده دهر و نم هه مق سوتاوه له تاوان
نالهم وه کو نه ی دی له خه می حه لقه و و داوان
له و شیوه وهرن گوئی بده نه شیوه ن و شینم

زولفت که له سه ر عاریضی تو خوش هه ره کاتن
گو یا سه هه ری عید و شهوی قه درو به راتن

(۱۴)

- (۱) خیره د : عه قل .
(۲) [به و] به هه له ی نو سه ر له (خ) دا نه نو سراوه . له (ه) دا هه یه .

دايم ده گرین توشنه یی خوینی شوهه داتن
دو صف له فه زهنگی له طه رف رو مه وه هاتن
بردیان به ئه سیرت دله که ی زار و حه زینم

وهك كافرئ ٲینق بئ به خوینی سه ری ئیسلام
وهك تور کئ له دین وه ربگه زئ مه ست و مه ی ئاشام
چاوت به که مان میهره یی ئه برۆیی سیه هفام
تیریکی ودها سه ختی له موهره ی جگه ری دام
تا روژی حه شر هه ر ده تکی خوین له برینم

چبکه م وه کو قومی که نه یئ ئاه و فوغانم ؟
پژ خوینه وه کو نافه دلی به سته زوبانم !
هه ر له حظه به نازیکی ده کا غاره تی جانم
را ده برئ به بای عیشه وه ، ده لئ : سه روی ره وانم
ده نواژئ به تای زولفی ، ده لئ : ئاهوی چینم

سینه م هه مو سوتاوه له تاو ئاوری سینا
دیدم هه مو پژ خوینه له بهر چه شمه یی مینا
ئه وه درده (وه فایئ) ! که له چاوی گولم هیئا
موشکل که شیفام بئ به هه زار (بوعلی سینا)
جاریکی مه گه ر بئ به دلی خومی بینم

(۱۵)

به جاریکی ته ماشای تو ، فیدات بم ، هاودل و دینم !
ئه گه ر سه د جار قیامت بئ ده میکی هه سته بدینم
له غه مزه ی چاوه که ت ده تکی له جه رگم خوین و نازانم :
نه خه سته ی په نجه یی بازم ؟ نه به سته ی ده سته ی شاهینم ؟

مه گەر زولف و روخت وەك لاله حالتي بى كه من بۆچى :
 جگەر سۆتاو و سەرتاپا غەرىقى مەوجەيى خويىم
 وەكو نەي كۈن كۈنە جەرگم لەتاو ھىجرانى تۆ بۆيى
 بە سۆزى نەي دەسۆتېم و بە نەغمەي نەي دەنالىم
 ئەتۆ سەروىكى رەنگىنى ، بەسەر چاوان بى شيرىنى
 لەبەر چاوم نەزۆي چاكە ، ھەياتم ، غارەتى دىنم !
 ئەتۆ گول ، ھەنەرىن رۆي تۆ ، ئەمەن خاكى بەرى پىي تۆ
 لەمەن تۆ زىز نەبى چاكە ، ھەزىزم ، رۆحى شيرىنم
 كۆتم : دا رۆمەتت واپىنە بگرم زولفەكەت ! فەرمۆي :
 بلا گول تىك نەچى ، بولبول نەسۆتې ، چت لە پەرژىنم ؟ !
 بە باغم كۆت : بە رەنگ و بۆت مەنازە زەرد و سۆر بۆوہ
 ئەگەر بارم ھەمۆ سونبول بى تايىك زولفى ناينم
 كوشندەي مەن نەبۆ ھىچ كەس مەگەر سەر دايرەي ھوسنى
 لە رۆژى ھەشرى خويىنى خۆم لە چاوى مەستى دەستىنم
 لە باتى خويىنى خۆم ، وەك زولفى ، تەسكىنىم بە ھىچ ناين
 مەگەر دەستى شەكستەي خۆم لە گەردنى زەردى وەرپىنم
 شەكەر قەدرى نىھ ، قوربان ، ئەگەر شيرىن نەبى ، يەنى :
 دەبى تۆش لىوہكەت يىنى ئەگەر مەن رۆحەكەم يىنم
 بە نازى چاوى بازت وەك (وەفایى) كەوتمە تىو زولفت
 ھەيىستاش مەست و مەخمورى شەرابى جامى دۆشىنم (۱)

(۱۵)

(۱) وەفایى لەم پارچە شیعەردا ، لە سەرتا سەردا پەيزەوى سەرهواي بە
 شىوہەكى تەواوى نەکردوہ ، ئەوہ تا دەيىنى ھەندىك جار (ئى) تىژى
 بەكارھىناوہ ؛ وەك : (پەرژىنم) و (ناينم) تاد ، و ھەندى جارى تر

له داغی زولفی یار و عاریضی وهك لاله سۆتاوم
 به رهنگی لاله بۆی داغدار و غهرقی خویناوم^(۱)
 دو چاوی مهسته بێ باده ، مه لایك رو ، پهری زاده
 پهری دیوانه بی کردۆم ، مه لایك دهستی لێ داوم
 له سهودای خهطی یاقوتی لهب و کاکۆلی ریحانی
 وهکو زولفی شکسته تیکشکاو و خاو و شیاووم
 له بهر چاوت که رمزی نیکنه بازی مه کته بی حوسنه
 وهها مهستم له رهنگی ههرفی مهعنا لهو حی شۆراوم
 له تێو سهیلی سروشک و سۆزی دڵ ههیران و مه بهۆتم
 له دۆری تۆ ههجهب ماوم ! نه خنکاوم ، نه سۆتاوم !
 عوزار و زولفی تۆ — بێ شک — شهو و روژ پیکه وهن ، نه ما ،
 شهو و روژ پیکه وهن ، لهو وهجهه من ههیران و دامام !
 طهلیسمی بابه ، سحری هه لاله ، — قهد رههانا ب —
 (وهفایێ) ؟ یابه داوی زولف و ، رمزی چاوه گیراوم ؟ !

که ههستا زولفی رۆی داپۆشی من لهو داغه سۆتاوم
 ئیلاهی ، نهی رهقیب ، روژی قیامت بێه پێناوم !

(ئ) ی کراوه ؛ وهك : (دهستینم) و (وهربینم) و (بینم) * .

(۱) مامۆستا هێمن پێی وابه ئهم نیوه شیمره ئاوا بنۆسری :
 « به رهنگی لاله بۆی داغدارم و وا غهرقی خویناوم »

* ئافهرین مامۆستا ! منیش وهك تۆ پێم سهیره ؟ نه گهر ئهو غهزه له
 دهروایزری هێج له دیوانی وهفایێ کهم نابێتموه .

قهراری دا به رۆحم تیری نازی چۆ له قهلبمرا
 مه پرسین چه ند ئه من لهو هه سه تهی دڵ پز له زو خام
 ده می که هه ر له تۆی ئاوری ده رۆن و ئاوی چاوم دام
 له دۆری تۆ عه جه ب ماوم ؛ نه سۆتاوم ؛ نه خنکاوم ! (۱)
 طه بیی کهم نیه ده ردی ده رۆنم بێ موداوا کا
 هه تا ماوم به ئوممیدی شیفا هه ر چاوه زێی چاوم (۲)
 دلم بۆ تۆ ده سۆتی ، دیدم کهم بۆ تۆ ده بارینێ
 ده می که وابێ ئه مان ! ئه ی جیت له تێو دڵ ، پیت له سه ر چاوم
 ئه تۆ رۆحت ده وێ ئه منیش ئه ده ب سز طالیبی وه صلم
 مه که مه نعم ، به دۆری چاوه کانت ! ، پیر و خه رفاوم
 به رۆح جۆیا یی (۳) وه صله ره می چاوی ، باوه زیم نایی ،
 له مه ردوم (۴) هیند خیا فی وه عده من دیتومه ترساوم
 له لایین بارشی چاوم ، له لایین سۆزشی جه رگم
 نه پێی ده مرم ، نه پێی ده گرم ، که بابی نیوه برژاوم
 له سۆزی گریه جه رگم رهش بوه ، چاوم ! چه چه کهم ؟
 وه کو ماسی [به نو !] (۵) ماوم نه سۆتاوم نه خنکاوم

(۱۷)

- (۱) ئه م نێوه شیعه وه ک نێوه شیعرێکی پارچه ی « له داغی ... » تیپی (میتم) وایه .
- (۲) له باتی (چاوم) (ماوم) بێ معناکه ی ریکتره ، زیاد له وه ی دۆبات بۆ نه وه ی یه ک وشه له دۆ قافییه ی یه ک له داوی یه کدا په سه ند نیه .
- (۳) جۆیا : طالیب .
- (۴) مه ردوم : بیله ی چا و .
- (۵) ئه م وشه له ده سه خه ته که دا ئاوا یه (بنو) بۆم ساخ نه کرایه وه * .

* به برۆای من ئاوا یه :

« وه کو ماسی بن ئا و ماوم نه سۆتاوم نه خنکاوم » هه یمن .

به بیج تو قهط نه ژیم ، شادیم نه میننې ، دیده بیج تور بم !
 ده میك نارامی ر قحم به ، حه یاتم ، عومره کم ، چاوم !
 له دهست ټهو شوخه وا زولفان به ناز دیننې و دوبا ، هاوار !
 (وه فایج) روژی لیج کردومه شهو ، عومری به با داوم

(۱۸)

گوله کم ده لین : ټهوا دئ هه مو ومختنې چاوه چاوم
 ټه ی خودا تو بلېی وه هابی بیته وه رونایې چاوم ؟!
 سه به بی زولفی شیواوه حوسنی رو مه ده دی پې داوه
 من کهوا روژم بوته شهو که به روژی رهش دامام
 تا بزائن تو گولزاری روسته ی سهری جو ییاری
 به خنده هاتی به خیر یی قه ده مت سهر هه ردو چاوم
 خویننې من به گهرده نی زولفت به ئیشاره ی چاوه کانت
 من ټه گهر شکاوه پشتم ، من ټه گهر جگهر بزوم
 به سهری خه ده نگی نازت جگهری بزیم چاوی بازت
 به ئومیدی نازیکی ویم ټه گینا ټه من نه ماوم
 دلې خوّم ئاوری تی به ردا تا له تاي زولفان روی دامی
 شهو هه تا نه گه رام به چراوه شهو چرا نه هاته به رچاوم
 ټه توی نوری شهو بیداران ټه من بو وهك شه م دایسیم ؟
 ټه توی گولی شای گولزاران ټه من بو غه رقی خویناوم ؟
 که ده لېی شهیدای گیسومې چده که ی له سهری سه ودا ییم ؟
 که ده لېی په روانه ی رومی چده که ی له دلې سوتاوم ؟
 شهو و روژ که ده لین دوبانن هه ر یه کن بو دون یه کبانن
 من له دو لاوه ی بروی تو حهیرانی دو زولفی خام

ئەي شەمال ، ئەي شىفای نەساغان وەرە تۆبى و خالى رۆي يار
 بە گول و وەنەوشەي باغان بگەيئە دؤعا و سلاوم
 گلەيى لە چاوي کالتە کە معيني زولف و خالته
 دلى پز لە دەرەد و داخەم سەري پز تەلەسم و داوم
 نە بەوەصلى تۆ سروقەم ، نە بە دۆري تۆ صەبقوم
 گيژ و سەرگەردان و حەيران ، هەر وە کوماسى سەر ئاوم
 بە نيگاي تۆ و عەرەقى رۆت دل و دينم چۆ نازانم :
 نە خومارى شەرابى ساقيم ، نە مەستى عەطرى گولآوم ؟
 حەقە کە وەکو (وەفایح) شيت و شەيداي سەحرايت
 مەلەکان خويان نیشان دام ، پەرييان دەستيان لى داوم ^(۱)

(۱۹)

يار هاتەو دەست و دلى خۆم گرت و بە سەر چۆم
 جان قابيلي جانانە بق نەمزاني بەسەر چۆم ^(۱)
 فەرمۆي : چ کەسى ؟ کە و تەمە بەرپيى کە (وەفایح) م
 قوربان چيق عومريکە [کە !] لات بۆم ^(۲) و لە لات بۆم ؟!
 دەستى لە سەري دام و دلى دامەو فەرمۆي :
 خۆش هاتى ! بە خيەر هاتى ! وەلى رۆحە بەهائى رۆم !

(۱۸)

(۱) ئەم پارچە تەنها لە (ه) دا هەيە و مامۆستا هيمن لای وایە ئەم کيشە
 داھينانى (وەفایح) خۆيەتى .

(۱۹)

(۱) بەسەرچۆم ي (دوهم) : بە هەلە چۆم و ريزى ئەوم نەزاني .
 (۲) وشەي (لات) لە دەسخەتە کەدا وەك (لەت) دەچي . ئەکري (لەتو
 بۆم) بى .

وا خستمی^(۳) چاوی که به داو زولفی وه لادا
 شه و رویی ، به یان به ربو ، نه من هر له خهوا بقوم !
 یارایی^(۴) موژه و تابیی بروی توی نیه جهرگم
 بهو تیر و که مانه نه فهرامهرز و نه برزوم
 ماچی دهمی خه ندهی دهمه که ی سیرزی به یان کرد
 نه و جهوه ره واهرده نه مه و جوده نه مه عدوم
 ده رزیکی له سیرزی دهمی تو — مرد و — نه زانی
 حیرانی که مالاتی (فلاتون) و (نه ره سطق) م
 مومکین نیه بهو تیرگسه من یتیمه وه سه حال
 من دهر به دهری روتم^(۵) و سه و داسه ری گیتوم
 لهو زولفه — به غه مزه ی نیگه هت — نیمه ره های
 من به سته یی تیو داوی پهریزاده یی جادوم
 فهرموی : له کوفر لاده موسولمان به (وه فایح)
 دیوانه مه به ، ده ست مه ده زولفم ، نه وه تا روم

شب بعد از تجرد از علایق جسمانی در واقعه مشاهده شد که حقیر در
 شهر طایف از بلاد حجاز که آن حضرت به آنجا مهاجرت فرموده بودند در
 جوار آنحضرت هستم و وفات کرداند و حقیر در گریه و فغان بودم ، سر
 مبارک از تابوت بلند کردند فرمودند : که از گریه و زاری شما خبردارم چون
 بیدار شدم ، این قصیده تعزیه را تمام کردم ، در ابراز آن احتیاط کردم ، شب

(۳) خستمی) به بن ناخته ی (تن) نوسراوه .

(۴) یارا : هیژ و توانا .

(۵) روتم : به دؤ جور ده گونجی مانای لیک بدریته وه : یه کهم له روت و
 قوتی و بن بهرگی . دوه : مه به ست رو و دهم و چاوی .

ثانی در واقعه فرمودند : که برای من بخوان ، قصیده را خواندم ، فرمودند :
ابراز کن ، ابراز کردم ^(۱) .

(۲۰)

دریغا ^(۱) بای خهزان دایه به هاری شوخ و ره عناکه م ^(۲)
له ئیظهاری عه مهل کهوت ئافتابی عالم ئاراکه م
وه رهق ریژان ، خهزان کهوته رهزان ، وه ضعی چه من گوزا
به سه رچو فه صلی گولگهشت و ته ماشای باغ و صهراکه م
خهزان هات و چه من چوّل بق له نه غمه ی بولبول و قومری
دریغا ! هه سه رتا ! بو گولعوزاری ^(۳) سه رو بالا که م
له گریان ئاسمان دامانی سقر بق ^(۴) شینی گیراوه
مه گهر گیراوه یا مایل به شام ^(۵) بق روژه روناکه م ؟

(۱) شهویک پاش روت بونه وه له په یوه نندیه کانی لهش به ژاستی دیترا
کهوا منی به سته زمان (مه به ست له [وه فایح] خۆیه تی) له شاری
(طایف) م له ولاتی حیجاز که جه نابیان (مه به ستی شیخ عوبه یدوللای
نه هری به) کوچیان کردبو بو ئه وئ و ، له پال جه نابی ئه واندام و ئه وان
وه فاتیان کردوه و ، منی به سته زمان خه ریکی گریان و فوناغم ، سه ری
موباره کیان له تابوته که بهرز کرده وه فه رمویان ئاگاداری گریان و زاری
ئیوه م ، که بیدار بومه وه ئه م قه سیده ی ته عزیه م ته واکرد .
به لام پزکیشیم نه ئه کرد ده ری بیزم . شهوی دوه می روداوه که
فه رمویان : بوم بخوینه وه . بوم خوینده وه . فه رموی نیشانی خه لکی
بده . منیش ده رم خست .

(۲۰)

- (۱) دریغا : هه یف و خه سار .
- (۲) ره عنا : جوان ، به له نجه و لار .
- (۳) گولعوزار : کولم و لار و مهت وه که گول .
- (۴) سقر بق شینی (ف) سقر و شینی .
- (۵) شام بق (ح) شامه .

ئەدیمی بەختی من رەش بۆ (٦) تەرازۆ و ترازو (٧)
 دەبێ مەیلی بە طایف کردبێ تەئیری شو عراکەم ؟
 لەمن دۆر بۆتەو (٨) خورشیدی ئەوجی مەعریفەت ، شاید
 بە تیغی غەم سەری خۆم هەلگرم هەمژەنگی جەوزاکەم (٩)
 لەمن وەحشی بوە ئاهۆ (١٠) خەرامی (١١) لالە روخسارم
 مەکەن مەنعم کە هەر وەك (١٢) شیت و هاران رۆ لە صەحراکەم
 بە مەحرومی لەگەڵ بەختی سیادا ماوە فرمیسکم
 لە تازی (١٣) هێجرەتی خورشیدی عالەمدا (١٤) ئورەبیاکەم
 (وەفایێ) پیت بلیم (١٥) : دۆنیاو و دینم (١٦) بۆچی بەرھەم (١٧) بۆ
 دەلین : رۆی لەسەر دۆنیایی (١٨) قیلەی دین و دۆنیاکەم
 نیشا و عوشرەتی دۆنیا بە نەشئە و قوووەتی چاو
 ئەمن چبکەم لە دۆنیایی (١٩) کەرۆی (٢٠) تۆری بیناکەم ؟
 کە تۆ رۆی ، لەبەر چاوم کورەیی خاکی بە ئاوا چۆ !
 لە پاش تۆ ، ئەی گۆلی نەوژەستە ، خاکی کوێ بەسەرداکەم ؟

-
- (٦) ئەدیمی بەختی من (ف) بەختی من بەد بۆ .
 (٧) و ترازو (ح) دازاو .
 (٨) بۆتەو (ف) کەوتەو .
 (٩) جەوزا : بۆرچیکە لە ئاسماندا .
 (١٠) ئاهۆ : ئاسک .
 (١١) خەرام : رەقص ، جم و جۆلی بە نەزاکەت .
 (١٢) کە هەر وەك (ف) ئەگەر وەك .
 (١٣) تازی (ف) شانریه .
 (١٤) عالەمدا (ح) عالەم و .
 (١٥) بلیم (ح) دەلین .
 (١٦) دینم (ح) دینی (ف) دینت .
 (١٧) بەرھەم (ح) بەزمی .
 (١٨) لە سەر دۆنیایی (ف) لە دۆنیادا .
 (١٩) لە دۆنیایی (ف) لە دۆنیادا .

خوښا به و (۲۱) روژه عه كسى پزتهوى حوسنت له سینه مدا (۲۲)
 نهوښتاش (۲۳) مهست و مهخمورى ته جه لالای طورى سینا که م
 خوښا به و وهفته (۲۴) تو میرئانی دولبر بقوی به دلداریم
 نهوښتاش مه حوی دیداری جه مالی روژی (حیربا) که م (۲۵)
 به یادی پیکه نینی تو که ده گریم و ده بارینم (۲۶)
 ده بیته مه نبعی شیر و شه که ر شو راوی ده ریا که م
 که ده گریم بو جه مالی تو دیاره شهك و ئاهی من
 له خورشیدی دمداتن دم ستاره ی شامی یه لدا که م (۲۷)
 به داغی تویه وا دم دم خوروشی ئاه و ناله ی دل
 له تاو (۲۸) گولشنه ده نالې عه نده لیبی شیت و شه یدا که م
 فه لهك — خانه خرابی (۲۹) ! — به زمی مهستانی ودها تیکدا
 نه ما داری له سهر به ردی ، به دهردی سهر چه ئاوا که م ؟
 له بن (۳۰) بالی هوما جیی بازو شاهین قهصری شاهان بو
 دریغا ! ئیسته ویرانه ی ، سیسار و جوغده (۳۱) جیگا که م

- (۲۰) که روئی (ح) که بزوا .
 (۲۱) به و (ف) بهم .
 (۲۲) له سینه مدا (ح) له سینه ی دام .
 (۲۳) نهوښتاش (ف) نهوښسته ش .
 (۲۴) وهفته (ح) وهفته تو . ئه مه ی (ح) راسته و له بهر ئه مه (تو) مان له
 مه تنه که دا دانا .
 (۲۵) حیربا (ح) صه هبا ، حیربا : گیانداریکه له بهر هه تاو رهنگی ده گوژی .
 (۲۶) ده بارینم (ف) ده نالینم . ئه م پارچه یه له (ف) دا سیازده شیعره و ، به
 هه ندیک پاش و پیتشه وه لیره دا کوتایی دیت .
 (۲۷) یه لدا : شه ویکه ریکه وتی نیوان پایز و زستان ئه کات ، له هه مو شه وه کان
 دریژتره ، گوایه شه ویکي شوم و نه گبه ته .
 (۲۸) له تاو (ح) له ناو .
 (۲۹) خانه خرابی (خ) خانه ی خراب بن .
 (۳۰) له بن (ح) له ژیر .

له نالین که و توتم به و دهستی یاری مو طریب و مه جلیس
 وه کو تاری گوسوسته ^(۳۲) تیکچوه به نده نده ئه عزا که م
 دلم بیهوش و خونبار له دوری تیرگی ساقی
 صوراحتی که و توه ده گرتی ، ده لئی : کوا باده په یما که م ^(۳۳)
 شکا پشت و دلی من بو وه فاتی ^(۳۴) پیری مه یخانه
 به چه رخیکی فه له ک وای کرد ^(۳۵) نه جامم ما نه مینا که م
 له سهر چه ووسی دهر وونی چی به سهر هات هات و چۆت ^(۳۶) قوربان ؟
 کوا دهم که و ئهر ^(۳۷) و خولد و خه رام و نه خلی طوباکه م ؟
 سه دای یا چه یی دهر ویشان ، نه وای یا هوی دلزیشان
 له ده وری خانه قادا بو به ئیسم و جیسمی عه فقا که م
 هه تا که ی قه لبی من دهر هم ^(۳۸) بی ئهی ئیکسیری ^(۳۹) خاکی من ؟
 له خاکی کوئی موقیمی پیتم بلئی ؟ قوربانی ئهو خا که م !
 له سهر خاکی دهرت ، قوربان ، هه تا من به هه تا سهر بی
 ئه گهر ^(۴۰) تاجی سکه نده ربی سهر م ناوئی له سهر نا که م

(۳۱) جوغد : کونده به بق . لهم مه عنايه وه نزیکه که ئه لئین : « له جیگای بازان
 کور کوره وازان » .

(۳۲) تاری گوسوسته (ح) تاریکه سسته . گوسوسته : پساو .

(۳۳) باده په یما : شه راب خور .

(۳۴) وه فاتی (ح) وه فات ئهی .

(۳۵) وای کرد (ح) وا گردنه .

(۳۶) هاتو چۆت (ح) هاجرت .

(۳۷) کوا ... (ح) که وای ئهم که و ئهر و خولده ...

(۳۸) دهر هم : زیزئی ئایه خ و بی نرخ .

(۳۹) ئیکسیر : ماده یه کی کیمیاوییه مس ئه کات به ئالتون ، به مه جاز بو

مورشیدی کامیلی به کار ئه هینن . لیره دا مانا مه جازیه که ی مه به سته .

(۴۰) ئه گهر (ح) هه تا .

هه تارۆژی ئەبەد ، قوربان ، لەسەر عەهدی قەدیمی (٤١) تۆم
 بەهەشتم لێ حەرام بێ گەر بە بێ زۆی تۆی تەمەنناکم
 [ئەمن شاییم بە تۆ بۆ ، چونکە شاھی غەم زەوینم بۆی]
 [کەمن شاییم لە دڵ رۆییوە ، ئیدی دڵ بە کێ شاکەم ؟] (٤٢)
 جەنازەم دی سەری راگرد و (٤٣) فەرمۆی : گوێم لە نالەت بێ (٤٤)
 درێغا ! جێ بە جێ بۆ ، هاتە جێ (٤٥) تەعیری روئیاکم
 خودا بۆ خۆی دەزانێ مەنبەعی تۆری خودایی بۆی
 درێغا ! ئەخڵی ئەیمەن ، مەزھەری تۆری تەجەللاکم
 نەسیمی فەیزی تۆ دین و دلی دۆبارە ئیحیا کرد
 درێغا ! وەك مەسیحا باعیشی ئیحیایی مەوتاکەم
 دەللی طالیبان بۆی ، بۆ خودا (٤٦) ، وەك رۆژ ھویدایە (٤٧)
 درێغا ! مورشیدی دەوران و خورشیدی ھویداکەم
 لە سایە ی تۆ گەلی کەس بۆنە (٤٨) عاریف : رێی خودایان گرت ،
 درێغا ! عاریفی رێگە ی خودا و ئەھلی تەقواکەم !
 موریدانی دەری تۆم دی بە چاوی خۆم ، لە ئینس و جان
 درێغا ! بۆ ئیمامی ئینس و جان مەولایی ئەولاکەم

(٤١) قەدیمی (ح) ئەلەستی .

(٤٢) ئەم شیعەرە لە (ح) یشدا نیە و ، نیوە یەكەمی كەمێ لەنگە .

(٤٣) راگرد و (ح) راگرت و .

(٤٤) نالەت بێ (ح) فالت بۆ .

(٤٥) جێ (ح) دی .

(٤٦) (بۆ خودا) ، ئەگونجێ (بەو خودا) بێ و ، مەبەستی ئەوە بێ بلیت :

بەو خودا هیچ گومانی تێدا نیە و لە رۆژ رۆناکترە کە تۆ دەللی طالیبان

بۆی . . .

(٤٧) ھویدا : زۆر رۆناک .

(٤٨) بۆیە (ح) بۆن بە .

به لایک هات و پئی گیرا ، به بایک توری کوژراوه
 دریغا ! شه مسی عیرفان و چرای تاریکه ریگماکه م
 له حهلقهی طالیان وا ههر دهباری تۆر له ته شریف
 دریغا ! بۆ سهرو سهرحهلقهیی ئەولادی (طه) که م
 ئەمن نادان و نه مزانی^(٤٩) ، ئەری^(٥٠) بۆچ عاریف و عامی
 ومکو پهروانه سۆتابۆن له بهر شه معی شهب ئارا که م^(٥١) ؟
 له بهر چاوی نه زانان ساحیر و زه ندیق و کافر بۆی
 دریغا ! پیری (بسطام) ، قوطبی (خرقان) ، غه وئی به غدا که م
 به داوی دانه بۆ گیرا^(٥٢) ، به ده ریای عیلمی ئەسماوه
 له بهر چی^(٥٣) هاته خوار ئادهم له سه ر فیرده و سی ئەعلا که م ؟
 په نای بۆچ برده بهر دار ئەو^(٥٤) که ده یزانی ده بی شەق بی ؟
 نه ئاخیر صاحبی ئایات و موعجیز بۆ زم که ریا که م ؟
 له سیرۆی توری چاوانی عه جەب بی تۆر و حیکمهت بۆ^(٥٥)
 بلّی بۆچ پیری که نعانجی ده گریا ، توری عه ینا که م ؟
 سوله یمان خاته می ون بۆ له قودرەت^(٥٦) ماوه نه یفه رمۆ
 به لا سه خرە ی به ئاودادام به لا ئاصه ف له ده ریا که م
 که لیم ئیستا نه بۆ بۆ چه ند هه زار مه عصۆم له سه ر وی چۆ ؟
 ده بی جوابی چبی رۆژی جهزا گوستاخی مۆسا که م ؟

(٤٩) نادان و (ح) نادان بۆ .

(٥٠) ئەدی (ح) ئەری .

(٥١) شهب ئارا : شه ورازینهره وه .

(٥٢) به داوی دانه بۆ (ح) به دامی دانا بۆچ .

(٥٣) له بهر چی (ح) له سه ر چی .

(٥٤) ئەو ، له (ح) دا نه .

(٥٥) بۆ (ح) ما .

(٥٦) قودرەت (ح) حیکمهت .

له بهر قهومی مونا فیک بو ده بی^(۵۷) هه لئی که ده یزانی
 مه قامی خوی وه کو روژ رونه (روح الله) بی عیسا کهم
 سه حابه ی بو شکا^(۵۸) ؟ بوچ^(۵۹) شه هید بو گه وه هری پاکي ؟
 (محمد) : با عیسی بون ، شاهی تاج و ته ختی له ولا کهم
 شه هیدی دهستی کافر بون که نه کشر نه ولیایی دین
 جه وابی مودده عی چیده م ؟ سکوت بی حه ددی^(۶۰) ئینشا کهم
 [نه ئاو موختاره بر ویئیی ، نه ئاور تا بسوتیئیی]
 [نه خاڭ چی پییه بنویئیی نه گهر سه د جاری بهر با کهم]
 عه ده م باری سه به بکاره^(۶۱) وجودیکی حه قه دیاره
 بو خوی فه ععال و موختاره خودا وه ندی ته وانا کهم
 به مینها جی خه لیلی حه ق ، به میعراجی (رسول الله)
 ده بی هه ر بیته جی ئه مر و ئیراده ی حه ق ته عالا کهم
 نه تو چوی بو جیواری حه ق نه من مام حه بس و زیندانی^(۶۲)
 غه می به ندیت هه بی نه ی سه یید و سه ردار و مه ولا کهم
 به صوره ت گه رچی لی م دوری ، به مه عنا به رقی مه ستوری
 به لئی بهر^(۶۳) چاو و مه نظوری ده لئی توی توری بینا کهم
 له کوئی^(۶۴) بدینمه وه ، شادیم به رقی تو ، پییه سه رچاوم ؟
 مه گهر چاوم له دل بی سینه کهم ئایینه سیما کهم

(۵۷) ده بی (ح) هه مر ده بی .

(۵۸) شکا (ح) شکان .

(۵۹) بوچ (ح) بو .

(۶۰) حه ددی ، له (ح) دا نیه .

(۶۱) سه به بکاره (ح) سه به بکارم .

(۶۲) لیره دا له (ح) دا شیعی (به حه ققی . . .) نو سراوه ، که له (خ) دا دوا
 شیعه .

(۶۳) به لئی بهر (ح) بهر بهر .

(۶۴) له کوئی . . . (ح) له کوئی بتینمه وه شادیم به تو ماهی جیهان ئارا .

دهست يينه دلم مهشکينه دهستم^(٦٥) بگره نهو جارەش
 به هوشياريم دهين ساقى ، که نهژژى جامى سههباکه
 غەريب و بى کهس و ئاواره کهوتوم ، دۆر له رۆحى خۆم^(٦٦) ،
 بهدهردى بى دهوا ماوم ، رهفيقان کوا مهسيحاکه ؟
 خداوهندا ! رحميا ! قادرا ! ئامورزگارى^(٦٧) خۆم !
 کهريم و ، چهيبى و ، غەفار و ، قەديم و ، فەردى يەکتاکەم
 بهههقى تۆرى وهجهى^(٦٨) پاك^(٦٩) و بى مانەند و بى ميثلت
 به ئىسمى ئەعظمى خۆت ئەى خوداى سەتتار و داناکه
 به سه رههستانى بادهى ساغىرى عەهدى ئەلهستت کهى^(٧٠)
 به قەطرىکى نهجاتم دەى لهدهست خۆم رۆ له دهرياکەم
 [وهفایى بى کهس و داماو^(٧١) پابهندى تهليسييکه
 [مهدهد يارۆحى غەوئى ئەعظم و ، شاهی بوخارا کهم]
 به ههقى تۆرى موطلەق ، جهددى ئەمجد ، شاهی لهولانان
 ئىمامى يەثریب و ، قىيلهى مهلايك ، ماهى بهطحا کهم^(٧٢)
 به ههقى چار يار و ئال و ئەولادى (نبى الله)
 به ئەنصار و موهاجیر قايدانى قىيله گو مزا کهم

(٦٥) دهستم ، له (ح) دا نيه .

(٦٦) له رۆحى خۆم (ح) له خویشانم .

(٦٧) ئامورزگار : بهخشنده .

(٦٨) تۆرى وهجهى (ح) نور و جهددى .

(٦٩) پاك و (ح) پاکی .

(٧٠) ئەلهستت کهى (ح) ئەلهستى تۆم .

(٧١) له (خ) دا (دماوه) نۆسراوه ، بهلام ههلهى نۆسه ره و ، (داماو) راسته .

(٧٢) مه بهستى له (تۆرى موطلەق) و (جهددى ئەمجد) و (شاهی لهولا) و

(ئىمامى يەثریب) و (قىيلهى مهلايك) و (ماهى بهطحا) پيغه مبه ره - د - .

به رَوّحی خواجه گانی نه‌قشبه‌ند و قبیله‌گاهی خَوّم
 غه‌ریب و (۷۳) جان‌سپاری که‌عبه قوطبی دین و دونیا‌که‌م
 به قووه‌ی جاذبه‌ی دِلْتان (وه‌فایج) ده‌ست و دامانه
 چ نایب گهر له سایه‌ی ئیوه قه‌طعی (ما سوی الله) که‌م (۷۴)

برادران دینی قرباتان شوم، وصیت اینقدر فراموش نفرمایند محضالله،
 بحکم « انما المؤمنون اخوة » واجب بود عرض کنم ، زنه‌ار هزار زنه‌ار !
 نسبت بحضرت پیر برزگوار که غوث روزگار ، قطب مدار بود بددل نشوید
 که سم قاتل است و بجان و جنان مخلص و محب آنحضرت شوید ، که باعث
 نجا‌است ، من جمله تصرفات آنحضرت این مختصر را زحمت ندهد ، یکی
 از هزار است : بعد از تألیف این قصیده تعزیه چاشتگاه عریضه بحضور مبارک
 ولیعهد آنحضرت مینویشتم و چنان فهمیدم که روحانیت آنحضرت در وقت
 تحریر عریضه حاضر و ناظر است ، همان روز بصحابت حجاج عریضه‌را
 فرستادم ، شب آمد در واقعه آنحضرت - قدس سره ! - فرمودند : که
 (وفائی) فلان فقره‌را که در عریضه نویشتی مصلحت نبود وسهو کرده ، اگر
 ممکن میشود بقافله حجاج برسی تبدیل کن ! و یحجاج نرسیدم و چون حجاج
 مراجعت کردند و جواب عریضه آوردند ، چنانکه آنحضرت - قدس سره -
 فرموده بودند واقع شد ، برای حقیر غیراز تبلیغ مصلحت نیست • مختاری
 نشد (۱) •

(۷۳) غه‌ریب ... (ح) غه‌ریب و جان‌سوپار و قوطبی دین و هه‌ر دنیا‌که‌م .
 (۷۴) له دا به‌م شیعره و شیعره‌ی پیشو یه‌ک شیعر پیک‌هاتوه .

(۱) یانی : « برایانی ثایینی به‌قورباتان به‌م ، وه‌صییه‌ت بی له به‌ر خوا ئه‌م
 ئه‌ندازه‌یه فه‌رامو‌ش مه‌که‌ن . به‌گو‌یره‌ی «انما المؤمنون اخوة» (موسولمان و
 خاوه‌ن باوه‌زان هه‌مو^{را}) را‌گه‌یاندنیم به‌پتویست زانی ، زینه‌ار هه‌زار
 زینه‌ار ! له گه‌ل پیری گه‌ورده‌دا ، که قوطبی مه‌داره به‌دگومانی مه‌که‌ن و

- ئەي^(۱) (امام المرسلين ، شمس الهدى ، بحر الهمم)^(۲)
 ئەي (شفيع المذنبين)^(۳) ، خير الوري ، مولى النعم
 ئەي نەسیمیکی گولۋى زار و^(۴) شوعايتكى روخت
 شەوقى رۆژ و ، بەدرى تابان عطرى گولزارى ئىرم
 ئەي لە شەوقى جەننەتى رۆت ئەنبيا و ئەوليا^(۵)
 رۆح لەسەر لیون وەکو پەرۋانە بۆ دیدارى شەم

دل خراپ مەكەن ، ئەو كارە ژارىكى كوشندەيە . وە بەدل و گيان
 خۆشەويست و دلشۆزى ئەو كەسە بن كە مایەى سەرفەرازییە ، لە
 كردار و (كەرامەتى) ئەو زاتە ئەم كورتەيە شتیكى گران نیە و يەك لە
 ھەزارە : دواى دانانى ئەم مەرتیبه لە كاتى چاشتەنگاودا ، نامەيەكم بۆ
 جیگرى ئەو زاتە نۆسى ، وام زانى لە كاتى نۆسىنى نامەكەدا گيانى لە لام
 حازرە . ھەر ئەو رۆژە نامەكەم بە حاجیاندا نارد . شەو لە حالەتى
 واقیعدا ئەو زاتە (قدس سرە) فەرمۆى : وەفایچ لە فلان قسە كە لە
 نامەكەتا نۆسیوتە بە ھەكەدا چۆیت و باش نیە ، ئەوانى بگە بە حاجیان و
 بیگۆرە . نەگەیشتم بە حاجیان ... ! باش گەزانەوہیان و ھاتنەوہى
 وەلامى نامەكەم ئەو زاتە چۆنى فەرمۆبو ھەر وابۆ . ئەم بەستە زمانە
 ھەر راگەیاندىنى لە سەرە و رینگەى تری نیە .

- (۱) لە (ف) دا لەسەر ئەم پارچە نۆسراوہ : «درمدح سيد عالم محمد المصطفى
 — صلى الله عليه وسلم —» واتە : لە ستایشى گەورەى عالەمدا كە
 محەمەدى ھەكبزىراوہ . — درۆدى خواى لە سەر بى — .
 (۲) ئەي (امام المرسلين ...) (ف) ئەي رەئىسى ئەنبيا ، (شمس الهدى ،
 فخر الامم) . امام المرسلين ... تاد : پيشەواى پيشەمبەران ، رۆژى
 ھىدايەت و رینگەرۆن كەرەوہ . دەرباى ھىمەت .
 (۳) (شفيع المذنبين) (ف) (امام المرسلين) . شفيع المذنبين ... تاد : تەكاکەرى
 گوناھكاران ، چاكترينى خەلك ، بەخشندە !
 (۴) (زارو) لە (خ) دا وەك (لادر و) نۆسراوہ لە (ف) دا (زار) نۆسراوہ . ئەمەى
 (ف) م بە راست زانى بۆيە لە سەرەوہ دامنا .
 (۵) ئەي لە ... (ف) وەى لە شەوقى ئارەزۆى تۆ .

ئەى (٦) دەم و خەندەت دەلىلى دەعويسى بۆن و ئەبۆن
 ئەى برۆ و بالات بەيانى مەعنىسى تۆن و قەلەم
 ئاسمان پىر بۆ لە داغى خەطى رۆى تۆ شەو لە رۆژ
 سەد (٧) چرای هەلکرد و نەییۆو (٨) سەوادى يەك رەقەم
 تۆبىسى و تەشرىفى (لولا) سىزۆى (مازاغ البصر)
 تۆ و مەقامى (لى مع الله) ، تۆبىسى و تۆرى قیدەم (٩)
 بى نەوام هیچم نیه هاتۆم و مەحروم مەكە
 قەت لە دەرگای خۆى گەداى (١٠) ناكاته دەر صاحب كەرەم
 [هیچ طەبىسى رۆى نیه دەردى دەروەنم كادەوا]
 [ئەمۆ گەر چارەم نەكەى (وا حسرتا يوم الندم !)] (١١)
 هاتمە بەر ئەبرۆت و ئاسۆتیم لە سایەى خەطى رۆت
 ئایەتە : « چى داخلى كەعبەى (١٢) بۆ نایىب ترس و غەم » (١٣)

- (٦) ئەى (ف) وەى .
 (٧) سەد (ف) چەند .
 (٨) نەییۆو سەوادى يەك رەقەم (ف) نەییۆ و سەوادىكى رەقەم .
 (٩) (لولا) و (مازاغ البصر) و (لى مع الله) سى پەلەى ریزى پێغەمبەرن - د - .
 (لولا) ئىشارەى بەوەى كە لە بەر پێغەمبەر نەبواىە خودا جیهانى دروست
 نەدەكرد . (مازاغ البصر) : چاوەلەى نەكرد و . ئىشارەى بە ئایەتێكى
 سۆرەتى (والنجم) كە هەندىك بەسەرھاتى شەوى ميعراجى پێغەمبەرى
 - د - تێداىە .
 (لى مع الله) : هەمە لەگەڵ خودا . ئىشارەى بەوەى كە پێغەمبەر
 فەرمانە : لە رۆژى قیامەتدا ئەوەستم و شەفاعەت و تەكا بۆ ئوممەتەكەم
 دەكەم .
 (١٠) گەداى (ف) گەدا .
 (١١) ئەم شیعەرە لە (ف) یشدا نیه .
 (وا حسرتا يوم الندم) : (هاوار بە مالم) لە رۆژى قیامەتدا !
 (١٢) كەعبەى ... (ف) كەعبەى شەریفە ئەو دى نایىب ترس و غەم .
 (١٣) ئەم نێو شیعەرە ئىشارەتە بۆ ئایەتە : «ومن دخله كان آمنا » .

- دهست و دامانی خه می گیسوی (۱۴) تۆم بهو عاریضه
 نا ئومید نابم که من دهستم له حهلقهی کهعبه دهم
 من چلۆن مه حروم بيم ئه ی (رحمة للعالمین) ؟
 دئی سه دای (لا تقنطوا) (۱۵) من رحمة الله (دهم به دهم
 هات نه سیمی خاکی ده رگای ئاوری ده ردم (۱۶) دامرا
 (ذقت من ماء الحیاة شابنی بعد (۱۷) الهرم (۱۸))
 چاوه کانت سه رخۆشن ، قوربان ، کوتم (۱۹) : مایل به چین ؟
 عه کسی زولفی خسته سه ر حهرفی موده ووه ر ، یه عنی : دهم
 که و تمه خاکی ده رکی هاتن (۲۰) بمکوژن خۆش بهو دهمه
 (قال رب البیت) هان (۲۱) (لا تقتلوا صید الحرم) (۲۲)
 ذهوقی ئه برۆی ، شهوقی رۆی ، خستیه ناو زولف و کوتی (۲۳) :
 کهعبه و رۆژی مونا جاته (۲۴) و مه قامی مولته زهم (۲۵)

- (۱۴) گیسوی (ف) ئه برۆی .
 (۱۵) لاتقنطوا من رحمة الله : له که ره می خوا مه ئیوس مه بن . له (خ) دا به هه که
 (لاتقنطوا) به (ت) ی بچۆک نۆسراوه .
 (۱۶) ئاوری ده ردم (ف) ئاگری دل .
 (۱۷) له (ه) دا له م شیعره به دواوه به هیلتیک بۆ دراوه و شیعره کانی دواپی به
 پارچه به کی سه ر به خۆ نۆسراوه . به لام له (خ) و (ف) دا ههمۆی — واته
 هه ردۆ پارچه که ی (ه) — یه ک پارچه به .
 (۱۸) (ذقت من ماء الحیاة شابنی بعد الهرم) : له ئاوی حه یاتم خوارده وه ،
 دوا ی پیرتی گهنجی کردمه وه (شاب) هه که یه و ، ده بچ (اشب) بیت .
 (۱۹) کوتم (ف) وتم .
 (۲۰) ده رکی هاتن بمکوژن (ف) ده رگه می هات بمکوژی .
 (۲۱) هان (ف) ان . هان وشه ی بیدار کردنه وه یه له فارسیدا .
 (۲۲) قال رب البیت ... : خوا ی بهیت — کهعبه — فهرمۆی : نیچیری حه ره م
 مه کوژن .
 (۲۳) زولف و کوتی (ف) زولفی وتی .
 (۲۴) کهعبه و رۆژی مونا جاته و (ف) کهعبه یه و رۆژی مونا جات و .
 مونا جات : پاژانه وه ی هیواش و بچ ده نگ .

(يا رسول الله) ده زانی تۆ که شیطانه عهدوت
 هم له تۆ (۲۶) مه علومه ئه منیش ئوممه تی تۆم هه رچی هم
 که ی ره وایه و غیره ته بۆ تۆ که (فخر الانبیا) ی
 دوشمنی خۆت شاد بهرمۆی (۲۷) ، ئوممه تی خۆت دل به غه م ؟؟
 داغی تۆم هه ر پێویه سه دجار دهرم که ی دیمه وه
 من سه گیککی (۲۸) تۆم (وه فایح) (۲۹) رۆ له دهرگای کچی ده که م ؟ (۳۰)

-
- (۲۵) مه بهستی له (مه قامی مولتهزه م) جیگه که که حاجیان تیا ئه وهستن و
 دۆعا ئه کهن و نوێژ ئه کهن (مه قامی ئیبراهیم) .
- (۲۶) له تۆ (ف) له خۆت . نالچ و شیخ ره زای تالهبانی و شاعیرانی کهیش ئه م
 مه عنایان به شیعر وتوه .
- (۲۷) بهرمۆی (ف) بکهیت و .
- (۲۸) سه گیککی (ف) غولامی .
- (۲۹) (وه فایح) (ف) (وه فایح) م .
- (۳۰) دوا ی لیکۆلینه وه و کاتی چاپی ئه م دیوانه لای دۆستم کاک مه حمود ئه حمده
 فه رمانبه ر له وه زاره تی ئه وقاف چه ند پارچه شیعی وه فایم له کاغه زی
 په ره په ره و په رپۆندا دی که یه کیکیان ئه م پارچه یه بو ، پاش به راورد
 دهر کهوت ته نها دۆ جیاوازی تیدا بۆ . یه که م : شیعی
 « هیچ طهیبی دبی نیه » که ته نها له (خ) دا هه به له و پارچه
 کاغه زه شدا نه بۆ . دۆهه م : له (خ) دا ده لچ : « کهعه به و رۆژی مونا جاته و
 مه قامی مولتهزه م » لیره دا نۆسرا وه : « کهعه به یه ، رۆژی مونا جاته » .

پیتی نۆن

(۱)

دلم پز خوین و خوین باره به غه مزه ی نازی چاومه ستان
هه تا نه مرم زه ها نابم له مه کر و سیه ری چاو به ستان
ئه تو سه رویکی نازداری ئه تو شوخیکی گولزاری
به دل و اچا که بدگیرم له سه ر چاوان له سه ر ده ستان (۱)

(۲)

ئه ی پز تهوی حوسنت هه مقو رهنگی گوله باغان
نه شه ی نه ظه رت (۱) ذهوقی دل و شهوقی ده ماغان
ئه سما و (۲) صیفاتن به تهجه للی له وجودم
یاشه و بو ئه تو هاتی له مهت کرده (۳) چراغان ؟

(۱)

(۱) ئهم دۆ شیعره دیاره سه ره تای پارچه یه کی درێژن، به لام نۆسه ره که، له بهر
هه ر هۆیه ک، بۆی تهوا و نه کراوه، بۆیه ماوه یه کی له ده سنۆسه که به
سپیتی بۆ بز داوه.

(۲)

(۱) نه ظه رت (ح) نه ظه ری. له (ح) دا (ذهوق) و (شهوق) هه ری هه کیان له
جیگه ی ئه وی تر دایه.
(۲) ئه سما و... (ح) ئه سمائی صیفاتن به تهجه للی وه جیزت.
(۳) له مهت کرده (ح) له من کردته.

تۆ هاتیه گولشه‌ن به سهر و زولفی بلاوت ^(۴)
 زۆر پئی نه‌چۆ رۆیی له چه‌مه‌ن لاله له داغان
 زولفت به هه‌ناسه‌م گه‌یه‌ه سینه‌یی بازت ^(۵)
 زستانه گولستان بوه پابه‌سته‌یی ^(۶) زاغان ^(۷)
 ئه‌و کۆلمه که ئارایشی سه‌د دایره زولفه
 گۆل شه‌وقی به‌شه‌و داوه چراغانه له باغان ^(۸)
 [له‌و راسته‌یی بازازه چ ناده‌ن به دلی من]
 [ههر مه‌رحه‌مه‌تی تۆیه خۆیداری ئه‌یاغان ^(۹)]
 سه‌د نه‌شته‌ری غه‌مه‌ت له دلم دا که‌ره‌مت کرد
 قاتۆنی طه‌بیانه بیرسن ^(۱۰) له نه‌ساغان
 سۆتاوه ده‌روقم ، وهرن ^(۱۱) ئه‌ی موطریب و ساقی
 تۆ لێده له طه‌نبۆره ، ئه‌تۆ ^(۱۲) پێ‌که ئه‌یاغان ^(۱۳)
 چاره‌ی نیه دێوانه‌یی رۆی تۆیه (وه‌فایه‌ی)
 سه‌د سأل ئه‌گه‌ر بیه‌نه ^(۱۴) به‌ر پیر و وه‌جاغان ^(۱۵)

-
- (۴) به سهر و زولفی بلاوت (ح) که سهر و زولف بلاوه .
 (۵) باز : کراوه .
 (۶) پابه‌سته‌یی (ح) پاسته . دیاره هه‌له‌یه .
 (۷) زاغ : قه‌له‌زه‌ش .
 (۸) ئه‌م شیعره و شیعی دوا‌یی له (ح) دانین .
 (۹) ئه‌یاغ : ئایه‌خ و گه‌ند و له کۆمه‌ل جیا‌کراوه .
 (۱۰) بیرسن (ح) ئه‌پرسن .
 (۱۱) وهرن (ن) وهره ، به‌لام ئه‌مه‌ی (ن) هه‌له‌یه .
 (۱۲) تۆ لێده له طه‌نبۆره ئه‌تۆ (ح) تۆ لێ‌بده له طه‌نبۆر و ئه‌تۆش .
 (۱۳) ئه‌یاغ : پیا‌له‌ی شه‌راب .
 (۱۴) بیه‌نه (ح) بیبه‌یه .

(۱۵) پیر و وه‌جاغ : پیری وه‌جاغ ، (وه‌جاغ) به‌ ناگرددان ده‌لێن ، وه‌جاخ کو‌یر
 که‌سی‌که نه‌وه‌ی نه‌بێ . له‌وه‌وه هات‌وه که پاشس خۆی

(۳)

نه و چاوانه وا خوماری نازن
 به ئیما ئیمانم دهخوازن
 هاته دهر وهك روژ شای شه کهر لیوان
 غه مزه که و رهمزه ی تورکی پیش تازن (۱)
 دهستی هیئا دهر پیی له سه مادا
 چاومهستی چاوبهستن یا سحر سازن ؟
 زوهره ی یه غما کرد موشته رتی کیشا
 خرنگه ی خرخال ، چرنگه ی بازن
 نهوبه هار توبه ره ی شکوفه و گولن
 یا غونچه ی دوگمه که ی سینه که ی وازن (۲) ؟
 به نه سیم دهپشکون با غونچه (۳) سیوان
 به با له ئاهی من دوگمه ده ترازن
 نازانم بوچ وا روق و دل که وتون
 غه رقی خویناوی جیی داغ و گازن ؟!

ئاگردانی ده کوژیته وه و شوینه واری نامینن . واته : (پیری
 وه جاغان) که سیکه به دوعا و دهرمان نه وه به و وه جاخ کویرانه
 بدا . یان (پیری وه جاغان) خوی زهلامیکی تایبه تی بوه و ،
 چاره ی دیوانه و شیتی کردوه . وهك (قازی بهنن) و (میلی سۆر =
 میری سۆر) و ... هتد . مامۆستامه لا که ریم ئه فه رموی : وه جاغ بنه ماله ی
 (سید رستم) ن که له بهرزنجه وه چۆنه ته ده وری داله هۆ و نه و ناوانه و
 له پاشان بۆن به کاکه یج . جاوانه ده یج (پیری وه جاغ) یه کیک له و بنه ماله یه
 . یج

(۳)

- (۱) تاز : غار ؛ راکردن . واته : تورکی پیشزده و .
- (۲) واز : کراوه .
- (۳) باغونچه) به لامه وه هه له ی نۆسه ره راستیه که ی (باغچه) یه .

يا كوشتەى غەمزەى ئەو چاوانەن
 يا رەنجەى پەنجەى شەهین و بازن ؟
 سیرۆى زارى تۆ من بەکەس نالیم
 رەنگى زەرد ، ئەشكى ئال ، ھەردۆ غەمازان
 ئەوانەى عاشقن بە چاۋ و زارت
 تا ئەبەد سەرخۆشى مەھرەمى رازن
 موپریان موپریان ^(۴) دەم بە دەم گویان ^(۵)
 بولبولان ، قومریان نەغمە پەردازن
 دڵ دەنالیئى ، رۆح لە شیوەندا
 قودسیان ئینسیان چەند خۆش ئاوازن ؟
 [دەنگى من ، صەوتى تۆ ، بۆ بەزمى خوسرەو ،
 [چەنگ و نەى ، عۆد و دەف ، تار و شەھنازن]
 ئەمن و تۆین بۆ رۆخ و گەنجى پەنھانى
 طەلیسم و طەوق و گۆل ، [برین !] ^(۶) و بازن
 [کەمەندەى ئاسکان ، ھاتوچۆى بازان]
 [ھەمۆ بۆ خاطر چاۋەکەى بازن]
 قەفەسى بە دەنم تەنگ و تاریکە
 باز دڵ و ، مورغ جان ، ھەر دۆ پەروازن
 (وەفایى) ناژى بە تارى زولفت
 سەرتاپى ئازای ^(۷) ماران گازن ^(۸)

- (۴) موپریب : نازانم چىە ئەگەر (موپریان) ، واتە (بوپژان) نەبى .
 (۵) دەم بە دەم گویان : ئەوانەى گۆرانجى بۆ یەكتر دەسیننەوہ .
 (۶) [برین] لە (ھ) دا (بەرەن) نۆسراوہ .
 (۷) لیرەدا تۆزىك لەنگى ھەست پچ دەكرى .
 (۸) كیشى ئەم پارچە شىعرەش داھىنانى (وەفایى) خۆیەتى .

ئەرئى خەندەى دەمت ئارامى دڭ كانى حەياتى من
 لە سەر چىزىز دەبى ؟ رۆحت دەوئى ؟ هانى حەياتى من ^(١) !
 گوٲت : دڭم و نەهاتىيە سەر گرفتارى سەرى زولفت
 لە گەڭ بەختى سيا چىكەم ؟ دىيارە خو نەهاتى من !
 من و سەوداى سەرى زولفت لە سەر طاقى برۆت ؟! حاشا
 عەزىزم ئەهلى قىبلەم ! كافرى دۆرە لە ذاتى من
 بە خەندەى زار و عەكسى زولف و رۆت خوښ بو دڭم ، صەد حەيف !
 دەقىقە شمارى خوښى چۆ شەو و رۆژى سەعاتى من
 لە لايى رۆح دەبا عىشوەت ، لە لايى دڭ دەدا خەندەت
 عەزىزم ھەر بە دەست خوٲتە حەياتى من مەماتى من
 لە دۆرى تو بە دەفتەر ناى شەرحى ماجەراى چاوم
 ئەگەر دەريايى ئەعظەم بى ھەمو سورخى ^(٢) دەواتى ^(٣) من
 دەسوٲتىم طەرزى پەروانە ، دەنالڭىم وەكو بولبول
 سەراسەر بوٲتە مەظھەر بوٲتە گولشەم شەش جىھاتى من
 چ خوښ رۆى دادەھىنا زولفى ئەفشان کرد بە دڭدارىم ؟
 ئىلاھى قەط نەكەى رۆژ بى شەوى قەدر و بەراتى من
 ئەمن كەوتوم لە بەر گريان دەڭى : دەستى من و دامان
 صەبا گەر بوٲيە خوڭن دامانى يار ، مەگرى ^(٤) لە باتى من

- (١) (ھانى حەياتى من) بو دۆ مانا دەگونجى ، يەكەم : تو رۆحت دەوى ھانى
 رۆح ، ... دووھم : ھانى حەيات و ژيانى من بو تو . بەلام دەبى حەيات
 ماناى لە رۆح فراوانتر بى .
 (٢) سورخ : مەرەكەب .
 (٣) دەوات : مەرەكەبدان .
 (٤) رەنگە (نەگرى) بى .

دلّم جه زبى نىگهت خستيه زولفان ، ئه‌ی خودا روحمى !
 به به ندى جادووان وا كهوت غهريپى دورولآتى من
 بلا مه‌لوم ببى كوژراوى كيم ياران وه‌صيهت ببى :
 چراغى تور به تم هه‌ر ده‌سته‌گول ببى پاش وه‌فاتى من
 ئه‌من چى و [زاهد !] ^(۵) صوفيانه ؟! من و گوشيكى مه‌يخانه ،
 به قوربانى نىگه‌هيكهت هه‌مق صه‌وم و صه‌لاتى من ^(۶)
 به خه‌نده روى له زولفان خسته روقه‌رموى : وه‌ره ، يه‌عنى
 (وه‌فايى) ! شه‌وچراغى ببى ده‌وى ئابى حه‌ياتى من

(۵)

له‌و رۆژه كه دور بوته‌وه سايه‌ت له سه‌رى من
 سوتاوه له تاوت هه‌مق جان و جگه‌رى من
 جه‌رگم هه‌مق له‌ت له‌ت بق به سيلاوى سروشكم
 چبكه‌م كه به ده‌ريا چوه له‌عل و گوهرى من ؟
 ده‌يفه‌رمق ، له‌سه‌ر خاكى ده‌رى خوى كه منى كوشت :
 جه‌ننه‌ت به‌سه‌ بو خوينى شه‌هيدى نه‌ظه‌رى من
 قه‌د وا ده‌ببى خاكى ده‌رى تو تاجى سه‌رم ببى ؟
 ئه‌و ده‌وله‌ته بو من نيه ، ئه‌ى خاك به‌سه‌رى من !
 زولفت كه وه‌كو شامى غه‌ريبانه له‌وي‌دا
 حالى چيه‌ داخو دله‌كه‌ى ده‌ره‌به‌ده‌رى من ؟!

(۵) (زاهيد) نوسراوه ، به‌لام بو ماناكه‌ى (زوه‌د) ريكتره ، بويه‌ ره‌نگه‌ هه‌له‌ى
 نوسه‌ر ببى .

(۶) ئه‌مه‌ سيه‌هم جاره ئه‌م مانايه‌ ديت .

وہك بولبولی شہیدا بہ ہزار نغمہ دہنالم
 جاریکی گولم ^(۱) گوئی بدہ نالہی سہحرئی من
 دیم ہاتہ عیادمت دہمی پڑ خہندہ بقو یہ غنی :
 روح و دلی بیمارہ ^(۲) دہوای گولشہ کهری من
 بی نۆزہ ^(۳) دلم ہیئندہ لہ سہر یہك مہشکینہ
 رو وا بکہ شہوقیکی بدا ^(۴) تا فہ نہری ^(۵) من
 زولفت سہ بہ بی جہ ذبی دلم بقو ، بہ بروی تو ،
 کافر بوہ بو قبیلہ یی من راہبہری من
 خوش بہو دہمہ ساقی لہ دہری مہیکہدہ ^(۶) فہرموی :
 ئەو جامہ لہ من بگرہ (وہفایح) بہ سہری من

(۶)

[خہطی ئازادی ئەو روژہ بہ من دا دلستانی من]
 [کہ سہروی قامہ تی تہ شریفی ہیئا باغی جانی من]
 ئەرئی ئەہی وہصلی گولزارت حہیاتی جاویدانی ^(۱) من
 ئەرئی ئەہی چاوی بیمار تہ ییبی مہرہبانی من

(۵)

- (۱) جاریکی گولم (ح) جاریک گولہ کہم .
 جیاوازی (ن) و (ح) وہك یہ کہ .
- (۲) روح و دلی بیمارہ (ح) بقو زامی دلی بی چارہ .
- (۳) بی نۆزہ (ح) بنواژہ . بی نۆزہ : بی ہودہ .
- (۴) رو وا بکہ شہوقیکی بدا تا (ح) رو ئاوا بکہ شہوقیک بدریتہ .
- (۵) فہنہر : شہمعدان : جیگہی مؤم کہ بہ شیوہ یہ کی تاییہ تی دروست کراوہ .
- (۶) مہیکہدہ : مہیخانہ .

(۶)

- (۱) جاوید : نہمر .

له سه پری حیکمه تی زاری به عه کسی زولف و چاوی کهوت
چ زو شیوا ، به جامیک باده ، عه قلی نوکنه زانی من ؟
دوای رمدو قه بول دهرحق به زولفی کرد و گیرابو
ئیلاهی تیک نه چی عومری دریژی باغه بانی من !
به عیشوهی زولفه کهی تووم دا هه مق صه بر و قهراری خووم
به نه شئی چاوه کهی توو چو هه مق تاب و تهوانی من
سه ری زولفت چیه ؟ عومری دریژم ، طولی ئامالم !
قه دی به رزت چیه ؟ سه روی چه من ، روقی رهوانی من ^(۲) !
له کن تو هات له چهرخی ههفته مین رابردو نه دزانی
عه جبه مام بوچ نه گه یه عالمی بالا فوغانی من !
ئه گهر مه جنونی توو نیم له یله کهی بی مه یله کهم بوچی :
له ههر کوچیک و بازاریک دایه داستانی من ؟
له سر چاهی زه نه خدان ^(۳) دی و ده چی روحی نیه زولفت
فه زه نگتی ، روژ په رسته ، کافره ، زیندانهوانی من
به داغی زولف و خالی توو قه طاره ی به ستوه فرمیسم
خه یالی چین و ماچینی له سه ردا کاروانی من
کوتم : کوا حوسنه کهت ؟ عه نه رفروشی زولفه کهت فه رموی :
چه بهش ئیسلامی داگرت ، تیکچوه ده ور و دوکانی من

- (۲) لهم شیعه ردا ورده کارییه کی جوان هه یه . ئه گونجی دوا ی پرسیاره کان (سه ری زولفت چیه ؟ قه دی به رزت چیه ؟) وشه کانی (عومری دریژ) و (طولی ئامال) و (سه روی چه من) و (روقی رهوان) بکرین به وه لام واته : سه ری زولفت چیه ؟ عومری دریژی منه ، طولی ئامالی منه ... وه ده شگونجی ئه ورستانه له سه ر شیوه ی نیدا بانگ له خوشه ویسته کهی به کار بهینرین بهم شیوه : عومری دریژم ! طولی ئامالم ! سه ری زولفی توو چیه ئه وه نده دریژه ؟ هه روه ها نیوه شیعی دوه هه میش .
(۳) زه نه خدان : ههر به مه عنای (زه نه خ) دیت ، واته : چه ناکه .

له گه‌ل ئابی حیات چیکه‌م ؟ به‌تۆیه زینده‌گی رۆحم
 مه‌سیحا بۆچی بێ ؟ قوربان ئەتۆی ئارامی جانی من !
 له داغی خالی سەر لیوت دڵم پێر خوین و خویناوه
 که هیندۆزاده بۆته مه‌رحه‌می رازی نیهانی من
 نه‌خۆشی چاوه‌که‌ت خوینی (وه‌فایێ) بۆته دهرمانی
 فیدات بێ ، زین مه‌به ، ها بمکوژه دهردێت به‌گیانی من

(٧)

جیلوه‌ی سه‌با له‌هه‌جه‌ی شه‌مال ، بۆی زولف و خالی یارده‌ده‌ن
 یا نه‌وبه‌هار دینێ به‌ بار ، میشکی ته‌تار بۆی نه‌سته‌ره‌ن (١) ؟
 ره‌نگی وه‌نه‌وشه‌ی ده‌شت و راغ (٢) ، عه‌کسی گوڵ و سه‌حرا و باغ ،
 عاله‌میان کرده شه‌وچراغ ، وه‌ک زولف و رۆی دلداری مه‌ن (٣)
 به‌ که‌سک و سۆر ، باغ دهر و ژۆر ، پێر بۆ له‌ تۆر ، وه‌ک کینوی تۆر
 له‌ به‌ر ظوه‌قور که‌وته حوضۆر ، نزديک و دۆر ده‌شت و ده‌مه‌ن
 به‌رقه‌ع (٤) به‌ سه‌ر ، ئەه‌طه‌سه‌ له‌ به‌ر ، وه‌ک بۆکی ته‌ر گوڵ هاته‌ دهر
 کاکۆل به‌ دۆش ، عه‌ن به‌ر فروش ، پێم گوت : ئەتۆش ؟ دیم (غه‌فه‌ته‌ن) —
 گیسۆ بلاو به‌ نازی چاو ، هات له‌ نه‌کاو ، به‌ قه‌صدی راو
 رۆژ بۆ به‌شه‌و ، ژین بۆ به‌ خه‌و ، بێرۆ بێرۆ که‌وته زه‌مه‌ن

(٧)

- (١) نه‌سته‌ره‌ن : گۆلیکی سپی بۆن خۆشه .
- (٢) راغ : میرغوزار و دامه‌نی چیا .
- (٣) (دلداری مه‌ن) ئەگه‌ر (دلداری من) بێ راستره ، به‌لام کیشی شیعره‌کان تێکرا به‌ (. . . نه‌وا) .
- (٤) به‌رقه‌ع : سه‌رپۆش و په‌چه .

جیلونکی دا ، هات لیکي دا ، خوش تیکی دا ، نارامی دل ،
جوغد و هوما هوښی نهما ^(۵) کهوته سهما ، چونه مهعدن ^(۶)
زولفی وهشاند ، رقی خوی نواند ، عطری وهراند ، پیمی نواند ،
کەسی نه هیشت ، بانگی ده هیشت : بو کییه وا وهجی حهسن ؟
ئهو زولف و رقی مانگه شه وه ، خوش دهیگوت و ده بیسته وه
ویم مه که وه ، ده تویمه وه ؛ ئاسک چاوم ، ناسک بهدن
ئهو دولبه ری موعه نبرتی ، ئهو موشته ری ههر وه که پهرتی
خوی پیم نواند ، دلمی ستاند ، هوښی رفاند ، به مکر و فتن
ئهو خال و خط هیندو فزهنگ ^(۷) ، وهصلو هیجران شه هدر شهنگ ^(۸)
پژ شوژ و جهنگ ، لیم هاته دهنگ ، غه مزه خه دهنگ ، زولقم رهسن ،
چین چین له سهر رقی وه که شه کهر ، زولفی عه نبر به ستیان چه نبر ^(۹)
طابوری چین هاتن به قین ، خوش داوهرین ، باغی سه مهن
زولف و توری ، رقی بلوری ، بخوری شه معی کافوری
خالی سیای ، چاوی شه هلائی ، نافه ی خه طای ، ئاهوی خوته ن
خه نده ی ده می ، بوی په رچه می ، چاوی بازی ، نازی که می
شه هد و شه کهر ، میشک و عه نبر ، یه غمای ^(۱۰) تین ، تاراجی ته ن
به غه مزه کان ، به ره مزه کان ، به قهوسی ئه بروی چاوه کان
تیر و که مانی تورکمان ، صهیدی دلان به جان ده کهن

-
- (۵) (هوښی نهما ...) ئه گهر (هوښیان نهما ، کهوته سهما) بی راستره .
(۶) (مهعدن) : نازانم مه بهستی چیه ، له وانه یه (عهدن) بی .
(۷) (فزهنگ) له دهسخته ته که دا به (فزهنگی) نوسراوه ، دیاره هه له یه .
(۸) (شهنگ) : بو گه لی مهعنا دیت ، لیره دا مه بهست گوژالکه یه .
(۹) (چه نبر) : ئه میس بو چه ند مهعنا دیت ؛ وه که : په پکه ی مار ، هه لپه زکی
پیچه وانه ، شین و شه پوژ ، لیره دا مانای یه که م مه بهسته .
(۱۰) (یه غما) : غاره ت و تالان .

نرخ و به‌های میشکن‌ه‌ه‌وای ، نافه‌ی هه‌ر تای زولفی سیای
 بازاری چین ، مولکی صه‌با ، خوططه‌ی خه‌طا ، شاری ده‌که‌ن^(۱۱)
 له‌علی له‌بی خو‌ش مه‌شه‌بی ، زولفی شه‌بی ، گۆی غه‌بغه‌بی
 قوتی ره‌وان ، ئارامی جان ، ئابی حه‌یاتی مه‌رد و زهن
 ئه‌برۆی که‌مان ، گیسۆی که‌مه‌ند ، زاری به‌خه‌ند ، بالای به‌له‌ند
 هه‌م سایه‌بان^(۱۲) ، هه‌م سۆره‌جان^(۱۳) ، هه‌م ناره‌وان دۆ ناره‌وه‌ن
 ره‌قص و سه‌مای زولفی دۆ تای ، له‌به‌ر هه‌وای بالای به‌لای
 هه‌ر وه‌ك بولبول به‌ رۆح و دَل بۆ داره‌ گول‌که‌وته‌ شیوه‌ن
 یه‌غما ده‌که‌ن وه‌ك تورکه‌مان ، ده‌رمان ده‌که‌ن وه‌ك طه‌بیان
 وه‌قتی ده‌روا ئارامی جان ، وه‌قتی که‌ دێ ته‌سکینی ته‌ن
 حه‌لقه‌ی گیسۆ تا تا لاچۆ ، له‌ سه‌ر سینه‌ و برۆ و عاریض
 شه‌و و چۆ سه‌حه‌ر ، دیم هاته‌ده‌ر ، شه‌مس و قه‌مه‌ر ، سه‌ر و سه‌مه‌ن
 له‌ هه‌ناسه‌ی ئه‌و دله‌نده‌ی ، فرقه‌ خه‌نده‌ی ئه‌و دهم قه‌نده‌ی
 به‌ بای به‌هار ده‌دگوت به‌ بار ، گول دینه‌خوار بۆ تێو چه‌مه‌ن
 گیسۆ دراز^(۱۴) ، وه‌ك تیلی ساز ، به‌ چاوی باز ده‌یگوت به‌ ناز :
 چاوی پزئاو ، جه‌رگی پزاو ، سینه‌ی سۆتاو ، په‌یلا ده‌که‌ن
 ئه‌تۆ چ‌ژه‌نگی ئاده‌می ؟ ده‌میکی گول ، ده‌میك شه‌می !
 هاوار له‌یاری ده‌مه‌می ! فه‌ریاد له‌دۆستی ریشه‌که‌ن
 ئه‌تۆ نه‌ تور نه‌ ئاوری ، ده‌میك دێوی ده‌میك په‌رێ ،
 هاوار له‌یاری سه‌ره‌سهرێ ! فه‌ریاد له‌ دۆستی دل‌شکه‌ن

(۱۱) ده‌که‌ن : ناوی شارێکه‌ له‌ هیندستان .

(۱۲) سایه‌بان : ئه‌وه‌ی سیبه‌ر بکات بۆ سه‌ر ؛ وه‌ك : که‌پر و چه‌تر .

(۱۳) سۆره‌جان : گیایه‌کی به‌رزه .

(۱۴) دراز : درێژ .

ئەى شەوچراى زىندەدلان ! ئەى رەنگ و بۆى باغى گولان !
 نازىم تۆ خۆش ، دەرم ، بەلان ، ھىندەم بەسە تۆم بىيە كەن
 جارىك وەرە بەر پەنجەرە ، رۆحم بەرە يا دل بەرە
 تۆ پادشاى موشكل گوشا ، من بى ئەوا (يا ذو المنن) (۱۵)
 دل پارەيە ، ئاوارەيە مەى خوارەيە ، بى چارەيە
 موپرىب بلئى ! ساقى وەرە ! جامىك بدن ، تارىك لى دەن
 خاكى دەرى مەيخانەتم ، تەشنەى دو سى پەيمانەتم
 جانانى پەرۋانەتم ، تۆ شەوچراغى ئەنجومەن
 (انت الذى بجمالك بكمالك بجلالك)

(كشف القدم ، وصف العدم ، نشف الوجود للوثن) (۱۶)
 بى موختەسىب وەختى خۆشە ، بى [گوفتوگۆيى بى غەشە !]
 لەو ساغىرە وا دل كەشە ، كامى بە دل جامى بەمەن
 تارى دەمادەم خۆش تەرە ، جامى پەياپەى بىھتەرە (۱۷)
 كوا جامى جەم ؟ كوا تاجى كەى ؟! ھەى مەى بدە ھەى نەى يزەن
 ئاخىر زەمانى ھىجرەتە ، دەور و دۆكانى فىترەتە
 ۋەقت و ئەيامى غىرەتە ، تۆ دل گوشا من موختەجەن (۱۸)

(۱۵) (يا ذو المنن) : ھەلەيە (يا ذا المنن) راستە واتە : ئەى خۋاى بەخشندەى ناز و انىعمەت .

(۱۶) واتە : تۆ ئەو كەسەيت توانىوتە بە جوانى و تەۋاۋى و گەورەبى خۆت (كەشفى قىدەم) و (باسى عەدەم) و نەبۆنى ... تاد بکەيت ... بە راستى ماناى ئەم شىعرە و شىعرە غەربەيەكانى دۋاى ئەمىش رۋالەتتىكى ئايىنى ئاشكرايان ھەيە و ، پارچە شىعرە كەيش رۋالەتتىكى ئەويندارى تىدايە ، بۆيە چۆنيەتتيان و گونجانيان نازانم و دەس بەردارى مانا لىدانەۋەيان ئەبم .
 (۱۷) بىھتەر : چاكتەر .

(۱۸) موختەجەن : چۈۋەيەك و گوشاۋ .

خۆزگەم بەوہی بہ نەشئەى مەى ، بہ بانگى دەف بہ دەنگى نەى
دەگرئى ھامۆن (١٩) ھەر وەك مەجنۆن دڵ غەرقى خۆن رۆت و رەبەن (٢٠)

خۆزگەم بہ وەى سەوداسەرە [سەرتاپا زەخمى خەنجەرە !]
ئاو بى ئاور ، بى خەبەرە ! (فانى فى اللہ) (٢١) بى جى و مەسكەن

گرىہ و خەندەى زۆر و كەم بى ، سۆزى سىنەى دەمادەم بى
شادىبى شىوہن ، خۆشىبى غەم بى ، ساغ و كویرى سىرژ و عەلەن

جەرگى ھەمو جى نەشتەر بى ، خوینى جەرگى كە بى دەر بى ،

ھەتا حەشرى خوینى ھەر بى ، سەوداسەر و خوینى كەفەن

سىرژى (٢٢) ئافاق و ئەنفوسى ، بەحشى لە صەفحەى دڵ نوسى

گا بەطحایى گا قوددۆستى ، رەھزەو بى پى ، خۆش خۆ بى تەن

(فى ضيقۃ اشباحنا سارت يھوى ارواحنا)

(لايفترق اجناحنا كالطير يشوى للوطن)

خۆزگەم بەوہى سەودایىہ ، سەرخۆشى شىن و شایىہ

پىر و شىخ و وەفایىہ ساكن سالىك ئەھەر وەطەن

(يا صاح فانظر حالك من مالك مما لك)

(تقوى والا والك وابى لك من العدن)

(افتحسنوا بمفاعل وفاعل بالظلمات ؟)

(افتؤمنوا بخوارق وخالق الفلق الالسن ؟)

شىخى كەوابى (ماسوى) ، (مانعتوى) لە (ماغوى)

(ماينطق عن الھوى ، فاغتنم بالقلب الحزن)

(١٩) ھامۆن : دەشت و دەر .

(٢٠) رەبەن : پیاوژ ژنى نەھىناى .

(٢١) (فانى فى اللہ) مەبەست (فنا فى اللہ) يە كە پلەيەكە لە (تصوف) دا .

(٢٢) (سىرژ) دەشگونجى بە (سەىر) بنۆسرى .

شیخیکى ئاشنایى بى ، خودایى بى (وهفایى) بى
(توجه فاینما) یتته سه ما دار و ده وهن

(۸)

ئەى دىل وەرە ھۆشيار بېە ھذا طريق العاشقين
مەھوى جەمالى^(۱) يار بېە ھذا طريق العاشقين
لەم لاوہ گريه‌ی ناى و نەى ، لەولاوہ خەندەى جامى مەى
ئاگر لە عالەم بەر بەدەى^(۲) ، ھذا طريق العاشقين
جاری لەچاوان بگرەخەو ، بگرى بە نالەى نیمەشەو^(۳)
تايىتتە دەر خورشیدی نەو ، ھذا طريق العاشقين
شۆرى^(۴) دىل و سۆزى دەرۆن ، زوخواى جەرگ و مەوجى خون ،
خوینی گەش و فرمیسكى رۆن ، ھذا طريق العاشقين
تادل نەسۆتئ دەم بە دەم ، فانی نەبى سەر تاقە دەم
پەروانە قەت ناگاتە شەم ، ھذا طريق العاشقين
تا چاو و دىل خوین بار نەكەى ، قەطعی ھەمو ئەغیار نەكەى
فیکرى و یصالى يار نەكەى ، ھذا طريق العاشقين
عاشق دەبى مەستانەبى ، خاکی دەرى مەيخانە بى
ساقى لەکن پەیمانە^(۵) بى ، ھذا طريق العاشقين
گەر دىل گوشا بادى صەبا ، شەرحى دلم بۆ گول نەبا
عومرى عەزیزم چۆ بەبا ، ھذا طريق العاشقين

(۸)

- (۱) جەمالى (ح) حەيب و . ھوشيار (ح) ياشار .
- (۲) ئاگر ... (ح) ئاور بە عالەم بەر بەدەى . (ن) ئەدەى .
- (۳) نیمەشەو (ح) نیتوہشەو . جاری (ن) جارێک .
- (۴) شۆرى ... (ح) سۆزى دىل و ئاھى دەرۆن ، زوخوا و جەرگ و جامى
خوین . ديارە (خ) راسترە و زیاتر لە گەل شیتوازە کەدا دەگونجى .
- (۵) پەیمانە (ح) جانانە .

سۆتا دەرۆنم سهر به سهر ، خوینین ^(۶) دله جان و جگر
 جیسمیکه بئی ئیسم و ئه ئهر ، هذا طریق العاشقین
 دیسا ^(۷) له سهر عه هدی (الست) ، جامیک له جامان ^(۸) بگره دهست
 هه رتا ئه بهد مه خمور و مهست ، هذا طریق العاشقین
 دیوانه و ^(۹) سه ودا سهرم ، کوژراوی غه مزه دیولبه رم
 دل پز له ئیشی ^(۱۰) نهشته رم ، هذا طریق العاشقین
 چاوم به سۆزی دل ته ره ، دهریایی ئاو و ئاوره
 مو طریب بلئی ساقی وهره ، هذا طریق العاشقین
 په روانه خۆی ئاویتته بهست ، فهرمۆی (چرا) ^(۱۱) مه خمور و مهست ؟
 وه صلیم به سۆتان دیتته دهست ، هذا طریق العاشقین
 بولبول ده نا ئینیی هه زین ، گول دیتته عیشوه ^(۱۲) و پیکه نین
 بگرئ به سۆزی ئاته شین ^(۱۳) ، هذا طریق العاشقین
 چی وهك (وه فایح) به ندهیه ؟ لهو باغی دل گول خه ندهیه ؟
 بهو جامه ^(۱۴) خضری زیندهیه ؟ هذا طریق العاشقین ^(۱۵)

(۶) خوینین (ح) خوینی . دیاره (خ) راسته .

(۷) دیسا (ح) دیسان .

(۸) جامان (ح) جانان .

(۹) دیوانه و (ح) دیوانهیی .

(۱۰) ئیشی (ح) ئیش و .

(۱۱) ئاویتته : خسته . چرا (ح) چرای .

(۱۲) عیشوه (ح) خه نده .

(۱۳) ئاته شین (ح) ئاستین .

(۱۴) بهو جامه (ح) بۆ جامی .

(۱۵) شایانی باسه مامۆستا گێو موکرییانج رواله تی سهر له بهری ئهم غه زه لهی
 — به مه بهستی خزمه تی وشه ی کوردی — گۆزبوه و له باتی : « هذا طریق
 العاشقین » نویسیوه : « ئاوايه ريگای عاشقان » و له سهر ئهم شیوه ی
 مامۆستا گێو ئهم غه زه له ، ريگه ی (ستۆدیۆ)ی گرتوه ته بهر و به گۆرانی
 تۆمار کراوه .

پیتی واو

(۱)

ئەي رەفيقان وەر نه ياريم زور زەليلم دَل شكاو
 جان و دَل مەحروقي نارم ، ئاخ لە بۆ تيّزيك^(۱) دراو !
 ئاخ لە بۆ تيّزيك دراوان ، توري دَل ، بينايي چاوان
 مەرھەمی دَل کون کراوان ، مۆمياي^(۲) پشتی شكاو
 کوا رەفيقيکي تەواو بى ، شيرمەرد^(۳) و دەست بلّاو بى ؟
 صاحبي چايي و پلاو بى ، حاتەمی دەوران بە ناو
 زيز و زيو فيکر و خەيالْمە ، دايک و باب و مام و خالْمە ،
 دولبەري صەد ماھ و سالْمە ، لازم و مەلزوم کراو
 زيز و زيو بابي ھەتيوان ، غەوٹ و قوطبي ھيچ نەديوان
 ئاخ کە لە منيش بۆتە ميوان ، دين و دَل بۆي دانراو

(۱)

(۱) تيّز : تۆبەرە = تۆبەرە ، شتيكە وەك خورج وایە دەخريته سەر پشتی
 گویدريژ و باری پەين و کوتکە و کەرەسەي جۆت و کشتوکالي پى
 دەگويزدريته وە .

(۲) مۆميا : مادەيەکە بدرى لە برين و شکسته زو چاکي دەکاتە وە .

(۳) شيرمەرد : مەردى ئازا و نەترس ، يان مەردى ساليکي ريگەي طەريقتە .

ھەر كە پارىكى دەينىم ، دېتە كۆل جۆشى گرېنم
 دادەتېم ئېمان و دېنم ، دېمە ئېكلام (۴) و سلاو
 دېمە ئېكلام و سلاوان ، زېژ و زيو بىنايى چاوان
 راحەتى جەرگە و ھەناوان ، [گەربەسى !] (۵) بىتەواو
 چا و زېژم بۆ وەدەرېن ، سۆيىند و مصحافم لە بەرېن
 خەنجەر و شېرم لە سەرېن ، عاشقم عاشقى دراو
 عاشقم عاشق بەزېژم ، ئەي خودا چاوان دەگېژم
 پېز بىكەي خورجىن و تېژم ، دا منىش بېمە پياو
 قەد كەست دى طەرزى من بى ! صاحىبى منداڭ و ژن بى
 دەستمايەي كېر و گون بى ، رۆت و قۆت و كەس نەماو ؟ !
 غەرقى دەريايى رىايى ، مەستى تۆبەي دۆھەوايى
 عاشقى مېسكىن (وہفایى) ئەي خودا بېخەي لە داو !

(۲)

بۆ ھەوايى زولف و دل چاكام لە رۆى جانانە بۆ
 ئەو پەرىشانى ھەمق تەقصير و سۆچى شانە بۆ
 موددەتېك بۆ تۆرى چاوم چۆ بۆ ، رۆژم بېو ھەو
 رۆى درەخشانى لە بەر زولفى پەرىشان وا نەبۆ
 زولفى لادا ھەر بە ئومىد بۆم كە رۆژ ئاوا بى بى
 مالى من ويران بۆ عومرى من چۆ ، رۆژ ئاوا نەبۆ
 قەطرە قەطرە خوینى چاوم يەك دەم ئارامى نېسە
 رۆژىكى بۆ كاروانى عاشقان ئاوا نەبۆ ؟

(۴) ئېكلام : ئېكرام ، قەدرگرتن .

(۵) ئەوھى ناو دۆ كەوانەكە ئاوا نۆسراوھ (كربس) لە دوايشيەوھ شىتېك ھەيە
 وەك (ھا) وايە بۆم ساخ نەكرايەوھ ، رەنگە (گەر بەسەر ھا) بى .

وهك چرا سۆتام و روحمىكى به حالى من نه كرد
 جاريكى لوطفئك له لاي ئه و ياره بى پيروا نه بق
 زولفى لادا خالى روى دهر كهوت و هيچ روى پى نه دام
 شه و چو ئه ستيه ي به يان هات ، رۆژى من پهيدا نه بق
 له وحى مه محفوظم له بهر چاوى به صه د دل خوينده وه
 غه يري بيمارى نه صيبي عاشقى شهيدا نه بق
 به ستيي زنجيري زولفى تۆم نيگاهى ! رحمه تى !
 ئه ي طه بيبى ميهره بان ! ئامان دلم ديوانه بق !
 يا نه خوشى چاوى تۆم يا بى قهرارى زولفى تۆ
 عاشقى بى چاره قهط بى دهر د و واوه يلا نه بق
 وا به دهر دى چاو و داغى زولفى تۆ حالم نيه
 وهك نه خوشيكي په ريشان چى گوتم هيچ وا نه بق
 په زپه زى ئه وراقى دل پز خوينى وهك گول كرده
 دهفته ريكه پز له خوين ههر ئه و بق چى تيدا نه بق
 قهط به چاوى سوك ته ماشاي رهند و روتيكي مه كه
 ئه ي به سا (۱) ئاوري نيهانى موهليكي صه د خانه بق
 ههر ده ميكي مهظه رى ديدارى وادى (ايمن) ه
 خو ته جه لالا مونحه صير بو سينه يى سينا نه بق
 باغه بان بو خو ي كه هات ئارايشى گولزاري دا
 خارى (۲) ميسكين تۆ بلئى چ بكا گولى ره غنا نه بق ؟

(۲)

(۱) ئه ي به سا : ئه ي زور .

(۲) خار : دزك .

ئەي فروغى^(۳) ظلولت و تور! تو و چراغى دين و دل
 رحمەتى! وەبزانه ئەم ويرانە ھەر ئاوا نەبق
 گول بەبا سونبول بە تاراجى خەزان چو عاقىيەت
 ھەچ^(۴) گولتيك لافى لە رەنگ و بۆت نەدا رسوا نەبق
 گەر ئەتو لوطفيك بفەرموى بى زوبانى من بەسە
 مەيلى تو بق وەر نە ئادەم عالمى ئەسما نەبق
 تا بە ئاھ و ئالە نەگرى فەيضى رحمەت زەحمەتە
 بى نەسىمى بەرق و باران جوششى دەريا نەبق
 شاي گولان، سولطانى خوبان، ئەمشەو ھات دامەن کەشان
 روژ و شەو، خورشيد و ظلولت، گەنج نەبق ويرانە بق
 بانگى توشا توشى ساقى، دەنگى موطريب، سەوتى تار
 قوتى جان، رۆحى رەوان، ئارامى دل قەط وانەبق
 دل بە دولبەر، جان بە جانان، شاد و خورزەم^(۵) کەف زەنان^(۶)
 وەصلى بولبول، بەزمى گول، شايى شەم و پەروانە بق
 خالى گوشەي چاوەکەي فەرموى: (وەفایى) پیت بلیم:
 تا نەبۆمە خادیمی مەيخانە کارم چا نەبق!

(۳)

شەھیدی خەنجەرت ئەو روژە عومری جاویدانى بق
 مەلئ پەروانە خو سۆتاو، مەرگی زیندە گانئى بق!

(۳) فروغ: روناكى روژيان ئاگر.

(۴) لە دەسنۆسە کەدا (ھیچ) نۆسراو، بەلام بەلامووە ھەلە بق و (ھەچ) واتە: (ھەرچی) راستە.

(۵) خورزەم: کەیفخۆش و زەوق و شادی.

(۶) کەفزەن: چەپلەیتدەر.

به تیری خو له عالم بووه چاوت ، نهی شهیدت بم ،
 له کن خوی نهو فره نگی زاده عینی ناتوانی بو !
 سهر و مالی به بیدادی چه بهش پاماله ، نهی صهده حیف !
 شههی حوسنت که دایم چهتری سونبول سایه بانی بو
 له بهر ته تیری خه ندهت من که سوتام بهو دمه زانیم
 به لایی خهرمه نی من هر چ بو بهرقی یه مانی بو
 به خوژی و کو پروانه من سوتام و نه مزانی
 نه وهی ئیمه ی به داوی خست ئیلتیفاتی سهر زوبانی بو
 به بهدمهستی دهرسیم بیته دیوانی خودا فهریاد !
 که سی وهك من شهیدی چاوه کانی نیکنه زانی بو (۱)
 نه من نهو روزه لیم مه علوم بو که عبهی دین و دل گیرا
 که وهك طابوری هیندو له شکری نه گریجه سانی (۲) بو
 له بی گول ، زاری گول ، نه ندای گول ، روخساری گول ، بهر گول
 هه تاکه ی من بلیم : سهر بهسته جهل لادم فلانی بو ؟
 به هر سیجریکی بو هر وهك (وه فای) کو شتمت ، ئاخر
 نه گهر نه ندازه بی نازت ، نه گهر نامیهره بانی بو

(۴)

گوئیکم بو له دونیادا شکوفه ی باغی رمعنایی
 له داغی په رچه می شیوام له تیو بازاری ریسوایی

(۳)

(۱) له (ه) دا ئهم شیعره ههیه که له (خ) دانیه .

(۲) سان : چهك و که ره سه ی شه ر .

وهكو بولبول به رۆح و دل شهو و رۆژ بومه سهودايي
هه مق عومري عهزيم چو له ربي^(١) خه نديك به خوڤايي
به جاري مالي ويرانم ئه ويشم چو ئه ميشم چو !

ئه من وهك په رچه مي جانان ، ئه من وهك تيرگسي يارم
له لايي خاو و سه رگهردان ، له لايي مهست و بيمارم
بلا بگريم ، بنائينم ، كهوا تيك چو سه ر و كارم
دلَم دانا له ربي دولهه ر : نه دل بوم بو^(٢) نه دلدارم
به جاري مالي ويرانم ئه ويشم چو ئه ميشم چو !

گوئيكم بو له باغي دولهه ريده ما هي كه نعانتي
دليكم بو له ريزه ي عاشقان مه جتون به سوتاني
دلي بردم فريوي دام به ماچي^(٣) لينوي مه رجاني
ئه سيري ئيلتيفاتي سه رزوباني بوم و نه مزاني
به جاري مالي ويرانم ئه ويشم چو ئه ميشم چو !

به ئاوي چاو و^(٤) خويني دل ، به سه عي رۆحي شيرينم
غه زاليكم له داو خست ئافه تي دل غاره تي دينم
هه تا چوم چاوه كاني ماچ بكم له حظيكي بي بينم
له دهستم چو وهكو دل ، بو به مايه ي شيوه ن و شينم
به جاري مالي ويرانم ئه ويشم چو ئه ميشم چو !

(٤)

- (١) له ربي (ح) له سهه .
(٢) نه دل بوم بو (ح) نه دولهه ر بو .
(٣) به ماچي (ح) به ئه وجي .
(٤) چاو و (ح) چاو به .

(وه فايح) من شهيني قوڭى^(۵) چاوبازانى شاهان بوم
 نه سيري دهستي گول دهم ، سهر و بالا ، ماهر قيانا بوم
 گه هي بولبول ، گه هي طوطى ، گه هي مورغى غه زه لخوان بوم
 به نوم ميدي غه زيزيك^(۶) — دور له چاوم — پيري كه نعان بوم
 به جاري مالي ويرانم نه ویشم چو نه میشم چو !

خوداوه ندا خوداوه ندا ! په شیمانم په شیمانم
 به کاری ناخیرت ناییم عه جهب ئالوده دامنم
 به باری مه عصیبت شهرمندهم و^(۷) چاو پز له گریانم
 نه دینم بو نه دنیا گهر نه کیشی خهط به دتیوانم^(۸)
 به جاري مالي ويرانم نه ویشم چو نه میشم چو !

(۵)

ئهی له سایه ی سهری زولفت به نیگا وو خهط و رو
 به سته یی داوه ، چ طاوسه ، چ شه هبازه ، چ قو
 مه ستي نه و تیر گسه کاله م ده گریم بو له بی تو
 شیشه بو جامی شهرابم ، کولی گریه م له گه رو
 مه مده بهر حلقه یی نه و زولفته له سهر ماچی دهمت
 له طه نافم مده مه مکوژه له سهر هیچ و نه بو
 تیک نه چو قهط سهری زولفت له هه ناسه ی دلی من
 دوکه لی نه و شه مه هه رگیز به نه فهس واوه نه چو

(۵) قوڭى (ح) قوقو . شایانی باسه له (خ) دا له باتی (قوڭ) ، (قوض) نوسراوه .

(۶) غمزیک (ح) غمزایک .

(۷) شهرمندهم و (ح) شهرمندهو .

(۸) به (ح) له .

له دو زولف و سه ری کولمانی عهجهب ماوم ئه من !
 راسته ئه و توره به لا تور نیه دق سایه له رو
 ومه به و بیرگسه ساقی — به فیدای گهرده تهم —
 نه فه سی بینه وه گهردهش به وه فای جام و سه بو^(۱)
 عاریض و زولفی به خهنده به (وه فایح) ده فروت
 گول به تا ، ناهه به خهرمه ن ، دوزر و شه ککه ره به قوتو

(۶)

به چاوان غه مزه وو ئیما مه فه رمو
 به قه تلی عاشقی شه یدا مه فه رمو
 ئه من کوشته ی جه مالی تو م ، عه زیم ،
 له باغی (جنة المأوی) مه فه رمو
 ئه تو موسو نبول و رو ئافتابی
 له حوسنی طه لعه تی له یلا مه فه رمو
 ده لئین : فه رمو ته بمکوژی به ناحق
 که تو سولطانی حوسنی وا مه فه رمو
 دو چاوم ، دور له تو ، طوفانی خوینه
 له مه وج و جو ششی ده ریا مه فه رمو
 دهمت وایینه ، قیله م ، تو ی طه بیسم
 به ته شریفی ده می عیسا مه فه رمو
 من و یه که له حظه شه و ئارام و تاقت !
 له دوری ماهی شه و ئارا ؟ مه فه رمو

(۵)

(۱) سه بو : کوپه ، جه ززه . کوپه ی شه راب .

بۆ خۆت بمکۆژە ئەک بەو چاوه مهسته ،
 به جهللادانی بێ پەروا مهفرمو
 (وهفایێ) عاشقی ئەندامی تۆیه ،
 شههیدی قامهتی طوبا مهفرمو

(٧)

ئەهی مایهیی سهده فیتنه به دۆ ئیرگسی جادۆ
 ئەهی حوققهیی ^(١) زولفت رهسه نی گهرده نی ئاهۆ
 ئەهی دهسته گۆلی باغی بهههشتی به مهلاحهت ^(٢)
 ئەهی بوسته دهم و سهروقهده و سیلسیله گیسۆ
 خهط سهرشکه نی ^(٣) زولفی له ئازاری دلان کرد
 گهر تهریسهتی داوه فهژهنگ چین به خهطا چۆ
 رۆژ بۆوه کزهی با له خیابانی گولانزا
 زولفی به ههناسه م که له سه ر عاریضی لاچۆ
 فهرموی : وهژهم لهو غهرهضی پڕ مه رهضی تۆ
 رازی مه رهضی چاوی که پرسیم له ئه ره سطق
 خه ندهی ده می تۆ بۆین شیفای دهردی دلانه
 پهروه رده له گه ل گول شه که ره گه وه ره و لوئلق
 ئەهو خاله چ شیرینه له ئیو حوققهیی زولفت
 نه مدیوه سوهیلی یه مه نی یتنه ته رازۆ ^(٤)

(٧)

- (١) له ده سنۆسه که دا نۆسراوه (حقه) که به (حوققه) ده خوینریته وه ،
 به لام رهنگه (حهلقه) بێ .
 (٢) مهلاحهت : جوانی .
 (٣) شکهن : چێن .

تۆرەنجه مەبە كوشتنى ئاسانە (وەفایى)
بەو غەمزە ئىشارەت بىكە ، بەو چاۋە بفرمق

(۸)

عەزىزم رۆحى شىرىنم لەمن بۆچى ^(۱) كەنارى تۆ ؟
وەرە سەر ھەردۆ چاۋى من كە سەروى جۆييارى ^(۲) تۆ
لەسەر چاكى گرىيانت سەبا شىت بۆ وە كىوان كەوت
كە رىي ^(۳) كەوتە خىيابانى گول و باغى ھەنارى تۆ
نەخۆشى چاۋەكانت بۆم و خەندەى تۆ سەبۆرى دام
شىفایى بيمارى خۆت دا ، گولشەكەر بارى لە زارى تۆ
لە لايىك ^(۴) تارە داۋى دل ، لە لايىك مارە قەصدى سەر
چ سىجىرئىكە ؟ عەجەب ماوم لە زولفى تارو مارى تۆ !
خەطت ھىنا ^(۵) جەمالت پىن نەما ، كوا رەۋنەقى خالت ؟
فەزەنگى ھات و كەعبەى گرت و مەھدى چۆ لە شارى تۆ
رەگ و رىشەى دلەم ھەر دەنگ و نالەى عىشقى تۆى لىدى
بلى موطرىب ، وەرە ساقى ، سەراپا بۆمە تارى تۆ

(۴) خۆش ئەۋەبە مامۆستا (گىتو) زىاد لەۋەى دەسكارى وشەى فارسى و
عەرەبى و كوردى كردوھ . . . چۆنىش ئارەزۆى كردىن وەھای گۆزىون
وەك لىرەدا (سۈھەيلى يەمەنچ) كردوھ بە (سۈھەيلى سەقزى) .

(۸)

- (۱) بۆچى (ف) بۆچ وا .
(۲) جۆييار : گۆى جۆگە ، كەنارى جۆگە .
(۳) كە رىي . . . (ف) كە دى گۆشەى خىيابانى . . .
(۴) لە لايىك (ف) لە لايى . لە ھەردو جىگا كە دا ھەر (لە لايى) يە .
(۵) ھىنا (ف) ھات و .

به چاوت كه وتووم ، بۆ زارى تۆ ئاگر له من به ربۆ
 سوپه ندم^(٦) هەر بستۆتیم چاكه من بۆ چاوه زارى تۆ
 كوتم : شیواوه زولفم چاوه كهت به لكو عیلاجم كا !
 ئیشاره ی وایه و [٠٠٠ !] وایه داغداری تۆ
 نهخۆشی چاوی تۆم بیهودیه دلداری یی خالت
 به ئیفلاطون عیلاجی نای — بالله — دهرده داری تۆ
 چه مالت ئاهی من گرتی خه طی سه بزت به سهردا كهوت
 چه من رابرد و سه رما هات و تیک چۆ نهوبه هاری تۆ
 نیگامی کرده من هه ستاوه زولفی خسته رو^(٧) فهرموی :
 قیامت هات و ، روژ گیرا ، (وهفایت) ههر خوماری تۆ^(٨) ؟!

(٩)

ئهی جه ننه تی عه یشی ئه به دم ری گوزهری تۆ
 توری نه ظه رم تاجی سه رم خاکی ده ری تۆ
 به و قامه ته خال و خه طی رو ی تۆ كه ده بینم
 ههر گولشه نی فیرده و سه به نه خلی شه جه ری تۆ
 سه روی سه هی^(١) — قوربان ! — ئه گه ر ئازاده ئه دی بۆچ :
 بادام و گول و سونبول و نه سرینه به ری تۆ ؟
 دهرده وشێ له ئیو زولفی ره شت ئاره قی گه رده ن
 خو ههر شه وه په یدا بۆ ستاره ی سه جه ری تۆ ؟!

(٦) سوپه ندم : ئه سپه نده ر . گیایه كه بۆ چاوه زار ده یستۆتین .

(٧) رو (ف) رو ی .

(٨) ئهم پارچه له (ف) دا شه ش شیعه ره .

(٩)

(١) سه هی : جوړیکه له داری سه رو .

نازانم ئەتۆ چی بە لەب و قامەتی شیرین ؟ :
 غونچەیی شەجەرە ، یا نه گۆلی نەیشە کەری تۆ ؟
 ئەو چاوه کەوا مەستە بە حوسنی روخی زیبا
 داخۆ چیکا فیتنەیی دەوری قەمەری تۆ ؟
 تۆخودا دەمە کەت دەرخی لە ئیو طوژژە بزنام :
 تامی چییە شەو حوققەیی شیر و شە کەری تۆ
 خۆ صەیدی حەرەم قەتلی حەرەمە ! ئەدی زولفت :
 کافر کە نه بۆ بۆچی منی کوشت لە دەری تۆ ؟
 ئەو رۆژە بە زوننارەووە من چۆمە خەرابات
 زولفت منی کیشا بە ئیشارەیی نەزەری تۆ
 بۆ من کە نه بۆ وەعدەیی دیداری جەمالت
 چیکەم لە بەهەشت و نەزەری حۆر و پەری تۆ ؟
 قەد گۆل بە روخی تۆ نه بوە ، سەر و بەلالات ،
 سەر و یکه رهوان بەخشە گۆلی سینبەری تۆ
 بۆ قیلەیی لارۆتە هەمو سەعی (وەفایێ)
 عومرەم بەخودا عەینی صەفا وا لە دەری تۆ

(١٠)

پەنجەیی لە حەنا بەستووە — ئایا — گۆلم ئەمڕۆ ؟
 دەستی لە دلی کوشتەیی خۆی خستووە [ئاخۆ !] ؟
 باکم دل و رۆحم نیە ، تۆ زیز مە بە قوربان !
 ئەو رۆحە بەسەر گەردی سەرت بێ [وەرەو تۆ !]
 پەيوەستە غەریقی ئەنەری ئاتەش و ئابم
 بۆ ئابی روخت سینەمە وەك مەجمەری پشکو

تۆبى و سەرى خۆت مەخمەرە زىندانى جودايتى
 خويتم نيه ها بمكوژە بەم خەنجەر و ئەبرۆ
 بولبول صيفەت ھەر لەخەلە دەورى گولۋى زارت
 ئالينمە ھەي رۆ ! دلەكەم رۆ ! گولەكەم (۱) رۆ !
 بۆچى نەگريم ھەر دەمە بۆ خالى (وەفايتى)
 جان خەستەوو ، دل عاشق و ، دلدار جەفاجۆ

(۱۱)

سەرابستان خەرابستانە ئيمرۆ
 بەھارى عەيشى ھەر زستانە ئيمرۆ
 بە زەردى پايزى رەنگم ديارە
 بە خالى رۆتە تابوستانە ئيمرۆ
 ئيانى عومرەكەم بى تۆ زيانە
 گوستان بۆم بە خارستانە ئيمرۆ
 تەواوى زىندەگانيت بى وجودت
 سەراپا وەك قومارستانە ئيمرۆ
 كە نارستانى عيشقت بۆ (تجملى)
 ئەويستا نەوعى شارستانە ئيمرۆ
 ھەتاوى خاكى گەرمينت بە من چى ؟
 لەبۆ من ھەر وەكو كوستانە ئيمرۆ
 گولۋى من بى نەظيرە تۆ تەماشا
 ويلايەت پاكى باغستانە ئيمرۆ

(۱) لە (خ)دا بە ھەلەى نوسەر لە باتى (گولەكەم) (گولم) نوسراپۆ ، ئيمە راستمان كردهوہ .

خه ده نځت کاري ته ژماری به میقات
 هه مو میشه و چنارستانه ئیمړو
 (وهفا) مه ظلومی به یروته به روتی
 هه تیوی شاری کوردستانه ئیمړو^(۱)

(۱۱)

(۱) ئهم پارچه تهنه له (ه) دا هه یه ئهمه ش یه کهم جاره نازناوی (وهفا) له
 باتی (وهفایح) بنوسری و دق شاعیری که ی کورد هه ن نازناویان (وهفا) یه .
 یه که میان هاوچهرخه و له ناوچه ی مه هابادی ئیران دهژی . دوه م :
 شیخ عه بدلزه حمانی طاله بانج ، ئهم زاته ش نازناوی (وهفا) ی بو خوی
 هه لېژاردوه و شیعی زوری فارسج هه یه به لام شیعی کوردی ئهم
 شاعیره نه دیوه . جا نازانم ئهم پارچه شیعه شیعی یه کچ لهم دق
 شاعیره یه ، یان شیعی (وهفایح) یه و ئهم تهنه جاره ئهم نازناوه ی
 به کاره یناوه ! (*)

* هیچ گومانم له ودا نیه ئهم شیعه هی وهفایح نیه و رهنګې ته واو ویده چی
 ئی عومهری وهفا بی که ئیستا له بوکان دهژی به بزوا ی من دهر باویژری
 هېمن
 باشته .

پیتی هی

(۱)

له سهر رۆت کاڙیهی زولفت وه لابه
که صادق بچ طولوعی ئافتابه (۱)
دل و دین هه رچی بۆ قوربانی تۆ بۆ
هه تاکه ی ئیدی (۲) ئهم ناز و عیتابه ؟
بلا به و رۆژه نیلۆفه ر بسۆتی
به مهرگی من سهری زولفت وه لابه
له عه کسی عاریضت فرمیسکی چاوم
گولای رۆته ههم خۆنابی نابه
وه ره بنوینه خۆت بمکوژه قوربان
به دینیك کوشتنی عاشق ئه وابه

(۱)

(۱) له دۆ وشه ی (کاڙیه) و (صادق) دا ئیشاره به زاراویکی شهرعی ده کات ، که بۆ (فهجر) به یانی به کار ده هیئن و ، ده لێن : (فهجری صادق)، یان (فهجری کاڙیب) ، له کاتی فهجری کاڙیدا ئاسۆ هه ندیک رۆناک ده بیته وه و دوا یی تاریکاییه کی به سهردا دێته وه . (وه فایح) زولفی خۆشه ویسته که ی به و تاریکاییه شو به اندوه .

(۲) ئیدی : ئیتر .

وهره بنواژه به زمی عالمی دل
 چ خوش دهوریکه هوشیاری خهرا به !
 نه گهر چی ناله یه ههر شهوق و ذهوقه
 نه گهر چی گریه یه عهینی سهوابه
 به نالینی دلی سوتاوی عاشق
 ههمو ههر نغمه یی چهنگ و روبابه
 به چاو و گهردهن و روخساری ساقی
 ههمو ههر شاهید و شهمع و شهرا به
 کوتم : با قیمه تی وهصلت به دل بی
 به ماچیکیش له زاری خوت رهزابه
 کهچی فهرموی : دلت نه شکین (وهفایین)
 نه وه سهودایه (۳) ، زهرزیکیش حیسابه

(۲)

به لیوی تو به چاوی تو کهوا ههر مهست و سهرمهسته
 عهزیم تا به کهی نه م خهسته یه ههر مهست و سهرمهسته ؟
 له قوبیهی سینه سوتاوم دلّم بهو ناره پر ناره
 برۆی په یوهسته خستومی منی وا خهسته په یوهسته
 به ئاه و گریه یی من پیکه نی ، وهك بهرق و باران بی !
 به هاران پوسته خهندان بی به ناز [ئاهسته ئاهسته !]
 ههتا زنجیری زولفی توّم هه بی ههر شاد و ئازادم ،
 سهرم ههر داوه بهو داوه ، دلّم پا بهسته بهو بهسته

(۳) سهودا : مامهله و کزین و فروشتن و ، شت گۆزینه وه .

به‌لینی راسته گه‌ردن که‌چم بی رستی ده‌ستی وی^(۱)
 قه‌لاده و رسته بو من په‌رچه‌می ئه‌م سه‌روه نه‌ورده‌سته
 قه‌د و قامه‌ت قیامه‌ت قه‌د قیامه‌ت تا بلین قامه‌ت^(۲)
 برۆ ئه‌ی تازه گول ده‌سته ده‌می‌لکی هه‌سته راوه‌سته
 بیارینه گول و نافه به‌خنده داغی باغانه
 سه‌ری زولفت که‌دهم به‌سته له‌دهم به‌سته ئه‌مه به‌سته
 (وه‌فایتی) مه‌جلیسی گه‌رمه‌چ خوشه‌بی و ساقی بی
 وه‌کو گول ده‌سته بد‌گیژی به‌دل له‌ده‌سته به‌ده‌سته

(۳)

سه‌رگه‌شته‌و و شیواوه وه‌کو سایه له‌دۆته
 گویا سه‌ری زولفت وه‌کو من عاشقی رۆته !
 زه‌نگیی و فه‌زه‌نگیی سه‌فی کیشاوه به‌قه‌تلم
 غه‌مه‌ و موژه دین بو دلی دیوانه به‌جۆته
 یاقوتی له‌بانته به‌که‌رم بینته ته‌به‌سسوم
 بو ته‌ن ئه‌وه‌ته قووه‌ت و بو دل ئه‌وه‌ قوته
 تورانییه‌ عالم که‌له‌ سایه‌ی سه‌ری زولفت
 سایه‌ی سه‌رته سایه‌یی مولک و مه‌له‌کوته
 هه‌رچی هه‌یه‌ جه‌ننه‌ت به‌گول و نافه نه‌نازی !
 عه‌کسی روخ و عه‌طری شکه‌ن و تابه‌کی مۆته

(۲)

- (۱) رست : په‌تی زنجیرکردنی سه‌گه‌ و تانجی .
 (۲) ئه‌م نبوه‌ شیعه‌ ده‌گونجی ئاواش بنۆسری :
 « قه‌د و قامه‌ت قیامه‌ت به‌ ، به‌قه‌د قیامه‌ت بلین قامه‌ت »

غافل مه به بۆ راييظه يي گهردهن و چاوي
مه ي بگره (وه فايي) كه ئه مه جام و سه بۆته

(٤)

دڻ ده نالي دهم به دهم سۆتاوي تاوي فيرقه ته
بولبوله بۆ رويي گول دڻ پز له داغ و هه سه ره ته
چاو پز ئاو و ، دڻ پز ئاور ، دڻ به دوله بر چاوه رۆ
ئهي خودا ده ردي جودايي چه ند گران و زه حمه ته !
روح له سه ر ليو چاوه رۆيتم ئهي ته جه لاي نوري طور
هيئده جاريك خۆت به دڻ بنويته ، مه رگم هه سه ره ته
ره مز و غه مزه ي يه ك نيگه اهت قه لبى كون كون كر دووم
بومه جيي ده ست رۆيترى توركان ؛ بۆيه جه رگم له ت له ته !
داغدارى ئه لفي بالات با له رۆت مه حروم نه بي
من كه فيلى وه صلى جه ننه ت هه رچى ئه هلى وه حده ته
زولفى له رزاند كه وتنه سه ر رۆ شادمان فه وجى دڻان
قه ط له دۆزه خدا ئه به د نين ، جه ننه تين ئه و ئومه ته
قه ط چ ده رگاي وا نيه عالى به شه رطن بچمه وه
با هه زار جورم و خه طا [باز يار !] له سه ر رۆي زه حمه ته
چاوي بازي كوشتى ، خه نده ي به ناز هيئاميه وه
سه د كه بيمار و نه خو ش بى پيكه نينم شه ربه ته
با حي جاييكم نه ميني لاده تارى زولفه كان
تا به كه ي دڻ نامورادى وه حده ته له و كه ثره ته
گول به دهم بادي سه باوه پيكه ني ، خو ش بۆ جيهان ؟
يا له ته ئيري هه ناسه م عه طرى به رقى خه نده ته ؟

چاوه کهت با [امکه !] خهط هات و بهمن روحمی نه کرد
 ئاری ئاری مهردومی نه وکیسه^(۱) ههردون هیممه ته؟!
 من په ریشانم له بهر زولفت به رۆدا کهوتووم
 زولف و رۆی تو سونبول و گۆل ، یا که^(۲) تۆر و ظولمه ته؟
 ئه و بوتهی سهودا سهری کردۆم به زولفی بێ میثال
 چاوه زال ، بالا نیهال ، ئه برۆ هیلال ، گۆل وهجنه ته^(۳)
 ئه و گۆلهی شهیدا دلی کردۆم به لیوی شه ککه ریتن
 عه بهرین مق ، نه سته رین بو ، لاله رۆ ، مه هه جه بهه ته
 بۆ روخی تۆ رۆ به ئه برۆ وهك موژهت دهسته و دوعام
 ئه ی چرای میجرابی ئه هلی قبیله رۆژی رحمه ته!
 بۆ جه مالی تو منیش وهك زولفی سه رگهردانی تۆم
 ئه ی چرای ئیسلام و کافر وهقتی مهردی و مروه ته
 مردم و نه مزانی ئه و ئاوره ی منی سۆتاند چبۆ
 حاصلی سهیر و سلوکی عاشقان هه رهیره ته
 مردم و هه رگیز نه گهیمه قبیله یی طاقی برۆت
 ئاخه ئه ی قبیله یی مورادان تا به که ی ئه م هه سه ره ته؟
 یار ئه وابه یی و یصالی رۆی له گه ل تۆ کردوه
 جه ننه تی داوه به رۆح ، نامهرد (وهفایح) ! فرسه ته !

(٤)

- (۱) مهردومی نه وکیسه : مرۆی هه تیوچه و تازه پیا کهوتۆ .
 (۲) یا که : یان ، یا . (که) لیره دا یان زاراویکی تایبه تییه ، یان له بهر کیشی
 شیعه که هیناویه .
 (۳) وهجنهت : کۆلم .

ئەرۋى ئەي زولفە كەت سەر تا قەدەم ھەر ھەلقە ۋو بەندە
 چ داۋىكە كە ھەر داۋىكى بەندى ۋە خىرەدەندە ؟
 كە تۆ ھاتى بە گولشەندا لە شەرمى زولف و رۆى تۆ بۆن
 ۋەنەۋشە و گول سەراسەر غەرقى خوين ، مات و سەر ئەفگەندە
 خودايا ئەۋ جەمال و قامەتەي دۆر كەي لە چاۋى بەد
 درمختى گول لە نارنج و گول و بادام پەيۋەندە
 كۆتم : قوربان زەدەي چاۋم ! شىفای دەردم چىيە بىدە ؟
 دەمى خۆي كرده غونچە و پىكەنتى فەرمۆي : كە گول قەندە
 بە خەطپىكى شەكستەي زولفى رىحانى لەسەر عارىض
 لە مەعنای ئاتەش ئەم طۆمارە شەرحى زەند و پازەندە (۱)
 لە عىشقى تۆ ھىلاكى ئەۋ دلەي دىۋانە دۆ چت بۆن :
 ۋەك ئاھۆ چاۋزەش و ۋەك غونچە زارى پىز شەكەر خەندە
 لە ئۆزى بارى غەمى زولفى خەطى ھات و رەھاي كردم
 ئىلاھى قەد جەۋانمەردان نەكەي داماو و دەرمەندە (۲)
 (ۋەفائى) ھەرچى بى ، ئاخىر ، ھىلاكى چاۋەكەي خۆتە
 بە چاۋى سۆكى مەنۋازى مەللى : مەنخوارە ۋو رەندە

تو سه‌ری زولفی بلاوت زولفی خاوت بامه‌ده
جی‌ی دلم سه‌وداییه ، چی دی دلم جزیا مه‌ده !

- (۱) زهند و پازهند : دوشهر حن له سهر ئاوېستا .
(۲) دهرمه نده : داماو و بې حنگه .

من که بیت نازیم وهره روحت هه بی نه شکئی دلم
 با بینای که عبه نه رۆخین — چاوه کهم — لیم لا مهده
 عاشقی زولفم به رۆح و دل ئه من جۆیایی تۆم
 خیری خۆته دهست له سینهای مهردی خوش سهودا مهده
 هه مده می من خاکی گوژشه و [لیوی تهعلیمی دهدام !] :
 عیش و تۆش و کونجی ته نهایی به رۆی دونیا مهده
 شه و قهرارت دا له سهر زولفت به دل شاد بهم به تۆ
 لامهده زولفت وهفات بی ! وهعهدهیی فهدا مهده
 با قیامت را نه بی ، با رۆژ نه گیرئ — چاوه کهم —
 توند مه به ! هه له مهسته بی ! سونبول به رۆی گولدا مهده !!
 [چت له ذهوقی دینی دولبه ر داوه ! بو به دینی خۆت ! ؟ !]
 تا بمیینی دهم له وهصلی ئاتهشی ستینا مهده
 مه رگی من ساقی دلم بگره دهمت وا بینه وه
 یا که رهه که جامی له بۆرئ ، یا شه رابی وا مهده
 نیوه سۆتاوم ئه مان بی [بهس مه که] ^(۱) ئهی تارزه ن :
 یا وهفات بی ، یا جهفایی عاشقی شهیدا مهده
 ئهی (وهفایئ) هینده خوین مه گری له رۆی ئارامی دل
 گه وهه ری تۆ وا له کن تۆ ، خۆت به دهم ده ریا مهده !

(۷)

رۆژی طه ره ب و وهقتی گول و فهصلی ^(۱) به هاره
 یاران گوله کهم کوا که دهمی بۆس و که ناره

(۶)

(۱) ئهمه ی نیو دۆ که وانه که به (سل مه که) ش ده چیت ، به لام ته واو بۆم
 یه لالا نه کرایه وه .

گولزاری ئېرەم ، صۆرەتى غىلمان ، قەدى طوبا
 گۆشەى چەمەن و ، رۆيى گول و ، پايى چنارە
 بنواژە لە ٲٲو حەلقەيى زولفى سەرى كولمى
 دۆ رۆژى درەخشانە لە ٲٲو دۆ شەبى (٢) تارە
 ھەر لە حەظە کە دى ٲٲدە کەنى حەقنە کە بگريم
 ٲشکۆتنى گول ماىەيى (٣) بارانى بە ھارە (٤)
 بۆچى نە گريم کوشتەيى صەد غەمزە خەدەنگم ؟
 مەن ٲٲك و نىظامى حەبەشى زادە ھەزارە
 بەو زولف و موژە مەمکوژە ھەر دەم بە جەفایى
 جارئى لە طەنافم مەدە جارئى لە قەنارە
 بەو قامەتە حەيرانى شکۆفەى قەد و بالام
 قەد نارەووەنى باغى گولان باغى ھەنارە
 سۆتاوم و شىواوم و سەودايى يو مەستم
 بەو عارىضە بەو ٲەرچەمە بەو چاوە خومارە
 گول دەستە ، نىگەھ مەستە ، دەھەن (٥) ٲوستە ، گول ئەندام
 زولفى کە ھەمۆ داوى دلى عاشقى زارە (٦)
 بەو دۆ مەمە زولف و روخى تۆ تۆبەرى سەرون
 ھەر عەطرە بەتا ھەر گول و نارنجە بە بارە

(٧)

- (١) وەقتى : لە (ن) دا (وەقت) و (فەصل) ھەريە کە لەجىي ئەوى تر داىە .
- (٢) شەبى (ح) شەو .
- (٣) ماىەى (ح) عىللەتى .
- (٤) ئەم شىعرە لە (خ) دا نىە .
- (٥) مەستە دەھەن (ح) مەستەى مەن . ديارە لىرەدا (خ) راستە .
- (٦) ئەم شىعرەش لە (خ) دانىە .

پرسیم : چیه ته بخاله^(۷) له سهر ټه و له به ؟ فهرموی :
جی ماچی (وه فای) ټه وه نیشانه یی پاره

(۸)

دولبه را ! تو بې و سهری زولفت به عاریض وا وهره^(۱)
کې ده لې ټاخر که شه و بې روژه ، روژ بې سیبه ره ؟ !
تا به دل توری عوزاری توم نه دی زارم نه دی
ذهرزه^(۲) مه علومه که شه و هه لې له گوشه ی په نجه ره
عاشقی بهرگی گولم ، ټه و ماره بگره باغه بان ،
روحه که م ! یه غنی : که کولمت یینه زولفت لابه ره !
حلقه یی زولفی به بارې خسته بهردهم دولبه رم
یه غنی عه نی عه نبرم به و نوقطه ټه مرؤ غه مبره
هر دؤ زولفی خسته [!] دم شاهیدی رو دا بلین
میمی (بسم الله) له جه ننه ت عه نی شه هد و شه ککه ره
خه ططی بهر زولفی په ریښانی به موژگانی ده لې :
پادشای حوسنی شکا ، توژی شکسته ی له شکه ره
طاقه ټه بروی تو به خوین ریژی به دؤ زولفی سیاه
خه نجه ری ذی جه وشه نه عیشوه و ئیشاره ی جه وه ره
تو که ټاوینه ی دلم مه شکینه بنوینه ویصال
با هه ناسه م نه دگری روت واوه یینی چانه ره

(۷) ته بخاله (ح) ټه وخاله . ته بخاله : تیمسک .

(۸)

- (۱) (واوهره) له (خ) دا به (داوهره) ش ده چیت و معنایشی نازیک نیه .
(۲) (ذهرزه) نوخته ی (ذ) که به سهر (ر) که وه نوسرا بو ؛ به لام من به هه لم زانی .

چاوه کهت وا ته‌شنه‌یی خوینه به موژگانی سیا
 بو هیلای من ده‌لئی مه‌ستیکه ده‌سته‌وخه‌نجه‌ره
 قیله گۆزای (وه‌فای) عاشقی صادق نه‌بی
 بن صه‌فای دل — عومره‌که‌م^(۳) — نه‌و سه‌عیه هه‌ر ده‌ردی سه‌ره

(۹)

ئه‌ی خوش‌خه‌به‌ر نه‌سیمی سه‌حه‌ر په‌یکی عاشقان
 ئه‌ی قاصیدی نیازی هه‌ر ئاواره‌ و وه‌ره
 دیدهم بینه هه‌ر وه‌کو دۆ چاوه‌ پز له‌ خوین
 سینه‌م بینه هه‌ر وه‌کو کوره‌ی پز ئاواره
 گه‌ر ئاوی سه‌یلی دیده نه‌بی سینه‌ سۆتوه
 گه‌ر تاو و جۆشی سینه نه‌بی دیده (مضطربه)
 سۆتاوی تاوی سینه‌م و [غه‌رق و !] ئاوی چاو
 لوظف بفرمۆ چاره‌یی له‌و ئاو و ئاواره
 وه‌ك (نه‌هری) چاو و مه‌شه‌له‌یی دل بۆ به‌ تاو
 بو و دولبه‌ره که گۆلبه‌ره په‌یغامی دل به‌ره
 (نه‌هری) که جیگه‌ییکه هه‌مۆ خاکی سورمه‌یه
 نه‌هری که جه‌ننه‌تی گۆل و ، گۆل‌ئاوی که‌وئهره
 نه‌هری غوباری عه‌طره بوخاری بوخوری رۆت
 خاکی ته‌زی که وشکه هه‌مۆ میشکی ئه‌ذه‌زه
 نه‌هری وه‌هایه با له‌ گۆلاو و گۆل‌ئاو ته‌شی
 عه‌به‌ر فروشه خاکی له‌ که‌وئهر موخه‌مه‌ره

(۳) عومره‌که‌م) بۆ دۆ مانا ده‌ست ده‌دا . یه‌که‌م : خیطاب و قسه‌کردن بن
 له‌گه‌ل خوشه‌ویسته‌که ، واته : عومره‌که‌م ! جه‌یا ته‌که‌م ! بن صه‌فای دل
 نه‌و سه‌عی و هاتوچۆیه هه‌ر ده‌ردی سه‌ریه . مانای دوهم ئه‌وه‌یه :

نه هری که خولده نه هری ره وان سه لسه بیلله
 نه هری که پاکی دارو ده وهن پاکی عه نه ره
 نه هری که خاکی قبیله مه گولزاری گولبه ره
 نه هری که شاری دیده مه جی زای دولبه ره
 دولبه ره به لوطفی حه ضره تی باری (مطیه)
 گولبه ره به توری ره حه مه تی داوهر مونه ووهره
 دولبه ره که سه روی نه وره سی باغی سیاده ته
 گولبه ره که نه وشکوفه یی ره وضه ی په یه ممره (۱)
 دولبه ره که وا له گولبونی (یاسین) شکوفه یه
 گولبه ره که وا له گولشه نی (طه) صنه و به ره
 نه و طاقه نه سه له نه صلی له جوتی فریشته یه
 دورزی یه تیمه زاده یی به حری دو گه وه ره
 نه و شه معه زهینی [مه حفه لی !] (۲) شه مزینه ره وشه نه
 نه و شه معه خو موبه ره نه نه و توره نه ظه ره
 فهیضی جه سیمه ، خولقی به سیمه ، عطای عه میم
 بو لوطفی جود و مه رحه مه ت نه و صه دره مه صه دره
 به حری دلنی که وادی روناکی نه یه نه
 جیگای ظوه قوری مه رحه مه ت و توری داوهره
 نه وری (۳) حه دیکه یه که له عیرفان موطنه یه به
 توری حه داقه یه که (۴) به ره حه مه ت مونه ووهره

مه به سستی له عومره نه و زاراه شه رعیه یی که ده کتین : حه ج و عومره .
 نه وهی پالپشتی نه م مانایه ده کات هینانی (صفا) و (سهعی) ه که سهعی
 نیوان (صفا) و (مهروه) له حه ج و عومره دا ده کری .

(۹)

- (۱) په یه ممره : پیغه ممره .
 (۲) (مه حفه لی) وه کو (محض) ی نو سراوه .

سەر تاقەدەم بە تۆرى خودا روشنە بەلێ
 ئەو نەخلە بۆ تەجەللییە ئەو تۆرە (مظهره)
 ئەبرۆی مەحەببەتی ئەو مەیحراپی خانەقا
 طووزە مەوودەتی ئەو مەیمەاری مەنبەرە
 کەعبیکە خانەدان کە (۵) ھەموو خەلقى طايفە
 قییلیکە ئاستانی ھەموو ئەھلی زایەرە
 بەیتی ئەوی چ بەیتە ؟ مەلێ پاکە ! جەننەتە
 خاکی ئەوی چ خاکە ؟ مەلێ چاکە ! عەنبەرە
 گەر سەر نەخاکی مەقدەمی ئەو رۆحە پاکە
 گەر دڵ نەتۆزی رینگەیی ئەم شەخسە طاھیرە (۶)
 سەر خالیە لە مەعریفەت و دڵ لە ئەھلییەت
 (باللہ) نە دڵ دلی منە حاشا نە سەر سەرە
 ئەو پەیکی شارەزا بە ئەدەب ئەو کە حەزەرەتی
 پەردە عەرۆستی عەرضی من ئاھییستە لا بەرە
 دەستی بەدە لە دامەنی بگری بە زاری من
 بۆیە بکە لە مەقدەمی پاکێ کە ئەنوەرە
 چاوم لە دۆری تۆری جەمالی ، بە خالی تو ،
 خالی لە تۆری بینشە دايم موسەبیەرە
 سینەم لە شەوقی میھری کەمالی کەمالی تو
 سینە چ سینە ؟ نا ، وەکو (سینا) (۷) پێ ئاورە (۸)

- (۳) نەور : گۆل .
- (۴) حەداقە = حەدەقە : گلینە چاو .
- (۵) (خانەدان کە) ئەگەر (خانەدانج) بێ راستە .
- (۶) (طاھیرە) بە گوێرە سەرۆای شیعەرەکان دەبێ (طاھەرە) بێ .
- (۷) (سینا) : کێوی طور ، طورێ سینا ، لە قورئاندا ناوی ھاتووە .

يا خو گلې له خاكي بهري پيټ به با بده
يا خو گولې له توتني خوټ ، بيخه هم بهره
بو ديدده ټه و موفه زړيچه هر عيني سورمه يه
بو سينه ټه و موفه زړيچه نارامي دل دهره
ټه و توتنه که مهيلي وه کو دل به سوتنه (۹)
ټه و توتنه که رهنگي وه کو عاشق ټه صفه ره (۱۰)
ټه و توتنه که زړه بهردو کاني (۱۱) غه زنه يه
ټه و توتنه که خوښه له طيفه موعه ططره

تاتوتني له طيفه ده گانن له هاتني
دوچاوي پر له خويني (وه فايي) له بهر دهره
تا شه و وه کو ره وافي دل ته نگ و تيره يه
تا روژ وه کو ويصالي گولم هر مونه ووهره
زه زړيک له ميهري طاليعي تو بي که سهروهري
نوقيک له بهختي دوشمني تو بي که بهدغه زه

(۸) (ټاوره) : ټاور : ټاگر . وه فايي لهم پارچه يه يه دا سې جاري (ټاوره)
به کاره يټاوه ، به لام به گويره ي سهرواي تيکزي شيعره کان ده بي
(ټاوره) بيت .

(۹) سوتن : سوتان .

(۱۰) ټه صفه : زهره .

(۱۱) (بهردو کاني) ټه گهر سهيري رينوسه کونه که ي واته : (بردکان) بکهين ،
ده کړې به دو سې جوړ بنوسريت ، ټه وې له خه ته که وه نزيک بيت
ټه وېه ټاوا بيت (بهرد) ، (و) ، (کاني) ، واته : بهرد و ، کان و جيگه ي
ټه و توتنه : خاك و زهوي و زار و بهرد و شويني همو غه زنه يه . يان :
بهرد و کاني و ټاوي همو غه زنه يه . يان : له بهر دو کاني غه زنه دايه .
يان : (بهرده کاني) ؛ ټه و بهرده وردانه ي ده که ونه ناوي غه زنه . جا
به م پيښه شوين بيري خوټ بکه وه و له و رينوسه دا ئيجتihad بکه و شيوه و
مانا بدوزمروه !!

دهمیکی هسته پی ، قوربان ، جه مالت عالم ئارا که
 بزنان نه خلی طوبا ، باغی جه ننهت ، خار و خاشاکه
 ئه گهر رهنجیده بقی^(۱) ، قوربان ، له ویرانهی دلی ته نگم
 وهره سهر مه نظهره ی چاوم ته ماشای مه وجی ده ریا که
 [به ئه مری چاوی بیمارته که ههر خوینخوا ریه کاری]
 [مه گهر تاری سهری زونناری زولفت ماری ضه حاکه]
 له عهینی ئاه و سۆز و گریه زولفت هاته تاراجم
 شهوی پز بهرق و بارش روژی هیندوی دوزدی^(۲) ناپاکه
 شه هیدی چاوی بازی پز له نازی شاسواریکم
 که گوی^(۳) چهوگان^(۴) زولفی دائیره ی خورشیدی ئه فلاکه
 دلم شیواوی چاو و زولفته بهو زاره چاره ی که
 که ئه و بیماره ماران که ستهیه دهرمانی تریاکه
 له رقی تودا نه ما پهروای شه هیدانی نه بق چاوت
 له روژی هشری ناترسی ، عه جهب تورکیکی بی باکه !
 به یادی روم ده لی بگری ، بلا چاوم له گریهت بی
 به هاران نم نمی باران به مه یخواران طهره ب ناکه
 له فه همی جهوه هری خنده ی دهمت عومرم چو نه مزانی
 که سیژی حالی و بیج دانی وهرایی فه هم و ئیدراکه

- (۱) رهنجیده : په شیو و په ژار اوی .
 (۲) دوزد : دز .
 (۳) گو : توپی یاری ، که به چهوگان لپی ده دریت .
 (۴) چهوگان : داریکه سه ریکی پیوه یه بو یاریه کی تابه تبه به کارده هیئرت .

له قه تلی عالمی دل بووه خالی روت ، بلا بهس بی
 سوهیلی کاروان کوژ چی دهوئی بهو روژه روناکه ؟
 دهمی هینا ، دلّم کرده نیشاری پیکه نئی فهرموی :
 که زهرژیکیش بی ون نابین (وهفایتی) ! چاکه هر چاکه

(۱۱)

بهم روخ و لهب مهیلی گولستان مه که
 هه تکی گول و غونچهیی خه ندان مه که
 جانی عهزیم ! بهسه ری زولفی خاو !
 یوسفی دل چی دی له زیندان مه که
 [بمکوژه بو خو نه به دو چاوی مهست]
 [قه تلی منی خهسته به مهستان مه که]
 دل مهده زولفت به ته مای کوشتم
 یاری کافر له موسولمان مه که
 گول شه کهری زار و عوزاری دهوئی
 طیفلی دلّم حه یفه له گریان مه که
 حه یفه له سه ر خالی دهمی ئه ی (خضر)
 ئاره زویی چهشمه یی حه یوان مه که (۱)
 طوطیی دل زار و قسه ی زارته
 مه نعی له قوتی شه که رستان مه که
 حالی (وهفایتی) ، گوله ! ، با تیک نه چی
 سونبولی ژولیده (۲) په ریشان مه که

(۱۱)

(۱) ئهم شيعره تهنها له (ه)دا ههيه .

(۲) ژولیده : ئالۆز .

غەمزە دەدى خۆتەم^(۱) نیشانەى تیری موژگانم مەكە
 عاشقى رۆتەم^(۲) — غەزیزم — تیرەبارانم مەكە
 بەس دڵم بشكینه بەم^(۳) ئەبرۆیە بۆ ماچى دەمت
 بىمدە بەر تیغ و لەسەر هیچى^(۴) لە گریانم مەكە
 چىم لە ئەبرۆت داوہ ! من پابەندى زولفم لىم گەزى !
 كافرى عىشقم ، بە قىیلەى خۆت موسولمانم مەكە^(۵)
 عاشقى خەندىكى تۆم با بەس بە ئاھو ئالە بىم
 بولبولم پەروانە نیم و^(۶) حەز لە سوتانم مەكە
 دڵ بە من ئاكا لە بەر ئاوری دەرۆنم دىتە جۆش
 تۆ كە سۆتانت نەدیوہ مەنعى گریانم مەكە
 مەمدە بەر طابورى موژگان تە تاكو غەمزە بى
 ھا بە جارێك بىكوژە ، یەخسىرى توركانم مەكە
 سەد كەژەت كوژراوى یار بىم مەپرسە ئەى طەیب
 دەردى یارم خۆشترە بىھۆدە دەرمانم مەكە
 [عەرزە چى نى تۆ ، بە قوربان ، پادشاھى عالەمى]
 [دادى مەظلوومان پەرسە ، حەیفە بىدادى مەكە !]
 [پىم بلى : یاقوت و ریحان خەططى كامیان خۆشترە ؟]
 [وا عەیارە چاوہ كانی ، لەعلى خەندانم مەكە]

- (۱) خۆتەم (ف) رۆتەم .
- (۲) رۆتەم (ف) خۆتەم .
- (۳) بەس (ف) بەسو .
- (۴) هیچى (ف) ماچىك .
- (۵) ئەم شیعەرە لە (ف) دا نیە .
- (۶) نیم و (ف) نیم وا .

[حەقیقەتی بەو چاوە کالانە کە تالانم دەکا]
 [طیفلی نادانم لەسەر ماچێک لە گریانم مەکا] ^(۷)
 پەنجەکە ی پاکێ لەسەر خوێنی (وەفایتی) بۆتە گۆل
 دەمکوژی و پیشم دەلی : ئالودە دامانم مەکا !!

(۱۳)

چ طەلیسمیکە ؟ چ سێحریکە ؟ چ سەوداییکە ؟
 سەری زوولفت کە دۆصەد چینی بە هەوداییکە
 نالە فالی دلی سەودازەدە لەو پەرچەمەدا
 ئەووە تیشانەیی ^(۱) دێوانەیی سەوداییکە
 وەرە مەنوازە بە سۆکی لە نیشاری قەدەمت
 ئەشکی دیدە ی تەژی من گەوهری دەریاییکە
 ئە ی شەکەر لەب کە مەری تۆ چییە بەو مەحکەمیە
 کە هەزاری وەکو من بەستەیی هەوداییکە ؟
 بێرگسە غارەتی دین ، پەرچەمە شیواویی دڵ
 هەریە کە ^(۲) ئافەت و فیتنە ی سەری مەولاییکە
 کوشتەیی تیغی غەمی ، کافییە ماچێکی دەمی
 بەلی ئەو دولبەرە لەو عەصرە مەسیحاییکە
 مەنە ی نالینی (وەفایتی) مەکا مەجنۆن صیفەتە
 ئاخر ئەو غەمزەدە ^(۳) پابەستەیی لەیلائیکە

(۷) ئەم سێ شیعەرە لە (ه) و (خ) دا نین زیاده ی (ف) ن، بەلام دۆبات بۆنەوہ ی قافیہ ی « لەسەر ماچێک لە گریانم مەکا » هەندێ دۆدلی لە عاستی شیعری دوایدا پەیدا دەکا .

(۱۳)

(۱) نیشانەیی (خ) نیشانە یە .

(۲) یەکە (ن) یەکە ی .

(۳) غەمزەدە : خەفەتبار .

(۱۴)

قەد گول و رق گول و دەمانى گولە
راسته ئەمڕۆ گولە خەرمانى گولە
تا بەتارى زولفى كە شىواوه بەرۆ
سونبولستانى گولستانى گولە
رۆژ بەدەرناكهوئى تا صوبحى عوزار
هەل نەيى شەو لە گريانى گولە^(۱)
بۆ دلى شيفته بۆچى بگريم ؟
بەستەيى چاو و زەنەخدانى گولە
زولفى توركانە لەسەر عاريضى يار
ئەووە چەترى سەرى سولطانى گولە
رق بە ميحرايى برۆ پەرچەمى خاو
كافرى تازەموسولمانى گولە
عەطرى خەندەى گوللى باغانە كە دى ،
يا هەناسەى دەمى خەندانى گولە ؟
غولغولەى شۆرى (وەفایى) كە دەليى
بولبولى گوشەيى بوستانى گولە^(۲)

(۱۵)

ئەي صەبا ! تىك مەدە تۆ پەرچەم و كاكوللى گولە
زولف و كاكوللى گولە مەسكەنى صەد پارە دلە

(۱۴)

- (۱) نيوە بەيتى دۆهەم و سىپهەم و شەشەمى ئەم پارچە لاسەنگن . ئيمەش
نوسخەى راسترمان دەس نەكهوت .
(۲) ئەم شيعرە بەم شىوہ ماناكەى تەواو نيە ، بەلام خۆى چۆن نۆسرابو
وامان رۆنۆس كرد .

رامی (۱) دامم (۲) نه بۆ هه رگیز به فسقون (۳) دڻ بوه خوین ،
 گوله سه رمه سته غه زالیکی عه جهب وه حش و سله
 چیه ئهم نوقطه کهوا بۆته نیشانهی دهمی تو ؟
 نوقطهیی هیچه کهچی نوکتهیی صه د ئاهی دله !
 دهمی خه نده و قسهیی ، ماچی دهم هه رزانه به رۆح
 دهم و خه ندهی نوغولستانه (۴) قسهی وی نوغوله
 وه ره بنواژه دلم ئهی گوله ! بۆ زاری گولت
 بولبولیکه چ هه زینه ، چ له گریان به کوله ؟
 قهط به دڻ یاری (وه فایه) نه بۆ ، هه یرانم ئه من
 دڻ که مه علومه یه که بهس گوله بۆچی دۆ دله ؟!

(۱۶)

له محهت به صه فا نیوهیی ماهیکی ته مامه
 دڻ عاشق و سه ودایی بی ماهیکی ته مامه (۱)
 ههلقهی سه ری زولفت له دو لا چه تری عوزارن
 دهوری وه ره قی لاله و گول عه نه ری خامه

(۱۵)

- (۱) رام : راهاتن .
- (۲) دام : داو .
- (۳) فسقون : سیحر ، فز و فیل ، خویندنی هه ندی شتی تایبه تی .
- (۴) نوغولستان : له وانه یه مه به ست شوینی پز له نو قول بی .

(۱۶)

- (۱) ئهم شیعره له (خ) دا نیه و سه ره تایی (خ) به « ههلقهی سه ری ... »
 ده ست پێ ده کات .

بۆ قەتلى دلم بۆتە دو صف له شكري موژگان
 دو تيرگسه فه رماندهرى سولطانە نظامه (۲)
 ئەو رۆژه كه ديم طوژژه له سەر عەنبەرى خالى
 زانيم ئەوه بۆ صەيدى دلم دانەو و دامە
 پيتم كوت : وەرە بۆ خۆت بە دەمى بمكوژە ! فه رمۆى :
 مومكين نيه ئەو ئەمرە له سەر چاوى سيامه
 بهو په نجه كه رهنگى دلە ساقى كه ئەتۆبى
 په يمانەبى زه هرم بدهرى عەينى شيفامه
 بۆ كوشتنى من دەست مەدە خەنجەر ، به فیداتم ،
 لهو خورنچه گولێ وهك دەمه يهك ماھى تەمامه (۳)
 من طاليب و دل رههزەوى تيو ظولمەتى زولفت
 خالت خضرى زينده ، دەمت ئابى به قامه
 فه رمانيه ئەو ماھه تەمامه وەرە قوربان (۴)
 قوربانى سەرتبم بەدل ئەو ماھه تەمامه
 پيتم كوت به ئەسىمى سەحەر : ئەى پەيكى (وهفايتى)
 مروەت نيه گول هينده له سەر جهور و جەفامه
 گول هاتە شەكەر خەندە بە دەم بادى صەباوہ
 فه رمۆيه (وهفايتى) كه جەفا عەينى وهفامه
 مەطلب نيه شيعر و غەزەل و بەيت و قەصيدە
 مەنظورى (وهفايتى) كه له گەل كاكه سەلامه (۵)

(۲) ئەم شيعرهش له (خ) دا نيه .

(۳) ئەم شيعرهش له (خ) دا نيه .

(۴) ئەم شيعرهش زيادهى (ه) يه .

(۵) ئەم شيعرهش له (خ) دا نيه ، له (ه) وەرگراوه . بەلام وهك دەبينى له
 (سى !) شيعرى يهك بە دواى يەكدا هاتنى نازناوى شاعير (وهفايتى)

ئەو زولفە دو تايە چ طەلیسمیکە چ دامە ؟
 سۆتاوہ ئەوی پوختە یە بەو عەنبەرە خامە
 دڵ کەوتە سەری زولفی لە بەر جەذبەیی خالی
 وەحشە سەبەبی دانە یە پابەستەیی دامە
 دەستم بگرتۆ تۆ کە بە جامیکی صەبوحی
 بەو چاوە ، ئەگەر پادشەھی شامە ، گەدامە
 شەیدایی یی من غەمزەیی ئەو چاوە یە باعیت ،
 سەرمەستی یی من جوملە لە بەر نەشتەیی جامە
 [بۆ قەتلی دڵم بۆنە دو صف لەشکری موژگان]
 [ئەو تیرگسە فەرماندەرە سولطانی نیظامە] ^(۱)
 لەو زولفە بلالو و صفی موژگانە دەلەرزم
 مەلومە کە شەو لەشکری بەرگەشتە بە سامە
 بۆ ماچی دەمی کولمە لە تێو پەرچەمی خاوی
 لەو ظولمەتە بۆ ئابی بەقا توری چرامە
 عومریکە دەنالم بە دڵ ، ئەو قەد گولە نەیکوت :
 ئەو بولبولە — ئاخ — بە تەمای (میهر و وەفا) مە

شتیکی تازە یە و ئەمە یە کەم جارە بەم شێوە سنج جار نازناو بە شوین
 یە کدا بیت !
 ئەگەر راست بێ و ئەم شیعرە ی دوا یی هی وەفای بیت ئەوە دیارە
 ئەم پارچە شیعرە ی بۆ (سەلام) ناویک نوسیوہ ، بەلام هیچ شتیکی
 دەربارە نازانم .

(۱) ئەم شیعرە لە پارچە ی « لەمحەت بە صفە ... » دا بە زیادە ی (هین)
 نوسیمان . وا لێردە دا لە (ه) دا نیە . دەبی لێرە گوێزرا بیتەوہ بۆ ئەوی .

بۆ کوشتن ئەتۆ دەست مەدە خەنجەر لە (وەفایى)
لەو غونچە گولەى وەك دەمە يەك خەندە تەمامە

(۱۸)

برىنداره دلم سەودا زەدەى زولفى دلارامە
مەكەن مەنعى دللى زارم كەوا بى صەبر و ئارامە
بە ناز ھات بۆ تەماشای شیوەنى دل ، پىكەنى فەرمۆى :
لەگەل گریهى صوراحتى : نەشئەى مەى ، خەندەى جامە
[موفەسسیر غەمزەكەى ریزە و شكستەى زولفى مەعنا كرد]
[دەلى : چى كەوتە بەرپىم — كافرىش بى ! — سەر بە ئىسلامە]
خەطى ھات و بەسەر چۆ رەونەقى زولفى دل ئاویزى
لە تازیەى ئەھلى دل گیرانى رۆژ مەشھورى ئەییامە
بە مەرگى من ھەتا ماوم سەرت وایینە بیزانم :
روخت یا بەرگى نەسرینە ؟ لەبت یا شەككەرى خامە ؟
[بە مەحضى روئیتى زولفت سەرم دانا ، دەبى چىكەم ؟]
[لە ئەم بازارە توركى سرکە ئەوومل سۆد و سەودامە]
بە غەمزەى چاو و لوطف ^(۱) ئەو دەمە رۆحم وەبەر یینە
دەمى تۆ رۆحى شیرین ، چاوەكەى مەستت مەسیحامە
لەشەوقى رۆت دەنالىتم لە سایەى گەردەن و زولفت
گولستان بى صەداى بولبول نى ، گەر صوبحە ، گەر شامە
بە تاتا زولف و روى كرده (وەفایى) پىكەنى یەعنى :
شەكەر ھەمزاز و ، عەنەر ھەمسەر و ، گول باغى بالامە •

(۱۸)

(۱) لوطف : دەبى وەكو لوطف بخوینریتەوہ تا كیشەكە لەنگ نەبى .

(۱۹)

به ماچی جان ده به خشی ، ئه ی مه سیحای عه صره ، بیستومه
ئهوا من عاشقی رۆتم ده خیل دڵ زار و مه ظلومه
ئیشارهم کرده زولفی رۆ به ئه برۆ بۆ چیه ؟ فهرموی ،
به قبیله م : ئوموسولما ئیکه زه ئنگی زاده یی رومه
دلم طیفلی ده بوستانی ^(۱) غه مه وا مه یده بهر غه مزه
هه تاکه ی تیره باران ؟ ئاخر ئه و مه ظلومه مه عصومه !
له بهر طاقی برۆت گریانی دڵ بۆ زولفه [هه ر بابو !]
عه جهب ماوم ده لێن : شه و رۆ به قبیله ئاله [مه رحومه !]
له سیرۆی حیکمه تی زارت که نوقطه ی جه دوه لی رۆحه
عه جهب ماوم ! چ نیکی ئیکه نه مه وجوده نه مه عدومه ؟ !
سیه ه رۆژ و نه خوشی تۆم کوتم : ئاشفته بۆ ، یه عنی :
به داوی طورژه وایه چی له دۆی دۆ چاوی جادومه
(وه فایح) وا له کول ده گری ، به دڵ بۆ گول ده نالینی
به صه د غولغول دلی بولبول له (باغی قبیله) ^(۲) مه حرومه

(۲۰)

دۆر له تۆ بۆ و زولفه دڵ حه ققی به لا و وه ره مه
بۆ عه زیزی خۆی هه مۆ که س وا به شین و ماته مه
خاللی سه ر چاهی زه نه خدانت چ شیرینه ؟ ده لئی
هیندویکی ته شه یی جۆیایی ئابی زه مزه مه

(۱۹)

- (۱) ده بوستان : قوتابخانه .
(۲) باغی قبیله : باغیکی خوش و ناودار بوه له سابلاغ جیگه ی سه یران و
رابواردنی سه رده می وه فایح بوه .

زولفه که ت گرتمی ، به یاضی گه رده نت سوتا ندمی
 خوینی په روانه به ده سته ی شه و له سهر نه ستوی شه مه
 شه معی مه جلیس دهر مه که په روانه که ی سوتا و ته
 ههر نه وه سهر تا قه دهم بۆت ئاته شین و مه حره مه (۱)
 عوشره ت و عه یشی جیهان خه تمه له سهر ماچی دهم ت
 ههر سوله یمانه نه وی ده سته ی بگا به و خاته مه
 ساعیدی ئیمدادی په نجه ی دا به فه تحی دل کوتی :
 صه فشکینی قۆلی (۲) گورجستانه ، فه وجی پینجه مه
 [زولف و خالی تۆ که وا شاد بۆن به تۆ عه یی نیه]
 [نه مژۆ ههر چی روژه شه بالانشین و مه حره مه]
 من دلّم بۆ ماچیککی چاوی به زولفی دا کوتی :
 نه ی په شیمانم ! (وه فایح) مه سته سه ودا ی به ره مه

(۲۱)

روژی طه رب و که یف و ده می [جۆته کوتانه !]
 به و ده سته یی جۆنیوه (۱) پهری بۆته نیشانه

(۲۰)

- (۱) نه م شیعره له (ه) دا هه یه و له (خ) دا نیه . به لام دۆر نیه ده سکارچی کراو
 یا نوسخه یه کی که ی نه و شیعره بی که له (ه) دا نیه ، زیاد له وه که له چاپی
 یه ک و دۆی (ه) دا ته و او نه کراوه و له چاپی سیته مدا ته و او کراوه .
 (۲) قۆلی له (خ) دا به (قو زی) نو سراوه .

(۲۱)

- (۱) نه کړی (جوانیوه) بیج .
 (۲) نه م نیوه شیعره نه مانا و نه شیوه ی خویندنه وه ی ته و او ی نازانم ؛ بۆیه

دهستی به مه توند گرتوه گبرمی قهوه تانه
یتوکی نه که وی یازدهبی بهم باره گرانه

جانی منه جونی ده که تی عودر و به هانه (۲)

په روانه صیفهت سوخته بی شه و قی چراغم
وهك بولبولی شهیدا هه مق سوتاوه ده ماغم
دل پز له غم و داغی جه مالی گوله باغم
وهك یتیرگسی مه خموری پهری مهست و نه ساغم

جانی منه جونی ده که تی عودر و به هانه

دولبر که به خه نده سهری زولفان دهه ژینئ
بازاری شه کهر ، قیمة تی عه نبر ده شکینئ

ماندو بوه ئارهق به روواندا ده ژینئ
به رگی گول و نه سرین به گوللاوی ده ژشینئ

جانی منه جونی ده که تی عودر و به هانه

ئهو شوخه که جیلوه و ره ووشی که بکی ده ری بی
گیسوق شهب و ، مه ه عاریض و ، گهردهن سه حهری بی

چاوی رهش و ، زاری گول و ، زولفی قه جهری بی
ئهو دولبره بهم رهنگی جوان رهنگه پهری بی

جانی منه جونی ده که تی عودر و به هانه

ههر له حظه له خه ندهی ده می وهك حوققه بی یاقوت
شه ککه ره ده وهری ، گول ده ژا ، غونچه ده پیشکوت

وا لیره دا به رینۆسه که ی خۆی ده ینۆسم :

« جان منه جونی دکتی عدر و بهانه »

سەر تا به قهدهم رۆحی (وهفایتی) له غه مان سۆت
ناله‌ی دلی زاری (۳) گه‌یه‌ی عاله‌می لاهۆت

جانی منه جونی ده‌که‌تی عودر و به‌هانه

(۲۲)

تا خه‌نده‌یی گۆل کاشیفی ئه‌سراری نیهانه ،
زارت له ته‌به‌سسوم نه‌که‌وێ قه‌ط له زه‌مانه !
زولفت چیه‌ی وا تا به‌ری پێ حه‌لقه به حه‌لقه
یا نه شه‌وی هه‌جرانه که زیندانی دلانه ؟
تۆ پێده‌که‌نی ده‌وقی دلانی به هه‌ناسه ،
یا عه‌طره ده‌بارێ ئه‌نه‌ری باغی گولانه ؟
قوللابی موژده گرتمی رۆی کردمه ئه‌برۆت ،
یه‌عنی که ئه‌وه قه‌بله نو‌مای ئاه‌ی (۱) دلانه
تۆ رۆژی دره‌خشان و ، ئه‌من شه‌و وه‌کو زولفت
سه‌رگه‌شته له دۆی تۆ ده‌گه‌ژیم : خانه به خانه (۲)
گریانی دلانه له‌سه‌ر ئه‌و زولفه به رۆدا ،
یا ناله‌یی مورغانی شهب‌ئاوێزی به‌یانه ؟
باعیث به جودایی له به‌هاری گۆلی رۆته
بێ ره‌نگی ره‌نگم که وه‌کو ره‌نگی خه‌زانه (۳)

(۳) زاری له (خ) دا وه‌ک (رازی) نو‌سراوه به‌لام (زاری) راسته .

(۲۲)

(۱) ئاه‌ی (ره‌نگه هه‌له‌ بێ) ئه‌هلی (راست بێ) .

(۲) خانه به خانه : مال به مال .

(۳) خه‌زان : پاییز .

[هیشتا دلی من ناده یه وه هر له جه فادای
 بو تیری هه مو دهر د و غه مت بومه نیشانه]
 بولبول له زبان کهوت و بوه خوین گولبه ری گول
 جاریکی نه پرسی : که چه فریاد و فوغانه ؟
 ههیرانی برۆ و خالی له رۆی تۆیه (وه فایح)
 بوچی هه رهم ئاته شککه دهیی^(۴) پیری موغانه^(۵) ؟

(۲۳)

ئه لا ئهی ساقی بی مهستان به حه ققی پیری مه یخانه
 به گهر دش یینه جامی مه ی به یادی چاوی جانانه
 ئه مان ئهی مو طریبی مه جلیس به حه ققی تاری رۆحانی
 بلا بی نه غمه که ی سازت^(۱) که ئاوی ئاوری هه جرانه
 ئه تو^(۲) ئهی رۆحه که م ساقی ، ئه تو ئهی عومره که م مو طریب
 په یاپه ی^(۳) لیده چه نگ و نه ی ، ده ماده م یینه په یمانه
 به تیری غه مزه بملاوینه وه زولقم له گهر دن که
 به سه ر هاتومه مه یدانت ، به دل بو ت بوم به^(۴) نیشانه
 ئه گهر شه وقی جه مالی تو نیه^(۵) من مه ست و هه یرانم^(۶)
 له بهرچی بو ته بولبول گول ، چرا بوچ بو ته په روانه ؟

(۴) ئاته شککه ده : ئاگردان .

(۵) موغ : ئاگر په رست .

(۲۳)

- (۱) سازت (ح) تارت ، ئاوی ئاوری (ن) ئاوا دهر دی .
- (۲) ئه تو (ح) ئه تو ی . له هه ردۆ جیگه که دا .
- (۳) په یاپه ی (ح) ده ماده م . وه له شوینی (ده ماده م) دا (په یاپه ی) ه .
- (۴) بوم به (ح) بومه .
- (۵) نیه (ح) نه بی .
- (۶) هه یرانم (ح) نادانم .

له شهوقی تۆیه سهرمهسته ، به^(۷) ذهوقی تۆیه پا بهسته
 ئەگەر عاریف له کهعبهیدا ، ئەگەر کافر له بوتخانه !
 له شیرینی^(۸) جه مالی تۆیه روژی روئی له یلایه^(۹) :
 ئەگەر فهراهادی سهرگردان ، ئەگەر مهجنونی دیوانه
 ده میکی مهست و بیمارم ، ده میك بئ هۆش و هۆشیارم
 چ کهس نازانی دهردی من ، مهگەر ئەو چاوه کالانه
 ده ههر حهلقیکیدا صه د دل گرفتاره ده نالینیی
 سهری زولفی په ریشانت مهگەر زنجیری شاهانه !^(۱۰)
 هه ناسهی عاشقان با نه دگرئ^(۱۱) ، بئ مروه تی تاکهی ؟
 بترسی ئەهی گولی نازك به دهن له و بایی^(۱۲) زریان^(۱۳)
 ئەگەر زولفت وه کو من عاشقی روئی تو فیه بوچی :
 سهراپا تیکچوه که وتوته به ریئت^(۱۴) دهست و دامانه ؟
 ترازو دوگمه کهی^(۱۵) سینهی ، به یاری زولفی هات غه مزه
 به یان به ربو له لای چین ، باخه به ربن تیره بارانه
 (وهفایت) بو گولیکی سهرو بالا شیت و شهیدایه^(۱۶)
 وه کو قومی ده نالینیی^(۱۷) وه کو بولبول غه زه لخوا نه

-
- (۷) به (ن) له .
 (۸) له یلایه (ح) له یلایی .
 (۹) ئەم شیعره و شیعری پیشو له (ح) دا نین . ههروهها له (ن) یشدا نین .
 (۱۰) شاهانه (ح) شاهینه .
 (۱۱) نه دگرئ (ح) نه تگرئ .
 (۱۲) بترسی (ن) بترسه . بایی (ن) بادی .
 (۱۳) زریان : بایه کی ساردی زستانییه ، به زوژی بهو بایه دهوترئ که به فر و
 سهرما له گهل خۆی بهینئ .
 (۱۴) بهر پیئت (ح) بهر پات .
 (۱۵) دوگمه کهی (ح) دوگمه یی .
 (۱۶) شهیدایه (ح) شهیدایئ .
 (۱۷) ده نالینیی (ح) ئە نالینئ .

دلی پڑ ئیشی من بویه ودها خونابی گریانه
 هه مو سینهم وه کو نیشانه جیگا ئیشی موژگانه
 به زاری پیم کوت : ئاخر بهرده باری تابه کهی ؟ فهرموی :
 دهسا دهی بیکوژن ^(۱) ، یاران ، که روژی بهرده بارانه
 به لاگهردانی تۆم ، ئهی من بنازم خالی روخسارت ،
 خه لیلی ^(۲) ئاتهشی نه مروده ، خه ططی سه بزی ریخانه
 که تۆ سولطانی حوسنی بو له هه ضرهت ئه برووت ^(۳) ریت دا
 له بهرچاوت که هیندو مالی که عبهی کرده مه یخانه ؟
 طه بیسی میهره بان بیتهوده تاکه ی دلنه وازی من ؟
 وه کو بو خۆم دهزانم ههسته — بالله — روژی گریانه
 دهلی : حالت له سهیلی دیده ، سۆزی دل چیه ؟ قوربان !
 له دوری تۆ بلیم چی ؟ حالی من خنکان و سوتانه !
 ئه من له و شاره کوژراوی خه دهنگی نازه نینیکم
 فهژهنگی طینه ته ، کافر دلّه ظاهر موسولمانه
 به هیچ وهجهیکی ناویرم که ئیزیکت بیم ، قوربان ،
 به عهینی هه ر له من روی داوه حالی شه مع و پهروانه
 ده خیل ئهی مه حرمی دهردی (وهفایتی) ! خزمه ته دیبری !
 ئه و مه حبو به چاره ی نایی خو کوژرانم ئاسانه

- (۱) له (خ) دا وه کو (بمکژن) = بمکوژن نۆسراوه و به قه له م کراوه به
 (بی کوژن) .
 (۲) (خه لیلی) وهک (خیل) نۆسراوه ، به لام رۆنه که هه له ی نۆسه ره .
 (۳) ئه بچ بو راگرتنی سهنگی نیوه به یته که وا بخوینریته وه .

حەریقی ئاوری دۆریم ، داغداری زولفی جانانە
 ئەگەر بائیک لە لای قیبلەم نەین حالم پەڕیشانە
 نەسیمی صوبەدەم قوربانی نەشئە ی تۆزی رینگاتم
 غەریبم ، بێ کەسم ، رۆح و دلم سۆتاوی هیچرانە
 ئەمن وا لێرە کە و رۆحم لە خاکی پاکی بە طحادا
 حەیاتم بێنەوہ را بێرە بەو باغ و گولستانە
 ئەگەر دەریایی ئاور بێ ، ئەگەر طوفانی خوین ھەستی
 بە سۆز و گریھیی زارمە ، بێن بەو ماھە تابانە
 بە غەمزە ی چاوە کە ی مەستت ھەمۆ جیی نەشتەرە جەرگم
 بە موژگان ی سیات قەلبم سەراسەر جیگە پەیکانە
 بە تاری زولف و ، گولناری جەمالی تو بەرۆژ و شەو
 سەرم دەربەندی سەودایە ، دلم سەرگەرمی سۆتانە
 دلم سەودا سەرە و جانم (پراز) غەوغایە نازانم :
 نەداغی تاری زولفانە ، نەدەردی وردە خالانە ؟
 نە خالت روحمی پیمدا دێ ، نە قەلبی داپردی زولفت
 عەجەب ماوم ! دەلێی دەوری فەزەنگی کافرستانە !
 بە شەوقی رۆت لە حەلقە ی زولفە کەت دێ ئاھ و نالە ی دل
 لە صوبحی کازیہ ی شەودا چریکە ی مورغی خوشخوانە
 شەھیدی تیغی ئەبرۆتم بە جەزبە ی خالە کە ی چاوت
 مەقام قابە قەوسەینە لە سایە ی پیری مەیخانە
 ھەمۆ عالەم بە دیداریکی تو قوربانی ئەبرۆتن
 مەگەر طاقی برۆت — قوربان — ھیلالی عیدی قوربانە ؟!

عیاده تخانه به رههم بۆ به نه شئی قیبله که ی نه برۆت
 له سایه ی چاوه کانت مالی که عبهش بۆته مه یخانه
 به ئاه و گریه بۆ سهیری جه مالی چۆم و پیتی فهرمۆم :
 ته ماشای باغ و گولشن بۆ چیه به و باو و بارانه ؟!
 خه طی هات زولفه که ی له رزج له سه ر خالی سیا ، گویا :
 حه بهش بۆ چین له تیلی دا : که رۆم و هینده شه زیانه
 به ناز رۆی کرده میجرابی برۆ موژگانی دیفه رمو :
 که تو لوطفت هه بی ، قوربان ، خه راباتیش ^(۱) موسولمانه
 (وه فایح) دهردی بی دهرمانه به و چاوانه نازانم :
 هیلاکی تویه ؟ یانه خه سته جانی دهستی په ریانه ؟

(۲۶)

خه رامان به و سه ری زولفی په ریشان چیه ر بنوینه
 له گۆل رهنگ و ، له سونبول بۆ ، له سه روان جیلوه بستینه
 شه هیدی شه وقی ئه برۆی تو به جه ننه ت شاده ، نازاده ،
 ئه تو قیبله ی مورادانی ده میکی رۆت وه ها بینه
 زه کاتی خالی لیوت بۆسه یه له و چاوه کافیمه
 ئه تو بی و ساقیی که وئه ر دلم به و جامه مه شکینه !!
 به زولف و رۆی گوشاد جارێک بیرسه حالی شیواوم
 ده میک شه ککه ر بده ، سونبول به با ده ، گۆل بیارینه
 دلم هیناوه بۆ لیوت به لا زولفت ره ضای لی بی
 وه کو قه ننادی ^(۱) خو ش سه ودابه : زۆ زۆ بیده بستینه

(۲۵)

(۱) خه رابات : مه یخانه . به لام به و جوړه مانا که ی ریک نیه و ، ده بی بگوتری :
 خه لکی دانیشتی خه راباتیش هه مو موسولمان .

زەدەى چاوم ، لە لىوى خۆت شىفام دە ، بەس بەزقدا چۆ
 بە قەطرىك ئابى حەيوانت نەخۆشى خۆت مەسۆتىنە
 ئەگەر سەد رۆح و دل ىنم مورادى من رەوا نابى
 لەبى لەعلى بە من نادا دەزانى رۆح چ شىرىنە
 لە ئەنفاسى سەحەرگاھى بترسى ، ئەى چرا ، جارىك ،
 ھەناسەى عاشقان تىرە ، مەلى (۲) پەروانە بى خوينە
 دەلىلى چاك و پاكى پى دەوى وەصلى رۆخ و زولفى
 خودا شادى بە شانەى دا ، سەفای جەننەت بە ئاوينە
 لەسەر مىجراپى ئەبروى كەوتە زولفى دايمە بەر غەمزە
 بە جەللادى دەكوت : مورتەدد ! حەلالە خوینى بژىنە !
 سەرى دان ! لەسەر روى تۆ ، بە شوینى زولفى تۆدا چۆ
 (وەفاى) ئاخىر خىربى ، دەمىكە بى سەر و شوینە

(۲۷)

ئەى حوسنى ئەزەل ، دا نەفەسى خۆت بنوینە
 ئاوينەى روى خۆتە دلى من مەشكىنە
 كەوتۆمە شەكەنجى (۱) سەرى زولفت بە تەمای رۆت
 يارىم كە نەكەى چۆم بە تەلىسماتى خەزىنە

(۲۶)

- (۱) قەنناد : شەكرفروش .
 (۲) (مەلى) دەگونجى وەها بى كە نۆسىمان واتە : مەل ، بالندەى پەروانەى
 دەورى شەم بى خوينە . يان (مەلى) واتە تۆ مەلى : پەروانە بى خوينە ،
 قەيدى چىيە با بسۆتى و بكوژرى !

(۲۷)

- (۱) شەكەنج : بە گرى و چىن و پىچى زولف دەوترى ، ھەر وەھا بە مار و ،
 ئازار و ، فزو فىلىش دەوترى .

عالم هه مو ره نگیه له بهر عه کسی جه مالت
 هه ره نکه به زه نگیکی هه زار ره نکه نوینه
 چونکه سه به بی دهوله تی خه ندهی گو له باران
 ئهی دیده ! هه تا ههی بگری ، خوین بزژینه !
 چونکه شهره فی قوربی به قا وا له فه نادا
 ئهی دل وهره تا زیندوو به خوت بمرینه !
 سوتاوه دهروقم ، وهره ئهی بادی به هاری ،
 زیندوم که وه بی نیکی له غونچهی ده می یینه
 رابیره به دامان و خیابانی یه خهیدا
 نهختی له گول و سونبول و نه سرین بوه شینه
 مومکین نیه له و چاوه نه جاتی دلی زارم
 ئهو مورغه^(۲) برینداره گرفتاری شه هیینه^(۳)
 عهینی که ره م و مه رحه مه ته هه رچی بفرموی
 لوطفت نیه جارئ به جوینم بدوینه !
 ده مکوت : که خهطت بی دلی خوم ناده مه چاوت ،
 نه مزانی که مهی فه صلی به هار توبه شکینه
 خوی داوده ته زولفت له دولا گوشه بی ئه بروت
 میزان که دلان هیینه ده با سوچی شه هیینه^(۴)
 فرمویه : (وه فایج) به دلی تویه ویصالم
 قوربان هه ره ئه تو و دل ؟ وهره رو حیش بستیینه !

(۲) مورغ : مریشک ، بالنده .

(۳) شه هیین : باز .

(۴) شه هیین : لیله دا مه به ست ترازوه .

رۆحم به فیدات ئه‌ی گۆلی گۆلزاری مه‌دینه
 لوطفت هه‌بێ ، رۆ وا بکه ، مه‌قصدی مه‌دینه
 به‌و جیگه [بویته !] شه‌ره‌ف و قورب و مه‌قامت
 لوطفت بێ بمه‌خشه وه‌ره جورمی مه‌بینه^(۱)
 ده‌رمان مه‌که هاتومه چه‌کیمی هه‌مو ده‌ردان
 ده‌رمان بکه چه‌رگم که هه‌مو کۆنه برینه
 عومریکه ده‌نالیم به ئومیدی گۆلی زارت
 جاریکی بفرمۆ : که چه‌هاواره ؟ چه‌شینه ؟
 فره‌ضه‌ن هه‌مو دونیا من و عومری خضرم بو
 بێ چه‌ننه‌تی رۆی تو چه‌یا تیکه ؟ چه‌ژینه ؟
 ئیحسانی گۆل و خاکی ده‌ری پاکی له‌ چاودا
 بویتیکه فه‌له‌ک تا هه‌یه چاوی له‌ زه‌مینه
 ره‌وشه‌ن بکه چاوم به‌ کلی خاکی ده‌ری خۆت
 به‌و عیززه‌ته فره‌شی قه‌ده‌مت عه‌رشی به‌رینه
 زولفت له‌ دو لا شاد و گوشادن به‌ چه‌مالت
 کوا ئه‌هلی شیمالتی ؟ هه‌مو ئه‌صحابی یه‌مینه
 مه‌وقوفی نیگاهیکه بفرمۆ به‌ ته‌ره‌حوم
 زه‌نگاوییه ئاوی نیه ئاوی نه‌بی سینه
 پابه‌ندی ئیشاریکه ، ده‌ری که له‌ ده‌روقم :
 خودیینیو ، بوخل و ، چه‌سه‌د و ، نه‌خوه‌ت و ، کینه

(۱) له‌ نوسخه‌که‌ی به‌رده‌ستماندا نوسراوه : لوطفت بێ و بمه‌خشه . . تاد .
 به‌لام به‌م جوژه لاسه‌نگه .

به و خال و خهط و صوره تی گیسوی هه ته حه قیه
 (مانج) که په ریشانی سه نه مخانه یی چینه
 نایده م به هه مق ده وله تی دونیاوو قیامه ت
 جارئ به (وه فایح) که بلئی که لبی نه مینه

(۲۹)

له سه ر چی لیم زیزی چیه چ قه و ماوه ؟
 ده م له رقی تو دا کابه نه رخواوه
 چ کیوه طوری که چ شوعله توری که
 [دلیم له تاوی رقی تو نه گهر نه سوتاوه ؟ !]
 چ بهرق و بارانه چ گول به هارانه ؟
 چاوم له بهر خه نده ت نه گهر نه گریاوه (۱)
 نه زولفی جادوتم نه خالی لای روتم
 عه زیزه که م بوچی نه منت وه لا ناوه ؟
 [چیکه م که هه ر نه گریم له ده ست نه و چاوه کاله ؟]
 [شه هید به هیچ وه ختان خوینی نه وه ستاوه !]
 [له بهر هه ناسه ی من زولفی له رو لاچو]
 [مه گهر نه سیم نه نگوت به یانی بهرداوه]
 [به زاری خوی داخو پرسی له من ، یاخو]
 [گول بو ودها پشکوت شه کهر بو ده تواوه ؟ !]
 [به تاری زولفانت نه من ودها شیوام]
 [صبر و قهراری من رویی نه گه زاوه]

(۲۹)

(۱) ئه م پارچه یه له (ه) دا پینچ شیعه ؛ ئه م سئ شیعه ی سه ره وه و ،
 شیعه ی « به غه مزه کوشتمی » که له دواوه دی و ئه م شیعه ی
 خواره وهش که له (خ) دا نیه .

[له بهر شه کهر خه ندهت ئاورم ودها کهوتی]
 [سۆز و گودازی ^(۲) من نهی بق نهشیراوه]
 [سؤراغی دیوانان ، چراغی پهروانان ،]
 [شهرابی مهیخانان ، خوماری ئهو چاوه]
 [ئهتۆ و گولی ، بۆ خۆت کردت به ئاوینه]
 [ئهتۆ و دهمی ، فهرمۆت بهو ئاوه کوژاوه]
 [ئهی رۆژی شهو گهردان ، رۆی تۆ له ییو پهردان ،]
 [شیفای ههمو دهردان ، به خه ندهت هیناوه]
 [تۆ و زولف و خالی خۆت ، ئهتۆ و جه مالی خۆت ،]
 [که شهو به تاریکتی ، که رۆژ گیراوه]
 [بهو ئال و والایه ، بهو بهژن و بالایه]
 [که ذاتی ئهسمایه ، که وه حدهتی ناوه]
 [یه خسیر و بهندی تۆم ، له دۆی که مهندی تۆم ،]
 [به زولفه کان جاری بفرمۆ بهولواوه]
 [فهرمۆت : ده بی بگری ، صبر و قهرار نه گرتی]
 [ئهمرت له سه ر عومرم ، حوکت له سه ر چاوه]
 [به تیری ئهو شوخه چلۆن نه نالینم ؟]
 [برینی تیراوی به ئیش و زوخواه !]
 [فهرضه ن ئه من شیت بوم رۆم نه بق نه مزانی]
 [هه میشه خۆ پادشا رۆی به گه دا داوه]
 به غه مزه کوشتموی ، به شیوه گرتومی
 ده زلی : وه فا مه گرتی ، شه هید نه شوراهه !

[دەمىڭكە رەنجۆرم ، لە يارى خۆم دۆرم]
[شەمال دەخيلت بىم ، وەعدەى دوعا و سلاوھ]^(۳)

[بۆۆ بە زارى من ، بلى بە يارى من :]
[دۆربى لە حالى تۆ ، رۆحم بە ئىو ماوھ]

[ئەتۆ كە رىزانى چۆل و بىابانى]
[دەستى من و دامانت (وەفايت) داماوھ !]

(۳۰)

لەبەر نازى چاوبازان خورد و خەوم خويناوھ
بە تىرى تىراندازان چىكەم جەرگم بۆاوھ !

شىت و^(۱) شەيداي سەحرايتى ، دەگرىم ھەر وەك (وەفايت)
چىكەم لە دلەى سەودايتى ، پەرييان دەستيان^(۲) لى داوھ ؟

لەسەر طاقى دۆ ئەبرۆى^(۳) ، مەيلى زولفان دەمكىشى
خۆ وەختە من كافرىم ،^(۴) چىكەم قىلەم گۆزاوھ

عیشوھى رۆى تۆ ھەر خۆش بى ، موشكل گوشا و سەرخۆش بى
بزۆت بادى نەورۆزى ، گرىنى زولفت كراوھ^(۵)

(۳) (وەعدەى دوعا و سلاوھ) لە كىشدا قۆرت و لەنگىيەكى تىدايە .

(۳۰)

(۱) شىت و شەيداي (ف) شىتەم شەيداو . لە (ھ) و (ف) دا ئەمە دوا شىعرە .

(۲) دەستيان (ف) دەسيان .

(۳) دۆ ئەبرۆى (ف) دۆ ئەبرۆت .

(۴) خۆ وەختە من كافرىم (ف) خۆ من كافر بۆم بۆ خۆم .

(۵) ئەم شىعرە لە (ف) دا نيە .

ئەي ئاوينەي^(٦) دولبەرئى ، زارت گول زولفت زەزى^(٧)
 با ھەناسەم نەدگرئى^(٨) ، روى خوت يىنە بەملاوہ
 زولفت جىيى بى قەراران ، روت روژى شەو يىداران
 ئەمان ئەي شاي گولزاران روحمىك^(٩) تا رۆحم ماوہ
 بەس عومرى من بە بادە ، روت يىنە زولفت لادە !
 دل بۆيە نامورادە ، بەو شەوہ روژ گىراوہ
 با شەو بۆوا سەھەر بى ، باغى گولان وەبەر^(١٠) بى
 گەر تو مەيلىت لەسەربى ، کافر ئىسلامى ناوہ
 دەستم لە تاي زولفت دا بەم بالايە نەمزاني
 بۆچ دەمکوژى خۆ قوربان^(١١) پردى قيامەت نەپساوہ ؟ !
 لەبەر چاوت نەمزاني ، بى باغەبان گول چىنم
 مەست بۆم ھۆشم لى نەبۆ ، دەم بۆ روت ھىناوہ
 ھاتم بە بۆنەي^(١٢) خالت ، توشى بەلاي^(١٣) زولفت بۆم
 تەيرىكى نابەلەد بۆم نەمزاني دانە و^(١٤) داوہ
 ئەمەزۆ سەباي مورادان^(١٥) کاسى کردم نەمزاني :
 نە عەطرى نافەي چىنە ، نەبۆنى زولفى خاوہ ؟

-
- (٦) ئاوينەي (ف) ئايىنەي .
 (٧) زەزى (ف) ئەرى .
 (٨) نەدگرئى (ف) نەتگرئى .
 (٩) روحمىك تا (ف) روحمى بکە .
 (١٠) وەبەر (ف) بەبەر .
 (١١) بۆچ دەمکوژى خۆ قوربان (ف) بۆچ وا دەمکوژى قوربان .
 (١٢) بە بۆنەي (ف) بە بيانۆي .
 (١٣) بەلاي (ف) داوي .
 (١٤) دانە و (ف) دانەي .
 (١٥) ئەمەزۆ سەباي مورادان (ف) باي (مروحه) ي فراوان .

له سایه‌ی چاوه‌کانی بۆمه (۱۶) رهن‌دی خه‌رابات (۱۷)
 له لای پیری مه‌یخانه (۱۸) خه‌رقه‌م له گرو‌ی مه‌ی ناوه
 تو‌خودا دلم مه‌شکینه ، با بزانه : — رۆت وایینه —
 رۆته یا گۆل هه‌ناره (۱۹) ؟ لیوته یا شه‌کری خاوه ؟
 وه‌قتی ئاره‌ق ده‌ژێژی بۆ کوشتنی (وه‌فایتی)
 به‌گۆلی کۆلمی (۲۰) سوینده‌خۆم گه‌رده‌ن شو‌شه‌ی گۆلاوه (۲۱)
 له‌ده‌ردی بی ده‌رمانی که‌وتومه‌ سه‌رگه‌ردانی
 به‌جوابی (لن ترانی) چیکه‌م رۆحم سو‌تاوه (۲۲)
 قه‌یتانی دۆ لیوانت به‌ندی جه‌رگی پساندم
 کوفرت له‌لام ظاهره‌ روحمت له‌لا نه‌ماوه
 سلاوم کرد له‌یارم ، به‌دلیکی غه‌مگینه‌وه
 به‌له‌فظیکی زۆر شیرین جوابی سلاوی داوه

(۳۱)

چاوه‌ژێی موژده‌ی نه‌سیم ، تا له‌گۆلشه‌ن دێته‌وه
 به‌لکه‌ فه‌رمایش بکا گۆل ، بولبولم با ییته‌وه
 وا وه‌عیدی به‌فری زستانه‌ و فیراقم که‌وته‌ دل
 مه‌ر به‌بای وه‌عه‌دی و یصالت کینوی دل ره‌ش ییته‌وه

-
- (۱۶) چاوه‌کانی بۆمه (ف) چاوه‌کانت بۆم به .
 (۱۷) خه‌رابات (ف) مه‌یخانه .
 (۱۸) مه‌یخانه (ف) خه‌رابات .
 (۱۹) هه‌ناره (ف) ئه‌ناره .
 (۲۰) کۆلمی (ف) کۆلمت .
 (۲۱) گۆلاوه (ف) گۆلاوی . ئهم شیعره‌ی دوایی له‌ (ف) دا به‌جیاوازی
 نو‌سراوه .
 (۲۲) له‌ (ه) دا ئهم سێ شیعره‌ی له‌ (خ) زیاتره .

میره و حه‌ی زولفت له ده‌وری ئاوری رۆت بچ چلۆن
 ئاگری عیشقت به ئاوی چاوی من ده‌کوژیتته‌وه؟!
 سوچی زولفت بۆ که په‌روانه‌ی دلم رۆی کرده رۆت
 ئاگری وه‌صلی شه‌م و په‌روانه شه‌و ده‌کریتته‌وه
 خه‌ططی میهر و زولف و خالی حوچه‌تی مولکی دله
 نه‌قشی ئه‌و موهره به ئاوی (خوڤخوڤه) ناچیتته‌وه
 دل له ترسی چاوی بو ، رۆی کرد له میجرابی بروی
 ئیسته ییستومه له چینی زولفی جی ناییتته‌وه
 کیوی هیجرت خسته سهر شان و ، دلم پپی خسته
 تا نه‌گا ده‌ستی به زولفت زه‌حمه‌ته هه‌لسیته‌وه
 صه‌د که‌ڤه‌ت خستمته گێژی مه‌هله‌که‌ی به‌حری فیراق
 ئاخری قوللابی موژگانت ده‌رم دینیتته‌وه
 مه‌زعه‌ی میهر و مه‌حه‌به‌ت توخسی وه‌صلی شین نه‌کرد
 گول به شادی داده‌چینم خاری غه‌م ده‌زویتته‌وه
 خۆت ده‌زانی موده‌تیکه سهر و پامالی جه‌فام
 که‌ی وه‌کو نه‌قشی قه‌دم سه‌ر تیمه ژیریتته‌وه ؟
 دل ئه‌وا که‌ووتۆته زیندانی غه‌م و قورباتم
 تاییکی زولفت بنیره به‌لکه بۆم ده‌ریته‌وه
 تو خودا تا که‌ی له تاریکی شه‌وی هیجرانی تو
 ده‌سته و ئه‌ژنۆم دابنیشم : ره‌بی که‌ی روژ بیتته‌وه ؟!
 بچ ئیشاره‌ی (حکمة العین) (شیفا) ت نایه شیفا ،
 خۆت ده‌زانجی زامی دوری سه‌خته خوڤ ناییتته‌وه

فیکری من چونکه ده قیتی عاشقی قه ددی نه وه
مۆ له مۆ گیراوه ، چکه لیک جوئی نایته وه ؟^(۱)

(۳۲)

چین چین و تاتا [کر !]^(۱) زولفی هه ریری بکه وه
[دین و دلان مهست که ریی میسک و عهیری بکه وه !]
چه ند خوشه بۆسه کردن ، پیکه وه دهست و گهردن ،
ئیدی هه تاکو مردن به شه ههد و شیریی بکه وه
هیلاکی غه مزه و برۆی ، شاد و شه هیده بۆ خۆی ،
ئهی دلی ره نه جه ژۆ بۆی ، شیر و تیری بکه وه
گه ره وه کو زولفی سیای ، حهلقه بهستن صه فای
بهره له بهز خاکی پای ، هه ره به ئه سیری بکه وه
له میژه بنی حاصلم ، تاکه ی بنائی دلم ؟
بولبولی خۆته گولم ، جارێکی ییری بکه وه
دل که له تو زیز بوه ، خوین وه سه ری که وتوه ،
طیفله گزۆی^(۲) گرتوه ، به و مه مه ژیری بکه وه

(۳۱)

(۱) ئهم پارچه یه له نوسخه ی (ف) دا له گه ل کومه له شیعی (وه فایح) دا و به
شیعی ئه و نوسراوه ، به لام وهك ده بینین له کوتاییدا نازناوی ئه وی تیدا
نیه ، که (وه فایح) زۆر کهم ئه وه ده کا . زیاد له وهش ئه گه ره توژی به
وردی سه ره نه جی ده بینین تام و چیژیکی تایه تی تیدا یه که کهم له
شیعی وه فایح دا ههستی پێ ده کری .

(۳۲)

(۱) رهنگه (کر) (گری) پێ و به هه له ی نوسه ره وه (پێ) که ی له بیر کرابی وه
رهنگیشه (سه ری) پێ .
(۲) گزۆ : وژک و بیانۆ .

چاو مهسته رو گول دهسته زاری خوی کرده پوسته
فهرموی : (وهفایح) ههسته بهس به زویری بکهوه !

(۳۳)

مه مکوژه تو گهرده نی خۆت زو له زولفان دهرخه وه
ئه ی صه بای صالحان ئه تو بکه ی ئهم شه وه روژ بیتته وه
طاقتهم چۆ ئاره قی گهردنت به زولفان ون مه که
ئه ی ستاره ی صوبجدهم ئه مشو که زوتر دهرکه وه
سو تو بوم خۆم دا په نای زولفت ده میک ئاسوده بم
رو ت نیشان دام باز^(۱) له سایه ی تو وه ئاورم گرتته وه
زولفت ئه فشان کرد و په نهان بوی و دونیات کرده ته م
خۆت وه دهر نا عاله مت سو تاند و ئاورت کرده وه
با به هه ویای پایی بوست عومری من کو تا نه بئ
مه یخه پشت گو ی ، مهرگی من ، بئ زولفه کانت به رده وه
ئولفه تی زولفت چیه قوربان له گه ل رو خساری تو ؟
خۆ به هیچ دینیکی نابئ کوفر و ئیمان پیکه وه
هاته سه ر خه نده که من سولطانی حوسن و دولبه رم
غایه تی صورته نوما ی روژی جه مالی من شه وه
بای صه با به رقه ع گوشا بو ؟ یا ئه تو بوی خۆت نو اند ؟
یا نه ریضوان دهر کی گولزاری به هه شتی کرده وه ؟
من له بهر عه کسی نیگاهت که وتووم هو شم نیه
چاوه که ی تو ههر نه خو شه یا نه سه رخو شی خه وه ؟

(۳۳)

(۱) باز : دوباره .

(خارق العادات) ی زولف و ، خال و ، خه ندهی زاری تو
 میشک و عه نهر ، شه همدو شه ککهر ، له عل و گوههر پیکه وه
 زولف لاده با دیاربج جاعیلی له یل و نه هار
 رقی ودهدرنا تا بزائن (خالق الاصباح) ^(۲) ئه وه
 نه و ره سیده ی نه خلی بالا شه رحی حه رفی ودهده ته
 نه ور و نه که هت ، تور و طولمه ت ، نار و جه ننه ت پیکه وه !
 وه ک سه ری زولفت ده بی کی بی حیسابی تیک نه چی
 گهر به ناز تو بییه په ی مه حشر به چاوی مه سته وه ؟
 چم له ئوممیدی به هه شت و بی می دۆزه خ داوه من ؟
 دۆزه خی من ههر فیراقه ، جه ننه تی من ههر ئه وه !
 لیوه که ت عومرم بقو شهرطت کرد به دل جاریکی دیش
 ودهخته بۆت بمرم وهره عومری دۆبارهم پی بده وه !
 خوش به ناز رامه بره ، قوربان ، ئیلتیفاتیکت هه بی
 دادخواه زۆر که وتوون نه ختی سه مه ندت ^(۳) بگره وه
 طاقی ئه برۆت دهرخه شادم کا هه تا قوربانی بم
 عیدی قوربان چونکی شهرطی روئیه تی ماهی نه وه
 داخو چیکا پاش خه ط و خالان صه فی موژگان به ناز ؟
 له شکری تورکان ئه واهات و فه زهنگی پیشره وه !
 ئاه و ناله ی بی قه رارت عاله می خستۆته جۆش
 گۆل به ناز په روه رده یه ئه ی دل ده میکی بیره وه
 من له سه ر خاکی ده ری یاری سه فه ر که رده نه مام
 نامرم ئه هلی به هه شتم گهر ژیانم بیته وه ^(۴)

(۲) ئهم شیعره زیاده ی (ه) یه .

(۳) سه مه ند : تیری په یکان .

(۴) ئهم شیعره ش له زیاده ی (ه) یه .

تۆ ھەلستای بەو دەمە رۆحی (وەفایتی) ت زیندە کرد
با قیامەت کەس نەلێ ھەر ییکە تۆ خودا ھەستەوہ

(٣٤)

تا بە تا لەو رۆژە تۆ زولفت بە رۆدا خستەوہ
من لە سایە ی زولف و رۆی تۆ رۆژی رۆناکم شەوہ
دا بزانی خەط لە دەوری عاریضی ھات و کوتی :
[ھەرچی نەیدیوہ شەو و رۆژ تور و طولەت پیکەوہ !]
دڵ لەسەر طاقی برۆی خۆی خستە داوی زولفی خاو
قیبلە کەم گۆزاوہ بۆیە پێم بە داوی کوفرەوہ
رۆحی شیرینم بە چاوان وا بە زاری دەمکوژی
قەد نەلێ : داخۆ ئەوہ فەرھاد یاخۆ خوسرەوہ ؟
چونکہ دڵ عاشق بە ئەبرۆی بق بە داوی زولفی بەست
حەقیە زنجیری بکا دیوانەیی ماھی نەوہ
من وەھا زۆ مەستی مە ی نابم بە نەشئە ی چاوہ کەت
مەرگی من ساقی لە گەڵ ئەو جامە لیوت بێنەوہ
تۆ (وەفایتی) ت کوشتوہ ئیباتی کولمی سۆرتە
رۆژ کە گیرابی نیشانە ی قەتلی مەظلقومان ئەوہ

(٣٥)

سەرۆہ یا عەرعرە یا تازە نیھالی چەمەنە ؟
یا ئەوہ گولبونی بالای گولی گولزاری مەنە (١) ؟

(٣٥)

(١) (مەنە) لەم شیعەرە و دوا شیعردا لە بەر سەرۆای شیعەرە کە وام
نۆسی ، راستیە کە ی (مەنە) یە .

عاشقی زولف و روخی سهرسهری یاریکم ئەمن
 چاوی بیماره ، گولی زاره ، قەدی نارەوونە
 قەدی سەروە بەری هیناوە کە میوەی کەمی وی
 ناری پوستانە ، گولی نەوژەسە ، سییی زەقەنە
 لە هەوای باغی گولانی کە دەنازی حەقیقە
 گولی من : گول دەمە ، گول چەپکەنە ، گول پیرەهەنە
 دل کە کوشتەیی روخیە بەستەیی زولفە دەگری
 شەوی هێجرانە دەلێی نالەیی مورغی چەمەنە
 ئەشکی من چونکە لەسەرچاوەیی دل دیتە دەری
 رەنگی گولنارییە مرواریی خاکی یەمەنە
 زولفی لەرزانی بە سەر چاوی بە دەم بادی وەزان
 میشکی تەژ عەنبەری تەژ ، چەتری غەزالی خوتەنە
 [کوشتنی بولبولی میسکین چییە پشکوتنی گول]
 [مەطلەبت کوشتنی عاشق نیە تۆ پی مەکنە]
 دل و دینم لە بەهای ماچی دەمی داو دەلی :
 لە (وەفایە) مەگرن عاشق و مەجتونی مەنە

(٣٦)

چاوی پز خوینم دەگیزم قبیله کەم پەیدا نیە
 توری چاوم رۆییووە ، یا دیدە کەم بینا نیە ؟
 وەك نە یستان ئاوری بەرپۆتی دەروونم بەند بە بەند
 دل کە هەر وەك نە دە نالێ دەم بە دەم بی جانییە
 ئەی چرا لە حەظیک مودارا تیر بینێ رەنگ و روت
 وەرنە پەروانە ی غەریب جان و دلی پەروا نیە

بۆ نیشاری مه قدهمت عومريكه ده گريم رۆژ و شه و
 تا به كهى گه وهه ر فشانج چاوه كه م ده ريا نيه ؟
 چى ده كه م ، ده گريم ، ده سوتيم ، ئاورى دل نامريته وه
 چكه م ئاخر — توري ديدم ! — سينه كه م (سينا) نيه
 گهر هه زار جار بى به كوى زوخال به توري كيوى طور
 ئه و دلّه جۆيايى يه كه ديدارى وه كه موسا نيه
 هات و روى وا كرد و دونياى كرده ناله ي عاشقان
 دا نه لين : نايى قيامهت ، رۆژى واوه يلا نيه
 حهلقه حهلقه تارى زولفت خسته سهر روى نازه نين
 دا نه لين : رۆژ حهلقه گوشتى ماهى شه وئارا نيه
 پيكيه نى مه منقونى كردم ، زولفه كهى دامى به دل
 دا نه لين : شه كهه ر فروشى ئيمه خوش سه ودا نيه
 خوم به سهر گيژا ، كوتم : قوربان په ريشانج به سه !
 سويندى خوارد : به و زولفه وه صلّم عه نى سهر گه ردا نيه
 مه نعى ناليم له شه وقى گه رده ن و روى خوت مه كه
 بولبولى صوبجى به هار بى شين و واوه يلا نيه
 دل كه به سته ي زولفه له و ليتوانه مه حرومى مه كه
 بى شه كهه ر ئه م طوطيه ناژى كه هيندوستانيه
 گا به ناز گاهى به غه مزه مه مده بهر تيغى برۆت
 كوشتنى عاشق به هيچ دينيكى — قوربان — چا نيه
 با فريسي من نه دا واعيط به گولزاري ئيره م
 عاشقى روى تو به هه ويائى (جنة الماوى) نيه
 گهر هه مو عالم بلين : مه جنونه ، تا ده مر م ده ليم :
 هه ردو دونيا قيمه تى ديداريكى له يلا نيه

داد له دهست حوسنت ، که زولفت نابج بې نالهی دلان
 ئاری ئاری دائیره‌ی شاهانه بې غه‌وغا نیه ؟
 چت له‌وه‌صلی زولفی من ؟ فه‌رمق (وه‌فایتی) ها دهم !
 طالیبی عه‌یشی نه‌به‌د به‌ عومری دونیا فانیه^(۱)

(۳۷)

صه‌د هه‌زار دل پیکه‌نتی وه‌ك گول به‌دم بادی به‌هشت^(۱)
 یا هه‌ناسه‌ی جان‌فزای گول‌زاری غه‌وئی ثانیه ؟
 جانشینی هه‌ضره‌تی (غوث الخلاق) قوطبی حق
 فره‌عی (طه) نه‌صلی (یاسین) نه‌وبه‌ری گه‌یلانیه
 ره‌وشه‌نتی چاوی قولوبی عاریفه‌ عه‌کسی دلی
 کیوی طوره ، مه‌ظه‌ری توره ، کلی سو‌بحانیه
 [پیی له‌سه‌ر شانی هه‌مق وه‌لییانه جه‌ددی خو‌ی ده‌لی :]
 [جیی له‌سه‌ر چاوانه شاه و شانشینی ثانیه]

(۳۸)

دلی دیوانه له‌سه‌ر زولفی له‌عالم به‌ریه
 قه‌د ره‌هایی نیه له‌و داوه که به‌سته‌ی په‌ریه

(۳۶)

(۱) ئەم پارچه‌یه له‌گه‌ل ئەم پارچه‌ بچکوله‌ی دوایدا ، له (ه) دا تیکه‌ل
 کراوه و دۆپارچه‌ی ۱۰ و ۱۱ شیمریان لی پیکهاتوه . به‌لام ئیمه وه‌ك
 (خ) نوسیمان .

(۳۷)

(۱) ئەم چوار شیعره له‌سه‌ر کیش و قافیه‌ی پارچه‌که‌ی پیشه‌وه‌ن ، به‌لام
 له (خ) دا جیا کراونه‌ته‌وه و بۆ یه‌که‌م جار له‌و ده‌ستۆسه‌دا له‌سه‌ر ئەم
 چوار شیعره نۆسراوه : «ایضا» . بۆیه ئیمه‌یش په‌یزه‌وی (خ) مان کرد و
 به‌ جیا نوسیمان .

به و وفا به که دشمکۆژی به میهرم وهره سهیر
دا نه لاین عاشقی بئ میهر و وفا سه سه ریه

[چت له دڵ داوه عه زیزم وهره نیتو دیدهی من]
[دڵ هه مو ئاوره چاو مه نظه رهی دۆ دهریه]

چاوی بیماری طهیی هه مو دهردی دلمه
غه مزه دهرمانیه ، په یکانی موژه نه شته ریه
قامه تی تو که گوڵ و بهی بهری بئ بهری بئ
بوچ ده لاین ئیدی صنه و بهر بهری بئ بهری بهریه ؟ !
بویه سۆتاوم ئه من عاشقی به دناوم ئه من
دله که م غه مزه دهیی غه مزه و نازی په ریه
رو به ئه بروته ئه گهر بوچی دڵ ئازاره موژه ت ؟
ئه هلی قیبله عه جه به وا رهوشی کافریه !
سه روی گوڵزاری (و وفا یی) یه که گوڵزاری جه مال
خه نده گوڵ ، گوڵ بهریه ، هه م گوڵه هه م گوڵ په ریه

(٣٩)

کار و پیشه ی ئه م دلم چیکه م خودا هه ر زاریه ؟
سه یلی فرمی سکمه وه کو جوگه له چاوم جاریه
سه روه ، یا شمشاله ، یا خو عه ره ره ، یا ناره وهن ؟
یا چناره یا که تو بای قامه تی دلداریه ؟

نوخته یی ئایاتی قورئان ، یانه هیندوی خه طی تو
یا سه وادی عینه ، یا خو خالی سه ر رو خساریه ؟
بئ قسه وختی ته به سسوم سه د هه زارانی ده کوشت
یانه غیلمان ، یا په ری ، یا حوره ، یا گوڵزاریه ؟

مات و حەيرانم كه بۆچ ئەمۆ دەمی هینا ئەمە
 یانە تەئیری فوغانمە ، یانە وەعدە ی پارییه ؟
 زەخمی ناسۆره قەرارگە ، یانە ئیشی خەنجەرە ؟
 یا خەدەنگی چاوی یتیمارت لە جەرگم کارییه ؟
 دەنگی قوقۆی قومرییه یاخۆ سەلایی شیوەنە ؟
 دەنگ و نەغمە ی بولبولە یا نالە نالی تارییه ؟
 ئەشکی دۆ چاوی (وەفایتی) سۆره جارێ ئاوییه
 چونکی لێوی لەعلە گەردن بەندە کە ی مروارییه (۱)

پیتی یی

(۱)

فەژەنگی میللەتی ، کافر دلّی ، ئەگریجە تەرسایی
 مەلایک صورەتی ، ئاھوق خەرامی ، ماھ سیمایی
 پەری پەیکەر ، بوتی ، گۆل پەرچەمی ، زنجیر گیسویی
 شەکەر لەب ، نازەنینی ، عیشوہ سازی ، سەرو و بالایی^(۱)
 نیگاری ، توندخویی ، سەرکەشی ، عاشق کوشی ، شوخی ،
 گۆلەندامی ، دلّ ئارامی ، سەمەنەر ، دیدەشەھلایی
 بە دۆ زولفان رەسەن بازی ، بە دۆ ئەگریجە طەننازی
 بە دۆ چاوان سێحری سازی ، بە دۆ لیوان مەسیحایی
 کەمان ئەبرۆیی پەیوەستی ، لە عیشوہی نیرگسی مەستی
 کە سەھمی خستە ئیو شەستی [نران !] ھەریەک لە سەر لایی
 ھەلّی دا دای لە جەرگم ، خستنی قەصدی سەری کردم
 شەھیدی (کەربەلا) من بۆم ئەسیری دەستی تەرسایی
 شکاندی سەددی ئیمان ، پشستی دین ، دەستی تەوانایی
 حجابی ئابزۆ ، تۆبە (وەفایت) صیدقی مەولایی
 دەخیل ئەھەم جەلیسان ، ئەھە رفیقان ، خزمە تا ماوم
 بە ھەر نەوعیکی بۆ خۆتان دەزانن بۆم بکەن رای
 ھەمق عومری عەزیزم صەرفی دەردی ئینتظارێ بۆ
 بەسەر وەقتی (وەفایت) داخۆ دێ ئەم شوخە یانایی ؟

(۱)

(۱) (بالایی) لە (خ) دا وەك (بلایی) نوسراوه .

سه‌حەر مه‌ستانه رابردم به بهر دهر کی کلیسایین
 که چی دهستی دلی گرتم خه‌رامان ^(۱) به‌چچه ته‌رسایین
 ئیرهم بقو عه‌نبه‌ری زولفی ، ئه‌سیری چه‌نبه‌ری زولفی
 که‌راماتی سه‌ری زولفی به‌هه‌رتایین مه‌سیحایین
 به‌داوی زولف موژه هه‌ستان له‌سه‌ر مولکی دلم ^(۲) وه‌ستان
 نیظامی چین و تورکستان رژان به‌ربقونه یه‌غمایین
 نیگاهی ^(۳) دلستانی من ، خوماری دا به‌جانی ^(۴) من ،
 طه‌بیبی حالزانی من ، نه‌خوش بقو ، شه‌ربه‌تی دایین
 ئیشاریکی به‌چاوان کرد ، برۆی هه‌مباشی ^(۵) تورکان کرد
 دلیمان تیره‌باران کرد ، که‌مانداران له‌هه‌ر لایین
 سه‌با ^(۶) زولفی په‌ریشان کرد به‌روخساری عه‌ره‌قناکی
 چه‌شیرینه له‌گه‌ل یه‌کدی مه‌ه و په‌روین ^(۷) که‌شه‌و دایین ؟!
 په‌ریشان زولفی زونناری ، دره‌خشان رۆیی گولناری
 له‌زاری گول شه‌که‌ر باری : که‌ئهی مه‌جنتونی له‌یلایین !
 وه‌ره بزوانه مه‌یخانه چه‌مه‌عقوره چه‌وێرانه !
 له‌هه‌ر لایین دل‌ئارایین ^(۸) ، له‌هه‌ر گوشیکی شه‌یدایین !

- (۱) خه‌رامان (ح) خه‌رمان . دیاره خه‌رمان هه‌له‌ی نۆسه‌ره .
- (۲) مولکی دلم (ح) ، (ق) هه‌ددی دلی .
- (۳) نیگاهی (ق) نیگاری .
- (۴) جانی (ح) خانی .
- (۵) هه‌مباشی ... (ح) هه‌مباشی موژگان ... هه‌مباش : جۆت .
- (۶) سه‌با .. (ح) سه‌فی .
- (۷) یه‌کدێ (ح) یه‌کدا .
- (۸) بزوانه (ح) بنواژه . دل‌ئارایین (ن) دل‌ئارانی . دیاره دل‌ئارانی هه‌له‌یه .

که دهستم دا دهري دل بۆ (۹) ، نه دل بۆ گولشه ني گول بۆ
هه مو نه سرين و سونبول بۆ ، قه رنقول نه خلی طوبايين

له جيگايي ته جه لا دم به دم بين (لن تراني) بين
به قورباني دلي عاشق هزار وهك (۱۰) طوري سينايين

سروشکم هاته خواري ، دور له چاو و گهرده ني ساقی ،
به سهر (۱۱) هه وض و فواره ي عاشقان ئاخ جام و مينايين !

جه مالي مو طريم كه وتوته ياد كوا نه غمه كه ي تاري (۱۲) ؟
هه وای خورشيد ئه و سوتاندمي (۱۳) ، ئاخ بۆ كزه ي بايین !

موغهنی کوانی ئاههنگی حيجاز و بهربهط (۱۴) و چهنگی ؟
سيتاي (۱۵) مو طريب سه دای بۆ كه وت (۱۶) ؟ له بهرچی دهنگی نه ی نايين ؟

به له هجه ي دهنگ و ئاوازت ، به شوعله ي زه خمه كه ي سازت
مودارای ئاو و ئاور بۆم ، ئه مان مو طريب مودارايين !

به شهوقي ئاته شي رۆی تۆ ، به باده ي چاوی جادۆی تۆ
سه راپا بۆمه کۆی ئاور ، ئه مان ساقی سه راپايين !

(۹) دهري دل بۆ نه دل بۆ (ح) وهري گول بۆ نه گول .

(۱۰) هزار وهك (ح) هزاران .

(۱۱) به سهر (ح) له سهر .

(۱۲) تاري (ق) سازي . ئهم پارچه يه له (ق) دا ده شيعره .

(۱۳) ئه و سوتاندمي (ح) ئه و سوتاند .

(۱۴) بهربهط (ح) مو طريب .

(۱۵) سيتا : سۆكراوی (سني تاره) كه جۆريكه له ئاله تي مۆسيقا .

(۱۶) بۆ كه وت (ح) ئهنگوت .

له بهر تاوی جه مالی عالیه می مومکین بو ئارام
 ده سۆتام ئەز ئە گەر سایه ی سه ری زولفی نه بویایی^(۱۷)
 به گریانی دلی من هاته زهخم^(۱۸) و پیکه نی فه رموی :
 مه حال بو خه نده یی ساغیر ئە گەر مینا نه گریایی !
 ئەمان شوخی خه رباتی ! که بو دین و دل ئافاتی
 به رمو بوچ که تو هاتی له من دهنگ و سه دا نایی ؟
 به ئاب و تاب ی روخسارت (وه فای)^(۱۹) و مه سۆتینه
 خودارا ! ئەی چراغی دیده ! بو په روانه په رویی !
 (وه فای) ماوه^(۲۰) دهست به ردان ، له ده وره ی نوقطه سه رگه ردان ؛
 ئەمان یاقو طبی ره بانی ، مه ده د یا شای بوخاریی !

(۳)

هه تا روژی قیامه ت دیت و^(۱) نایی
 له دوری نامه شه رحی ماجرایی

(۱۷) ئەم شیعری خواره وه به م شیوه له (ه) دا به زیاد ده چی :

« ئەسیری عه نبه ری زولف و گراوی خه بیه ری زولفی »

« کهراماتی سه ری زولفی به هه ر تایی مه سیحایی »

به لام له گه ل شیعری دوه می ئەم پارچه دا جیاوازییه کی ئەو تۆیان نیه .

(۱۸) له (خ) دا وه کو (رحم) بی وایه به لام تارمایی نوخته یه که به سه ر (ر) ئی که وه دیاره و له (ح) شدا به رۆنج (زهخم) نۆسراوه بۆیه لیره دا منیش کردم به (زهخم) .

(۱۹) وه فایج وا ... (ح) وه ها وا بسۆتینه .

(۲۰) ماوه (ح) ماده . دیاره هه لیه .

تییینی : ئەم چه ند جیگه ی به (ق) ئیشاره م بو کردن ، له که شکۆلێکم وه رگرتن ماوه ی له سه ر نۆسینیم نه بو .

(۳)

(۱) (دیت و نایی) به (دیت و نانی) نۆسراوه ، به لام من (نا) یه کیانم به زیاد زانی .

له ئاھ و ئالەبى پەروانە خوئىنى
 كە تۆ بگري خودا ئىشم بە باين
 دەمت دەرمان ، طەيب تۆ ، من بريندار
 دەسا بۆ حالى من تەديير و رايى !
 لە سەر گەنجى روخت رەشمارى زولفت
 لە بۆم هاتن بە داو ھەر يەك لە لايى
 بريندارى ھەواى جيلووت شەھيدە
 ئەمان ساقى بە مەرگى من سەماين !
 ھەمق دەم رۆ لە ميحرايى برۆتم
 ئىلاھى (۲) كەى ئىجابەت كەى دوعاين ؟
 بە يادى طاقى ميحرايى برۆى تۆ
 (وہ فايى) چۆ لە گۆشەى خانەقاين (۳)

(۴)

ئەرى ھەيبى رەوانم طەيبى دەردى جودايى
 (چنين تو عہد شکن يار شوخ ديده چرايى ؟) (۱)

- (۲) ئىلاھى) لە (خ)دا بەم شىوہ (اللہى) نۆسراوہ ، بەلام دۆبارە ھەلەيە و راستىيەكەى ئەوہيە كە نۆسىمان .
 (۳) ئەم پارچە لە (ھ)شدا (ھوت) شيعرە ، بەلام دۆ شيعرى يەكەم و دوھمى جيايەو بەم شىوہيە :

نەخۆشى چاوى تۆم دولبەر نيگايى
 بەزەيبەكت بە مندا چۆنە نايى !
 ئەم كافر نەبۆم كەوتۆمە داوت
 موسوئەمانى ، دە بۆ دەردم دەواين !

(۴)

- (۱) ئەى يارى چاوشۆخ تۆ بۆچى وا پەيمان شىكىنى ؟

دلیکه داومه به زولفت فیدای غمزهی تو بی
 (که در کمند تو خوشتر عزیز من [چو رهایی !] ؟) (۲)
 له تاوی دهردی فیراقت نه ماوه رۆح له به ده ندا
 (طمع بریده ام از جان مگر تو باز بیایی) (۳)
 هه می شه بۆیه ده نالم به ئاه و ناله یی بولبول
 (دمی چو غنچه بخندی و همچو گل بدر آیی) (۴)
 نه سیمی باغی گوله یا عه بیر و عه طره ده باری ؟
 (توی شکر شکنی یا ز زلف نافه گشایی ؟) (۵)
 به چیهره باغی گولانی ، به خه نده زه وقی دلانی
 (مگر تو شاخ نباتی گل بهشت خدایی !) (۶)
 بلا به جیلوه نه نازن غولام و حوری به هه شتی
 (خدایرا چه شود گر جمال خود بنمایی ؟) (۷)
 به غمزه کوشتمی چاوت عیلاجی دهردی نه فهرمو
 (بیا که صد گله دارم ز آهوان خطایی) (۸)
 دلت شکاوه چ قهوما خیلافی عه هدی مهحه بیته
 (خدا نکرده چه دیدی ز دوستی (وفایی) ؟) (۹)

- (۲) له ناو کهوانی تودا دیل بی خوشتره لهوه که ئازاد بی .
 (۳) ده سه بهرداری گیان بوم ، مه گهر دۆباره تو بیتته وه .
 (۴) تاویک وهک غونچه پنه بکه نی و وه کو گول پشکوی .
 (۵) توی شه کر ده شکنی یا له زولفته وه میشک بلاو ده که یتته وه ؟
 (۶) بۆچی تو لقی نه باتی یا گولی به هه شتی خوی ؟
 (۷) چ ده بی نه گهر جوانی خوت بنوینی ؟
 (۸) وه ره من صد گله ییم هه یه له ئاسکه کانی خه تاو خوته ن .
 (۹) خوانه خواست چی خراپت له دوستایه تی وه فایح دیوه ؟

(۵)

تا تیرگسی تو نازی هه بی غه مزه نو مایی .
شهرمه نده نه بی چی نیه ئاهویی خه طای بی
ئهی خوسره وی خوبان به دۆ لئوی شه که رینت
شیرین نی بی فهرهاد بکوژی تو به عیتابی !
سه بزه ی دهمته دایه شکه ست خه ططی ریحانی
خه ططیکه غوباری که به یاقوت کشابی
حهیرانی دهم و سه بزه یی نه وخیزی^(۱) له بی تو م
بی نوکته نیه قهط خه ططی ئایاتی خودابی
سو تاوه دهر و نم له غه می غه مزه یی جانان
مو طریب بلای ، ساقی به که رهم بیننه شهرابی !
خوینی دلی ریتم^(۲) له هه وا دل نه بو خالی
عاشق به خودا وایه وه کو من به وه فابی
حوسنت به له طیفی قهده شیرینی زارت
قهده باغی ئیرهم داره گولیکه گولی نابی
تو هه ر به جهفا مهیلی (وه فایی) ته عزیزم
مه عشوقه ده بی هم به وهفا هم به جهفا بی

(۶)

شهرحی دهردی ئاره زومه ندی له کهس ته ئیری نابی
ئهو کهسه دهردم ده زانی گهر له یاری خو ی خودابی

(۵)

- (۱) نه وخیز : تازه پیگه یشتو .
(۲) ریتم : رستم .

ئەي برادەر خانەویرانی ، جودایت بۆ وهفایت
وهك وهفایت ئەي جودایت یا خودا خانەت خەرابی !
غەیری دولبەر دەردی دڵ نالێم بە هیچ کەس تا بمێنم
بۆ کەسێ بێم چاکە دەردی دڵ بە دڵ ئەو ئاشنایی^(۱)
ئاخر ئەي سولطانی خۆبان تا بە کەي نامیهرەبانی ؟
چاکە مەحروم نەفەرمۆی : یا خیطابی ، یا عیتابی
رۆژ و شەو بۆبۆیتە — قوربان ! — شیوەن و شینی دلی من
کاری بۆبول فەصلی گۆل نالێنە تا ئاهیکی مابی
مەنعی سۆتانم مەفەرمۆ با وجۆدی ئەو جەمالە
پیشەیی پەروانە^(۲) سۆتانە تا شەوقی چرا بی
هەرکەسیکی گۆل فرۆشە باغی پز جۆش و خورۆشە
یا دەری گۆلزاری بگرێ ، یا لە بۆبول بی صەدابی
هەرچی تۆ پیت خۆشە مەحضی رحمەت و مەقصۆدی دلمە
گەر عیتابی (لن ترانی) یا خیطابی (او دنا) بی
بۆی سەر تا پا گوناھم ، بۆی عاصی و رۆسیاھم
تا گەدا شایانی روحم و ئیلتیفاتی پادشا بی
دۆر لە ئەغیار و رەقیبان عومری دۆصەد سالا دینێ :
دەست لە دەستی یار و صەحنی باغ و ، گۆشەي ماھتابی^(۳)
رەنگ زەرد و ، لیو بە بار و ، ئەشک بار و بی قەرارە ،
زۆر پەڕیشانە (وهفایت) ، وهك لە یاران هەلبێابی !

(٦)

- (۱) ئەم نیوہ شیعرە دەکری بەم جۆرە بنۆسری :
« دەردی دڵ بۆ وهی بێم چاکە بە دەردم ئاشنایی »
- (۲) لیڕەدا ئەگەر (هەر) ێک بی ئەوسا کێشەکە راست دەبی .
- (۳) ماھتاب : بۆمانگەشەویش و هەیوانی بچکۆلەیش دەگونجی .

(۷)

زدهدی رۆتم ، به چاوی تۆ ^(۱) ، شیفام بێ لیوه کەت نابێ
 به حەققى ئابزۆی پیری موغان ساقى مه بێ نابێ ؟
 ئەتۆش ئەى تارزەن سادەى سرۆدیکى به نەغمەى نەى
 بلا طەى بێ غەم و ، نۆبەى سرۆرى جامى مینابى
 ئەتۆ دەم دەم به نەغمەى نەى ، ئەتۆ خوش خوش به جورعەى مەى
 کزەى بايىکى رۆحانێ ، نەشەى جامىکى یار ، بابى
 به قوربانى صەداتم ها بێ ^(۲) موطرب ، وەرە ساقى
 نەستان ئاوری به ربۆتى بلا طوفان لەسەر دا ^(۳) بى
 له شهوقى بادە داگیراوه ساقى رۆى عەرەق ناکی
 وه کو شەبنم له سەر گۆل کەوتبى رۆژ عەکسى لى دا بى
 وەرە بنواژە تاب و تابشى زولفى دڵ ئاوێزى
 ئەگەر نەتدیوه ^(۴) (عرش الله) چرای دەیر و کلیسا بى
 له تاو ئاوری جەمالت کەى دەزانى حالى دلسۆزان
 کەسیکى تاوه کو زولفت نەشیوابى ، نە سۆتابى ؟
 کەنارى چاوی مەردوم شانشینی ^(۵) عاشقى رۆتە
 بەلێ وهك سورمه وایه هەرچی سۆتاوی تەجەللایى

(۷)

- (۱) چاوی تۆ (ف) چاوانت .
- (۲) بێ (ف) بکەى .
- (۳) نۆسەرى (ف) یان ئەو نۆسخەى (ف) له بەرى نۆسیوه تەوه ئەم نیوه
 شیعره و نیوهى یەكەمى شیعرى دواى بواردوه ، واتە بەم دۆ شیعره
 شیعرىکى هێشتە تەوه ئەویش بەم جۆره :
 « به قوربانى صەداتم ... تاد »
 « وه کو شەبنم ... تاد »
- (۴) نەتدیوه (ف) نەددیوه ، واتە (نەت دیوه) .
- (۵) شانشینی : له (خ) دا به هەڵە (شانشینی) نۆسرابۆ ، لێردەدا به گوێرەى

ئەتۆ بەو چاۋە سەرمەستە دەمىكى ھەستە راۋەستە
 بىنىم كەي قىامت دى ؟ بزانم بۆچ مەسىحا بى ؟
 دەلېن غەم لەشكرى كېشاۋە ، تۆيش بەو زولف و خالانە
 ىفەرمۆ تا شەبەيخونى لە لای چىن و ھەبەش را بى
 دەلېن : يار دېتەۋە ، خۆ من بە دەردىكى گران كەوتوم
 طەيبى دەردەداران ئەي خودا بى ، ئەي خودا وا بى (۶) !
 بە گۆشەي چاۋ و خالى لىو و خاكى (۷) كۆي يار نادەم
 ئەگەر سەد جامى جەم ، ئابى خضر ، ئەۋزەنگى (۸) دارا بى
 لە رۆم مەحرۇم مەبە فەرمۆي (ۋەفايى) عاشقى زارم (۹) !
 كەسى دەرزىكى ئيمان بى بەھەشتى لى ھەرام نابى
 دريغا سەروى بالاي من گوليك بۆھات و با بردى
 گوليكى وا بەھار ناگرى ھەتا دۇنيا بە دۇنيابى

(۸)

ئەمان موطرىب بى ساقى وا بى
 ئەگەر مەي نابى بۆخۆي با بى
 كەسى يېھۆشى تەجەللا بى
 خەيالى نەشئەي بادەيى نابى

ھەتا نەيە خاكى مەيخانە
 مەلى ساقى يىنە پەيمانە

(ف) راستم كردهۋە .

(۶) ئەي خودا ۋا بى (ف) ساخودا ۋا بى .

(۷) خالى لىو و خاكى (ف) لىو و خال و زولف و ...

(۸) ئەۋزەنگ : تاجى شاھانە .

(۹) زار : دەم .

مه‌حاله بگاته شه‌م په‌روانه
مه‌گه‌ر سه‌رتا پي ئه‌و سوتا پي

★ ★ ★

له تاتا زولفاني روي تابانه
ده‌لي شه‌و شه‌وقي گوله باغانه
وه‌ك ده‌لين ئه‌مشه‌و خو چراغانه
به‌لكو شاي گولزاران وازابي

★ ★ ★

نه‌خوشم كه‌وتوم بي زوبانم
ده‌نالم له‌به‌ر ده‌ردى گرانم
به‌بي ئه‌و شوخه‌ خو‌م ده‌يزانم
ده‌واي من نا‌يي سه‌د مه‌سيحا بي !

★ ★ ★

نه‌خوشم كه‌وتوم ده‌رده‌دارم
وه‌ك زولفي دولبه‌ر بي‌قه‌رارم
روح له‌ سه‌ر لي‌وم چاو‌ه‌ډي يارم
يار ده‌لين : وا دئ ، تو بلي وا بي ؟

★ ★ ★

تو و غه‌مزه‌ي چاوي زوبان زانت
تو و سه‌ري زولفي په‌ريشانت
مه‌ييله‌ بمرم له‌ هي‌جرانت
بلا مه‌جنون بي به‌له‌يلي شابي

★ ★ ★

گه‌ر ده‌گرم زولفت ، ده‌لي كافر بوي !
[ده‌ست بو دينم ، ده‌لي چاتر بوي !]

[به هر حال بُو من تُو ئاوربۆی !]

فیدای مردن بِي ژيانِي وا بِي^(۱)

★ ★ ★

يا خودا به ناله ی دلی ئیشان که ی !

يا زه ب به ياهوی دهر ویشان که ی !

غه می جهرگی من په ریشان که ی !

رۆت له تيو زولفت بُو بلاو نابِي ؟

★ ★ ★

ده ميکی وابِي ئه ی مایه ی سه برم

به دل دامانی زولفت بگرم

هه تا که ی ئاخر هه ر بۆت بمرم ؟!

تاويك نا تاويك سه لام لي زابي^(۲)

★ ★ ★

ئه گه ر ياريته گۆشه ی قه صرئ

دليکی دم به دم ئاور نه گريئ

به دیداریکی سه د جار نه مرئ

دلی وام ناوی طوری سینا بِي

★ ★ ★

نه زولفی تۆم ، بۆچ بِي قه رارم ؟

نه چاوی تۆم ، بۆچ وا بيمارم ؟

عه جهب شيواوه سه ر و کارم !

دياره دهر دئ بِي ده وابِي

★ ★ ★

(۸)

(۱) ئهم به يتهم له بهر ته زبۆن و کوژانه وه بُو ساخ نه کرايه وه بۆيه به
گومانه وه له نيو که وانهم دانا .

(۲) سه لام لي زابي : خراپم لي قه ومي ، بانگم لي بهرز بيته وه .

دهمىكى رۆت بىگرم زولفت لادەم
 بە خوشى ھەردوك دونيات نادەم
 كە تۆم بى چىم لە روضەيى ئادەم ؟
 بە ھەشت وا خوشە تۆى تىدا بى

★ ★ ★

چەند خوشە ئەمەن و تۆ ھەرتا^(۳) مردن
 ۋەك زولفى تۆ بىن : دەست و گەردن
 [لە تۆ گول گول غونچەت واگردن !]
 لە من قوربان بۆن تا رۆح مابى

★ ★ ★

مەگەر تۆ بۆى و ھاتىە خەندە
 كەوا دونيا پىز لە كەلە قەندە
 بە مەرگى من بلى فرخى چەندە ؟
 دەلىلى دل ؟ ھانى ! دەلىلى رۆح ؟ تا بى !

★ ★ ★

دەلىلى : گول زارم ، گەردەن ئاسكەم
 ۋە ھەوشە بسكەم ، زىوين باسكەم
 بلا بزائى چەند نەرم و ناسكەم
 ئەگەر رۆح دىنى (ۋە فايى) بابى^(۴) !

★ ★ ★

(۹)

موطريب ۋەرە دەستى من و دامانى ۋەفات بى
 سقتاوم و بىم ئەستىنە ۋە با دەنگى ھەوات بى

(۳) ھەرتا : ھەتا .

(۴) ئەم پارچە كىش و رواكەتتىكى تايبەتى ھەيە و ، كىشى ھەندىك لە شىعرەكانى بە رىكى نازوات ، بەلام جگە لە نوسخەى (خ) - كە ئەۋىش لەم جىگەدا زۆر پەرىۆتە - سەرچاۋەيەكى تر نەبۆ پەناى بۆ بەرىن .

ساقی وهره مه جلیس به سهر و گهرده نی جامت
 بی نه غمهی نهی نامه وی گهر ئابی حیات بی
 تو گه نجی جه مالت هه یه ، من عاشقی رۆتم
 یهك بۆسه چ نابیی که بفرمۆی به زه کات بی
 نایته وه رۆژ ئیدی سه باحی ئه مه لی من
 به و گهرده نه ههرتا شکه نی زولفی دۆتات بی
 ده گریم و له گه ل ئاهی دهرۆن سۆزی دلم دی
 وهك بهرقی به هاری که له عینی ظولومات بی
 قوربان کوتم : ئاخیر به سه به و زولفه ئه سیری !
 فهرمۆی : ئه تو مورغی شه باویژی ، سه دات بی !
 [مه نعم مه که مهستم که به تهفسیری جه مالت]
 [عاشق ئه وه تا بی صیفهت و پرتهوی ذات بی]
 من رهند و قه له ندهر^(۱) صیفهت و مهست و خهرا به
 تو پیری خهرا باتی ئه گهر مهذه بهی وات بی
 نه مزانی هه تا پی نه که نی گول به دلی من
 فنجانی له مهرجانی ده بی پرت له نه بات بی
 ههر چاوه نوازی قه ده می تو م و ئه گهر دی
 زو بی نه فه سی ئاخره ، رۆحم^(۲) به فیدات بی !
 ههسته وهره به و جامی ئه له سستی بده دهستم
 به ستهی دهری گولزاره ئه وی مهستی سه فات بی
 سه در جار بچم و بیتم و بسۆتیم حهقی تو یه
 ههر چه نده به شه رعی شه م و پهروانه خه طات بی !

(۹)

- (۱) رهند و قه له ندهر : پیاوی رۆت و په رپۆت و بی موبالات .
 (۲) (رۆحم) له (خ) دا به (روحوم) نۆسراوه .

بۆ ماچینکی مه مكوژه ، به روحم و به وهفا به
 هه رچه نده به دینی گوڵ و بولبول هه سه نات بئ
 عه هدیكه له گهڵ گوڵ كه به بئ مو طریب و ساقی
 تا ئیره نه چئ ئیدی (وهفایئ) به حه یات بئ

(۱۰)

(وهفایئ) بوت په رستی تویه سه د جار کوفری ظاهر بئ
 به دینی بولبولان سه جده هه لاله گوڵ كه مه ظهه ر بئ
 ده میك با ده ست و گه رده ن بم ، ده میك با هه مده مت من بم
 نه خوشی چاوی تۆم به لكو شیفای من شیر و شه ككه ر بئ
 قه سه م به و لیوی خه ندان ! هه ر ئه تۆی به و شه كل و بالایه
 له جه نه تدا ئه گه ر هه یچ نه خلی طوبا ئابی كه و شه ر بئ
 له تاوی تیره بارانی نیگه هت بۆچ نه نالینم ؟
 دیاره حالئ بیماریکئ جه رگی پز [له] ^(۱) نه شته ر بئ
 روخ و گه ردنی نیشان دام پیم ده لئ : تۆ هه ر بنا لینه
 كه خوشه نه غمه یی بولبول به هه ران وهك به یان به ربئ
 له دۆ لا زولف و خالی عه نه رین كه و تۆته روخساری
 وه كو طابوری هه ند و چین به باغی دلکه شا وه ربئ
 كه رۆی خۆی خسته ده ر هه ستا له هه ر گوشتیکئ غه و غایئ
 جیهان پز بو له ناله ی عاشقان وهك روژی مه حشه ربئ
 قه راری دا به رۆح و دل به ری پئی ماچ بکه م تاسه ر
 ئیلاهی عه هد و په یمانی هه بیی من هه تا سه ربئ !

(۱۰)

(۱) [له] به هه له ی نۆسه ر له (خ) دا بویراوه له (ه) وه هینامان .

به ههویای خالی لیوت که و تمه داوی ظولمه تی زولفت
 ئیلاهی ره بهری ئابی به قام خضری په یه ممر بی !
 لهوی روژی که دهستم دا له روی سیرزی دهم زانی
 به قورئان سویند دهخوم که و ئه گه ره وهك له علی دولبه ربی (۲) !
 دهلی : بگری ، بیارینه ، هه تا بیم دهست و گه ردهن بین
 نیشاری شای شه که رلیوان ده بی هه ره له عل و گه وه ره بی
 دهلی : بمره و بسوتی ، تا به دل من بیمه سه ره جیی تو
 سلوکی عاشقان وایه که دل ده ربی به دولبه ربی
 وه ها مه حوی ته جه لای گه ردهن و روخساری تو م — قوربان ! —
 له خاکم ، رهنگه ، تا مه حشر که هه ره نه سرین و گوئل ده ربی
 خوشا به و روژه گوشه ی چاوه که ی دامی به ناز فره موی :
 (وه فای) بو درهنگ هات ؟ ئه ی خودا جه لادی کافر بی (۳) !

(۱۱)

سوتام به نازی فیرقه تی ، ساقی که ره م که شه ره بی
 وه کو قه قهس ئاورم که وتی ، یا غه وئی ثانی هیمه تی
 ریشه ی دلم بهس پاره که ، مو طریب دهستی بو تاره که
 به یادی زولفی یاره که ، یا غه وئی ثانی هیمه تی
 تو مهظه ری قوری خودای ، تو مه نه عی صیدق و صفای
 سهرداری کوللی ئه ولیای ، یا غه وئی ثانی هیمه تی

(۲) لیره دا وه فای پاش ئه وه ی به قورئان سویند دهخوا سوین پی خوراوه که
 دیاری ناکات ، بو ئه وه ی خوینهر زیاتر بیری خوی وه کار خات و مانای
 وردتر بدۆزیته وه . ئه وه ی به یه که م سه رنج ده رده که وئی ئه وه یه :
 که و ئه ریش وهك له علی دولبه ر نیه ، یان : مه گه ره که و ئه ره وهك له علی
 دولبه ربی .

(۳) لیره دا سهروای شیعره که هه ندیک ناجۆره ، چونکه به گویره ی سهروای
 تهوای پارچه که ده بی (کافر بی) بی .

من په روانه ی بڼه حاصلم ، من بولبولی خوینن دلم
 شهیدای چرای رومهت گولم ، یا غه وئی ثانی هیمه تی
 من ته شنه ی چوړ و طول ماتم ، ئاخر تو ی کانی حیاتم
 هه روا به هه ویای و دفاتم ، یا غه وئی ثانی هیمه تی
 من خه رموهره م تو یاقوتی ، من ناسوتی تو لاهوتی
 تو روژ دیوانه یی روتی ، یا غه وئی ثانی هیمه تی
 دل خه سته ی یاری سه سه ریم ، ماران گه سته ی دیو و په ریم
 شایه د په ریم [که ی !] ره به ریم ؟ یا غه وئی ثانی هیمه تی
 سه رگه شته ی چوړ و غور به تم ، شایانی روحم و رحه تم
 هه ر چاوه رڼی په ک هیمه تم ، یا غه وئی ثانی هیمه تی
 نه فس و شه یطان دامه ن که شان ، بو سه رکه شی رقی مه هوه شان^(۱)
 ده مان^(۲) کیشن به باوه شان ، یا غه وئی ثانی هیمه تی
 خاکی سه گانی دهر گه هم ، خواهنده ی بڼه جیگا و ره م
 چاو له ده سته شاهه نشه هم ، یا غه وئی ثانی هیمه تی
 تانه یه خاکی مه یخانه ، [نه یه رقی دو ست و بیگانه !]
 حاشا تو و پیر و په یمانه ، یا غه وئی ثانی هیمه تی
 گرتوی که نار دهر یای فه نام ، سه وداسه ر و شیت و شه یدام
 هه ر چاوه رڼی که شتی به قام ، یا غه وئی ثانی هیمه تی
 سه دای یاهوی دهر ویشان هات ، ئاه و ناله ی دلریشان هات
 ره گ و روحم وه ئیشان هات ، یا غه وئی ثانی هیمه تی

(۱۱)

- (۱) مه هوه ش : وهك مانگ .
 (۲) (دهمان) (دما = دهما) نوسراوه به لام لام وابق که (ن) ه که له بیر کراوه .

دهستی من و صحرای دلان ، چاوی من و باغی گولان
 دل بې گول بې دهرم ، به لان ، يا غه وټی ټانی هیمه تی
 به زمیکی و ائاماده بې ، هم باده بې هم ساده بې
 قهط بې وه فایح و ده بې ؟ يا غه وټی ټانی هیمه تی
 دوه حرفی ټهره کاف و ټون ^(۳) ، زه حمت نیه روژده وه ټون
 ټه سبابی داناوه بیچون ^(۴) ، يا غه وټی ټانی هیمه تی
 مو طریب ټو و تاري رو حانی ، ساقی ټو و جامی سوبحانی
 ټو و بهر به طی ، ټو و شهر به تی ، يا غه وټی ټانی هیمه تی
 ویلی ولاتی بیه وشتی ، گیزی گیزاوی سه رخوشتی
 ماسی سه راوی ټاته شتی ، يا غه وټی ټانی هیمه تی
 ټه مرؤ ده می صوبحی سه حر ، راوه ستا بوم دهسته ونه ظه
 دولبر به ناز دیم هاته دهر ، يا غه وټی ټانی هیمه تی
 زانی دلهم سه و داسه ره ، [تا وینه ی ساوو سیبه ره !]
 روژ دایه گوشه ی په نجه ره ، يا غه وټی ټانی هیمه تی
 روژ دایه قهلبی مینایی ، دیوانه ټو سوفه سطائی
 مو شکیل کاره ناپه نایی ، يا غه وټی ټانی هیمه تی !
 مه وجی دهر یای بې جی و سکون ، کیشامیه گیزاوی پر خون
 (انا الیه راجعون) ، يا غه وټی ټانی هیمه تی
 به دری سه نا به رقی نه ټو ، غه ربی نه ټو شهر قی نه ټو ^(۵)
 هه رچی هه ټو به رقی نه ټو ، يا غه وټی ټانی هیمه تی

(۳) مه بهستی له دوه حرفی ټهره (کن) ه ، که ئیشاره یه به ئایه تی (. . . کن فیکون) .

(۴) بیچون : بې وینه .

(۵) ټه ئیشاره یه ټو ئایه تی : « الله نور السموات والارض مثل نوره کمشکاة فیها مصباح ، المصباح فی زجاجة ، الزجاجه کانه کوکب دری یوقد من شجرة مبارکه زيتونه لاشرقیه ولا غربیه . . . » .

شەوقى سەمەي دەرزاتى رۆژ ، بۆ بە گۈلى باغاتى رۆژ
 رۆژھاتى مەن نەھاتى رۆژ ، يا غەوئى ئانى ھىممەتى
 فەرمۇي : لە ئۆيۈرەخەوئى ^(۶) ، مەن قەلبى سۆتاوم دەوئى
 (وەفایى) با نەنۆئى شەوئى ، يا غەوئى ئانى ھىممەتى

(۱۲)

ئەي بەھەر ئاوينە حوسنىك و تەجەللايىكى دى
 ئەي بەھەر چاوى دلى عاشق دلارايىكى دى
 بۆ خىطايىكى شەو و رۆژ ئەو دلەي سۆتاوى مەن
 طورى رۆحە ، طاليسى دىدارە مۆسايىكى دى
 چونكە ئاوينەي جەمالى شاھى خۆبانە دلم
 دىتە ئاھ و ئالە ھەرتا رۆيى زىبايىكى دى
 غارەتى ھۆشم دەكا ھەردەم پەرىكى شوخ و شەنگ
 بۆيىچە وا ھەر دەم لە دلما شۆر و غەوئاىكى دى
 ھەجرى تۆ رۆحان دەكىشى ، وەصلى [تۆ] ^(۱) رۆحان دەدا
 ئەي فیدای زولف و روخت بىم ! تۆ مەسىحايىكى دى
 مەن بە چاوى و گەردەنى تۆ تەشەنە و خوينىن دلم
 ئاورى مەن دانامرىنى جام و مینايىكى دى
 قىیلە گاھى عارىفان كەس وەك (عىداللە) نەبۆ
 عالميىكى دى دەبى بۆ = غەوئى بەغدايىكى دى ؟

(۱) وشەي (بىرە خەو) جارىكى تر لە پارچە (شىرىن تەشى دەرىسى) دا
 ھاتوہ .

(۱۲)

(۱) [تۆ] لە (خ)دا بۆيرراوہ ، لە (ھ) وە ھىنمان .

هەر له تهغديرى (وهفایى) بۆ شهوى دى مهفروش :
حهفه بۆ تۆ هەر دهمه دهپرو کليسايتكى دى

(۱۲)

که شانهى دا له زولفى تار و ماری
له هەر تاييکى بارى ناهه بارى
به داو هەر تاره بۆ من بۆته تاريک
له پيتم ئالاوه زولفى تار و ماری
مه گهر تۆ بۆى به گريهه هاتيه خنده
که گول پشکوت به دهم ههورى به هارى
وه ره سه ره هەر دۆ چاوم تا بزانه
که واه شيرينه سهروى جۆيارى
به بهردا زولفى بهرداوه که تاتا
شهوى گيژا به رۆژ باغى نه هارى
له بهر ئاورى دهروندا ده گريهه
به بهر قهنگوتوه ههورى به هارى
کوتم : ئهى تازه غونچهى باغى جهننه
کوتم : ئهى سهروى چين ، ماهى ههصارى
له بهر طهوقى فيراق و ئيشتياقت
فيراقي کرد دلم — طوقى ^(۱) به زارى
به جارى بمکوژه ، خوئينم بزيژه ،
خه لاصم که له دهردى ئينتظارى !

(۱۳)

(۱) طوقى : وهك (خ) نويسيم ، بهلام راست (توقى) يه ، وا بزانه له بهر خاترى
جينايسى نيوان (طهوقى — طوقى) واى به سهه هينراوه ، به تايهتى که به
ريئوسى کون بنوسرين ههردوکیان (طوقى) ده نوسرين .

برۆی تیکننا به رۆدا ئاره‌قی ریت
 له ماهی قه‌وسدا شه‌بنم ده‌باری
 وه‌ها شیوا (وه‌فایه) — دۆر له زولفت !—
 له داغی تۆ که هه‌ر گریانه کاری

(١٤)

سولطانی هه‌مۆ سه‌رو و قه‌دان ماهی حه‌صارێ
 چاوی که غه‌زالن ^(١) ده‌گرن شیرێ شکارێ
 بۆ هه‌تکی ^(٢) ریاضی چه‌مه‌ن و بادی به‌هارێ
 زولفی که هه‌وا خستیه سه‌ر غونچه‌یی زاری
 هه‌ر له‌ظه له خه‌نده‌ی که گوڵ و ئافه ده‌بارێ ^(٣) ، ^(٤)
 گوڵ هاته ^(٥) ده‌رێ لافی له حوسنی بوتی ما دا
 له‌رزی قه‌دی به‌رزی له رقان زولفی که با دا
 عه‌طریکی له دهم په‌رچه‌م و ئه‌گریجه به با دا
 چین و خوته‌ن و هیندی به شاباشی سه‌با دا
 یه‌کسه‌ر هه‌مۆ عاله‌م که بوه میشکی ته‌تاری ^(٦)
 له‌عل ^(٧) و شه‌که‌ر و زاری ^(٨) که وه‌ک فیکری ده‌قیقه
 شوبه‌هی نیه ئه‌و مه‌رکه‌زه ^(٩) په‌زگاری عه‌قیقه

(١٤)

- (١) چاوت که غه‌زالن (ح) چاوی که غه‌زالان .
- (٢) بۆ هه‌تکی (ح) بۆ موشکی .
- (٣) ده‌بارێ (ح) ئه‌بارێ .
- (٤) لیره‌دا له (ح) دا پینج خسته‌کی «دهم غونچه‌یی ...» نۆسه‌راوه .
- (٥) دۆشیمیری «گوڵ هاته ده‌رێ...» و «عه‌طریکی ...» له (ح) دا هه‌ر یه‌ک له شوینی ئه‌وی تر دان .
- (٦) له (ح) دا «یه‌کسه‌ر هه‌مۆ...» له گه‌ل پینج خسته‌کی «دهم غونچه‌ی» دایه و لیره‌دا نۆسه‌راوه : « هه‌ر یاری منه ره‌وشه‌نی گو‌لزاری به‌هاری » .

ئەو سەبزه لەسەر ئەو لەبە وەك راحی رەحیقە
 ھەر جەوھەرە جەوھەر خەطە خەط میسکی عەبیقە (۱۰)
 یاقوتی گولم نەقشە لە گەل خەطلی غوباری (۱۱)
 بۆ ھەتکی ریاضی خوتەن و کانی بەدەخشان (۱۲)
 وەك لەشکری ھیند و جەبەشن ، گەرمی تەماشان
 تیکەل بۆون زەرژە و خورشیدی درەخشان
 یا زولفیە بێ شانە لەسەر شانی پەریشان ؟
 وادین و دەچن ھەردو لەسەر زار و عوزاری
 پەرچەم جەبەشی زادە ، فەرەنگی بوتی زیام (۱۳)
 سەر حەلقەیی شوخانی پەری چیرە گولەندام
 پیم کوت : چییە ئەم (۱۴) نوقطە لە تێو دۆ لەب و یەك جام ؟ (۱۵)
 فەرموی : ئەو نوکتیکە بە دۆ (۱۶) لیوی شەكەرخام
 تا ماچی نەكە ی ناگیە سەر چیکمەتی باری

- (۷) لە (ح) دا لە پیش ئەم شیعەرەو پینج خستەکت «من عاشقی رۆتم
 وەكو ...» نۆسراوە .
 (۸) لەل و شەكەری زاری (ح) بەو دۆ لەبە ئەو زارە .
 (۹) مەرکەزە (ح) نیرگسە . پەرگار : میقیاسی ھەندەسە .
 (۱۰) عەبیقە (ح) عەتیقە . عەبیق : بۆن خوش .
 راح : عەرەق . رەحیق : بێ فیل و غەش .
 (۱۱) غوباری (ح) بەھاری .
 (۱۲) ئەم پینج خستەکیە لە (ح) دا نیە . بەدەخشان : جیگایەكە لە ھیندستان ،
 کانی لەل و جەواھیر لەوئ ھەبە .
 (۱۳) بوتی زیام (ح) بوتە ھەندام .
 (۱۴) ئەم (ح) ئەو .
 (۱۵) دۆ لەب و یەك جام (ح) دۆ لەبی ئەنجام .
 (۱۶) ئەو نوکتیکە بە دۆ (ح) ئەو نوکتە بکە لەو .

بادی (۱۷) سه‌حری هات و دل و رۆحی مه‌نی دا (۱۸)

عه‌طری گول و گولزاری خه‌طاو و خوته‌نی دا

یان ده‌ستی له‌دوگمهی وهره‌قی پیره‌هه‌نی دا ؟

یه‌کسه‌ر هه‌مۆ عالم گولی جه‌ننت شکه‌نی دا

باغی سه‌مه‌ن و یاسه‌مه‌ن و سیو و هه‌ناری

فه‌رمۆیه (وه‌فایتی) که ده‌بی ئه‌هلی نه‌ظه‌ربیی

عاشق ئه‌وه‌تا هه‌مده‌می ئه‌تفاسی سه‌حه‌ربیی

سیلاوی سروشکی (۱۹) هه‌مۆ خویناوی جگه‌ربیی

بو‌طه‌وفی ریاضی حه‌ره‌می قبیله له‌به‌ربیی (۲۰)

ئهو (۲۱) سه‌عیه سه‌فای عومره ئه‌گه‌ر عاشقی یاری (۲۲)

ده‌م خونچه‌یی نه‌شکوفته‌یی گولزاری جه‌ماله

ئه‌برۆ چیه میجرابی دو‌عای تیرگسی کاله

قه‌د ناره‌وه‌نی نه‌وژه‌سی باخی خه‌ت و خاله

تیرگس به‌نواژین خه‌طه‌راتی سه‌ر و ماله

یه‌کسه‌ر هه‌مۆ عالم که بو‌ه میشکی ته‌تاری

من عاشقی رۆتم وه‌کو په‌روانه (وه‌فایتی)

بیماری نیگام به‌غه‌زالانی خه‌طایتی

تۆبی و سه‌ری خۆت ئه‌ی گولی سه‌رپه‌نجه‌هه‌نایتی

چیت دیوه‌ خه‌تا مه‌مخه‌ره‌ زیندانی جودایتی

بنۆینه ویصالت که له‌سه‌ر وه‌عه‌ده‌یی پاری

(۱۷) ئهم پێنج خشته‌کیه‌ش له (ح) دا نه‌یه .

(۱۸) له (خ)دا له‌باتی (مه‌نی‌دا) (مه‌بی‌دا) نو‌سراوه ، به‌لام دیاره‌هه‌له‌یه .

(۱۹) سریشکی (ح) سروشکم .

(۲۰) حه‌ره‌می قبیله له‌به‌ر بی (ح) دو له‌بی که‌عه‌به له‌سه‌ربیی .

(۲۱) ئهو (ح) ئهم .

(۲۲) ئهم دو پێنج خشته‌کیه‌ی خواره‌وه له‌زیاده‌ی (ه)ن .

حەریفان ئەلئەمان کۆشتۆمی یارم ، چاوی بیماری ^(۱) ،
 دەسا یێن دەست بە شینم کەن ! بە یە کجاری ، بە یە کجاری !
 گرفتاری کە سیکم ، دڵ برینداری جوانیکم
 جەفا جۆ ^(۲) ، توند خو ، زنجیر مو ، خەیاطیە کاری
 چ دڵکێشە ئیلاهی سەبزیی نەوژستەیی کۆلمی
 لە دەوری بەرگی گۆل شیرینە ئاری خەطی ژەنگاری ؟
 [بە خەندە هات نیکاهی کردە من وا مەست و شەیدایۆم
 کە نەمدی غەیری وی ، هەر غونچە بۆ پشکۆت و گۆل باری]
 خودا تۆبە لە دەست ئەو چاوە بیمارە چ سەحارە
 بە عەینی دڵ دەکێشێ گە بە یاری گە بە عەییاری
 لە خەندە زار و جیلووی تار و کاکۆلی پەریشانی
 شکا بازاری قەنادیی و نرخی میشکی تاتاری
 بەهاری حوسنی خەملیو ^(۳) بە باری گۆلبونی بالا
 شکۆفە دەمیە ، رەیحان خەطیە ، بێرگس چاوی بیماری
 عەجەب مام بە چاوت وا بە بیماری دڵ ئازارە
 چ کافر میللەتە — یازەب — لە مەستیدایە هۆشیاری ؟
 ئەمن تەشبیهی روخسارت بە میهر و مەه بکەم ! حاشا
 کە تۆ ماھی سنەوبەر قامەت و خورشیدی گۆلزاری ^(۴)

- (۱) ئەم نیوہ شیعرە بۆ نمۆنە (بدل البعض) دەگونجێ .
- (۲) جەفا جۆ : سەمکار و نامیهرەبان .
- (۳) لەباتی خەملیو لە (خادا) (غەمضیو) نۆسراوە ، بەلام ئاشکرایە کە هەلەیه و ، ضادی لە باتی لامی قەلەو بە کارهێناوە .
- (۴) (گۆلزاری) دەکرێ بە (گۆلزاری) یەش بنۆسریت واتە : تۆ (خورشید) = رۆژی گۆل دەمی ، و دەمت وەك گۆل وایە .

[چ خوا بهرداره دایم غه رقی خوین بی مهردومی چاوم]
 [له خوا خوش نایه ، ئاخړ کاکه ، هه یفه مهردوم ئازاری]^(۵)
 به خوږایی نیه وا خاو و وا شیواوی ، ئه ی سونبول ،
 مه گهر توش وهك (وهفایج) غه مزده ی کاکوئی ره شماری !

(۱۶)

هیڼد نه خوشی دهر دی دۆریم وهخته گیان و دل دهری
 ئاخ نه سیمی صوبخدهم کوا عرض و حالی من^(۱) بهرئ ؟
 دهرده دارم ، بی زوبانم ، بی دلّم ، سهودا سهرم
 ئاخ له بو دل میهره بانئ ، هم زوبان و ، هه مسهرئ !^(۲)
 کهس له حال و سۆز و گریانئ من ئاگادار نیه ،
 ئاخ له بو یهك حالی زانی دل پړ ئاو و ئاورئ !
 له حظه یك^(۳) یادی خودا ناکا له بهر عهیشی جیهان
 نهفسی کافر وا ده زانئ قهط جیهان رانا برئ^(۴)

(۵) (مهردوم) ی یه کهم : مه بهست ره شی و گلینه ی چاوه و ، (مهردوم) ی دوهم : مه بهست مرو و ئاده میزاده .

(۱۶)

- (۱) ئاخ ... (ح) کوا نه سیمی صوبخدهم تا عرض و حالی من بهرئ . (ف) له باتئ (گیان) ی نیوه ی یه کهم (جان) ه و ، نیوه ی دوهم وه کو (ح) یه تنها جیاوازی (بی) له باتئ (تا) هه یه . ئهمه و (دۆریم) له (خ) دا به هه له (دۆرم) نوسراوه . گیان (ر) جان .
- (۲) دل میهره بانئ ، هم زوبان و (ح) یهك حالی زانی ، هم زوبانی ، دی ، (ف) دل میهره بانئ ، هم زوبانئ . لیره دا نوسهری (ح) به هه له به شیکی نیوه ی دۆهه می ئهم شیعه ری له گه ل به شیکی نیوه ی دۆهه می شیعی دوا ی ئهمه ی (خ) دا له یهك داوه و ئهو شیعه ری که له (خ) و (ف) دا سپهه مه له بیرئ کردوه .
- (۳) له حظه یك (ح) ، (ف) له حظه یی . خودا (ن) خوا .
- (۴) رانا برئ (ح) ، (ف) رانا برئ (ر) رانا گری .

من به دل ، زولفت به سهر ، که وتوینه به ریپی رحمه ت
 ئەی ئومیدی موئین و کافر (۵) به حاله نهظه ری !
 بی شه کهر خه ندهی دهمت (۶) وه صلی روخت مومکین نیه
 جه ننه تم نابی (۷) هه تا نه مشۆن به ئاوی که وئهری
 پییم بلێ : وهجهی چیه زولفت موقیمی رومه ته ؟
 خو به شهرعی موصطه فا جه ننه ت به کافر نادری !
 باب به ئاخر بی جه فا به و چاوه بیمارته (۸) بلێ :
 یا دهوای دهردم که رهم کا ، یا له دهردم (۹) هه لگري ؟
 کردمیه مه جنونی دهر و دهشتان و فهرهادی زهمان
 شوخ و سه لماره نگ و ، له یلا ده نگ و ، شیرین شه کههری
 کردمیه نه فسانه ی هه مق بازار و شاران عاقیته
 رو به خال ، که رده ن مه رال ، چاو کال و ، گیسو عه نه ری
 مه نعی نالینم مه که ن یاران له ده ست موژگانی یار
 زور به ئیش و دهرده ریشی جیکه ئیشی نه شته ری (۱۰)
 زهمه تی بی هوده تاکه ی ؟ ئەی طه بیبی میهره بان !
 دهردی من دهردی که بی دهرمانه چاره ی ناگری

(۵) موئین و کافر (ح ، ف) کافر و موئین .

(۶) دهمت (ح ، ف) له بت .

(۷) نابی (ح ، ف) ناوی .

(۸) بی جه فا به و چاوه بیمارته بلێ (ح ، ف) پزجه فام به و چاوه کالانه ت بلێ .
(ر) ئاخری جه فام .

(۹) له دهردم (ح) له عومرم .

(۱۰) ئەم سنج شیعه ی پیشو له (ف) دا نین . له (ر) دا ئەم جیاوازیه هه یه .
له ده ست (ر) له بهر ، ریشی (ر) ریشه . . . نیش : نوک ، جزو .

سۆزی ئېو جەرگم بە گریان هەر له تاوی خوش تره^(۱۱)
 گەر^(۱۲) هزار طوفانی توح بن ئاوری من دانامری
 دەست و دامان بوم ، گولیککی مەظھەری تۆم بق کوتی :
 عزیزەتی حوسن و جەمالم شەو کە تەن هەلناگری^(۱۳)
 دۆدی ئاھم سۆزی جەرگم وا کە هەر بالا دەچی^(۱۴)
 شەو نیە ئاسمان کە ئەگری چاکە ئاور^(۱۵) ناگری
 رۆی وەدەرنا تا بەتا زولفی دل ئاویزی بزۆت
 ئاھو نالە ی عاشقان هات بق بە رۆژی مەحشەری
 ماچی سەرتاپای کە دای فەرمۆی : (وەفایتی) من دەزۆم
 ئەو^(۱۶) دەمەت ماوہ لە عومرت هەستە باخۆش رابری^(۱۷) !

(۱۷)

ئە ی غەزالانی^(۱) خەطا ، ئاھۆی چین ، کەبکی دەری^(۲) :
 بەندەیی تۆ بە نیگاھ و بە رەم و جیلوہ گەری
 جیلوہ بۆو سەر وە چ مەوزۆنە دەلیی نارەوہنی
 خەندە بەو زارە چ شیرینە مەگەر گول شە کەری ؟

-
- (۱۱) بە گریان : (ح ، ف) هەمۆ دەم وا لە بالای هەلچوہ . تەنھا (ف) بە بالای .
 (۱۲) گەر (ح ، ف) صەد (من) لە (ن) دا نیە ، ئاوری من (ف) ئاگرم ، (ر) ئاورم .
 (۱۳) ئەم شیعەرە لە (ف) دا نیە .
 (۱۴) دۆدی ... ئاھم (ح ، ف) نالە نالی ئاھی سەردم عالەمی هینایە جۆش .
 (۱۵) ئاور (ف) ئاگر . کە ئەگری (ح) کەناری . شەو نیە ئاسمان : بە هەلە
 لە نوسخەکانی بەردەستمانا نوسراوہ (ئاسمان شەو نییە) . ئێمە خۆمان
 راستمان کردوہ .
 (۱۶) ئەو (ح ، ف) ئەم .
 (۱۷) رابری (ح ، ف) رابوری .

(۱۷)

- (۱) (غەزال) و (ئاھو) هەر ئاسکە ، بەلام وەفایتی لەبەر (چین) و (خەطا) دۆباتی
 کردوہ تەوہ .
 (۲) (کەبکی دەری) کەوی دەری ، یان کەودەری . رەم : سەل کردن و
 هەلبەزینەوہ .

عاشقی قامه تی تۆم کوشته یی خه نده ی دهمی تۆ
 بهر و باغی^(۳) ئیره می یا گولی نه خلی شه جهری ؟
 غایب و حازری^(۴) هر له حظه ده لئی چاوی منی
 ره شه نتی مهردومی ، یا عینی سه وادی به صهری ؟
 گۆل به خه نده په ریه ، قیله به جیلوه مه له که
 شیت و دیوانه یی^(۵) کردۆم : چ مه لایک ، چ په ری !
 به طه لیسمی^(۶) حه به شی زاده وه سه رگه ردانم
 عاشقی خالم و دل به سته یی داوی که مه ری
 وا ده گریتیم به زه لیلی له غه می گه رده نی تۆ
 ئاگری خسته دلّم ناله یی مورغی سه حهری
 خه نده یی گۆل سه به بی جۆششی بارانه به لئی
 چونکه تۆ پیده که نی بۆیه (وه فایتی) ده گری^(۷)

(۳) بهرو : به (برو) نۆسراوه ، به لام رهنگه (بهری) جوانتر بی .

(۴) (حازری) به (حاضری) نۆسراوه ، به لام رۆنه که هه له یه .

(۵) (دیوانه یی) (دیوانه یان) بی راستره .

(۶) (طه لیسمی) له ده سه خه ته که دا (طسم) نۆسراوه ، دۆباره دیاره که هه له یه .

(۷) له دوا ی دواشیره وه که نازناوی تیدایه شیعریک نۆسراوه زۆرم هه ول له گه ل دا و له مامۆستانان : شوکور مسته فا و عوله ما زه بیحی و هیمیشم پرسى بۆیان نه خوینرایه وه ، وا لیته دا ، به گویره ی بۆچۆنی خۆم ، له سه ر رینۆسه کۆنه که رۆنۆسی ده که م بۆ بیرى خوینده واران :

« دور دون هر به دل منعم دون دی دکری

مثلی ترکیه « خیر خیر طاپار سو چفری »

ئه مه به گویره ی بۆچۆنم ، به لام ئه وه که به (خیر خیر) نۆسیم هه ل ئه گری (حیز حیز) بی ههروه ها (سو) یش دۆر نیه (مو) بیت .

تاییکی^(۱) ریشه‌یی دل به توکی غمزده‌دا
ده‌ستیکی بو سه‌ما برد رقبه‌ندی ماهی لادا

(۱) له هه‌رسی چاپه‌که‌ی گیتو و چاپه‌که‌ی سه‌یدیاندا ئەم پارچه‌ی شیعره‌ ریز و زنجیره‌ی خۆی شکاندوه و هاتوه‌ بوه به سه‌ر قه‌تاره‌ی هه‌مۆ پارچه‌کان ، ئەمه‌ش به‌ گوێره‌ی دانانی (گیو) که له چاپی یه‌که‌مدا ئەم سه‌رده‌قه‌ی شکاندوه . به‌مه‌شه‌وه‌ نه‌وه‌ستاوه‌ هاتوه‌ رۆداویکی سه‌یری کردوه به‌ مونا سه‌به‌ی وتنی ئەم پارچه‌ی شیعره‌ ، که هه‌ر که‌س تۆزیک بیر له‌و رۆداوه‌ بکاته‌وه‌ و دوا ییش بیر له‌ حالێ وه‌ فایه‌ بکاته‌وه‌ که : تا چ ئەندازه‌ یه‌که‌ موخلیص و بچوک و گوێگری قسه‌ و باسی شیخی نه‌ه‌رئ بوه‌ هه‌رگیز به‌ دلیدا ناچێ که وه‌ فایه‌ ئەم پارچه‌ی شیعره‌ به‌م هه‌مۆ قسه‌ و با سه‌وه‌ ، که به‌ زۆری له‌ کرده‌وه‌ی جینسی ئەدوئ و زۆر بێ په‌رده‌ و به‌ شیوه‌ی ئەده‌بی روه‌ ئه‌م‌ال‌راو قسه‌ ئەکات ، له‌ باتی نامه‌ی سولطانی قاجاریت بدات به‌ ده‌ست شیخی نه‌ه‌رئ وه‌ ، زیاد له‌وه‌ی نۆسینی پارچه‌ی شیعریکی ئاوا کات و بیر کردنه‌وه‌ی ده‌وئ و ئاوا به‌ سه‌ر پیتی کوتوپز ناوترئ .
له‌ پێشه‌کیه‌ که‌شدا باسم کرد که وه‌ فایه‌ ئەم پارچه‌ی بو‌ لاسایی کردنه‌وه‌ی پارچه‌ی (مه‌ستۆره‌) ی (نالچ) وتوه‌ و ، له‌وه‌ زیاتر من چه‌ندم بیر لێ کردوه‌ ته‌وه‌ هیچی که‌م به‌ بیردا نه‌هاتوه‌ و ، ته‌نها وه‌ فایه‌ش نیه‌ ئەم کاره‌ی کردبێ ، به‌ لکو (مصباح‌ الدیوان) (ئه‌ده‌ب) یش به‌ پارچه‌ یه‌که‌ لاسایی (نالچ) کردوه‌ ته‌وه‌ .

جگه‌ له‌ مانه‌ش له‌ مامۆستا هه‌یمنم پرسی بو‌ ئەم مه‌به‌سته‌ وتی : هیچ کات نه‌ بیستراوه‌ وه‌ فایه‌ ژنیکی بوبێ به‌ ناوی (شیرین) ، ئەوه‌ی بیسترا بێ خه‌زانی وه‌ فایه‌ (زارا) یان (سارا) بوه‌ و به‌ سی .

به‌ هه‌ر حال و هه‌ر کام له‌و با سه‌نه‌ راست ییت ئەم پارچه‌ی شیعره‌ به‌ جوانترین و سه‌ر که‌وتوترین پارچه‌ی شیعره‌ی وه‌ فایه‌ داده‌ نه‌رئ ، ته‌نها لاسایی کردنه‌وه‌ که‌ی لێ ده‌رچێ ؛ چونکه‌ ئەم له‌ خۆیه‌وه‌ ئەم قاپیه‌ی نه‌کو تاوه‌ و شوێن رچه‌ی پێش خۆی که‌وتوه‌ .

ئەم پارچه‌ی شیعره‌ له‌ (خ) دا نیه‌ ، به‌ لām له‌ نوسخه‌کانی (ف) و (ح) و (ن) دا هه‌یه‌ ، لێره‌دا به‌ گوێره‌ی (ح) تێکسته‌ که‌م نۆسی و له‌ گه‌ل (ف) و (ن) دا به‌ راوردم کرد ، به‌ لām (ح) و (ن) زۆر له‌ یه‌که‌وه‌ نزیکن .

نافه‌ی گولی به ده‌رکه‌وت عه‌طری به دهم صه‌با دا
باریک و لوس و نازگ وهك زولفی خاوی بادا
وهك شاخی گول به‌لادا^(۲) ، شیرین ته‌شی ده‌زیسی

توکی ته‌شی به گه‌ردوش چه‌رخیکه قوطبی پیوه
(مجبرب)^(۳) و به داوی که چه‌رخي که‌وته پیوه
وهك زوهره ده‌ستی کیشا که به‌ندی قه‌وسی زیوه
ئه‌ستیره ماهی داگرت ثابت کرا به پیوه

عه‌رق به‌رۆ به‌زیوه^(۴) ، شیرین ته‌شی ده‌زیسی

له‌بانی عاره‌قی رشت^(۵) له پیکه‌نینی زاری
به خه‌نده غونچه گول بو گولآوی لی ده‌باری
وتم : به‌رموه سه‌ر دۆ چاوی من به‌یاری
به چاوی من بینن^(۶) طه‌لیسمی سحرکاری

که سه‌روی جویباری ، شیرین ته‌شی ده‌زیسی

که ده‌ستی برد و هینا به دولبه‌ری به تادا
هینایه چه‌رخه^(۷) و گیزای به رانی صافی‌دا دا
عه‌یان بو په‌نجیه‌یی رۆژ به خه‌طی ئیستیوادا
به صوبحی صادق ئه‌نگوت ذه‌نب له پیو سه‌مادا

حیره‌ت له ماسیوادا^(۸) ، شیرین ته‌شی ده‌زیسی

- (۲) به‌لادا (ف) بلاو بۆ .
(۳) (مجبرب) و به (ف) مه‌جه‌زّه بۆ به .
(۴) به‌رۆ به‌زیوه (ف) له رۆی بلاو بۆ . ئهم پینج‌خشته‌کیه له (ف)‌دا سی‌هه‌مه .
(۵) رشت (ف) ریت .
(۶) بینن (ف) به‌بینه . ئهم پینج‌خشته‌کیه له (ف)‌دا دوه‌هه‌مه .
(۷) هینایه چه‌رخه و (ف) به چه‌رخي خست و .
(۸) حیره‌ت له ما سیوادا (ف) سحریکه بۆ دین و دل .

که هاته چهرخه و بازى تهشى به رانى ^(۹) لوسى
 ده که و ته ^(۱۰) پایتوسى دۆ زولفى ئابه توسى
 ذهنب له مانگه شه و دا ده هاته چاپلوسى
 له سهر ^(۱۱) به ياضى گهردهن به خه ططى خوش توسى
 مه ، يته ^(۱۲) پایتوسى ، شيرين تهشى ده ريسى
 يه خه ي کراسى لاجۆ پشکوت ^(۱۳) به ههر دۆ ليوان
 گول و شه که ر ده باری له کوچهى باغى سيوان
 زولفى ^(۱۴) پرزاند و کولمى وده درئه که و ته له نيوان
 شه مس و قه مهر هه لاتن دوينى ^(۱۵) نويزى شيوان
 وه فايچ ^(۱۶) که و ته کيوان ، شيرين تهشى ده ريسى
 که که و ته چهرخه و گهر دوش تهشى به ده ستي رهنگين
 هه وداى له ليو و دهم دا خورشيدى سينه ^(۱۷) نه سرين
 سه ماي ^(۱۸) به دوزهنب دا (کف القضيبي) ^(۱۹) ي شيرين
 گرتى ^(۲۰) خه طى مودارا شه فقه به عه قدى پهروين
 سيجريکه بۆ ^(۲۱) دل و دين ، شيرين تهشى ده ريسى

-
- (۹) که هاته ... (ف) تهشى که خسته بازى به رانى نهرم و لوسى .
 (۱۰) ده که و ته (ف) دل که و ته .
 (۱۱) له سهر (ف) به سهر . چاپلوس : پياوى قسه زان و زمان لوس .
 (۱۲) مه ، يته (ف) مهتابه .
 (۱۳) يه خه ي کراسى لاجۆ پشکوت به (ف) په رده ي دزي که لاجۆ شکوفه ي .
 (۱۴) زولفى ... (ف) زولفى په خشان بۆ کولمى وده درکه و تن له نيوان .
 (۱۵) دوينى (ف) دوينى له .
 (۱۶) وه فايچ (ف) عاشقى .
 (۱۷) هه وداى ... (ف) هه وداى له ناو ده مى دا خورشيدى به سته نه سرين .
 (۱۸) سه ماي (ف) ئيمای .
 (۱۹) (کف القضيبي) (ف) (کف الخضيبي) .
 (۲۰) گرتى (ف) کرديه .
 (۲۱) سيجريکه بۆ (ف) حهيران ده کا . ئهم پينج خسته کيه له (ف) دا چواره مه .

دو زولفی چین به چین کرد که نافه یی خه طایه
 دو مه مکی خسته سه رلق هه ناری دل گوشایه
 به خه نده چه رخیکی دا که شه وق و نه شه وایه
 به نوکنه پی نیشان دام سه ما له سه ره وایه

هه مو ئیشاره وایه ، شیرین ته شی ده رییسی

به عیشوه زولفی لادا له سه ره عوزار و زاری
 دو گمهی کراسی ترازا ، بزوت هه وای به هاری
 که شه و به یانی به ردا گو و وه نه وشه باری
 سه ودای به عاشقان دا باغی گو و هه ناری

دونیا یه ک ئینتظار ی ، شیرین ته شی ده رییسی (۲۲)

که زولفی که وته سه ره رو هه مو خه طای به چین دا
 خه رامی طاوسانه ی به سه روی نازه نین دا
 سفیده یی به یانی به باغی یاسه مین دا
 فه نایی پر به قا بو دهمی له پیکه نین دا

سه ده ئافه تی له دین دا ، شیرین ته شی ده رییسی (۲۳)

سمی غه زاله یی چین له نافه دا (۲۴) عه یانه
 ده لئی له نیوه شه ودا سفیده یی به یانه (۲۵)
 قه دی گو و دهمی گو ئه مه ی (۲۶) که قوتی جانه
 له باغی یاسه میندا شکوفه یی گو لانه

به هاری بن خه زانه ، شیرین ته شی ده رییسی

(۲۲) ئه م پینج خسته کییه و پینج خسته کی پیتشو له (ف) دا نین .

(۲۳) ئه م پینج خسته کییه ییش له (ف) دا نیه .

(۲۴) سمی . . . (ف) سوممی غه زاله یی چینه له نافهیدا عه یانه .

(۲۵) سفیده یی به یانه (ف) ئه سیره یی به یانه .

(۲۶) ئه مه ی (ف) ئه صلی .

شکوفه وا هه‌لستی^(۲۷) له زێژ و زیو حوبایی

له که‌و‌ته‌ری به‌هه‌شتی ده‌رقنی پێ کرابی

خۆ و له‌طیف و نازگ بلقوری خود نومایی

به‌طه‌رزی درزی ده‌رزی له‌خۆوه درزی دابی^(۲۸)

دیاره سه‌روی وابی ، شیرین ته‌شی ده‌ژیستی

شه‌وی له‌بیرمه‌خودا^(۲۹) جه‌مالی ویم به‌دل دی

دۆ چاوی مه‌ست و کالم^(۳۰) وه‌کو غه‌زالی سل دی

ئه‌گه‌ر چی نه‌وبه‌ه‌ارم به‌ره‌نگی باغی گۆل^(۳۱) دی

هه‌ناری نه‌وژه‌سیده‌م^(۳۲) شکاو و خاو و بل^(۳۳) دی

گۆلم له‌خاڤ و گل^(۳۴) دی ، شیرین ته‌شی ده‌ژیستی

وتم : چپو نه‌مام ! به‌خال و خه‌ط نه‌ماوی ؟

وه‌کو به‌هاری سونبول بلاو و تیک‌شکاوی ؟

وتی : گلاوی سه‌گ بو شکوفه‌ گۆل گولاوی

به‌گه‌ردوش و^(۳۵) سه‌ماوه ستاره‌یی سه‌ماوی

به‌سه‌ر چو چاو و راوی^(۳۶) ، شیرین ته‌شی ده‌ژیستی

(۲۷) هه‌لستی (ف) هه‌لستا .

(۲۸) به‌طه‌رزی (ف) به‌جورمی نوکی ده‌رزی له‌نبوی درزی دابی .

(۲۹) بیره‌خه‌و (ف) پیره‌خه‌و . بیره‌خه‌و : سه‌ره‌تای خه‌و ، وه‌نه‌وزه‌کوته .

(۳۰) دۆ چاوی مه‌ست و کالم (ف) ئه‌گه‌ر چی چاوه‌کانم .

(۳۱) له (ح) دا (به‌ی) نو‌سراوه ، به‌لام ، وه‌ک له‌سه‌ره‌وه نو‌سیم ، له (ف) دا

(گۆل) نو‌سراوه و ئه‌مه‌یش راسته .

(۳۲) هه‌ناری نه‌وژه‌سیده‌م (ف) ئه‌ناری نه‌وژه‌سیشی .

(۳۳) بل (ف) مل .

(۳۴) گل (ف) گیل .

(۳۵) گه‌ردوش (ف) که‌رته‌شنی .

(۳۶) چاو و (ف) چاوه .

مه‌نمی مه‌که‌ن^(۳۷) (وه‌فایج) که خاوی دَلْ بلاوه
 سه‌ریکه مه‌ستی نازی ، دلّیکه بۆی نه‌ماوه^(۳۸)
 به داوی دَلْ دلّی خۆی به داوی زولفی داوه
 دَلْم حقی به ده‌سته فتوایی سه‌رمی داوه
 که ئەم غه‌زاله چاوه ، شیرین ته‌شی ده‌رئیی^(۳۹)
 قوطوی لوئالییانه له زیوی دارژاوه
 له‌باله‌به له حیکمه‌ت له شه‌هدی هه‌ل‌کراوه
 له‌به‌ر نه‌زاکه‌تی رۆژ رووایی دادژاوه
 به طه‌رزی درزی ده‌رزی له خۆوه درزی داوه
 به مه‌ی عه‌یان کراوه ، شیرین ته‌شی ده‌رئیی^(۳۹)
 شیفای جه‌راحه‌تی دَلْ ته‌شی نه‌بو ، که‌ی رستی؟! ^(۴۰)
 شه‌ش په‌زه‌که‌ی کاکی خۆی پزئاو و پز به مستی ^(۴۱)
 هه‌تیوی که‌لله‌شه‌ق بو به داوی حيله ^(۴۲) به‌ستی
 له‌تاوی هاتوچۆدا به لیوی غونچه‌گه‌ستی ^(۴۳)
 به رۆح و دَلْ به قه‌صدی ^(۴۴) ، شیرین ته‌شی ده‌رئیی

- (۳۷) مه‌نمی مه‌که‌ن وه‌فایج که خاوی (ف) مه‌که‌ن مه‌نمی وه‌فایج که خاو و .
 (۳۸) نازی ، دلّیکه بۆی (ف) نازه و ، دلّی له بۆی نه‌ماوه . ئەم نیوه شیعره و
 نیوه‌ی دوا‌یی له (ف) دا پاش و پیشن و ئەم پینج‌خسته‌کیه له (ف) دا دوا
 شیعره .
 (۳۹) ئەم پینج‌خسته‌کیه له (ن) دا نیه .
 (۴۰) نه‌بو ، که‌ی رستی؟! (ف) به ئۆکی ده‌ستی .
 (۴۱) شه‌ش په‌زه‌که‌ی (ف) شه‌ش‌به‌زی کاکی خۆیه بزاوه پز له مستی !
 (۴۲) حيله (ف) همله .
 (۴۳) له تاوی ... (ف) که هاتو چۆکی دادا به لیوی غونچه‌گه‌ستی ! ئەمه
 جوانتره .
 (۴۴) به رۆح و دَلْ به قه‌صدی (ف) که ئەی غه‌زاله چاوه . (قه‌صدی) قه‌ستی
 راسته .

به دل به دیده سۆسهن به غونچه گۆل يهرهق (٤٥) بق
 شه شپه زه كه ي (وه فايچ) كولوفت و تير و رهق بو (٤٦)
 گۆلى (. . .) ههمو وهرهق وهرهق بق
 به عاره قى عوروقى (٤٧) كه سه رخوشى عهرهق بق
 به مه ي (٤٨) چ موسته ههق بق ، شيرين ته شى ده زيسين

(١٩)

ئهو دولبه ره وا باده به چاوان ده فروشى (١)
 ههر دهم به ته به سسوم له بى خهندان ده فروشى
 بو شه هه و شه كه ر حوققه بى مهرجان ده فروشى
 ئه و غه مزه كه چاوى به شه هيدان ده فروشى
 چى زاهيده ئه و زو دل و ئيمان ده فروشى

- (٤٥) به غونچه گۆل يهرهق بق (ف) له غونچه گۆل به رق بق .
 (٤٦) نيوه كانى دوههم و سيههم له (ف) دا بهم شيوهن :
 « له هاتوچوى سهماوى گۆل ههم وهرهق وهرهق بق »
 « شه فايقيكه شهق بق ، شه فايقيكه شهق بق »
 كولوفت : ئه ستور .
 (٤٧) ئاره قى (ف) عاره قى .
 (٤٨) به مه ي (ف) بلين .

(١٩)

- (١) له (ه) دا ده لى : « وه فايچ له كاتى مردنى پيرۆزه - خانمى خيزانيدا
 ئه و پينج خسته كى به ي داناهه ، نيوبراو ئافره تىكى . . . تاد » به لام به
 گويره ي ئه وه ي من پرسىومه و بيستومه له وانهى كه هه ندئ له ژيانى
 (وه فايچ) يان بيستوه وه فايچ ژينكى بهم ناوه نه بوه ، تنه ا ژنى كه وه فايچ
 بويه تى ناوى (سارا) يا (زارا) بوه . زياد له وه ش ناچيته سه ر كه ئه م
 غه زه له بو شين و لاوانده وه ي ژن مردن بى ؛ چونكه هيج رى و شوينىكى
 ئه و مه به سته ي لى ده رناكه وئ .

ياقوتى لهبى لهعلى كهوا قوتى رهوانه
رو باغى گول و دهم گول و قهد سهروى رهوانه
موژگانى كهچى قاتىلى صهد قافله جانه
تا پى نه كه نى زولفى نه دا بهرده مى شانه
نه مزانى كه گول شه ككه ر و رهيحان دهفروشى

قه طرهى عهره قى نافه له سهر لهعلى درمخشان ،
يا ميشكه له گو شهى وهره قى گول بوه ئه فشان (۲) ؟
داغى دله ياخو ، به سهرى زولفى پهریشان ،
خالى دهمى تو زهنگيه كه وتوته به دهخشان ؟
يا خو خضره چه شمه يى حه يوان دهفروشى ؟

تاتا كه به داو زولفى وه كو سونبولى بادا
گول دهسته يى شه وبو بو به بهرگى گوليدا دا
شه وبويى گول و نافه له دهم بادی صه بادا
شيخم به هه وای زولفى دل و دینی به با دا
وهجه يى چيه به و كوفره كه ئيمان دهفروشى ؟

گه ر طالبيى ماچيكي ئه تو له و دهمه قه ندهى
به و زولفه ده بى هه ر وه كو من خوت له ره سه ن دهى
شاهه نشه هى ميسر و حه به شه چى بوه به ندهى
چاويكى به گريانى ده وى طالبيى خه ندهى
مه علومه كه گول خه نده به باران دهفروشى

جیلوهی مه یی ئه و ساغیره نه شیئکی نه دامی
ساقی وهره له و لیوه ، به چاوت ، بده جامی

کوشتهم به خهط و خال و روخی تازه نه مامی
 من طالیم ئه‌ی بادی صه‌با یینه په‌یامی
 له‌و لیوه که ماچی به دل و جان دفرۆشی
 تا دوینی ئه‌من وه‌صلی روخ و زولف و دهمم بق
 باغی ئیره‌م و ، عومری خضر ، جامی جه‌م بق
 ئه‌مزو که جوداییم له‌ غه‌زاله‌ی حه‌ره‌م بق
 به‌و سه‌عه‌یه له‌سه‌ر قبیله‌ صه‌فا عه‌ینی غه‌م بق
 چاوم به‌ دو جی زه‌مه‌می گریان دفرۆشی
 ماوه‌ر به‌ خه‌طافه‌یی چین میشکی خه‌طایی
 دیم هاته‌ صه‌فی گول به‌ هه‌وای عه‌طرنومایی
 ته‌فضیلی گولم دا هه‌مۆ یه‌عنی به‌ ربایی
 بۆ ماچی ده‌می شاهیدی دوله‌ر بق (وه‌فایه‌ی)
 شیخم که به‌ هیچ و نه‌بو ئیمان دفرۆشی^(۳)

(۲۰)

ئه‌و^(۱) غه‌مه‌ر که چاوی به‌ شه‌هیدان دفرۆشی
 چی زاهیده ئه‌و زو دل و ئیمان دفرۆشی
 تا پێ نه‌که‌نی زولفی نه‌دا به‌رده‌می شانه
 نه‌مزانی که گول شه‌که‌ر و زه‌یحان دفرۆشی

(۳) ئه‌م پێنجینه‌ی دوا‌یی له‌ (ه) دا به‌م شیوه‌یه‌ :

« کوژراوی خه‌ده‌نگی موژه هه‌ر بۆ ده‌می ده‌گری
 گویا که برینی نیه‌ بۆ مه‌لحه‌می ده‌گری
 په‌ژ سۆخته‌ په‌روانه له‌ ده‌وری شه‌می ده‌گری
 بێ چاره‌ (وه‌فایه‌ی) له‌ خه‌می په‌رچه‌می ده‌گری
 سه‌رمازه‌یه‌ (✽) رۆتیه‌ مه‌رجان دفرۆشی »

(✽) ئه‌م شیعره‌ی دوا‌یی زیاتر له‌ گه‌ڵ دواشیعری پارچه‌ی هاتودا — که به‌م
 پارچه‌ کراوه‌ به‌ پێنج خسته‌کتی — ده‌گونجی .

خالی دهمی تو زه نگیه که وتوته به دهخشان ،
 یاخو خضره چه شمی چیه یوان دفروشی ؟
 [ټه و خاله چ شیرینه له لټوی شه که رینت
 هیندو به چه ، گویا ، شه که رستان دفروشی]
 چاویکی به گریانی دهوئ طالیبی خه ندهی
 مه علومه که گول خه نده به باران دفروشی
 شیخم له هه وای زولفی دل و دینی به با دا
 وهجهی چیه به و کوفره که ئیمان دفروشی ؟
 بی چاره (وهفایت) له غمی په رچه می ده گری
 سه و دازده به و روتیه مه رجان دفروشی (۲)

(۲۱)

به یادی زولفته ئارامی روح و راحتى جانى
 عهجهب عاشق وها جهمه له گه ل عینى پهریشانى !
 له باتى بمکوژى ده مخاته داوى زولفى شیواوى (۱)
 له باتى بی که ئازادم بکا ده مکاته زیندانى !

(۲۰)

- (۱) (ټه و غمزه) هه رچه ند له پارچه ی پټشودا به روئى (غمزه) نوسراوه ،
 لټره دا ، له (خ) دا ، وا دهر ټه که وئ غونچه بی .
 (۲) ټهم پارچه به پارچه ی پټشو - ټه ډول به رى - پټى (ئ) کراوه به پټنج
 خسته کچ به لام له (خ) دا دټباره به جیا نوسراوه وا ئیمه یش وهك (خ)
 ده نیوسین . زیاد له وه یش ټهم پارچه لټره دا جهوت شیعره و شیعریکیشی
 له پټنج خسته کیه کان زیاتره ، به لام ټه ټو به گویره ی ټه وان و شیعره زیاده که
 ټهم پارچه (۹) شیعره بوايه .

(۲۱)

- (۱) ټهم شیعره له (ه) وه رگریاوه و له (خ) دا نیه .

به سەر نهیدا مه گهر زنجیره ، یا زونناره ، یا ماره ،
 له نه خلی قامه تت ئاللاه یاخۆ زولفی ریحانی ؟
 به شیرینی که جان به خشی ، به مه حبۆبی که دل کیشی
 ئەتۆ هەر ئابی حەیان ، ئەتۆ هەر ماهی که نغانی
 زه مانێ قبیلهم ئەبرۆته ، دهمێ زوننار گیسۆته ،
 به دهردی بی دهوا ماوم له گهڵ کوفر و موسولمانی
 به دۆ گیسۆیی رهسماری ئەگهر زنجیری داوودێ
 به دۆ له علی شه کهرباری ئەگهر موهری سولهیمانی
 عه جهب ماوم به بۆسی لهو دهمه هەر جانه به خشینت
 به ئیجازت قه سه م ! ئاتهش په رستم گهر موسولمانی
 له سهر چاکی یه خهی زولفی له قوبیهی سینه ئاللاه
 له گوۆشهی دۆ ئوفوق نه مدیوه شهو دۆ ماهی تۆرانی
 قسهی خاکی به ری پیت [شهریه !] بۆ چاوی نابینا
 هه تا نه مدی به چاوی خۆم به سورمه ی دیده نه مزانی
 له بهر شۆراوی ئەشکی خۆم و سۆز و تاوی عیشقی تۆ
 سه را پا عاقیبهت هەر وهك (وهفای) بومه بریانی

(۲۲)

یارم که قه دی به رزی صه د نه خلی شه جهر دینێ
 په روینی شه که به ندی صه د رشته گوهر دینێ
 دل به سته یی یاریکم کوژراوی نیگار یکم
 زاری له ته به سسومدا خه ندهی به شه کهر دینێ

ئەم ئاھۇيى تاتارى ، بۆنەخلى شەجەر دارى
 ھەر نار و بەيە بارى ، ^(۱) ھەر شەمس و قەمەر دىنى
 گەر خەستە و وديوانەم ، بەو ئىرگسە كالانەم ،
 رەمىي كە بە تالانم ، ئەگرىجە بە شەخ دىنى
 ناچىتە دلم غەمزەي پەيۋەستە كەچى دەمخا
 ئەو لەشكرە بەرگەشتە ھەر فەتح و ظەفەر دىنى
 دلسۆزىيى ئەشكەم كە دايم لە كەنارى دام
 مەيلى پدەرى ناننى ئەو حويىي پسنەر دىنى
 ئەي مەردومى بينايى ، ئىدى بەسە رسوايى !
 گريانى بەخۇزايى ، ھەر قەطعى نەظەر دىنى
 چى رۆرەشپە كارى ، ھەر صوبجە شەبى تارى
 زولفيكى بە عىيارى دەستى لە كەمەر دىنى
 سوتايى جودايى بە ، ھەمدەردى (وەفايى) بە ،
 بنوازە كە ئەم دەردە ھەر ئەھلى نەظەر دىنى

(۲۳)

ئەگەر چى بادى نەورۆزى نەۋىدى وەصلى گول دىنى
 ھەتا گول دى بە ناز بولبول بە صەدىك عومرى نامىنى
 بە ئومىدى ^(۱) كە جارىك يىتە خەندە گول ، بەلا بولبول
 وەكو ھەورى بەھارى ھەر بنالى ھەر ببارىنى

(۲۲)

(۱) بار : بەر . بەرى درەخت .

(۲۳)

(۱) (بە ئومىدى كە) بە گویرەي ئەۋەي كە نوسراۋە (بەامىدىكە) ئەم جۆرە
 ھەل دەگرى بخويترىتەۋە (بە ئومىدىكى) .

هه‌وای جیلوه‌ی گولانه ، بولبول ئاوری گرتوه ، نازانم :
به‌هار هات یا ته‌یار هات شه‌وقی رۆی وامن ده‌سۆتینی ^(۲) ؟ !

به‌هاریکی چ شوخی ، هیچ له‌فیکری بای خه‌زاندانی ؟
ده‌ترسم ئاهی ره‌نگ‌زهردان وه‌کو زولفت بشیوینی !

به‌شینی عاشقان ره‌سمی قه‌دیمه‌ شایی مه‌عشوقان
به‌له‌یلی نغمه‌یی عوششاقه ^(۳) گهر مه‌جتۆن بنائینی !

ده‌زانی تاوی بارانه‌ شه‌رابی پیکه‌نینی گول
ده‌میک نابیی له‌سه‌ر خه‌ندیکی سه‌د جارم نه‌گریینی ؟!

کوئی : رۆم وا ده‌که‌م تیرم بیینی ، چاوه‌ژیم داخۆ :
له‌لای قبیله‌م که‌که‌ی بای وه‌عه‌ده‌ بیینی نه‌سته‌ره‌ن بیینی ؟

له‌جه‌رگم (طرفة العین) ئی ^(۴) هه‌زار نه‌شته‌ر چو نه‌مزانی :
نه‌تیر و ته‌رکه‌شی تورکه ، نه‌ئه‌و چاوانه‌هه‌لدینی ؟

غهمی ئه‌و زولفه‌ نایلی دلم یه‌که‌ بێ له‌گه‌ل بالات
به‌ژه‌نگی که‌ثره‌ت ئه‌و ئاوینه‌ وه‌مده‌ت دۆره‌ بنوینی

به‌هه‌ر شیوکی بێ عاشق مورادی هه‌ر ره‌ضای یاره
بلا شیرین به‌خوینی کوه‌که‌ن په‌نجهی بژه‌نگینی

قه‌ضای چاوت له‌رۆحی من که‌وێ ، ده‌رم ئه‌تۆ خوش بی
(وه‌فایتی) بۆ چیه‌ گهر خۆی له‌به‌ر ئه‌و چاوه‌ نه‌مرینی ^(۵) ؟!

(۲) (ده‌سۆتینی) به‌هه‌له‌ (ده‌سۆتی) نۆسراوه .

(۳) نغمه‌ی عوششاق : ئاوازیکی خوشی موسیقای فارسییه .

(۴) (طرفة العین) : چاوه‌به‌کدا نانێ .

(۵) ئهم دوا شیعره له (ه)دا به‌ته‌نها بلاوکراوه‌ته‌وه و له‌سه‌ری نۆسراوه :
(ئهم تاکه‌ش ئی ویه !) .

(٢٤)

دلى ديوانه ويصالى له بى جانانى دهوئ
بولبولى شيفته خه ندهى گولى باغانى دهوئ
دل له سهر په رچه مى شيواوه ته سيري زه نه خه
نارئ نارئ ته وه ديوانه يه زيندانى دهوئ !
به كولى گريه ي من بويه گولم پينده كه نى
شه كه رو گول دفروشى دوز و مهرجاني دهوئ
به سته يي زولفيه ، بو زارى ده ناللى دل كه م
طوقى يي گولشه نى هينده شه كه رستانى دهوئ
دل به صه د جيگه له نيو زولفى ده سوتى به عوزار
پادشاي حوسنه به شه و حوكمه چراغانى دهوئ
غهملى طورفه يي من قهط نيه به و نازكيه
بو له بهر كردنى دانايى قه درزانى دهوئ
خه سته يي چاوته سوتاوه (وه فايى) ساقى
سه رخوشى باده يي سادى كه ^(١) غه زه لخوانى دهوئ

(٢٥)

له باغان ناه و نالين دى ، ده لين شاي نيو ^(١) گولان روئى
له مه يخانان صه داي شين دى ، مه گهر ^(٢) پيري موغان روئى

(٢٤)

(١) سادى كه : ساده : نينسانى ساده و لوس .

(٢٥)

(١) نيو (ح ، ف) نه و .

(٢) مه گهر (ح ، ف) كه وا .

ده لېږي دهوړه قه مهر ، سه يري فله لك ، ميزاني گوزاوه
كه وا گول زهر د بڼو ، سونبول ټيكيچو ، رهنگي نهرغوان روڼي^(۳)
له بهر^(۴) چاوي جيهانينم جيهان تاريك بو نه مزاني :
نه توري چاوه كانم چو ، نه خورشيدى جيهان روڼي ؟
[له دورى تووه سور بڼو چاوه كه م^(۵) بهو گريه مه علومه]
[شه فق دى ، كه وكه ييش هه لدى ، كه ميهرى خاوه ران روڼي]
[دهميكي هات به چاوي سورمه سا ، يه غنى : وه فدارم]
[كه جهرگى سورمه يي كردم به سيحري جادووان روڼي]
[..... ۰۰۰]^(۶)
[عه جهب حاليكه گه ميه ي غاته شى بڼو باده بان روڼي !]
سه حهر^(۷) مه ستانه هات^(۸) بولبول به شادى بڼو طه وافى گول
كه دى باغ بڼو گول ، داغ^(۹) بڼو ، به صه د ئاه و فوغان روڼي

- (۳) له دواى نهم شيعره وه له (ح) دا نهم شيعره به قه له ميكي تازه نوسراوه :
به هار هات ، غونچه پشكوت ، دهنكي بولبول سو به سو روڼي
دهمى حالى چي بولبول به هار روڼي نه چو روڼي !
له (ف) شدا نهم شيعره هه يه تنها به جياوازي نه و نه ده له باتي (روڼي)
يه كه مې ئيره له (ف) دا (زور پڼ) واته (زور پڼ نه چو ...) ه كه نه مه ش
راسته .
به لام نهم شيعره به دو نيوه شيعر له پارچه ي (به بڼو باكي دهميكي
هات ...) ي (پيتي پڼ) دا بلاو كراوه ته وه بڼو به ئيمه بهم په راويزه
دهس به ردار بڼو و ، به لمانه وه وايه (خ) كه نهم شيعره ي تيدا نيه
راستره .
(۴) نهم شيعره له (ح) و (ف) دا شيعري شه شه مه .
(۵) له دورى تووه سور بڼو چاوه كه م (ف) له دورى توو به چاوم سور
بو .
(۶) نهم نيوه شيعره له (خ) دا به سپيتي ماوه ته وه و نهم شيعره و شيعري
پيشق له (ف) و (ح) دا نين . نهم وشه ييش به (سورمه يچ) نوسيمان وهك
(سرمه) نوسراوه بڼو به (سیرمه) و (سورمه) هه له ده گري .

مه‌ئین : بولبول مه‌نالینه که‌وا گول گولشه‌نی چول کرد
 دل‌ئارامی ^(۱۰) نه‌ما چیکا ؟ که‌ئارامی دلان‌رویی
 قیامت ^(۱۱) بو دلان‌هه‌ستا که‌چاوی مه‌ستی وهر‌گیتر
 مه‌گهر‌ئازورده‌ بو ساقی که‌به‌زمی مه‌یکه‌شان‌رویی
 چ‌شینیکه‌ ؟ چ‌هاواره‌ له‌ ئیو‌هه‌لقه‌ی ^(۱۲) موریداندا ؟
 مه‌گهر‌خواجه‌ی سه‌مه‌رقه‌ندی له‌ ئیو‌صاحب‌دلان ^(۱۳) روئی !
 [چ‌ئافه‌ت‌که‌وته‌ به‌رچاوم‌که‌وا چو‌توری بینیم‌ ؟ !]
 [مه‌گهر‌شاهی بوخارایی له‌قه‌صری عاریفان‌رویی ؟]
 [به‌نالهی دل‌شینام‌نایی دریغ‌بو مه‌ره‌می جه‌رگم]
 [له‌زه‌نگی کاروان‌چیکه‌م‌؟ ده‌لیلی کاروان‌رویی] ^(۱۴)
 خرابو ^(۱۵) خانه‌قا ، بی‌شیخ‌و شه‌وقی طالیشان‌صه‌ده‌حیف !
 چه‌مه‌ن‌ویران‌بو ، نه‌غمه‌ی بولبولان‌چو ، باغه‌بان‌رویی
 به‌نالهی بولبول‌و قومی (وه‌فای) ! بوئه‌هه‌ر‌ده‌گریم ^(۱۶)
 گولیکی‌سه‌رو‌بالام‌بو ^(۱۷) به‌تاراجی‌خه‌زان‌رویی

-
- (۷) ئه‌م‌شیعره‌له‌ (ف) و (ح)‌دا‌چواره‌مه .
 (۸) هات‌بولبول‌(ح ، ف) بولبول‌هات .
 (۹) داغ‌(ن)‌باغ ، دیاره‌هه‌ته‌یه .
 (۱۰) دل‌ئارامی‌(ح ، ف) دل‌ئارامی .
 (۱۱) ئه‌م‌شیعره‌له‌ (ح) و (ف)‌دا‌نیه . به‌لام‌وه‌که‌له‌شیعری‌دوایدا
 ده‌رده‌که‌وئ‌له‌هه‌ردو‌لادا‌ئه‌م‌شیعره‌و شیعری‌دوایی‌به‌هه‌له‌کراون
 به‌یه‌که‌شیعری .
 (۱۲) هه‌لقه‌ی‌(ح ، ف) جه‌می . له‌(خ)‌دا‌به‌هه‌له‌له‌باتی‌(هاواره)‌(هاره)
 نو‌سراوه . ئازورده : وه‌ه‌س‌و ، دل‌ته‌نگ .
 (۱۳) ئیو‌صاحب‌دلان‌رویی‌(ف ، ح) به‌زمی‌مه‌یکه‌شان‌رویی .
 (۱۴) ئه‌م‌شیعره‌له‌ (ح)‌دا‌نیه .
 (۱۵) خرابو = خه‌رابو‌(ف)‌خراب‌بو .
 (۱۶) ده‌گریم‌(ح ، ف) ده‌گری .
 (۱۷) بالام‌بو‌(ح ، ف) بالای‌بو .

(۲۶)

به بى باكى ده ميكي هات و داغى كردم و روئي
 ده بى حالى چي بولبول ، به هار زور پى نه چو روئي ؟
 نيگار هات دايه خنده ، كه وته دونيا ئاه و نالهي من
 به هار هات غونچه پشكوت ، دهنگى بولبول سق به سق روئي
 فراقم كرد له پاش تو ، هيچ حيا تم پى نه ما ، قوربان
 حيا تى من كه تو ، مه علومه نامينم ، كه تو روئي
 له سهر ماچيكي زارى خوت كه نه تدا رهنگ نه بو (۱) زيزى
 عه زيزم بى وه فاييت كرد له سهر هيچ و نه بو روئي (۲)
 خه راما ن هات و چو دولهر ، (وه فاييت) ما به ناكامى
 دريغا ! عومرى شيرينم چ زو هات و چ زو روئي ؟

(۲۷)

به نازيكي كوشنده ي صده هزار جان و دل ئيفتاده ي
 مه لهك يا حورى عيني تو ؟ فرشته يا پهريزاده ي ؟
 به دل خه نديكي بنويته ، بلورين ساعيدت بينه
 يه دى به يضات (۱) هيه تو دهم له ئيعجازى مه سيحا ده ي !

(۲۶)

- (۱) (رهنگ نه بو زيز بى) ده بى ماناي (حقه نه بو) و (زهوا نه بو) بى . به لام
 (رهنگ نه بو) بهم مانا من نه مبيستوه ، ئه بى له شيوه ي موكريدا شتى وا
 به كار بهيترئ . زيز : زوير .
 (۲) له دو قافيه ي « كه تو روئي » و « نه بو روئي » دا ، (ت) يه لك لابراره ، ئه م
 جوړه زاراره له پرسىارى رو به ژودا ؛ وهك : « ئه رى تو ئه ژوى ؟ » =
 « ئه رى تو ئه ژويت ؟ » زوره ، به لام له م جوړه ي ئيره دا كه متر ، ئه م شيوه
 لابرده هيه .

(۲۷)

- (۱) يه دى به يضا : ده ستى سپى . ئيشاره يه بو ئه وه ي كه حه زره تى (موسا)

نه قه ند تامی ده بی ، قوربان ، نه گول ریژ و ، نه عه نهر بۆ ،
 نه گهر جاریك به خنده بیی ، سه ری زولفت به دهم با دهی !
 کوت : هازولف و کافر بوم ، کوت : ها روم و چاتر بوم
 که من ههر بیسه سهر ریی تو ده بی تو بۆچ له من لادهی ؟
 دهمت وایینه دهستم بگره ، بابرم له بهر چاوت
 به جامیکی خه لاصم که له دهست نه و تور که جه لادهی
 به چاوی مهستی تو که وتوم ^(۲) ، به ناری زولفی تو شهیدام
 نه خوشی تو دم ده نالینم ، حه یاتم ! بۆچ بهرم نادهی ؟
 که تو سولطانی روحمت بی به زولفان بهس دلم تیک ده
 ده بی تا که نگکی (بیت الله) به دهست کافر به یه غمادهی ؟
 دهمت بیته بد دل بگرم ، له بهر جامی له بت بمرم ،
 دهما دهم روح به خشی ، بۆ له باله ساغیر و بادهی
 چرای قه ندیله ، شه مسی ئاسمانه ، رقی درمخشات
 نه گهر صه د جار به زوهره و موشته ری رقه بندی پیدادهی
 [وه کو ماسی و سه مه ندر ته شنه گیم ناچی نه گهر صه د جار]
 [به ئاب و رهنگی روت سینه م وه بهر تیری ته جه لادهی !]
 له بهر چاوی وه کو زولفی په ریشان که وتم و فهرموی :
 (وه فایح) چت له مه یخانان ؟! که تو واپیر و ئیفتادهی !

کاتیک دهستی کردوه به گیر فانیدا و دوایی - بۆ موعجزه - ده ری هیناوه
 دهستی سپی و جوان بوه . وه که له ئایه تی « وادخل يدك في جيبك تخرج
 بيضاء من غير سوء ... » دایه .

(۲) له (خ) دا له باتی (که وتوم) ، (که وم) دیاره هه لیه .

پاشماوهی پیتی (ری) (۱)

یا رهسوله لالا دهخيله ك روم نيه يمه حوضور
وهك دزان گهردهن كهچ و شهرمه نده ويستاوم له دور

(۱) ئەم پارچه شیعره یه کیکه لهو پارچانهی تهنه له نوسخه ی (ه) دا هه بۆن له کاتی چاپکردنی (پیتی ری) دا به ههله بویررابو ، دواى تهواوبونی چاپی بهشی کوردی دیوانی وه فایح ، لای دۆستم كاك مهحمود ئەحمەد فهزمانبەر له وهزارهتی ئەوقاف نوسخه یه کی دهسخته تی ئەم پارچه شیعره م دهست كهوت كه له دهسخته ته كانی لای خۆمدا نیه ، وا لیتره دا پیشكهشی ده كه م .

ئەم پارچه شیعره له لاپهزیه كدا نۆسراوه ته وه و — وا دهرده كهوی — چوار قهه كراوه و ماوه یه کی باش له گیرفاندا هه لگیراوه تا نزیکه رزین بوه ، دواى ئەوه به سریش لکینراوه به پارچه موقه بایه كه وه ، پرژی ئاو و چه وریش بهشی خۆی پێ کردوه ، زۆر به زهحمەت ، وهك نۆسیومه ، بۆم ساخ کرایه وه . له سه ره تا كه یه وه نۆسراوه : « من كلام میرزا رحيم وفائی » واته : له كهلامی میرزا رهحیمی وه فایح ، وه له کوتایشیدا نۆسراوه : « تحریر و ترقیم گردید فی يد الحقیق من يوم الخميس ۱۳۱۵ » واته : نۆسرایه وه به دهستی بهسته زمان ، له روژی پینج شه مه ی ۱۳۱۵ دا .

لاپهزیه كه جگه له وه هپچی تری به سه ره وه نه نۆسراوه ناوی نۆسه ره كهیشی دیار نیه ، ئەوهش نازانری کاتی خۆی ئەم لاپهزیه هه ر به جیا نۆسراوه ته وه ، بان بهشیکه له كهشکۆل و دهفته ری شیعر و ئەمه ی لی کراوه ته وه و لیتره دا خۆی گرتوه ته وه ، زۆر تر گومان بو ئەوه دهجیت كه هه ر وهك خۆی به جیا نۆسراییت ؛ چونكه نۆسه ره له سه ره وه ناوی شاعیری نۆسیوه ، ئەگه ر بهشیک بوایه ت له کومه له شیعر ی (وه فایح) ئەوا به یاسای نۆسینه وه ی کون له سه ری ده نۆسرا : (وله) . ههروه ها نۆسه ره له کوتایشیدا نیشانه ی تهواو بونی به رونی نۆسیوه .

گهرچی سهرمايه م نيه خو موسته حه ققى رحمه ته :
 رهنگى زهره و ، روى رهش ، موى سپى و فرميسكى سور
 وه كه له گوشه ي بيشه ... توشى دام و داو
 توشى نه فس و ، توشى شيطان بوم غريب و بى شوعور
 موسته حه ققى رحمه تم ، ئه ي مه ستى حه ق ! ئه ي ده ستى حه ق !
 ده ستى من بگره له نار و بمخه تيو ده ريايى تور
 روح له سهر ليوم ، نه فس گيره ؛ له تيو خه وف و ره جا
 چاوه زي فهرمانى تويه : بچيته ده ر ، يا بيته ژور !
 تابى گيستوت وه قتى خه نده تابشى روت بو ، وتم :
 نه رده بانى (۲) عهرشه پايه ي لاهه كان مايه ي حوضور
 تا خه س و خاشاكي به ر ده رگاهى توم بو ده ست بدا
 چم له گولزارى به هه شت و له ززه تى حور و قوصور !
 يادى روى توم كرد و ئارامى نه هيشتم تورى حه ق
 ئاورى تى به ردام شوعاعى روژ به ته قريبي بلور (۳)
 دهنگى بى رهنگى سه داي هات رهنگ و دهنگم پى نه ما
 باغى روح ئه فا ده پشكوتن له پوشى وشك و زور (۴)

[قلت لى هو الورى خبت نفسى بالهوى]

[... له ماء العيون ... النادم ماء طهور !]

روى وه ده رنا موى په ريشان كرد دلى پى دامه وه
 يه عنى : هه ر ئه منم شه فيعى عاصيان روژى نوشور
 طاقى ئه بروم دى ، عيان بو سوجه گاي مولك و مه لهك
 تابشى روم دى ، وه ده ركه وت باره گاي تورى صودور

(۲) نه رده بان : پليكانه ، پى پيلكه ، قادرمه .

(۳) ته قريبي بلور : تزيك خسته نه وه ي شوشه .

(۴) زور : زير .

ئەى شەھەنشاهى سەرىرى عەرش و رۆحاننى غولام !
 چل چراى عالم فراز و شانشىنت ماھ و ھۆر ^(۵)
 شانشىنت عەرشى ئەعظەم ، جىلوھ گاهت فەرشى خاك
 مەظھەرى وەعد و وەعیدت : سەوتى رىضوان ، نەفخى صور
 ئەى گۆلى گۆلزارى و مەدەت ، سەروى باغى ئىصطىفا ؟
 عارىضت [قەسپى !] بەيانان ، قامەتت وەقتى ظوھور
 ئەى جەمالت باوہشىنى شاھبالى جوبرەئىل
 جاىرۆبى ^(۶) خاكى رىت كاكۆلى غىلمان زولفى حور
 [بەندەگانى عاشقى رۆتن ستارەى مېھر و ماھ]
 [ئەز خەيدى خاكى پىتن عەنبەر و مىسك و بخور]
 خوش نويسى موصحفى رۆت بۆ رەواجى حوسنى تۆ
 خوش خەطى كىشا بە سەر ئاياتى (تەورات) و (زەبور)
 گەر تەجەللای حق مورادى جىلوھى روى تۆ نەبو
 چاوى (موسا) كەى دەبو رۆن بى بە سورمەى كىوى (طور) ؟
 تۆ و خەمى گىسۆت كە تەشريحە لە سىزۆ رۆژ و شەو
 تۆ و خوطوطى رۆت كە تەفسىرە لە سەر ئاياتى (تۆر)
 [تۆبى بو ذاتى خدا — قوربان ! — وە ھاوارم وەرە]
 [ئەو دەمەى بى كەس دەمىنم دەبمە لوقمەى مار و مۆر]
 دەم بە خەندە يەك دەم ئەى كەششافى سىزۆ لامەكان
 كافىيە جارېك بفرمۆى بۆ (وەفایى) : يا غەفور

(۵) ھۆر : ناوئىكە لە ناوھەكانى رۆژ ، ھەروەھا ناوى ئەستىرەيەكىشە ھەر ھەزار سال جارېك دەردەكەوئىت .

(۶) جاىرۆب : جارۆب : گسك .

قسمت فارسی

- ۱ -

(۱)

ای صفا بخش جان نسیم صبا
حرکات تو جمله روح افزا
بگذری چون بشهر بی خبران
بوفائی رسان سلام مرا
کای تبه کار دامن آلوده
کای سیه نامهء هزار خطا
چند با زلف و روی مغچه گان
چند مخمور و مست صبح و مسا
چند از کار خویش غافل و مست
با خدا باش یکزمان بخود آ
شد جوانی ، گذشت وقت طرب
پیرگشتی بکنج میکده ها
خرقه زهد و سبجه تقوی
دام مکروند از پی دنیا
حقه بازی بکار ما ناید
خرقه بازی است پیشه زهدا
توان شد بخرقه خرقانی
پاک آینه شو زرننگ هوا

کفر محض است در طریقت عشق
 بر بیاض خیال حرف ایا
 با دل دردناك و دیده تر
 با لب خشك و رنگ زرد درآ
 چشم خود را بكن تو چشمهء خون
 رستخیزی بهم رسان ز دعا
 یارب یارب بسوز سینه پاك
 یارب یارب بصدق اهل صفا
 یارب یارب بآه شب خیزان
 یارب یارب بگریهء صلحا
 بمه و برج قاب قوسینت
 بشه نشاء افسر لولا
 قلم غفو بر گناهم كش
 عاصیم زرد روی و روی سیا
 یارب یارب سگم خطاكارم
 زار شرمنده ام بر جرم خطا
 یارب یارب فتاده از راهم
 دستگیرم ز لطف و راه نما
 يك دل از هم گسل علایق روح
 يك سر از دل فگن غم دو سرا
 در خرابات شو بآب مغان
 لوح دل پاك كن ز ماسوا
 دست در گردن صراحی زن
 روی بر خاك پای جام بسا

جرعهٔ بر دل (وفائی) ریز
 گره از کار بسته‌اش بگشا
 باز شهباز باش سدره نشین
 بگسل این رشته و علایق‌ها
 جنبشی آر تا ریاض بهشت
 باز شو نکته سنج و نغمه سرا
 عشق جو عشق باز عشق طلب
 عشق ورزند عاشقان خدا
 ساقی ای مظهر تجلی و نور
 ای همه جلوهٔ تو عیش و سرور
 مستم و رفت و دامن آلوده
 شست و شویم بکن بآب طهور^(۱)

(۲)

بتم بر طلعت خود شانه زد زلف چلیپارا
 پریشان بر صبح عید دارد شام یلدارا
 هلاکم کرده بی پروا فرنگیزاده ترسایی
 که گر دستش رسد یکبار خون ریزد مسیحارا
 من از رخسار و گیسوی تو حیرانم نمیدانم
 که دخلش چیست این کافر ید بیضای موسی را؟!
 اگر محراب ابروی تورا از گریه می‌بیند
 بفروق خویشتن ویران کند راهب کلیسارا

(۱)

(۱) این دو بیت در نسخهٔ اصلی ضمن همین قطعه درج شده ولی اختلاف قافیه مشهود است .

خیال قد جانان در دل سوزان حیرانم
 که ترسم آتش دوزخ بسوزد نخل طوبارا
 بهار آمد بیا ساقی برغم چرخ مینایی !
 و بال گردن زاهد بریزان خون مینارا
 بیک خنده دل و دین (وفائی) برده حیرانم
 مگر برق یمان زد خرمن جان تمنارا

(۳)

ای ترک خطا ماه ختن سرو خود آرا
 بر سوخته خویش بیخشای خدارا
 ما تشنه لبانیم تو هم آب بقایی
 بر تشنه یکی جرعه ببخش آب بقارا
 در هر شکن افتاده هزاران چو دل ما
 مشکن دل ما ، شانه مزن زلف دو تارا
 آرایش روی تو صلا زد بقیامت
 یارا دیگر این روی دلارای میارا
 گویند (وفائی) ز فلانی تو بکش دست
 با پادشهان کی سرو کاراست گدارا
 در مکتب ما حرف جفا خوانده نمیشد
 چشم تو اگر درس بمن داد وفارا
 از ناکسی من همه ملت گله دارند
 در صومعه و دیر مسلمان و نصارا
 لطفی کن و بر حال (وفائی) نظری کن
 ای خواجه احرار من ای شاه بخارا

(٤)

تاریک مکن روز مرا باز نگارا !
بر چهره مزین شانه دگر زلف دوتارا
دیوانه شدم در غم بالای تو از جان
هرچند بجان دوست ندارند بلارا
داد از ستم چشم تو ، ای پادشه ناز ،
زندازه بدر میبرد این ترک جفارا
بزمی خوش و می بیغش و دلدار کریم است
ساقی تو بزن ساغر و مطرب تو سه تارا
نومید ز عفو و کرم حق نشود کس
جایی که فروشت سیه نامه ما را
یکقطره ز بحر کرم اوست دو عالم
باکی نبود غرقه الطاف خدارا
شیطان چه کند با دل هشیار (وفائی)
سگ را بحریم حرم کعبه چه یارا !

(٥)

ای ترک خطا ، ماه ختن ، سرو آرا
بر سوخته خویش بیخشیای خدارا
در هر شکن افتاده هزاران چو دل ما
مشکن دل ما ، شانه مزین زلف دوتارا
سودازده زلف تو ، مرحمتی کن !
صد نیش بجان است ازین مار دوتارا
از باد غبار در تو صد گله دارم
کین سرمه سلامی نکند دیده ما را

چشمان تو خوش ساخته با ابرو و مژگان
 کافر عجب از کف ندهد قبله نما را
 حال دل صد پاره بجائان که رساند
 کاندر حرمش ره نبود باد صبارا
 من خود به کجا ، بار کجا دین چه (وفائی) است
 با پادشهان کی سرو کار است گذارا

(۶)

باغبان از ما در گلزار بندیدن چرا ؟
 جان گرفتن بهر يك نظاره نادیدن چرا ؟
 با نگاهی قتل من کردی و رفتی جان من
 کام خود از خون من دیدی و رنجیدن چرا ؟
 لشکر مژگان مکش بر کشتگان ناز خود
 ملك ملك تست دیگر فکر چاپیدن چرا ؟
 روی گردان چین در ابرو افکنان از ما چه بود
 فصل گل از ماه قوس این ژاله باریدن چرا ؟
 گر جمال کعبه مقصود میخواهی بنال
 در بیابان طلب ، ای دوست ، خوابیدن چرا ؟
 گل چو از بلبل نخواهد غیر شیون مطلبی
 تا بود جان در بدن دیگر تنالیدن چرا ؟
 شمع چون از سوزش پروانه مینالد بجوش
 جان اگر شیرین تراست آخر نسوزیدن چرا ؟
 احتیاط جان (وفائی) ، نیست در بازار عشق
 دوست گرفتن سر ز تیغ دوست خاریدن چرا ؟

(۷)

شانه زد بر روی خود چون طره دلاله‌را
یاسمن برماه من داغی بدل زد لاله‌را
پر عرق شد لعل او از چشم چون رو بر فروخت
پس چرا گویند گیرد مهر از گل ژاله‌را ؟
روزها دل در پی زلف تو آهو ، ناله کرد
جز پریشانی چه حاصل گشت آه و ناله‌را !
گم شد از بیداد خط ، شرینی لعل لبش
غارتی کردند آوخ هندو ان بنگاله‌را
جز خط روی تو در زلف پریشان کس ندید
عقرب عنبر فشان و ، ماه مشکین هاله‌را
در خط خود بین به افسون عالمی‌را راه زد
گمره آن کو پی رود آوازهٔ گوساله‌را
چون (وفائی) التفات نرگس مغ‌زاده‌گان
بگذرانیدم بمستی عمر چندین ساله‌را

(۸)

حلقه زد چون دردی زلفا رخ جانان‌را
مانا زگلستان پر گل کرده دامن‌را
ای کز اثر خنده دل پرور و جان بخشی
بر کشتهٔ خود بگشا باری لب خندان‌را
رویت گل و ، لب شکر ، من خسته ، تو جان پرور
این گلشکر ، ای دلبر رحمی ، من بریان‌را
نازم خط خوش بویت ، گرد لب دلجویت
ریحان که نمیروید جوی شکرستان‌را

آسوده خوش آنروزی لعل تو مزم زنسان
 یکقطره نماند باقی چشمهء حیوان را
 بگرفت خط مشکین لعل لب شیرینت
 مور از چه بکف دارد این (مهر سلیمان) را
 گر کحل نظر خواهی تا عالم جان بینی
 دریاب بجان ایدل خاک در مستان را
 دور دهنه گردم ، ساقی بکرم جامی !
 شاید که کنم بیرون از دل غم دوران را
 خوش رفت نرسید آن کو عمر (وفائی) بود
 آری که وفا نبود خود عمر شتابان را

(۹)

بشکست چو زلف سیه مشکفشان را
 بشکست دگر رونق و بو ، عنبر و بان را
 در ابروت از عارض و مژگان بخیالم
 يك جا نبود مهر و مه و تیر و کمان را
 زلف تو بلای دل و خط فتنهء دلهاست
 خونین دل ازین پیر و جوان پیر و جوان را
 فریاد ازان چشم غزالانه که کردند
 در سلسلهء زلف تو صد شیر ژیان را
 تا چشم من غمزده سیراب جهان است
 یکسرو نرسته است چو تو باغ جهان را
 خون گشت دل و ، دیدهء من موی برآورد
 از بسکه بدل گریه کنم موی میان را

گفتم که کنم شکوه ز هجران تو ، زلفت
 در گردنم افتاد و فرو بست فعانرا
 بی شمع رخت روز ، شب خلوتیان است
 یکروز بر افروز شب خلوتیانرا
 زین جام و سبوی نشود تشنگی ما
 ساقی بخل گیر سبک رطل گرانرا
 از کشمکش دهر توان است (وفائی)
 در چشم کشی خاک در پیر مغانرا

(۱۰)

ان روز کزان طره برخ بست شکنرا
 در گردن خورشید و مه افگند رسنرا
 گیسوی تو خودرنگی و روی تو فرنگی
 کافر شده زان برده ز دل حب وطنرا
 باز ای بت من ، در سر این طره چه داری ؟
 زانرو که بهم برزده چین و ختنرا
 در زلف تو از قامت و رخ ناله دلهاست
 چون بلبل و قمری که سبب سرو سمنرا
 زین گونه که خیزد ز لب خنده دمام
 شکر نشنیدم که بود لعل یمنرا
 بخرام بیابان سمن و سنبل امروز
 زان پیش که سنبل دمد این برگ سمنرا
 در باغ گذر کرد مگر سرو چمانت
 کزگریه بگل برده فرو سرو چمنرا

مشکین سر زلفت دل مسکین (وفائی)
مشکن دگر این زلف پراز تاب و شکن را

(۱۱)

ز دست خود مده ای دیده یاد زلف مشکین را
که این ظلمت فزاید روشنایی چشم خونین را
ز عشق روی او شد دل اسیر غمزه چشمش
چو در گلشن بچنگ افتد کبوتر بچه شاهین را
پریشان هر زمان گیسو بر خسار عرفناکش
تماشا خوش بود شب در کنار ماه ، پروین را
ز مژگان تو ویران گشت دل ز آنرو هینالم
که چندین رخنه کرده است این کچ آیین کعبهء دین را
بهر چشمی ازان چون کوهکن جوی خون دانه
که بر شکر میان خسرو نه بینم جز تو شرین را
همیسوزم هینالم گه از دل گاه از دلبر
بگو مطرب ، کجا ساقی دواى جان غمگین را ؟
نسب از کلهء جم دارد از روی ادب پرکن
بچشم کم مبین ساقی تو این جام سفالین را
(وفائی) جز خدایینی بکوی میکشان نبود
ز سیر طوف این گلشن چه حاصل چشم خودین را

(۱۲)

عبیدالله رئیس مرشدان قطب ملتها
بیزم خاص از رحمت نگاهی کرد بر دلها

بجوش آمد سپاه عشق ۰۰۰۰۰۰

(الا یا ایها الساقی ادر کاسا وناولها)

که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلا

چو گل در پردهء صورت سرمویی بیاراید

ز جان بلبل مسکین قرار و صبر بریاید

قیامت خیزد آن ساعت جمال خویش بنماید

بیوی نافهء کاخر صبا زان طره بگشاید

ز تاب جعد مشکینش چه خون افتاده در دلها

بزن تیغی براه خود شهیدم کن سرت گردم

اگر بر گردم از تیغ جفاهای تو نامردم

اگر دل بود اگر دین هردو قربان سرت گردم

مرا در منزل جانان چه امن عیش چون هردم

جرس فریاد میدارد که بربندید محملها

چنان تیری ز مژگان توم بر دل رسید آخر

ز چشم خون فشانم پاره‌های دل چکید آخر

طیب من بجز دیوانگی درمان ندید آخر

همه کارم ز خود کامی بیدنامی کشید آخر

نهان کی ماند آن رازی کز او سازند محفلها

دلا از جان و دل بگذر چو جانان ترك جان گوید

سعادت کار فرما هر چه یار مهربان گوید

که بلبل در فراق گل بفریاد و فغان گوید

بمی سجاده رنگین کن گرت پیرمغان گوید

که سالک بی خبر نبود ز راه و رسم منزلها

در ان محراب ابرو بسکه بردم سجده چون سایل
که تا بینم جمال یار خود بی پرده و حایل
صبا بر طوق غنغب گرد چین چین طره اش مایل
شب تاریک و بیم موج و گردابی چنین هایل
کجا داند حال ما سبکباران ساحلها

(وفائی) وار روزی تا در میخانه او حافظ
[بنه از بهر جام می !] دل و جان در گرو حافظ
شراب بیخودی بستان بیر عمری ز نو حافظ
حضورى گر همیخواهی ازو غایب مشو (حافظ)
(متى ما تلق من تهوى دع الدنيا وامهلها)

- پ -

(۱)

ای خم زلف سیاه تو جنابش مستطاب
 در اقالیم دل و جان خسرو مالک رقاب
 دارم امید وصال رویت اندر هجر زلف
 شب نشانی بخشد آری از طلوع افتاب
 گریم از عکس رخت کافتاده چشم توم
 چون کنم بیمارم و بر خویش افشانم گلاب
 من ز رویت نا امید و زلف شاد آخر که گفت :
 مؤمن اندر دوزخ و کافر بجنّت کامیاب ؟
 سالکان را ناگریزاست از مقام قبض و بسط
 زلف و رویت عاشقان را تا بکی اندر حجاب
 چون توم دلبر نباشد گرچه هستی بیوفا
 چون منت عاشق نباشد گرچه ناید در حساب
 ای که وصلت جان ده صد مرده هجران تو^(۱)
 عیسی معجز نما (یحی العظام) شیخ و شاب

(۱)

(۱) در این قسمت از غزل ناسخ چنین نوشته است : « مرحوم حاجی وفائی مصرع اول ننویسته بود ملامحمد حسن مصرع اول را ملحق نموده » و در گوشه ای از همان صفحهء نسخهء خطی این مصرع نوشته شده « يك نگاهت روح بخش مرده پیر و جوان » .

در بهشت خاك پايت عاقبت شد زلف شاد
بسكه نالیدی بدل (یالیتنی كنت تراب) !

(۲)

ساقیا ! سوختم بیا بشتاب
آتشم را نشان تاب شراب
تا بدانند ماه سرو قد است
برفگن از جمال خویش نقاب
بخیال رخ تو دیده من
میفشاند هزار چشمه گلاب
از غم عارض و لب نمکین
سینه پر آتش است و دل چو کباب
روز شب خیز عاشقان اسیر
بخم طره بتاب متاب
یکدو روزی است عیش گلشن و گل
عیش این چند روزهان در یاب
مطلب عشق از فسرده دلان
که نجستند معرفت ز دواب
تا منم عاشقانه میگویم :
سرخوشم سرخوشم بیانگ رباب
جام می ده که تا ز بر گیرم
باز پیرانه سر زمان شباب
کس نداند بجز گرشمه دوست
درد دل دادگان مست و خراب

هیچم اسباب نی پی می و نی
 (اعطنی یا مسبب الاسباب !)
 (بوفائی) بده چنان جامی
 که نیاید بخویش روز حساب ^(۱)

(۳)

هان ! وفایی چه خفته دریاب
 در طریقت نه کفر شد خورد خواب ؟
 پیر گشتی بجهل و نادانی
 شد بیازوی و لهو دور شباب
 گر شد آنت زدست اینت هست
 تا نرفت است آنهمت بشتاب
 از جوانان خوش خرام سزد
 رنک خوش روی سبز دست خضاب
 تو که پیرانه سر چه می نازی
 دل سیه ، مو سفید ، روی بتاب
 شو بیرون بالكفار مدرسه را
 سگ و مسجد ؟ دلّی و عجب و حجاب ؟
 خرقة و عشق ، سبحه و رفتی ؟
 تار زنار و توبه ، آتش و آب ؟ !

(۲)

(۱) این قطعه و قطعه (۳) - قطعه بعد از آن - باستانیای بعض اختلاف همانند یکدیگرند و وزن و قافیه و مظهرشان یکی است ، احتمال دارد قطعه دوم پاکنویسی از این قطعه بوده و اشتباها هر دو قطعه در نسخه خطی درج شده باشد ، اگرچه اینجانب هر دو قطعه را همانطور که در نسخه دستنویس آمده درج نموده است لیکن لازم دانستم نظر خوانندگان محترم را بموضوع جلب نمایم .

بچه مینازی ای فقیه سفیه ؟
 استر لابه به ز اصطرلاب !
 تهی از حکمتی ازین علت
 شافی و کافی تو نیست کتاب
 بگذر از زلف و غمزه خوبان
 چه زنی دل به تیغ و خود بطناب !
 از مجاز تو مزاج گرفت
 بحقیقت رسان بنای خراب
 گفته بودی که توبه از توبه
 نیکی و مصلحت چه جای جواب
 پاک شو از دروغ و دو رویی
 چشمه کوثری نه چشم سراب !
 گرم دل شو بگریه سحری
 درد این جام صیقل از خوناب
 یکدو روزاست عیش گلشن و گل
 عیش این یکدو روزهان دریاب
 مطلب عشق از فسرده دلان
 که نجستند معرفت ز دواب
 نکسی تازخیر بی خبری است
 آوزر خواستن زبرق سراب
 ادب از سالکان عشق بگیر
 ... از آب و جنبش از سیماب
 ناله عاشقانه پیداکن
 دلکی زار و درد مند و کباب

نفس با آه عاشقان چکنند
 دیو بگریزد از خدنگ شهاب
 بر تو آن است زار نالیدن
 خواه لطف کنند خواه عتاب
 روی بر خاک دوست مالیدن
 خواه راحت دهند و خواه نقاب
 جام می گیر تا ز سرگیری
 باز پیرانه سر زمان شباب
 سوختم ساقی از حرارت عشق
 آتشم را نشان بآب شراب
 تا بداند ماه سرو قد است
 بر فکن از جمال خویش حجاب
 از غم عارض و لب نمکین
 سینه پر آتش است دل چوکباب
 بخیال رخ تو دیده من
 میفشاند هزار چشمه گلاب
 روز شب خیز عاشقان اسیر
 بسر طره بتاب بتاب
 کس نداند بجز گرمه دوست
 درد دیوانگان مست و خراب
 تا منم عاشقانه میگویم :
 سرخوشم سرخوشم بیائک رباب
 هیچم اسباب نی پی می و نی
 (اعطنی یا مسبب الاسباب !)

ب « وفائی » بده چنان جامی
که نیاید بخویش روز حساب

(۴)

خوش همی غلطد برویش طره^۱ پر پیچ و تاب
گر ندیدستی بین هندو بدوش آفتاب
دوش در خواب من آمد چشم خواب آلوده دوست
وینعجب در خواب بودم خواب میدیدم بخواب !
شب چو می گریم به یاد رنگ و بوی عارضت
میدهد از خشت بالینم سحر بوی گلاب
چشم شهلای^۲ توم آتش بجان افروختند
ترك^۳ مست است این مگر کز دل همیجوید کباب
آب چشم و آتش دل بیقرارم کرده اند
چاره^۴ مطرب بگو ، ساقی بده جام شراب !
چشم گریان (وفائی) بین عکس زلف و رو
سنبل و گلدسته^۵ ، بر بسته از هر قطره آب
با نگاه مطرب و ساقی بر آن عهدم هنوز
بر نخیزم روز محشر جز به آواز رباب

(۵)

صبا از من بگو با آن مه نا مهربان امشب
دمی آرام جان باشد که رفت آرام جان امشب
خیال روی جانان پیش چشم و دل پر از آتش
چو بلبل زان همینالم بیاد گلستان امشب

بامیدیکه باز آن سرو قدرا در کنار آرم
 هزاران چشمه خون باریده چشم خوتفشان امشب
 جنون عشقرا گوش نصیحت نیست ، ای واعظ ،
 مخوان افسانه بر من آسمان و ریسمان امشب
 دماغ جان معطر بینم از باد وزان هر دم
 مگر بر زلف جانان میوزد باد وزان امشب
 (وفائی) از لب میگون و رمز غمزه مدهوش است
 مگر از بادهء ساقی چنان شد سرگران امشب ؟

(۶)

مرا بیتاب داری هر دم ای زلف بتاب امشب
 خدارا یکدم از من ای سیه دل رو بتاب امشب
 سرم بر سنگ و ، سنگم بر دل و ، دل خون و تن بی جان
 نه جان در بر ، نه جانان ، چون تنالم بیحساب امشب ؟
 طبیب مهربان بیهوده زان لب صبر فرمائی
 که شکر میل دارد ، خسته جان دل کباب امشب
 چه شیرین است بر گلبرگ رویش حلقهء گیسو
 مهمرا حلقه در گوش است آری آفتاب امشب
 چو در زلفم کشیدی جان فدایت ، غمزه کوتاه کن
 مکش خنجر که کاری خویش کردی از طناب امشب
 درون پر درد مژگانم بیرون شیدای آن فرگس
 منم آری درین میخانه آباد و خراب امشب
 بجان گرمیدهد از خال لعلش بوسهء بستان
 که هندو بچه ارزان میفرشد شهد تاب امشب

مگر در خواب بینی ... دل آرا را
بروی دلبری آشفته دل دیگر مخواب امشب
زجا بر خواست ساقی گردشی زد جام فرگس را
قیامت بر سرم آورد از ناز و عتاب امشب
مرا زلف و رخ دلدار و چشم می پرستش بس
بخوانم عود و مجمر ، بشکنم جام شراب امشب
(وفائی) گاه رو در زلف دارد گاه در ابرو
مسلمان بین که دارد در دو قبله اکتساب امشب

- ت -

(۱)

گوشه چشم توم گوشه نشین کرد ز خود
 معنی گوشه نشین هر که نداند اینست
 من چه دانم بجگر گاه مرا دست که زد
 اینقدر هست که سر پنجه او خونین است
 شرح گریان ز غم زلف تو یاند بقلم
 ماجرای من سودازده صد چندین است
 خواستم از دهنش بوسه ، به تیغم زد و گفت :
 هر که بیجا بزند حرف ، سزایش اینست
 من فدای قدم آنکه دهم داد بدوست
 مرده را هر که کند زنده مسیحا اینست
 گر به تیغم بزنی دست ندارم ز لب
 چکنم جان من آخر نه که جان شیرین است
 عرق روی تو بر گردن تو ریخته است
 یا که با صبح بهار آمده این پروین است ؟ (۱)

(۱)

(۱) این غزل ناتمام بنظر میرسد .

(۲)

طرّه از باد وزان لرزان بروی دلبراست
کافرم گر باغبان باغ جنت کافراست
ابروی نازنینی بیقرارم کرده‌است
یا رب این آتش مگر از مهر در نیلوفر است
تا ز وصف زلف و لب در باغ رویت دم زدم
نونهال خامه‌ام را شکر و عنبر براست
طره آشفته است نازم گر بر ابروی کج
راست چون در قلب کافر (ذوالفقار) حیدراست
با قد خم ، ناله جانکاه ، آه سینه‌ام
بی تو گویی نغمهای عود و دود مجمر است
از غمت با چشم خونین میخورم خون جگر
بیتو در بزم غم آنم باده اینم ساغراست
دیدم روشن کن مرا باری بلطف از در درآ
تاکی آخر ، دلبرا ، چشم (وفائی) بر دراست ؟

(۳)

ای رخ و زلفت شب تاریک و روز روشن است
بی شب و روز تو روز و شب فغان کار من است
طره مشکین مزن بر همدگر مشکین دلم
زافکه مشکین طرهات مشکین دلم را مسکن است
شمع کافوری همیگویند بیدوداست و من
حیرتم از سنبل زلف و بیاض گردن است !
هرکجا بینم ترا در من فتد شور دگر
نغمهٔ بلبل بود آری که هر جا گلبن است

آسمان ماهی ندارد بوستان سروی چو من
 ماه من مشکین کمند و سرو من سیمین تن است
 ناتوان و خسته ام بی خنده شیرین لب
 آری آن آرام جان و وان دگر جان من است
 آفت جان (وفائی) در سر بازار عشق
 زلف مشکین و لب شیرین و چشم پر فن است

(۴)

ای فتنه عالم به نگاه ! این چه جمال است ؟
 کز وصف جمال تو زبانم همه لال است !
 جانا دلمن سوخت ز داغ لب ، آخر :
 تاکی دل من تشنه این آب زلال است
 بگذار که قربان شوم این شمع رخت را
 در مذهب ما سوزش پر وانه وصال است
 مارا هوس وصل لب و زلف تو هیات !
 عمر خضر و ، آب بقا ، فکر محال است !
 این طلعت زیبای ترا مه نتوان گفت
 کین ثابت و آن سوخته برق زوال است
 شاید بدمم فاتحه عین کمال است
 کس ماه ندیداست که در عین کمال است
 دور از تو چنان زار و نزار است (وفائی)
 گویی که زمهجوری خورشید هلال است

(۵)

ای آنکه خط سبز و لب آب حیات است
 گرد شکرستان مگر این جوی نبات است

زین لب چه تکلم ، چه تبسم ، همه شیرین
 ما نا لب شیرین تو صد کوزه نبات است
 یارم نرهانم ز خم زلف تو دل را
 زان روی که شام غم تو روز نجات است
 جام شب دوشین بمن شیفته دادند
 کین باده نوشین ز خرابات زکوة است
 گر کافر زلفم پی آن لعل دل آرا
 عییم مکن آب حیوان در ظلمات است
 ساقی بسر پیر مغان باده بگردان
 کین شیشه چراغ شب آهی درجات است
 هر جا که منم در طلب روی تو هستم
 گوئی که منم تشنه و روی تو فرات است
 زین رفتن و باز آمدنم دل بر بودند
 این کیست چنین دلبر و شیرین حرکات است ؟
 اوصاف جمال تو (وفائی) چه نویسد
 اندازه حسن تو که بیرون ز صفات است

(۶)

گر کاینات نامه شود صد هزار بار^(۱)
 وصف کمال دوست يك از صد هزار نیست
 بر هر چه بنگری تو برین لوح کاینات
 غیر^(۲) از کمال و معرفت کرد گار نیست

(۶)

- (۱) آغاز و انجام این قطعه ناقص بنظر میرسد .
 (۲) در نسخه دستنویس واژه (غیر) طوری نوشته شده بود که به (غریب)
 بیشتر شباهت داشت ولی آنرا غلط پنداشته باین صورت در آوردم .

گر بنگری بدیده دل در جمال او
 دانی که باغ خلد بجز خاک و خار نیست
 گر بنگری بچشم حقیقت درین چمن
 بی داغ حسن او بخدا داغدار^(۳) نیست
 خواهیم چنان بسجده خاک درش روم
 کاوّل ابد شود چکنم اختیار نیست

(۷)

زلف مشکین بین که بر عارض پریشان کرده است
 بیضه اسلام را چون کافرستان کرده است
 که تکلم گه تبسم در لبش از دلبری
 يك طبق شهد و شکر اندر نمکدان کرده است
 سرو در گِل مانده است از حسرت گِل غرق خون
 سرو بالايم مگر او در گلستان کرده است
 هیچ وقتی با اسیران دیلمی کافر نکرد
 آنچه با من غمزه آن نا مسلمان کرده است
 بسکه فالید از رخت خون شد دلم در طرّهات
 از غم گل بین چه با خود مرغ شبخوان کرده است
 داغم از خال لب ، ای جان شیرینم لب !
 زان همینالم که هندو غارت جان کرده است
 چهره و زلف مرا تنها نه چون پروانه سوخت
 ای بسا خونها که این شمع شبستان کرده است

(۳) در نسخهء اصلی (غدار) است .

این چه غوغایی است کاندرا عالم افتاده مگر :
چشم مست رو بکوی میفروشان کرده است !
گر (وفائی) جان فدای طاق ابروی تو کرد
کفر نبود بر هلال عید قربان کرده است

(۸)

ای بیادت عاشقان را هر نفس
خلوت اندر خلوت اندر خلوت است
ای حدیث کشتگان را هر زمان
شربت اندر شربت اندر شربت است
ای وصال عاشقان را دمبدم
عشرت اندر عشرت اندر عشرت است
ای جمال ذوالجلالت لایزال
وحدت اندر وحدت اندر وحدت است
خون بهای یکنظر از روی تو
جنت اندر جنت اندر جنت است
يك نفس بی یاد رویت زندگی
حسرت اندر حسرت اندر حسرت است
يك زمان بر خاک کویت بنده گی
قربت اندر قربت اندر قربت است
دردمندم (یا انیس العاشقین)
تا بکی جان مبتلای فرقت است ؟
مستمندم (یا جلیس العارفین)
تا بکی دل در بلای هجرت است ؟

مستحق و مفلس و درمانده‌ام
 (یا کریم اکرم) که وقت همت‌است
 روسیاه و ، عاصی و ، شرمندهم
 (یا رحیم ارحم) که روز رحمت‌است
 گر (وفائی) را گنه بسیار شد
 رحمت عامت محیط کثرت‌است

(۹)

بر دل و بر دیده گفتم : هر کجا خواهی بیا
 گفت : آخر روشن‌است این هر کجا جای من‌است
 گفتمش بر خاستی شوری عجب در ما زدی
 در قیامت ، گفت : اینهم شور از پای من‌است
 کس نمیداند بجز دل‌داده آنزلف و خال
 آنچه از داغ تو در سَر هویدای من‌است
 گر چه هستم پر خطا دارم امید مغفرت
 صد هزاران جرم بخشد ائکه مولای من‌است
 من چه گویم شرح حال خود (وفائی) پیش دوست
 زانکه داند هر چه در رنگ و هیولای من‌است

(۱۰)

قلم بدست من اندر سواد خطه نظم
 سکندری‌است جهان گیر عالم سخن‌است
 من آن کسم که ز داغ تراشه قلم
 عطارد از مه نو حلقه گوش دست من‌است

نه هر که سنگ تراشید و نقش شرین بست
 به تیشه هنر این پیشه ختم کوهکن است
 در آن چمن که بر آید نوای بلبل مست
 چه جای خودکشی جغد و شیون زغن است
 دلم بیوسه در آن زلف پر شکن مشکن
 چرا که طوطی هندوستان شکر شکن است ؟
 همیشه در نظر ناکسان دون خوار است
 اگر ز بصره (حسن) یا (اویس) از (قرن) است
 سخن بلند بگویم که شیخ و ملت شیخ
 حیات این همه تنها چراغ انجمن است
 چه مردمی است (وفائی) در آن خراب آباد
 که کسر شهوت مردم باختیار زن است

(۱۱)

ای راحت دل قوت روان لعل لبانت
 خون شد دل مسکین ز غم سرو روانت
 دورم ز تو و ییخبر از خویش ولیکن
 پیش منی و هیچ نه بینم ز نشافت^(۱)

(۱۲)

خطا گفتم که زلفت مشک چین است
 سواد چشم مست حور عین است

(۱۱)

(۱) در این قسمت از نسخه خطی یکصفحه یا بیشتر افتاده و مایه ناقص شدن این غزل و غزل دیگر که مطلعش (مرا تحریر... الخ) است گردیده .

تو دل خواهی من از جان دست دارم
 که در مهر وفا رسم این چنین است
 جفا خواهی وفا خواهی بفرما
 که کار فزاینان فزاین است
 چگویم وصف از شیرین دهانی
 که سرّ روح با روح آفرین است
 تو فرمودی قدم سرو روان است
 مرا زین راستی (علم الیقین) است
 خطای ما اگر حدّی ندارد
 عطای حق تعالی بیش ازین است
 مترس از ترك خدمت ها (وفائی)
 که خواجه (رحمة للعالمین) است

(۱۳)

براه دوست کسی سر نهد سبک باراست
 اسیر دام محبت مگو گرفتاراست
 سرم به افسر دارا فرو نمی آید
 که افسر سر من خاک مقدم یاراست
 بهیچ روی زمن و ا نمی شود غم دوست
 بدور نقطه تو گویی که خط پرگاراست
 تو یوسفی و من از غم اسیر زندانم
 (عزیز) من تو بفرمای آخر این کاراست ؟
 مرا بیاغ بگلزار حاجتی نبود
 مرا که یاد جمال تو باغ گلزاراست

اگر بهیچ نگیرم رواست شاخ نبات
 که لعل خسرو شیرین لبان شکر باراست
 بکن هر آنچه کنی بر من از جفاکاری
 که نازنین صنم دلربا دل آزاراست
 به محفلی که تویی چشم بر کف دگران
 حرارتم نبرد جام اگر چه سر شاراست
 [بخاك پای !] تو دادیم جان که تا گویند
 براه دوست (وفائی) بجان وفاداراست

(۱۴)

دلبری دارم که در عالم نظیرش کمتر است
 رخ قمر ، بالا صنوبر ، لب شکر ، تن ممر است
 زلف و رو ، بالا و ابرو ، وان بنا گوش و لبش
 عقب و خورشید و ، تیر و قوس و ، شیر و شکر است
 قامت دلکش ، جمال خوش ، دهان تنگ او
 نخل طوبی باغ جنت ، سبزه زار کوثر است
 خانه خالی شمع سوزان یار در بر می بکف
 هر کرا ممکن بود این عیش و نوش اسکندر است
 لب بلب ، سینه بسینه ناف بر بالای ناف
 ای مسلمانان ازین عالم چه عالم خوشتر است ؟
 گفتم : ای ... کیست ؟ گفت :
 چشمهٔ حیوان اگر خواهی کمی پایین بر است
 ... معشوقه ایمان ستان در خلوتی
 هر کسی داند (وفائی) را مسلمان ، کافر است

(۱۵)

ای بت چین ای بلای جان خط و خالت
داد ز بیداد پادشاه جمالت
من چه دهم شرح غصّه شب هجران
ای من هجران فدای روز و صالت
بسکه ز مهر رخ تو ناله کشیدم
کاستم از غم چو ابروان هلاکت
باورت ار نیست در فراق تو مردم
شاهد ما حضرت جناب خیالت
بر من و بر دل بچشم لطف نگاهی
ای من و ای دل فدای چشم غزالت
سوخت مرا آتش فراق تو مگذار
دست من و دامن جناب و صالت
کشتن عاشق اگر مراد تو باشد
خون (وفائی) هزار بار حلاکت

(۱۶)

بفریادم رس ایجان عزیزان لعل شرینت !
هزاران رخنه در دین کرد مژگان کج آیینت
ز درویشان نمیرسی ، نمیدانم چه دلداری ؟
ز آه ما نمیرسی ؟ بگو : تا چیست آیینت
زبوی سنبلت خواهد بهارستان چین رونق
ز روی چون گلت دارد گلستان زینت

بازی زلف مشکین است گرد عارضت جولان
 چه شیرین است — یا رب ! — زین دو ریحان برگ نسرینت
 بیزم عاشقان شب چشم مستت بیقرارم کرد
 هنوزم سر گران است از خمار جام دوشینت
 تو خود شکر ، عرق چون گل ، منم زین گلشکر بیدل
 خدارا دردمندا ترا نمی^(۱) از عرق چینت
 نگاهی کن بچشم مرحمت ای خسرو خوبان !
 بتلخی جان شیرین داد چون فرهاد ، مسکینت
 من^۲ دل چون (وفائی) هردو سرگردان^۳ مخموریم
 من از چشم می آلود و ، دل از گیسوی مشکینت

(۱۷)

کشیده طره سراز اختیار عارض قامت
 گناه کار سیه رو بود بروز قیامت
 شهید چشم توم بوسه^۴ فکرده ز لعلت
 خراب مست شدم جرعه^۵ نخورده ز جامت
 مرو بحلقه عشاق و شور و فتنه میفکن
 چنین مکن که قیامت پاشود ز قیامت
 هزار بار دل مردمان ز داغ تو خون شد
 بریخت خون دل خود ندیده دیده بکامت
 بروی و موی خودم وعده داده^۶ که بیایی
 خلاف وعده چه شد نه نهار بود نه شامت

(۱۶)

(۱) (نمی) شاید (نسیمی) باشد .

ز جان و دل گذرد هر که زلف^۱ خال ببیند
 مگر تو مایل^۱ وان زلف^۱ خال دانه و دامت
 مرا بگوی که گردن زنند و سر بشکا فند
 هوای عشق تو از سر نمیروود بملامت
 قد تو سرو نگویم رُخ تو لاله فخوانم
 که سرو بنده^۱ بالای تست لاله غلامت
 کسیکه با تو نشیند عجب که جز تو گزیند
 چنین که شهد و شکر خیزد از بیان و کلامت
 شکر که دید گل افشان و گل که دید شکر بار ؟
 سخن بگوی و بفرما : که معجزاست و کرامت
 اگر حدیث دهانت بشاخ گل بنویسم
 درخت گل شکر آرو بیار تا بقیامت
 بریز خون من^۱ جان من ز حشر میندیش
 که کشتگان تو از جان گرفته اند غرامت
 نگاهت از مژه و ناز قصد جان و دلم کرد
 بیک اشاره دو عالم گرفت امیر نظامت
 بافتاب پرستی شده است شهره (وفائی)
 چو خط رنگ فرنگت چو فای غالیه فامت

(۱۷)

(۱) (مایل و) درست نیست شاید (مانی) بر موضوع مصرع درست تر
 دریاید .

- د -

(۱)

رفتم کنارش امروز جای گوش واره‌ام داد
این تخت و بخت و دولت ماه ستاره‌ام داد
صد شکر و شادمانی گیسو فگند یکسو
یک گوشه در گلستان راه نظاره‌ام داد
من شکر این چه گویم ؟ آورد پیش رویم
من یک دو بوسه گفتم ، او بی شماره‌ام داد
دستم گرفت و ، پایی آهسته بر سرم زد
جان برد در مقابل خلخال و یاره‌ام داد
گفتم : لب بگیرم ، بگذارمت بمیرم
لب غنچه کرد و خندید ، عمر دوباره‌ام داد
چشم خوشش (وفائی) رسوای عالم کرد
پیر مغان چه پنهان می آشکاره‌ام داد ؟

(۲)

دل که با طرهٔ جانان سر سودا دارد
روزگارش که پریشان گذرد جا دارد

شمع را سوزش پروانه بحالی نرساند
 یار در کشتنم از ناله چه پروا دارد ؟
 دهن تنگ ترا خنده اگر معجزه نیست
 پس چرا تنگ شکر عقد ثریا دارد ؟
 یکزمان بخت من از خواب گران در نشود
 یادگاری است کزان نرگس شهلا دارد
 از غم طوبی و فردوس فراغی دگراست
 هر که با یاد تو در کوی تو مأوا دارد
 زلف را خم شده در پیش خطش دیدم و گفت :
 روسیه آنکه بنوکیسه مدارا دارد
 از من غمزده دل میطلبد غمزهٔ دوست
 دوستان دلبر ما نرگس گویا دارد
 گفتم : از لعل لب بوسه (وفائی) طلبید
 گفت : دیوانه که از هیچ تمنا دارد

(۳)

بگذار تا بگیریم در دیر راهبانان
 بگذار تا بنالم در کوی زند خوانان
 بگذار تا بگیریم زفار زلف جانان
 بگذار تا بیابم سر رشتهٔ زایمان

• این کاره کار عشق است دخل بدین ندارد .

من رند و (لا ابالی) سرمست و دلستانم
 دفتر زمن چه خواهی ، من پارسی ندانم

مدهوش يك سرودی از لهجهٔ مغانم
من بعد ازین برانم درس مغان بخوانم
این کاره کار عشق است دخل بدین ندارد

ترسای نامسلمان چون آهوی رمیده
آرام من گرفته ، در زلف خود کشیده
بویی ز زلف و رویش بر جان من وزیده
يك جای كفر و ایمان آخر بگو ، که دیده ؟
این کاره کار عشق است دخل بدین ندارد

ای شیخ پاك دامن ای پادشاه شاهم
آخر بگو خدارا تا چیست روی راهم ؟
صد بار اگر گناه است این عشق پر گناهم
حاشا اگر بهشت است بیدلستان ^(۱) نخواهم
این کاره کار عشق است دخل بدین ندارد

بالله اگر (وفائی) زان باغ گل نچیند
از باغبان برنجد با داغ دل نشیند
بیرون ازین دو عالم يك خلوتی گزیند
تا در جهان بماند بی او جهان به بیند
این کاره کار عشق است دخل بدین ندارد

(۴)

جز سر زلف تو دل که راه ندارد
در همه عالم کس این پناه ندارد

(۳)

(۱) در نسخهء دستنویس کلمهء (بیدلستان) همانطوریکه درج شده نوشته شده است البته املائی صحیح آن (بی دلستان) است .

سر که نیارم بکس ز خاک در تست
 شاه نه شاه است اگر کلاه ندارد
 تا بخرابات چشمهای تو ره برد
 شیخ دگر میل خائفاه ندارد
 تکیه بروی تو کرده زلف تو بس چیست
 کافر اگر در بهشت راه ندارد
 طلعت تو جای حیرت است بقامت
 روز قیامت که مهر و ماه ندارد
 زلفت ازان سوی برد دل ، خط ازان سوی
 چون تو شهی بی نسق سپاه ندارد
 بوسه ازان لب بده ، بغمزه ازان چشم
 فتوای پیر مغان گناه ندارد
 هر که تو خواهی بکش بغمزه به ابرو
 دولت حسن تو داد خواه ندارد (۱)

(۵)

هر شام و سحر روی تو دیدن مزه دارد
 گلها ز گلستان تو چیدن مزه دارد
 در دام تو افتادن و تیری ز تو خوردن
 در پای تو برخاک طپیدن مزه دارد
 گل گل عرق از روی نگارین چه لطیف است
 بر برگ سمن ژاله چکیدن مزه دارد

(۴)

(۱) چنین بنظر میرسد که این قطعه ناتمام است چون ختام که عادتاً شاعر
 تخلص خود را در آن میآورد در اینجا دیده نمیشود .

دست تو گرفتن سر زلف تو کشیدن
 وه وه لب لعل تو گزیدن مزه دارد
 قربان تو و رفت تو باشم که ز آهو
 رم کردن و استادن و دیدن مزه دارد
 يك شیشهء می در کفن ما بگذارید
 در حشر همین باده کشیدن مزه دارد
 عاشق شدن و در رخ ترسا نگریدن
 می خوردن و زنار بریدن مزه دارد
 در میکده رفتن ، دو سه پیمانه کشیدن
 وحشی شدن از خویش رمیدن مزه دارد
 قربان گلم در سربازار محبت
 کاغشته بخون ، جامه دریدن مزه دارد
 پرسوخته بیخود شدن از نشاءه صها
 تا کنگرهء عرش پریدن مزه دارد
 خوش زمزمهء بود که می خواند (وفائی)
 بر کندن و پیوسن و دیدن مزه دارد

(٦)

دو هفت سال ریاضات خاك شمنینان
 مرید و خاتقه و مرد بایزیدم کرد
 قضا فگند درین آخرم بدام بتی
 به پیش پیر مغان بندهء عبیدم کرد
 بتیر غمزهء ، تیغ نگاه و ، خنجر ناز
 امان نداد بيك چشم زد شهیدم کرد

منی که قطب مدار جهان بدم یکدم
مدار قطب پرزادهٔ مریدم کرد
هزار شکر (وفائی) باز هاتف غیب
بمژدهٔ کرم خویش پر امیدم کرد

(۷)

سیه شد زلف با خورشید رو تا آشنایی خود نمائی کرد
سیه رو آنکه کافر آنکه دعوای خدایی کرد
دلَم در طره از فیض رخس بر وصل لب شاداست
ز ظلمت رهبرم بر آبیوان روشنائی کرد
نکرد از کشتن غمزهٔ چشم تو تقصیری
ستمکاراست آری هر که با مست اشنایی کرد
هلاکم کرد یکره با نگاهی چشم بیمارش
طیب خویش قربانم که درمان جدایی کرد
ز تاج و تخت شاهی ننگ دارد بنگرد از کبر
(وفائی) وار یکدم هر که در کویش گدائی کرد

(۸)

بر چهره ، زلف خویش ، پر از پیچ و تاب کرد
یعنی بحسن ، حلقه بگوش افتاب کرد
گیسو بیاد داد بصد جلوه در چمن
از سرو سرکشید و سنبل عتاب کرد
بیتاب شد ز حسرت و غم چون رسید خط
گویا که زلف یاد ز عهد شباب کرد

آوخ که یار رفت و نیچیدم گلی ز وصل
کامی ندیده عمر عزیزم شتاب کرد
چشمم در آرزوی بتان بسکه خون بریخت
معموره وجود (وفائی) خراب کرد

(۹)

بتم چو طره برخسار خود فشان میکرد
بنفشه بر ورق لاله سایبان میکرد
اگر بدیده من عکس عارضش میدید
بشاخ هر مژه صد بلبل آشیان میکرد
بغیر نقطه شیرینی لبش نگذاشت
وگر نه خامه بسی وصف آن دهان میکرد
نوی ناله مرغی بگوشم آمد دوش
چو دیدم از سر زلف تو دل فغان میکرد
ز ابروی تو عجب مانم ای مسلمان کش
که (ذوالفقار) علی قتل کافران میکرد
(وفائی) از لب و زلف تو دوش تا بسحر
سخن ز آب بقا عمر جاودان میکرد

(۱۰)

حسنّت بفتح کشور دل اهتمام کرد
اسباب شهر یاری خود را تمام کرد
از زلف و خال ، لشکر چین و حبش کشید
واز مژه کشنده دو صف انتظام کرد

با فوجی از گرشمه ، دو از غمزه ، صد ز ناز
 در گوشهٔ نگاه تو آمد قیام کرد
 چشم تو زان میانه امیر نظام شد
 با يك اشاره کار دل ما تمام کرد
 مژگان که کرد روی بمحراب ابروان
 مانا برای شاه دعای دوام کرد
 قربان زور پنجهٔ حسنم که يك نظر
 چندین هزار شه چو (وفائی) غلام کرد

(۱۱)

چشم سیاه مستت با ما به بین چها کرد
 با يك نگه دل و دین از دست ما رها کرد
 يك بوسه خون بها کرد لعل لبش ندانم
 گر دشمنی بدل داشت این دوستی چرا کرد ؟
 با هر نگاه و نازم صد بار کشت و خون ریخت
 شیرین کجا بفرهاد این جور و این جفا کرد ؟
 باد صبا ندانم با گل چه نکتهٔ گفت ؟
 کز حسرت دهانت گل جامه را قبا کرد
 تنها نه من شهیدم از دست تیغ نازش
 هر گوشه را که بینی صحرای (کربلا) کرد
 قربان چشم مستم خونم بریخت و رستم
 در ضمن يك عداوت ، کار صد آشنا کرد
 هندو اگر بکوتر گویند ره ندارد
 بهر چه شد لب تو خال سیاه جا کرد

گیسو نه باغ سنبل ، عارض نه خرمن گل
این است آن بهشتی خدا برای ما کرد

روی تو سرو بالا ، دیدم زخود برفتم
کز عالم بلندی ماهی مرا صدا کرد

برقع فگند آتش درما زد و ندانم :
خود کرد راز خود فاش مارا چرا رسوا کرد ؟

زلفت نمیگنارد روی تو سیر بینم
این پاره ابر تاریک روز مرا سیا کرد

پیر مغان شب دوش میگفت کوزه بر دوش
هی می بگیر و می نوش ، هی می ترا رها کرد
صوفی مشو گران جان ، صافی شو و خدا خوان
پا بند و بندهء نان ، کی روی در خدا کرد ؟ !

دیوانه باش و هشیار ، آدم شوو سیه کار
میخانه گیر و بگذار ، گویند ره خطا کرد

آن ماه رو گشاده ، رویش همرنگ باده
هم شوخ شیخزاده ، با عهد خود وفا کرد

دیدم آمد شتابان ، آمد چه ماه تابان
هم شهر و هم بیابان ، چون روز روشنا کرد

گفتم : لبث بیوسم ، چشمش بغزهام کشت
خونی نکرده بودم این ترک قصد ما کرد !

گفتا : توم بمیری ، بی جان لبم نگیری
آب حیات مارا (وفائی) کم بها کرد

(۱۲)

آن شکر خنده بوصل دهنم شاد نکرد
غلطم باز گر از هیچ کسی یاد نکرد
آنچه من در غمت ای خسرو خوبان کردم
بشکر خندهء شریں تو فرهاد نکرد
ناوڪ ناز تو نازم که بیک چشم زدی
زخمها کرد بدل خنجر جلاد نکرد
تا کرا طلعتُ بالای تو یغما که نساخت
راه گلزار نزد غارت شمشاد نکرد
پای بند غم تو کیست در آفاق که نیست
سرورا حسرت بالای تو آزاد نکرد ؟
داغم از گریه که شد باعث رسوائی من
کیست کز دست جگر گوشهء خود داد نکرد ؟
تو شکر خنده چنانی که بهر جا گذری
نیست جایی که دهافت شکر آباد نکرد
سوخت از آه (وفائی) جگر سنگ ، ولی :
اثری در دل آن ترك پریزاد نکرد !

(۱۳)

بجان آمد دلم تاکی دل ، ای جان ، بی دوا باشد
نگاهی کن بدل کین يك نگاهم اکتفا باشد
اگر در وحدتم از کثرت حیرت نیم خالی
دهافت از تبسم تا فنای پر بقا باشد

ز جابر خیز تا طوفی کنم گرد سرت گردم
 نماز عاشقان را در قیامت هم قضا باشد
 بجز دلبر نمی گویم غم دل با کسی ز آنرو
 غم دل با کسی گویم که با دل آشنا باشد
 گرفتم قبله درست آمد و عمری در احرامم
 چه سود این سعی بی حاصل اگر دل بی صفا باشد
 چنین کز خنجر ناز تو خون می بارد از هر سو
 بعالم هر کرا بینی شهید کربلا باشد
 بچشمان سیه بردی دل و دین (وفائی) را
 ترا آهوی چین گفتم خطا نبود روا باشد

(۱۴)

شادی من نه بخلد و نه به کوثر باشد
 شادی آنجا طرب آنجا است که دلبر باشد
 هر که دید آب حیات دهن دوست چو من
 بگذرد از دل ، اگر خضر پیمبر باشد
 جای حیرت بود این خال سیه بر لب یار
 کافرم هندو اگر ساقی کوثر باشد
 خط سبز تو و زلفین سیه دانی چیست
 آیت لطف که در شأن دو کافر باشد !
 دو قیامت نشنیدیم بیک جای که گفت
 سرو بالای تو چون در صف محشر باشد
 طلعت دلکش جانان و قد دلبر دوست
 نوبهاری است که بالای صنوبر باشد

لب تو آب حیات است تو خود هم خضری
 خضراگر جور کند از چه پیمبر باشد
 بوالعجب مانم ازین حسن خدا داد تو من
 مه ندیدم که شکر بار و سمن بر باشد
 قوس ابروی تو از تیر مرا پاره کند
 آفتاب رخ تو از چه دو پیکر باشد
 گر تو، ای چشمهٔ حیوان، بکف آری روزی
 نستاند ز منت گر چه سلکندر باشد
 لب تو جان (وفایی) است خوشا در قدمت
 جان بلب آرد و قربانی دلبر باشد

(۱۵)

دل دیوانهٔ دارم دمی بیغم نخواهد شد
 سر شوریدهٔ دارم بسامان هم نخواهد شد
 دل آرام من از روزی که آرام دلم برده
 دلم یکدم نیارامد بمن همدم نخواهد شد
 بزلف خویشتن حال دلم زیر و زبر کردی ^(۱)
 چرا مهتر نباشد دل ؟ چرا درهم نخواهد شد ؟
 مگو این اشک ریزی چیست اندر آستان من ؟
 — دل و دینم فدایت ! — کعبه بی زمزم نخواهد شد !
 چو با بخت سعید من محمد گشته پشتیبان
 یقین زخم دل دیوانه بيمرهم نخواهد شد

(۱۵)

(۱) کلمهء (کردی) در نسخهء خطی اشتباهاً (کری) نوشته شده بود
 تصحیح گردید .

(وفائی) گر شود سیراب از آن دریای حق خوانی
تو حق گویی و میدانی ز دریا کم نخواهد شد

(۱۶)

مرا که دوش دو چشم از غم نگار تر آمد
بگاه افکه ستاره روان شود سحر آمد
چنانکه گل شکفت سرو بالا از اثر ابر
ز گریه ام صنم من بخنده جلوه گر آمد
که هان مرغ (وفائی) شب فراق سرآمد
ترا مراد بر آمد که آفتاب برآمد

(۱۷)

دوش اندر میکده چون و چه زیبا زدند
گردش از جاروب زلف طرّه حورا زدند
ساقیان دست طرب در گردن مینا زدند
خاک آدمرا نم از سرچشمه صها زدند
بر سر شوریده تاج (علّم الاسما) زدند
دین و دل دیوانه را اعتاب (عرش الله) زدند
مطربان را نغمه جان بخش زیر وبم گرفت
عاشقان را ناله دلسوز در عالم گرفت
مجلس روحیان را ^(۱) ذوق می دردم گرفت
... [دل برگ !] ساقی چون ز گردش نم گرفت

(۱۷)

(۱) « روحیان » در این مصرع باید « روحانیان » باشد و ناسخ اشتباه کرده است .

اول این جام شراب [فقیه امام !] گرفت
می پرستان را بنوشانوش پس آوا زدند

هر یکی زین عاشقان مستانه جام می بدست
گه ز روی جام گاه از بوی جانان گشته مست
بانگ نوشا نوش ساقی ناله های می پرست
پرده زاهد درید و چشم نامحرم به بست

سر خوش و بیهوش بیاد شاهد روز (اُست)
شیشه^{*} (لا) را ز^{*} دل بر ساغر (الا^{*}) زدند

ان یکی از (ارنی) مخمور و مست جام دوست
و آندگر از (لن ترانی) کشته پیغام دوست
یک درون از اصطفی آدم پر از انعام دوست
یک سر از (وجهت^{*} وجهی) پر ز عشق نام دوست

هریکی را رمز و غمزی کرده بی آرام دوست
ای بسا در قعر این دریا که دست پا زدند

پای بند جان^{*} دل شد طره سودای عشق
آتش اندر جان^{*} دل زد آفت غوغای عشق
کشور تاب^{*} توان ویران ز استیلای عشق
عاشق و دیوانه و سرگشته در سودای عشق

گشته از تیغ محبت غرقه در دریای عشق
خیمه در بالای صحرای (فنافی الله) زدند

چون سر آمد هر یکی را دولت شاهنشهی
شد پریشان هر سری را افسر و فرو بهی

گشت خالی مسند مولائی و تخت شهی
جان جانان دل بدلیز آشنا شد وانگهی

دست غیب آمد برون [زد!] قرعه (خل الله)

سکهء شاهی بنام شاه عبیدالله زدند

غیث دین ، غوث مریدان ، پیر من ، قطب امم

دست رحمت ، پشت دین ، چشم حیا ، جسم کرم

از شرافت عاشقان کوی او صید حرم

آنکه برخاک درش اسکندر و دارا و جم

حلقه سان پشت نیاز خویشتن کردند خم

هر یکی از جان دل فریاد یا مولا زدند

قبله گاه دین عبیدالله ثانی نام او

جلوه گاه انس و جان سقف سراو بام او

افتاب عالم بالا ، جهان بین ، جام او

سر ز خورشیدی زند هر ذره در ایام او

روح بخش مرده گان از همت انعام او

دم ز اعجاز مسیحی نبی الله زدند

باده نوش شوق بر سیمای ناهیدش رقم

خرقه پوش ذوق تا بالای خورشیدی علم

با همه بیچاره گی ابر کرم بحر امم

اوست کآیند آستانش محترم نامحترم

بی نوا ، سلطان ، گدا ، خاقان ، مسکین ، محتشم

شست پا از جان دل بر حشمت دنیا زدند

آشنای کوی جانان بلبل گلزار حق

عاشق نام خدا گنجینه اسرار حق

قبله‌گاه هر دل آینه دیدار حق
سرخوش از جام تجلّی ، مظهر انوار حق

مست^۱ مخمور از خمار حق
گوئیا در سینه^۲ وی آتش سینا زدند

آفرین بر خامه‌ی صورت کش جان آفرین
کاین [چنین زیبا نگاری آفرید از !] ماء^۳ طین
بلبل خوش نغمه^۴ گلزار شرع یا و سین
قامتش در جویبار دیده سرو راستین

طلعتش در گلشن دل دلربا و نازنین
آفتابی را مگر بر شاخه^۵ طوبا زدند

آستانش قبله^۶ دل ، اهل دل را رهنما
خاندانش کعبه^۷ جان ، آل آدم را پنا
خانقایش کھف عالم مرتجا و ملتجا
خاکپای اوست در چشم (وفائی) توتیا

آری آری چون (وفائی) زین سبب شاه^۸ گدا
بوسه بر آن آستان آسمان فرسا زدند

ای شه تخت ویلایت من نه مهمان توم
ز آشنایان سگ درگاه و ایوان توم
بت پرستم ، هر چه هستم دست^۹ دامن توم
گر چه کافر بوده‌ام از نو مسلمان توم

بر (وفائی) رحمتی قربان دربان توم
همتی کن نفس و شیطانم ره تقوی زدند

شکل و بالای ترا ، یارب ، چه شیرین بسته‌اند
 کآفتابی را فراز سرو سیمین بسته‌اند
 دلربا آمد خط از روی عرفناکت ، مگر
 دلربا زاده‌است از مه عقد پروین بسته‌اند
 زلف بر روی تو یا سر صفحه گل مشک چین
 خط ریحان است یا بر برگ نسرین بسته‌اند
 بوی جان دارد لب ، ای خسرو خوبان ، مگر
 نقش جوی شکر از جان شیرین بسته‌اند
 چون سکندر جان عالم در طلب سرگشته‌اند
 این چه حیوانی است کز ناف تو پایین بسته‌اند
 عشرت و عیش ارم هم هرچه هست این است و بس
 کاندرو سرمایه آرام تسکین بسته‌اند
 [نفس غالب نفس بیر و گل] [وفائی] گل پرست
 فرصتی ، یارب ، که گل‌رویان ره دین بسته‌اند

در ازل سنبل گیسوی ترا شانه زدند
 رقم شیفتگی بر من دیوانه زدند
 من ازان روز خرابم که بخلوتگه حسن
 سرمه ناز بران فرگس مستانه زدند
 قبله راهب صد ساله شد از معجزه‌ات
 شکل ابروی تو چون بر در میخانه زدند

غمزه آرام مرا در [پسته !] زلف ربود
 کاروان را بشب آن فرگس مستانه زدند
 آب شمع رخ تو زلف شب آراست ولی :
 آتشی بود که در هستی پروانه زدند !
 خاک شو گر طلب پرتو انوار کنی
 غالب آن است که این فیض بویرانه زدند
 زاهد از باده کشی منع (وفائی) چه کنی ؟
 کر ازل آب و گلش بر در میخانه زدند

(۲۰)

بت من طره چو بر برگ سمن بر شکند
 روق ماه برد ، قیمت عنبر شکند
 گنه از چشم تو نبود ز دل آزدن ما
 ترک چون مست بود شیشه^۱ ساغر شکند
 بسته زلف تو بهر حلقه هزاران دل زار
 ترسم این بار گران پشت سمندر شکند
 گرباین^(۱) صورت زیبای تو افتد نظرش
 راهب دیر ، صنم در سر آذر شکند
 مانی از چشم تو کج ساخته ابروی ترا
 شانه از مستی خود در سر پر کر شکند
 دل^۱ دلبر بهم آمیخته مشکن دل ما
 دل دل داده شکستن دل دلبر شکند

(۲۰)

(۱) جمله « گرباین » در نسخه خطی (کر بامن) نوشته شده اشتباه واضح است .

هر کرا پایه بلندست گرفتار بلاست
 ستم چرخ نگر پهلوی افسر شکند
 خال در کنج لبث وقت تبسم گویا
 هندوی تنگ شکر بر لب کوثر شکند
 چشم مست تو چنان صید دلم کرد بچشم
 شاهبازی که پر و بال کبوتر شکند
 منصب قدر وفاپی بر دانایان است
 غم جاهل نتوان خورد که گوهر شکند
 شب تاریک (وفائی) بود آن روز که یار
 سنبل شیفته بر برگ سمن در شکند

(۲۱)

من توبه ز هرچه شیخ گوید پس ازین
 صد بار اگر نماز گر روزه بود
 دورم مگن ز دلستان بهر خدا
 از بحر مگو چه آب در کوزه بود
 گرجان بدهم ز روی دلبر ظری
 این بس که مرا ز دور دریوزه بود
 ترسا بچه انجیل بمن درس دهد
 سودای [زیادت !] که به جلفوزه بود
 تنها نه (وفائی) به پری دلداده است
 کز هر طرفش هزار دل سوزه بود
 در مذهب خود قلندران میگویند
 صد پای بس است اگر یکی موزه بود

(۲۲)

مستانه چو از میکده بیرون آید
خون از دل عاشقان چو جیحون آید
در بزم دگر منت ساقی نکشم
آن مغچه تا با لب میگون آید
از باد وزان طره برویش گویی
بر ملك خطا ز چین شبیخون آید
ای خسرو شرین دهنان رحمی کن
تا چند ز دیده اشك گلگون آید
اظهار دیدی وجود از عدم است
هر خنده که از لعل تو بیرون آید
از بس بقدرت هلاك ابروی توم
خواهم که الف نویسم و نون آید
تسلیم غم تو مدعی را نرسد
این کار ز عاشقان مفتون آید
تیری که ز شصت ناز لیلی بجنبید (۱)
بگذار که بر دو چشم مجنون آید
گفتم : که (وفائی) صفت قد تو گوید
گفتا : برو این ز طبع موزون آید

★ ★ ★

(۲۲)

(۱) « بجنبید » برای (تیر) گفتن اشتباه محض است و ناسخ آنرا بجای
« بجهد » نوشته است .

- س -

(۱)

ای شکر اگر وافر سی خال مگس
زین جور که میکنی نداری غم کس
از مهر تو من هم ز تف کوره دل
برقی بفروزم نه تومانی نه مگس
ای خواجه اگر شکر فشانی نکنی
طوطی ندهد ز دام این فکر و هوس
از مهر تو من هم بغراب آمیزم
درهم شکنم هم سر و هم پای قفس
محمل کش اگر چنین برانی شب و روز
بیچاره پیاده نشود قافله رس
از قهر من هم ز دل آهی بکشم
کز نای شتر بر آید آواز جرس
ای دوست اگر راه (وفائی) ندهی
تا بوسه زند بر قدمت یکدو نفس
از قهر تو من هم بخرابات روم
میگیرم و ، دف بنای و ، نی پیچم و بس

- ۴ -

(۱)

جانا شب دوش مرغکی غالیه فام
از بهر وفائی چه خوش افتاده بدام
يك پشت ، دو هفت کردن و ، یازده رو
دو چار سر و دو شش قدم و ، هفت اندام
دو شهپر و سیزده دم و ، شش منقار
نو ناخن همچو خنجر و ، شانزده نام
سه اختر و ، يك پاره مه و ، چار هلال
با پنج درّ و ، ده صدفش ، بود بکام
ای دوست ! گر این مرغ تو دانستی چیست
اینمرغ (وفائی) ز وفا باد حرام

(۲)

خوشا روزی ز دنیا در بدر بهم
ز جستجوی عالم بی اثر بهم
شبان و روز نالان در بیابان
حریف شببرو باد سحر بهم

نفهمد هیچ کس نام و نشانم
 اگر عاقل اگر آشفته سر بم
 بهر مرزی دواند گرد و بادم
 بهر جای که خواهم خاك سر بم
 بچشم تر گذارم آستین را
 گهی بی مادر و گه بی پدر بم
 چراغی در دلم گیرد فروغی
 که از روشن دلی یار فتر بم
 گهی شادان ، گهی خندان شب و روز
 گهی نالان ، گهی خونین جگر بم
 ز صهبایی چنان دیوانه گردم
 که از غوغای محشر بی خبر بم
 نمیدانم چه سازم تا بسوزم
 کزین بود و نبود خود بدر بم
 (وفائی) را نمیدانم علاجی
 اگر سر تا قدم غرق نظر بم
 مگر نالان بروز آرم شبی را
 بزاری دست و دامان سحر بم

(۳)

نگارینم ! دل و جانم ! جیسم !
 همه درد درونم را طیبیم
 شنیدستم غریبان مینوازی
 منت هم عاشقستم ، هم غریبم

گناه فرگس و زلف دراز است
 که من هم ناتوان هم ناشکیم
 خدایا پرده بر دار از رخ وصل
 که دایم زین میان من خود صحیم
 مسلمانی ندانم دست من گیر
 کرم کن از میان بکشا صلیم
 بدریای کرم زن دفترم را
 مکن شرمنده از روز حسیم
 (وفائی) داد از آن دست نگارین
 شهید پنجه و (کف الخضیب) م

(۴)

هم چو شاهین بهوس بال پری بگشادم
 در سر سیر و تماشا سر خود بنهادم
 ز اشیان شهر سیاره کشی کردم راست
 یکنظر جلوه کنان بر سر چرخ استادم
 پس آینه چو طوطی بشکر باریدم
 غافل از دستخط و درس خط و استادم
 سایه سرور گلی گشت مرا دیر مغان
 نشاءه عشق گل آمد بمبارك بادم
 پرتو شمع بدیدیم چو پروانه ز دور
 با همه سرکشی و کبر بدو جان دادم
 ... نیلوفر آسا بزدم ...
 ز آتش مهر بر انداخته شد بنیادم

دل بشرین شکری دادم چون خسرو ، عشق
 عاقبت کرد جگر سوخته چون فرهادم
 دل مارا هوس خال تو و زلف و لب
 دانه ناچیده و در دام بلا افتادم
 بـ (وفائی) نگهی کن چو تو سودای منی
 بکه فریاد کنم گر تو نپرسی دادم

(۵)

رنجیده^۱ یاران ز دوران گله دارم
 آزرده^۲ خارم ز گلستان گله دارم
 با زاغ و زغن هم قفسم کرده زمانه
 از صحبت ناجنس نه چندان گله دارم
 چشم تو مرا کشت ، چرا ابرو و مژگان
 این تیر و کمان چیست ز ترکان گله دارم ؟
 مطلوب من از خال سیاه لب تست
 حاشا که من از چشمه^۳ حیوان گله دارم
 کافر چکند گر صنم و بُت نپرستد
 با آن همه پاکی ز مسلمان گله دارم
 دامن بکمر برزده هر کس بطریقی
 از غفلت این قوم فراوان گله دارم
 فریاد که نازک دلی من بمقامی است
 کز جنبش و آلوده گی جان گله دارم
 عارف کمر یار و معارف دهن دوست
 شاید که ز خود ظاهر پنهان گله دارم

در هر سر بازار بگویم بدف و نی
 این نکته^۲ سر بسته که من زان گله دارم
 بفروخت بچندین هنرم هیچ نفرمود
 از خواجه خود بنده هزاران گله دارم
 اطوار تو من بهر خدادا نیست (وفائی)
 از ورزش تو نیز بقرآن گله دارم
 از خویش بیرون آی و خدادان و خدا خوان
 دیگر سخن از غیر بیزدان گله دارم

(۶)

من که در گوشه کاشانه دلی خوش دارم
 پادشاهم دل خود از چه مشوش دارم
 یکطرف نغمه^۳ نی ، یکطرف آوازه^۴ دف
 یکطرف دیده بروی بت شیرین دارم
 خلوت دل بخیال رخ و زلف دلبر
 هم چو بتخانه^۵ چین جای منقش دارم
 داغم از حلقه زلف بو برویت شب و روز
 که نسوزم چکنم نعل در آتش دارم
 مطرب خوش نفس و ساقی گلرخ می ناب
 — چشم بد دور — عجب مجلس بیغش دارم !
 بنده^۶ سرو وفادار منم در عالم
 چکنم جان وفا روح وفاکش دارم
 هر کجا پای (وفائی) است سر انجا بنهم
 اینقدر مردم دیوانه نیم هش دارم

بخیال تو بهر جای که من می نگرم
 می نیاید بجز از گلشن و گل در نظرم
 تا گل روی تو آرام و قرارم بر بود
 بهوایت چو نسیم سحری در بدرم
 بر سر جان من ، ای دوست ، دل آزرده مباش
 نظری کن که فدای تو بود جان و سرم
 عاشق روی توام با همه بی مهری تو
 که بخورشید تماشا بکنم بی بصرم
 گر بشاهی شوم - ای مرغ همای سر من ! -
 باز در دست تو چون صعوه بی بال پرم
 بسته زلف تو گشتم بهوای لب تو
 طوطی هندم و در دام بلای شکرم
 آتشی در دلم افتاده ندانم ز کجا
 اینقدر هست کز و سوخته جان و جگرم
 خجل از کرده خویشم ، گله از کس نکنم
 من که با این همه نزدیکی او دور ترم
 دل دلبر بچه دل بر شکنم بر سر دل
 دل گذارم نتوانم که ز دلبر گذرم
 در ره عشق بتان کشته شدن زنده دلی است
 ای خوش آنروز که جان در ره جانان سپرم !
 دل من مشکن ازان عارض و بالای که من
 مرغ گلزار ارم بلبل شاخ شجرم

برو ای زاهد خودبین ز (وفائی) بگذر
پیش من دام مینداز که مرغ دگرم

(۸)

گر من سوخته بر شاهد خوبان برسم
پشت شاهین شکند شهر بال مگسم
عاجز نفس شدم سنگدل از صحبت او
مرغ باغ ارمم همنفس خار و خسم
طوطیان در چمن هند بشکر شکنی
من بیچاره گرفتار بلای ققسم
بی خود از ناله فریاد دلم ، وای بمن
کاروان رفته و غافل ز فغان جرسم
هیچ کس نیست چو من بیخبر افتاده ز راه
دست من گیر خدایا که عجب هیچکسم
بسکه از ناله زلف تو شدم نغمه سرا
خواند اکنون همه کس بلبل مسکین قسم
شاهبازان بتو نازان ، بتو پرداز کنند
من باین بال^۱ پر ریخته اندر که رسم
کرم دوست بجای است (وفائی) مخروش
جای دارد که بر آرند همه ملتسم

(۹)

بکوی یار هر دم از فراق یار مینالم
چو بلبل از غم گلزار در گلزار مینالم

شهید چشم مستم ، با خیال طره میگویم :
 چو بیمارم بزاری در شبان تار مینالم
 توانم را بیچشم فاتوان بردی و خود رفتی
 کنون در کنج غم بی یار و بی غم خوار مینالم
 اسیر زلف یارم عاشق محراب ابرویش
 مسلمانم ولی در حلقه زنتار مینالم
 در و دیوار گلشن شد زعکس روی تو ز آن رو
 چو بلبل هر زمان بر هر در و دیوار مینالم
 نمیدانم بلای مردمان از چیست عاشق را
 ترا بیمار چشمان سیه ، من زار مینالم
 شرابی ساقیا ! آبی برین آتش فشان کامشب
 مغنّی وار میسوزم ، چو موسیقار مینالم
 چه بنویسد (وفائی) شرح هجران تو ؟ چون هر دم
 بیاد سرو بالای تو قمری وار مینالم

(۱۰)

ای آفت دل بلای جانم !
 آرام روان فاتوانم
 رخسار مه تو نویهارم
 زلف سیه تو ضییرانم
 ای روی تو کعبه حیاتم
 ابروی تو قبله گاه جانم
 صید حرم تو حور عینم
 قد علم تو خیزرانم

درمان درون مستمندم
 داروی جراحت نهانم
 اول بزبان آشنائی
 کردی بوصال مهربانم
 در وسمه گرفتی ابروان را
 چون گسسته بریده شد عنانم
 در سرمه کشیدی آهوان را
 صد سرمه زدی بخانمانم
 دین بردی و دل بدلربایی
 تا شهره شدی بدلستانم
 کردی بدو چشم ، چشم بندی
 بردی بدو ناتوان توانم
 امروز بهر طریق دانی
 کز عشق تو شهره جهانم
 در عشق تو — آفت زمانه —
 رسوا شده همه زمانم
 هر شب ز فراق سرو بالات
 صد چشمه ز دیده خونشانم
 عیشم همه درد درد بر دل
 دل در غم و غم در استخوانم
 شب هم چو سگان بر آستانت
 کرد است غم تو پاسبانم
 چون طایف کعبه در گذارت
 لبیک بر آید از زبانم

می گریم و رو بخاک مالیم
مینالم و نشنوی فغانم !
رحمی ز وفات بر (وفائی)
آخر نه که تازه نوجوانم ؟ !

- ۱۱ -

بی تو ای دوست ندانم که چگویییم چونم
بجمال تو که چون سوخت در و بیرونم
جلوه کن بمن ، ای شمع وجودم ، بردار
وعدم وصل من آن است بریزی خونم
جانم آزاد کن از واهمه وصل و فراق
دست من آر تو در گردن خود یاخونم
من ندانم که ز زلف تو رهایی طلبم
گر ز زنجیر تو سر باز کشم مجنونم
مرد میدان جفای تو (وفایی) است ، بیا
خنجر ناز بدل زن که بجان ممنونم

در زمستان یکشب در واقعه بحضور مبارك مشرف شدم ، در میان جمعی از خلفا ... فرمودند : که عریضه خودت را که این غزل است به آواز بلند برای من بخوانی ! بعد که موسم بهار بحضور مبارك رسیدم ، بر طبق واقعه واقع شد در آخر شمارا بکن چنان بدان که خواب است و در همان شب است :

- ن -

(۱)

السلام ای باغ رویت (جنة المأوی) من
 ... شب یلدای من
 السلام ای گوشه محراب طاق ابروت
 در دو عالم قبله من ، مسجد اقصای من
 السلام ای گشته در دور خط و خال لب
 در سر بازارها سودای من ، غوغای من
 السلام ای بر گل رویت غزلخوان روز و شب
 بلبل خونین دل مسکین دل شیدای من
 السلام ای دیدن و خندیدن و رنجیدن
 مرهم من ، داغ من ، روح فرح بخشای من
 السلام ای سرو نورین سایه جانها ولی
 سایهٔ سرو بلندت ملجأ و مأوی من

السلام ای آنکه در جنت سرای لطف و فاز
قامت جان‌پروری هم سرو هم طوبای من
السلام ای جرم بخش صدچو من آشفته کار
از تو غیر از جرم بخشی نیست استدعای من
السلام ای بنده گانرا خواجه مشکل گشا
بر (وفائی) رحمتی ای سید و مولای من !

(۲)

یار ارمنی مذهب ! شوخ عیسوی ملت !
یا بیا مسلمان شو ، یا مرا نصارا کن
یا بتیغ ابرویت خون پیگناهم ریز ،
یا ازین دو لیمویت چاره دل ماکن
بر مکن ز رخ پرده در شکن خم کاکل
زاهد صوامع را راهب کلیسا کن
ساقیا ! سرت گردم التفات کن ! جامی !
آتش درونم را یکزمان مداوا کن
تابکی (وفائی) را خون بی گنه ریزی
گر خدا نمی دانی شرمی از مسیحا کن !

★ ★ ★

- و -

(۱)

این تپاول بین که از دست شب یلدا کشم ^(۱)

ای امید نا امیدان ، ای پناه بیکسان

نا امید بیکسم دست من و دامان تو

من نگویم انکسم در آستافت جلوه گر

یا زگستاخی سگ کوی توم خاکم بسر

اینقدر گویم بزاری تا توانم اینقدر

ای امید نا امیدان ای پناه بیکسان

نا امید بیکسم دست من و دامان تو

چون ترا دانسته ام از رحمت پرودگار

رحمت کن رحمتی ، ای رحمت حق زنهار !

آیت (لا تقنطوا من رحمة الله) گوشدار

ای امید نا امیدان ، ای پناه بیکسان

نا امید بیکسم دست من و دامان تو

ایکه میدانی که قلب مومنان عرش خداست

تا دلی رابشکنی ... بودن رواست

(۱) در نسخه خطی این قصیده در مقدمه دیوان قرار گرفته ، ولی ناقص بنظر میرسد .

يكنظر زانحضرتم از روی رحمت التجاست
ای امید ناامیدان ، ای پناه بیکسان

نا امیدو بیسکم دست من و دامان تو
دست گیرا ! دست گیرم ، ره نمایا ! ره دهید
چون تویی درمان دردم چاره دردم کنید
از امید خود (وفائی) را مفرما ناامید
ای امید ناامیدان ، ای پناه بیکسان
نا امیدو بیسکم دست من و دامان تو

(۲)

ای دلبرا ! ای دلبرا جانم فدای جان تو
دین و دل و ایمان من قربان يك فرمان تو
با دین و با ایمان مرا ، کاری نباشد دلبرا
این بس که باشم روز و شب دیوانه و حیران تو
گر دل بگلشن خوش کنم ، ور دیده بر ماه افکنم
از گل مرادم بوی تست ، از مکّه رخ رخشان تو
خوشر زباغ و بوستان ، بهتر ز گلزار جنان
با یاد تو گر جان دهم در گوشه زندان تو
از روح اعظم بهتر است ، از باغ جنت خوشتر است
بویی که می آید مرا از جاب بستان تو
با این سر آشفته ام ، استاده در میدان غم
باشد گهی غلطان شوم ، چون گوی در چوگان تو
آسوده جان و دل شود ، در سایه نور ابد
بر هر که تابد یکزمان مهر رخ تابان تو

من تشنه و دل سوخته ، تو چشمهٔ افروخته
بگذار تا جان میدهم ، بر چشمهٔ حیوان تو
گریم چو بلبل هر زمان ، با صد هزاران داستان
شاید که چون گل واشود بر من لب خندان تو
من بندهٔ آواره‌ام ، سرگشته و بیچاره‌ام
تو پادشاه رحمتی ، دست من و دامان تو !
با آنکه هستم روسیاه ، دارم بسی جرم و گناه
نومید نتوانم شدن از لطف بی پایان تو
گر زانکه بگذاری مرا ، یا آنکه بنوازی مرا
روی من و خاکِ درت ، چشم من و احسان تو
گر من بسی بدکرده‌ام ، من نذر خور خود کرده‌ام
باری تو از روی کرم آن کنن که باشد شان تو
آخر نگاهی از کرم ، بر جان پر درد و الم
سوزد (وفائی) تا بکی در آتش هجران تو !!

(۱)

فدای جان پاکت این غلام در بدر کرده
 ز هجران تو جان از تن قرار از دل ، سفر کرده
 بامید شفائی دل در آن چشم سیه بستم
 که مژگان تو در ۰۰۰ جان پر نیشتر کرده
 فزون شد از نگاهت درد من با آنکه خندیدی
 چرا گویند پس بیمار را گل در شکر کرده
 خط آورد از پی امداد زلف از بهر قتل من
 بچین قانع نشد جیش خطا راهم خبر کرده
 شهیدان کید افتاده سر خونین کفن در باغ
 مگر با لاله زاران ، فازنین از ری گذر کرده !
 نمیدانم چرا در گوش گل باری نخواهد رفت
 فغان بلبل مسکین جهان زیر و زبر کرده
 نزیید جز (وفائی) افسر و تخت وفاداری
 که در ملک محبت ترك سر را ترك سر کرده

(۲)

مرا تحیر از آن زلف و روی نرگس مست است (۱)
 دو شب ، دو روز ، دو نرگس ، بشاخ گل که شنیده ؟

(۱) در نسخه خطی يك صفحه یا بیشتر ناقص بود و باعث از بین رفتن يك یا چند بیت از این قطعه گردیده است .

چرا ز تاب جمالت عرق گرفته عذارت ؟
 که روز روشن و بر برگ لاله ژاله چکیده
 ز غیرت لب و روی تو کیست ناشده رسوا
 شکر بآب نگشته است گُل قبا فدریده
 شهید زلف تو م بوسهٔ ببخش ازان لب
 که میل شربت تریاک کرده مار گزیده
 هوا عبیر فشان است و باد غالیه باراست
 مگر بطرهٔ جانان نسیم صبح وزیده
 ز جان هردو جهان گلبنی بناز سرشتند
 درو ز عکس جلال و جمال نور دمیده
 شکفت گل بدر آورد و صد بهشت برین شد
 تو آن درخت گلی نورسیده نور دو دیده
 چه غم بکوی تو گرد سر تو گشته (وفائی)
 که عندلیب بهشتی بشاخ سدره پریده

- ی -

(۱)

شب است این زلف ، یا روز جدایی ؟
لبست این لعل ، یا جان وفایی ؟
بتا ! نامهربان ! یارا ! نگارا !
بدینسان بیوفا آخر چرایی ؟
چه باشد گر برحمت عاشقان را
یکی از گوشهء دل رونمایی ؟
نه شرط دوستی باشد که هر روز
ز نو عهدی به بندی و نیایی
نمیخواهم نشان سلطنت را
که بر خاک درت خوشتر گدایی
جگر خونم ز داغ آشنایان
چه بودی گر نبودی آشنایی ؟
خدارا مهر و مه را سرنگون کن
چه باشد پرده از خود برگشایی
دلی داریم در عشقت پریشان
سری داریم بر خاکت هوایی
تو ای سرو ریاض جان عالم
تو ای شاه سریر اصطفايي

تو ای چشم و چراغ جان آدم
 گل و شمشاد باغ اجنبایی
 بستاری که از عالم گزیدت
 بغفاری که دارت انبیایی
 به آب پاک ینبوع شفاعت
 بشو از روی کارم روسیایی
 مران از خود چو آوردم بتو رو
 کزین ابرو تو محراب دعایی
 خداوندا ! بحق پاکی خود
 بآن لولوی بحر پادشایی
 بهر لطفی که داری با عزیزان
 ببخشایی همه جرم (وفائی)
 مرا این دل ز آب و گل سرشتند
 مرا دلبر ز نور کبریایی
 دل من در ازل دلبر گرفته
 وگر نه دل کجا دلبر کجایی ؟
 (وفائی) چون تنالد خون نگرید :
 که کشت آن دلربایش از جدایی ؟

(۲)

ای روی تو ابروی تو وان دو لب شیرین
 هم کعبه و هم قبله و هم جان وفائی
 گر سرو نه جلوه جان بخش چه داری ؟
 گر ماه نه بر سر این چرخ چرایی ؟

گفتند که بر چشم کند سرو سهی جای
 باور نکنم تا بسر چشم نیایی
 چون روی بگردانم از ابروی تو ، جانا ،
 کارباب وفارا بخدا قبله نمایی
 بی نام تو هر چند بود فتح جهان خام
 بی خامه^۱ من هم نبود نامه گشایی
 گفتم که بگیرد نمک ساعد شاهم
 نامردم اگر باز نکردم چو (وفائی)

★ ★ ★

وقتی که حضرت شیخ - قدس سره ! - بطایف ، که یکی از شهرهای
 حجاز است ، هجرت فرمودند ، بتوسط حجاج قصبه^۲ (ساوجبلاغ) این
 قصیده مبارک بحضرت تقدیم شد ، يك روز بعد از ملاحظه^۳ عریضه و
 صدور جواب وفات کردند :

(۳)

نمیدانم چرا ای دیده چندین خون فشان هستی ؟
 هما نا داغدار هجر یار مهربان هستی !^(۱)
 تو ای ابر بهاری از چه گریان و خروشانی
 مگر در آرزوی^(۲) وصل باغ و بوستان هستی ؟

(۳)

- (۱) «وفائی» بمناسبت وفات شیخ عبیدالله نهري بزبان کردی نیز مرثیه‌ای
 سروده که مطلع آن «دریفا بای خه‌زان ...» است و بیتها با حرف (میم)
 خاتمه می‌آیند .
- (۲) در نسخه دستنویس «آزوی» نوشته شده بود .

تو ای باد سحرگاهی مگر جویای گلزاری :
 که در کوه^۳ بیابانها بهر سویی دوان هستی ؟
 تو ای قمری که مینالی بطرف جوی باغ و راغ
 چنان دانم پی سروی چو من کوکو زنان هستی
 تو ای نرگس مگر در خواب دیدی چشم دلدارم :
 که چون من عاشق و بیمار و مست و ناتوان هستی ؟
 تو ای سنبل مگر بویی ز زلف یار بگرفتی :
 که چون من بیقرار و درهم و آشفته جان هستی ؟
 تو ای گل وصف یار من مگر از باد بشنیدی :
 که چون من پاره دل خوینین^(۳) درون^(۳) خون فشان هستی
 تو ای مسکین بنفشه از کجا دیدی خط و خالش
 که محزون هم چو من در کسوت ماتم نهان هستی ؟
 تو ای سوسن مگر عاشق شدی چون من بروی یار :
 که در شرح غم هجران جانان صد زبان هستی ؟
 تو خود ای لاله زلف و روی جانان از کجا دیدی :
 که چون من داغدار افتاده اندر بوستان هستی ؟
 تو ای آتش بجان افتاده بلبل از برای گل
 چو من تاکی بعشق اندر زبانها دستان^(۴) هستی ؟
 تو ای مرغ شب آویزی چو من در زلف جانانه
 بگو تاکی بیاد صبح آن گردن چنان هستی ؟

(۳) واژه (خوینین) را ناسخ بجای (خونین) نوشته و در عوض بعد از کلمهء (درون) حرف (واو) را انداخته است .

(۴) واژه (دستان) در نسخهء خطی بجای (داستان) نوشته شده و شعرا از وزن انداخته است .

تو ای بلبل که در [توصیف !] گل خوش نغمه^۶ گریان
 مرید خاندان حضرت قطب زمان هستی ؟
 (وفائی) از پی گلزار مینالی عجب نبود :
 که خوشخوان گل و بلبل آن گلستان هستی !
 تو کز تاج سلاطین عار دار همچنین دانم
 غلام درگه پیران کیوان آستان هستی
 تو کز اورنگ شاهی ننگ داری هیچ شک نبود
 سگ عالیجناب آستان راستان هستی
 امام راستان قطب خداجویان عبیدالله
 تویی کاینه^۷ نور خدای لامکان هستی
 فروغ ظلمت دلها تویی ای سید و سرور
 که نسل آل طه را ، چراغ خاندان هستی
 به اعجاز هدا بخشی پیمر نیستی لیکن :
 به آیات پیمر مرشد آخر زمان هستی
 (مسیحا) نیستی ، لیکن با نفاس مسیحایی
 روان بخش هزاران هم چو من دل مرده گان هستی
 (کلیم الله)^۸ ، لیکن پی فرعون نفس ما
 بطور همت پاک از ید بیضا بیان هستی
 تو خاک انبیائی وین عجب ! کاندلر شهود حق
 بطور نیستی بی (لن ترانی) دیده بان هستی
 بصورت بنده^۹ مطلق ، بمعنی با خدا ملحق
 تو ای مرآت نور حق چه پیدا و نهان هستی ؟
 گهی چون پیر بسطامی ز چشم کاروان دوری
 گهی چون غوث خرقانی دلیل کاروان هستی

مقیم شرع پیغمبر تویی در صورت^۱ معنی
 غیاث ملت^۲ی و رهبر اسلامیان هستی
 بر اقلیم رشادت خواجگی الحق ترا زبید
 که پر تخت نیابت افتخار خواجگان هستی
 ز تأثیر جرور نفس بدفرما چه غم دارد
 تو چون ابر کرم بر فرق ملت سایبان هستی
 مریدان ترا دیدم بچشم خویش انس و جان
 خطا نبود اگر گویم امام انس و جان هستی
 هزاران پیر دیدم تو جوان از لطف انفاست
 روا باشد که گویم مرشد پیر و جوان هستی
 زبان سگ اگر تر شد زیان بحرکی گردد
 چه غم با این کمال از در دهان منکران هستی
 چه باک از طعن بدخواهان ترا
 بگو حق باش جان میده تو خورشید جهان هستی
 مقامات ترا اهل بصیرت بد
 که با این خواجگی دایم غلام بنده گان هستی
 شوم قربان آن مژگان خدنگ بر ابرو
 پی صید دل و جانها عجب تیر و کمان هستی !
 بدیدار تو من هر گز نخواهم سیر شد زان رو
 که با این رو فرات عالم مستسقیان هستی
 اگر بی تو به بیند مردم چشم جهان ، شاید
 که بی این مردمی چشم و چراغ مردمان هستی
 اگر دور از تو من بی جان^۳ بی دل مانده ام باید
 که با روی جهان آرا تو جان بیدلان هستی

گر از درد نهانی در تمنایت همی سوزم
چه سازم چون نسوزم مرهم درد نهان هستی ؟
ز هجرت گر نیاراید روان من عجب نبود
که با این طلعت زیبا تو آرام روان هستی
چو نیلوفر اگر من غرق دریای سرشکستم
چه سازم چون کنم آخر تو مهر شمعشعاع هستی
روا باشد اگر بر حال زار من ببخشایی
که من مرد گناه هستم تو مرد مرزبان هستی
جز این عیبی نداری در مقامات کمالیت
که با جان (وفایی) اندکی نامهربان هستی
(وفائی) چون تواند گفت توصیف کمالات
درین آینه چون کنجی که تو مرد کلان هستی

کرم خواندی ، ستم راندى ، وفاگفتى ، جفا کردى
 تو اى ماه سمن سيما به بين با ما چها کردى ؟
 روم از سوز دل آتش زخم در هر نيستانى
 بيانك نى بگويم آنچه با اين بى نوا کردى
 وفای داستان ، گريه من باکس نميگفتم
 قلم بگرفتي از مژگان تو شرح ماجرى کردى
 وفای از زبانت مشك چين عطر ختن خيزد
 مگر با خاك كوى قطب عالم آشنا کردى
 وفای چشم [بينت !] رنگ نور طور مى بخشد
 مگر از خاك پاي غوث عالم سرمه سا کردى !
 چراغ آل ادم غوث اعظم ، اى عبيدالله
 توئى كز يکنظر قلب جهان را كيما کردى
 بدور آخر از جام حقيقت نشئه دادى
 كه محفل را سراسر مست نور كبريا کردى
 نقاب از روى بگشودى جمال خویش بنمودى
 جهان را شش جهة از نور خود (بدر الدجا) کردى
 نسیمی از بهار فيضی
 زمين را غنچه گل دادى ، زمان را مشك زان کردى
 بدلهای مريدان هر كجا عكس رخت افتاد
 كه شرح معنى (بدر الدجا ، شمس الضحى) کردى
 درين آخر بجز نام بقا يك باره فانى بود
 درى بگشادى و جان فنا را پر بقا کردى

اگر دست دل دیوانه را لطف تو نگرفتی
 کجا دل روی در خلوت سرای دلربا کردی
 بهر کس یکنظر کز روی لطف قهر افگندی
 گدارا پادشاه شاهرا مسکین گدا کردی
 بترکستان چرا گویم لب آب بقا بخشید
 که ترکستان معنی را ز لب عین بقا کردی ؟
 سگم خواندی و خوش نودم ، بدم گفتی و افزودم
 جزا الله کرم گفتی ، عفاك الله عطا کردی

(۵)

ندانم با وفاداران جفاکاری چرا کردی ؟
 چه نیکی از جفا دیدی که برجای وفا کردی ؟
 مگر ابروت بنمودت ره و رسم کمان بازی
 مگر آن غمزه فرمودت که خونها بی بها کردی
 که گفتت عندلیبی را ز باغ گل بیرون فرما
 که فرمودت غرابی را در ایوان هما کردی
 بحرف دشمنان فتوای خون ما چرا داری
 بقول مدعی قصد ... چرا کردی ؟
 سگ کوی تو بودم پای دل بستی بر آن گیسو
 [بجان !] صید حرم [بودم !] گرفتار بلا کردی
 چو در عشق ز فندان تو لنگر بست جان من
 چه بنویسم جفاهایی کز آن زلف دو تا کردی
 وفا این بود کاندرا کشتی ...
 درین گردابه شیدا مشربی را ناخدا کردی

بلام زلف و تیر ۰۰۰ زد تیغ غمزه صید دل
 گرفتگی خستی و بستی و جستی پس رها کردی
 نمیشد دل گرفتار تو ، داد از دست مژگان
 در آن محراب ابرو هرچه کردی از دعا کردی
 ز تاب آفتاب چشم من سیماب خیز آمد
 مگر چشم مرا تعلیم علم سیمیا کردی
 بمژگانم جگر خستی بچشمانم دوا گفتی
 نه زخمم را بهم بستی ، نه دردم را دوا کردی
 شکستی قلب ما گفتی ، درستت میدهم دیدم
 نه حکم مومیا دادی ، نه کاری کیمیا کردی
 بقامت جلوه دادی ریختی خون (وفایی) را
 پی یقطره خون ، بنگر ، قیامت را رها کردی !

(۶)

گفتم به بت ساده : که ای ترک خجندی
 ای هر خم زلف تو مرا بند و کمندی
 شرین ترازین قامت^۱ بالا فشنیدم
 چون گلبن نورسته نه پستی و ^(۱) بلندی
 با این لب شرین چو در آبی بشکر خند
 گویند : که شور شکری فتنه^۲ قندی
 گفت : از لب شیرین من این بوالعجبی نیست
 خاصه که بود بوسه گه بهجت افندی

(۶)

(۱) گر چه بعد از واژه (پستی) حرف (واو) آمده است ولی (ند) صحیحتر بنظر میرسد .

گفتم : که بگو قیمت يك بوسه ازان گفت :
 این نکته ندارد صفت چونی و چندی !
 جان بهر تو غم نیست ولی واهمه دارم
 کین جان محقر ز (وفایی) نپسندی !

(۷)

در هر دو جهان گر اثر عشق نبودی
 این زمزمهٔ عشق که گفתי که شنودی ؟ (۱)

(۸)

شنیدم کز (وفایی) لطف کردی یاد فرمودی
 ز شاهی کم مبادت بندهٔ را شاد فرمودی
 بغمزه گر دلم بردی ، بنازم باز دلدادی !
 جزاك الله ، خرابم کردی و آباد فرمودی
 پی تسخیر عالم خرق عادت جز تو کس ننمود
 بخنده شکرستان از عدم ایجاد فرمودی
 بفتح دل خط آوردی پشتیبان گیسو شد
 به بیت الله حبش را از خط امداد فرمودی

(۷)

(۱) در اینموضع از نسخهء دستنویس يك صفحه یا بیشتر افتاده است چون در پایان صفحه این بیت .

**در سفرهء دونان نکند روی وفائی
 آنجا که زبر پنجهء شه طعمهء بازاست**

که شاید مطلع قطعہ دیگری باشد و در گوشهء همان صفحه بنا بعادت
 ناسخان قدیم بطور مایل واژهء (الهام) نوشته شده که میرساند صفحه
 بعدی با این واژه آغاز میشود .

ندانستم کدامین بود از خال و خطت قاتل
 همین دانم نگاهی کردی و جلاّد فرمودی
 بهر يك غمزه صد خون ریختن نشنیده‌ام ، جانا ،
 به این چشم کمان ابرو تو این پیداد فرمودی
 ز استغنائی فاز ، ای خسرو خوبان ، چها کردی
 لب شرین گشادی قتل صد فرهاد فرمودی ؟!
 بگلشن سرو را از حسرت بالای خود کشتی !
 کرم کردی که این پابسته را آزاد فرمودی
 هوا گل سبز و ، شکر خیز و مشکین شد نمیدانم :
 چه حرفی از زبان گل بگوشی باد فرمودی ؟
 بچشم تر غبار از دل بشو ، گفتی (وفایی) را
 پیاپی جام می ده چون شط بغداد فرمودی

(۹)

سیبا به نزاکت تو نازم
 کویی نسب از نگاری داری
 آمیخته^۱ بآب و آتش
 وین معجز از آن نگار داری
 دل میری از لطافت آری
 مذهب ز صفات یار داری
 نیمی ز تو سرخ و نیمه^۲ زرد
 حیران توم چه کار داری ؟!
 یا داده^۳ دل به یار از آن رو
 چون من دل داغدار داری

یا بهر تار دل ستافت
 از جان ، رخ شرمسار داری
 امروز که میروی بسویش
 جان در قدمش تار داری
 زنفار بیادم آور ای سیب
 در بارگهی که یار داری
 در چهره افتاب لغزی
 یعنی برخش گذار داری
 بر تنگ لبش نهی سرو پای
 یعنی بلبش گذار داری
 و آنگاه به آه ناله زار
 چندانکه تو اقتدار داری
 بوسی دو سه زن بخاک پایش
 هر جا که تو اختیار داری
 عرضم بگذار کای دل آرام
 ای کز دو رخان بهار داری
 ای کز دو رخان عالم آرا
 مهر و مه در حصار داری
 پابسته بحسن مشتری را
 در سنبیل تابدار داری
 و ز آهوی نرگسان بشوخی
 شیران جهان شکار داری
 در کوی تو اوفتاده یعنی
 يك عاشق خاکسار داری

تا کی دل خسته (وفائی)
چون نرگس خویش زار داری

(۱۰)

تا کی چو کمند مشکبارش
سرگشته و بیقرار داری
دانی که خدای بر ندارد
جور و ستمی که اکار داری
وا نگاه بوی ده این غزل را
گر طاقت زینهار داری ^(۱)

(۱۱)

ای بمصر سودایت صد عزیز قربانی
رحم کن بیاد آور حال پیر کنعانی
نازنین دلی دارم عاشق پری رویی
از خدا نمی آید عاشقان بر فجانی
دل ز حسرت رویت روز و شب همینالد
نغمهای خوش دارد بلبل گلستانی
عیش هر دو عالم را من باین فخواهم داد
من لب ترا بوسم جان من تو بستانی
زلف یار بگرفتن لب گذاشتن بر لب
لذتی دگر دارد جمع در پریشانی

(۱۰)

(۱) چنین بنظر میرسد که این سه بیت نیز قسمتی از قطعه قبلی باشد که مطلع آن « سیبا به نزاکت . . . » است ولی ناسخ آنرا جداگانه و مانند قطعه مستقلی نوشته بود و بهمانطور در اینجا ثبت گردید .

من چرا تنالم از دست چشم و ابرویت
 میکدهء فرنگی شد کعبهء مسلمانی
 کام لب نخواهم دید فامکیده خالش را
 از خضر مگریابم سرّ آب حیوانی
 زلف گیرمت گویی کافرا مسلمان شو
 روی بوستت گویی نیست این مسلمانی
 آخر ای فرنگی زاد چون کنم ز بیدادت ؟
 مؤمنم نمیدانی کافرم نمیخوانی !
 زان دهان تمنائی دارم و نمیگویم
 مذهب (وفائی) نیست کشفرا پنهانی ^(۱)

(۱۲)

دریغ عهد گل و عاشقی و روز جوانی !
 که شد بیازی و غافل ز تند باد خزان
 نه دل قرار بگیرد ، نه یار عهد پذیرد
 فغان ز دست دل بیقرار و یار زبانی
 بحال من تو ببخشا که هم تو داروی دردی
 بجز تو با که بگویم حدیث درد نهانی ؟
 چه حاجت است بعرض نیاز من بحضورت
 که درد خسته دلان در درون سینه تو دانی
 بهرچه امر تو باشد کرامتست و [عیاست !]
 گرم بلطف بخوانی ، ورم بقهر برانی

(۱۱)

(۱) (کشفرا) غلط بنظر میرسد و شاید (کشف راز پنهانی) صحیحتر

چو باد مگذر ازین خاک و آب دیدهٔ من بین
 چه باشد از بنشینی و آتشم بنشانی
 اگر چو بلبل و قمری بگریه زار بنالم
 رواست کز رخ و قامت گلی و سرو روانی
 چو لاله لال شوم گر برنگ و بوی لطافت
 بگویمت که چنانی نه بالله بهتر ازانی
 خلاف عهد محبت بود کسیکه بگوید
 تو نور دیده که مانی بنقش صورت (مانی)
 منم که جز تو ندارم پناه و غوث و معیثی
 تویی که از در رحمت گناه کار نرانی
 شکر بیار بدامان و گل بریز به مجلس
 سخن بگوی (وفائی) برای اهل معانی

مثنویات

(۱)

زد صفیری مرغ جان بالای عرش
کرد مشکین از نفس سیمای عرش
خواند بر دل يك ورق آیات عشق
گشت دل سرمست تسلیمات عشق
دلبر ترسا خمار و می زده
شد گلابی زد براه میكله
عشوه زد نوگس مستانه را
حلقه زد ناگه در میخانه را
ساقی آمد آب می بر مست زد
مطرب آمد بر رگ دل دست زد
بازم از می ساقی روحانیان
... در پیر مغان
بازم از نی مطرب دیوان عشق
دست دل بگرفت تا ایوان عشق
باز شد شیرین بشکرخنده زن
تازه شد داغ درون کوه کن

(۲)

موسی جان باشد ^(۱) بر طور عشق
جامهء جان پاره شد از نور عشق
داد لیلی سنبلی مشکین بیاد
باز مجنون در ییابان سر نهاد
باز قمری سر بسر دستان کشید
وز نصیر عشق ، نای خود درید
باز شد گل بایگ بلبل در چمن
تازه شد عشق گلش در جان و تن
باز شد جان (وفایی) نغمه گو
در فراق دلبر گل رنگ و بو
جان تار قبله ابروی عشق
بنده ز ناز زلف ر روی عشق
حلقه در گوش در پیر مغان
زند خوان مذهب آه فغان
قمری آشفته بر بالای سرو
سرخوش و مدهوش رفتار تذرو
نغمه پرداز نگار جنگ ساز
مست صهبای بت عاشق نواز
داغدار چین زلف دوستان
طوطی هجر آمد از هندوستان

(۲)

(۱) (باشد) درست بنظر نمیرسد و (باز شد) صحیح است .

مطرب خوش نغمهٔ دیوان گل
بلبل خونین دل خوش خوان گل
عاشق شیدا (وفائی) دم بدم
خوش نوایی داد اندر صبحدم

(۳)

کای نسیم منزل جانان من
مرحبا ای غمگسار جان من
ای آنیس گلشن و بستان دوست
مرحبا ای پیک مشتاقان دوست
ای صبا دست من و دامن تو
جان من بادا فدای جان تو
حوریانه میخرامی هر زمان
بر صف نسرین و گل دامن کشان
توده توده عنبرافشان بینمت
دسته دسته گل بدامن بینمت
یا بگلزار خطا رو کردهٔ
نافهٔ مشک غزال آوردهٔ
یا گلستان را شبیخون بردهٔ
غارت عطر گلستان کردهٔ
یا بیازی باغبان خلد بود
تاری از گیسوی حورانش گشود
یا گذاری کردهٔ در کوی یار
کاین چنین عنبر فشانی باربار

زنده کردی جان مشتاقان دوست
 گر نه انقاس [مسیحا این چه بود !]
 چون تویی در بزم جانان داد رس
 عاشقان را *** دادرس
 روی کن در کوچه آن دلستان
 از من دیوانه پیغامی رسان
 بوسه زن بر در و دیوار یار
 عطر سازی کن تو در گلزار یار
 زینهار آهسته شو اندر حصار
 تا نگیرد زلف جانانم غبار
 کاندرین بیت حرم صیدم بناز
 میکند بازچه با زلف دراز
 دلبری بینی بحسن آراسته
 ابروانش چون مه نو کاسته
 خال دارد هندوا نه مشک ناب
 زلف دارد زنگیانه پر ز تاب
 مهر و مه آینه دار روی او
 مشتری پا بسته در گیسوی او
 يك طبق گل بسته بر سرو روان
 يك قدح می کرده اندر ناروان
 طره مشکین برو آویخته
 سنبل و نسرين بهم آمیخته
 هردو زلف سایبان مهر و ماه
 آهوان را سایه زلفش پناه

حلقه در گوش لبش لعل یمان
 بنده زلف سیاهش ضیمران
 غمزه اش از ابروان خون ریزتر
 نشتر مژگان ز خنجر تیزتر
 بر رگ دل غمزه او نیشتر
 خستگان را خنده او گلشکر
 هشته در زلف سیه سحر حلال
 کرده در تنگ شکر آب زلال
 [اشکزار !] آب حیوان پرورد
 آب حیوانش دل و جان پرورد
 ... رخ افروخته
 عود تر باشد بر آتش سوخته
 ظلمت است ... تاب و تبش
 همچو گرد آب سکندر غبغبش
 چون خضر وان خال هندو ...
 مینماید آب حیوان در لبش
 آفت ایمان بزلف عنبرین
 غارت جان از دو لعل شکرین
 صورتش [طعنه به شکر !] میزند
 آتش اندر جان آذر میزند
 چشم بندی فرگش انگیخته
 خون عاشق را بمژگان ریخته
 قد نگویم قامتی چون نخل طور
 رخ نخوانم عارضی صد لمعه نور

سرکش و سرمست و تند و شوخ و شنگ
 پنجه از خون عزیزان لاله رنگ
 بر سر حوض است چون يك شعله نور
 بولب کوثر خرامان هم چو حور
 لب گل و ، بالا گل ، گل رنگ بوست
 گر نمیدانی (گلندام) من اوست
 قبلهٔ جان (وفائی) روی او
 کعبهٔ دل از دو عالم کوی او

(۴)

شاه کن زلف سیاهش با ادب
 دور دار از خاک راهش با ادب
 سجدهٔ بر بر قد و بالای او
 عرضهٔ کن از من شیدای او
 کای شکر لب ، دلبر عیار من
 ای ستمگر ، تند خو ، دلدار من
 کای بدین بالا ، بلای مرد و زن
 کای دو چشمت مایهٔ صد مکر و فن
 کای بدین حسن ملک رشک پری
 دلبر بی باک و ، یار سرسری
 من هم از خیل شهیدان توم
 قمری سرو خرامان توم
 با دو نرگس تا ز دستم بردهٔ
 بادهٔ ناخورده مستم کردهٔ

داغدارم خال هندوی تو کرد
 بیقرارم زلف و ابروی تو کرد
 تا نهادم در پی زلف تو سر
 نیست جز سودا مرا کار دگر
 گلبن شرین بجان پروردمش
 همچو بلبل جان بقربان کردمش
 تند بادی ناگهان سحری نمود
 آن گل نورسته از دستم ربود
 عمر چندین ساله را دادم به باد
 تا غزالی مست در دامن فتاد
 قبله کردم دلگشا ابروی او
 از دل جان بنده هندوی او
 افچنان مست نگاهم کرده بود
 تا شدم هشیار شیرش برده بود
 غمگسار خویش سروی داشتم
 در خرامیدن تذروی داشتم
 کردمش پرورده از خون جگر
 آب یاری کردم از اشک بصر
 از من دلداده چون وحشی رمید
 عاقبت از بی وفائی سر کشید
 بلبل روی تو بودم روز شب
 رو برو سینه بسینه لب به لب
 قبله گاهم طاق ابروی تو بود
 بوسه گاهم چشم جادوی تو بود

دست در گردن بهم بازی کنان
 بوسه میکردم ازان لعل لبان
 چشم بینای مرا بردند نور
 تا به یکبار از منت کردند دور
 چشم زخمی ناگه از ما کار کرد
 آفتاب بخت مارا تار کرد
 دور کردند از من آن یار مرا
 ای خداگیرد سبب کار مرا !
 عاشقم کردی بآن چشم سیاه
 از نگاهی دین و دل بردی ز راه
 سوی چشم ... ن من
 رحمتی بر درد بیدرمان من
 تا چه شد آن مهربانیهای تو
 وان همه شرین زبانیهای تو
 چشم دارم کز غم آزادم کنی
 با نگاهی یکرهی شادم کنی
 بر (وفائی) بی وفائی تا بکی ؟
 ای دل آرام آن جدایی تا بکی ؟

(۵)

فی غلط گفتم که خورشید هداست
 طلعتش آینه نور خداست
 گلبنی از باغ طه نازنین
 قطب عالم فخر آل یا و سین

گر بدلها سكه آگاهی است
 ماه تا ماهی عیداللهی است
 مطلق نور خدا تا غایتی
 آفتاب از عکس رویش آیتی
 خنده اش مشکل گشا ، معجز نظام
 از پی دل مرده گان (یحی العظام)
 ابروش از (قاب قوسین) باخبر
 رویش از آیات (وانشق القمر)
 نفس بدرا آنچه چشم مست اوست
 (ذوالفقار حیدر) ی در دست اوست
 ابروش در قلب نفس کهر کار
 آیت (لا سیف الا ذوالفقار)
 تاج دار خطه فقر و فنا
 شهبوار عرصه فخر و غنا
 مرشدی کز التفات یک نگاه
 جام جم سازد دل و جان سیاه
 خواجه گان را بنده در هرد و سرا
 بنده گان را خواجهء مشکل گشا
 از جمالش نور مطلق روشن است
 این سبب نور و ، دل و جان من است
 تا عروس شرع از زیور گرفت
 دین احمد رونقی دیگر گرفت
 هر که نبود چون سگان خاک درش
 سگ ازو به خاک عالم بر سرش

در سمرقند لبش معجز نماست
 آری آری خواجه احرار ماست
 ای چراغ خلوت صدق و صفا
 ای فراغ سینه^۱ اهل وفا
 شب چراغ روی تو بر هر که تافت
 در سیاهی آب حیوان دید یافت
 هست سرو قامت طوبا شیشه
 سایه اش (طوبی لمن دخل فیه)

(۶)

دل گرفتار بالای^(۱) عشق تست
 جان شهید اکربلای عشق تست
 بسکه از دل موج خون افشانده ام
 در میان آب و آتش مانده ام
 دیده^۲ دارم پراز خوناب ناب
 سینه^۳ چون جان مشتاقان کباب
 دیده بر دریای خون طوفان زده
 سینه از سوز درون آتشکده
 رویت از گلزار چین مشک ختن
 مویت از مشک خطای صد ختن
 با صبا بفرست از آن گل دسته^۴
 واز نسیم عطر سنبل بسته^۵

(۶)

(۱) واژه (بالای) اشتباه ناسخ است و (بلای) درست است .

ما زیاد و غمگسار آواره ایم
 در غریبی یکس و بیچاره ایم
 ما زداغ زلف زندان دیده ایم
 محنت شام غریبان دیده ایم
 آنچه در راه غریبان منزوی است
 گر بلرزد عرش اعظم دور نیست
 حق ذات آن خداوند عظیم
 که بود بر بندگان خود رحیم
 حق آن اسمی که بر لوح از قلم
 از شرافت ابتدا آمد رقم

[حق آن نوری که !]

[غله غائی شد شداندر کایئات !]

با خدائیهها که بود از بی خودی
 ناله های (ما عرفنا) میزدی
 جسم پاک از بنده گی پر ناله بود
 جان نوای (ما عرفنا) می سرود
 حق روح ان دلیل المرسلین
 فخر آدم ، رحمة للعالمین
 حق آن نور که از ابر قدم
 کشت عرش و کرسی و لوح و قلم

(۷۱)

حق آن روحانیان باهمند
 که بجان حمال عرش اعظم اند

حق جان جمله پیغمبران
 بر طریق حق دلیل بندگان
 حق روح خواجگان نقشبند
 وارهان جان وفای رازبند
 پای بند نفس نا فرمان شدم
 زیر بار ذلت و عصیان شدم
 همتی کن شهر کن از رحمت
 دست دل گیر و برآر از ظلمت
 جوش زن دریای رحمت را دمی
 دردمندان را ببخشا مرهمی
 دست دل بگشا و ، چشم سر به بند
 التفاتی کن بجان دردمند
 دست بگشا در حضور کبریا
 لب بجنبا در مقام التجا
 کای خداوند خطا بخش کریم
 ای خدای پاک و دادار رحیم
 بگذر از جرم (وفائی) هر چه هست
 پس بحسن اختتامش گیر دست

★ ★ ★

هذا كتاب (شهد شكر) وفائي - رحمه الله - در سفر حجاز ، نزيك
بروضه منوره - زاده الله شرفا - بتاريخ هزار و سيصد و هفت عرض شد :

ساربان ! ای مهربان محمل کش ، ای چون من هزار (۱)
باد قربان غباری از غبار این دیار
این چه خاك است ! این چه باد است ! این چه آب است ! این چه تاب !
خاك عنبر ، باد خوش تر ، آب كوثر نور و نار
گر مدد زین چار نگرقتی ز لطف این چار طبع
کی دوچار جان شیرین میشدندی این دو چار ؟
ساربان ! آبی بچشم نقش پای محمل است
گشته اندر برج آبی بدر تابان آشكار
ساربان ! ای زمام محمل اندر دست تو
ابر رحمت را كشد گویا فرشته كردگار

(۱) در این اواخر كاك محمود احمد این قطعه شعرا در لای يك كتاب خطی
پیدا کرده و بیدرنگ برای اینجانب آورد ، متأسفانه وقت آن گزشته
كه با دیگر قطعات (ر) بچاپ برسد ، لذا در این مكان از نظر خوانندگان
محترم میگذرد .

این قطعه از طرفی بسیار به قطعه (۲۱) از قافیهء (میم) کردی
شبهات دارد و چنین بنظر میآید كه یکی ترجمهء دیگری باشد و از طرف
دیگر در بیشتر از يك جای آن - تأثیر (نالی) مشاهده میشود و
بطوریکه از مفهوم آن استنباط میگردد. این قطعه در سال ۱۳۰۷ هجری و
در مدینه منوره در جوار روضه مقدسه سروده شده ، بدیهی است كه
همه این عوامل در كار بررسی این قطعه مؤثر واقع خواهند بود .

ساربانان ! ای ز عکس خالک پای محملت
 گشته چشم اشکبار من دمامد مشکبار
 محمل است این بر شتر کاید خرامان جافرا
 یا ز باغ خلد بر پشت صبا يك نوبهار ؟
 محمل است این بر جمل کزوی جهان پر نور شد
 یا فراز چرخ گردان آفتاب تابدار ؟
 زودتر محمل بران کارام جان من نماند
 بیشتر زین التفاتی کن که شد صبر قرار
 خسته گانیم اندرین صحرا طیب ما تو باش
 تشنه گانیم اندرین وادی بیا آبی بیار
 هر شراری از درونم (جمل " صفر ") (۲) بود
 ناله (هل من مزید ؟) آید ز من بی اختیار
 سینه سوزان ، دلفروزان ، جانگدازان ناگهان
 معنی (یا نار کونی رحمة) (۳) گشت آشکار
 یعنی از روی دل آرا آن نگار نازنین
 پرتوی بنمود ، دل شد بی خود و جان رستگار
 چون نسوزم از فراق آن نگار دلربا
 چون نسازم با وصال آن بهار پرنگار ؟
 چون فراق آید کجا فکر قرار و صبر و هوش
 چون وصال آید کجا یاد فراق انتظار !
 گاه خندان ، گاه گریان ، گاه حزین ، گاه شادمان
 گاه جمع ، گاه پریشان ، گاه سمین ، گاهی نزار

(۲) اشاره به آیه کریمه « كانه جمالة صفر » است

(۳) اشاره است به آیه مبارك « قلنا یا نار کونی بردا و سلاما علی ابراهیم »
 و واضح است که اشتباها (رحمة) بجای (بردا) بکاربرده شده است .

عاشق آواره را هر لحظه حالی دیگر است
 گر دمی در آب ماند صد زمان ماند بنار
 بلبل بیچاره را هر دم هوایی در سراسر است
 تا که کی خندان شود گل اندکی یابد قرار ؟
 نه مرا با نار نوری ، نه مرا با آب تاب
 من نمیدانم خدایا این چه حال است این چه کار ؟
 بوی جان از انس این محمل همی آید مگر
 نسبتی با آفتاب انس^۱ جان دارد بکار
 عکس این محمل چنان از رنگ بی رنگ آمده
 صد بهار است این دیار اکنون بچشم هوشیار
 هر سمومی وی ۰۰۰ هر بخار ، وی بخور
 خاک گل خاشاک وی سنبل مغیلان لاله زار
 هر گلی را رنگ و بوی خود کتاب دفتری است
 در بیان وصف زلف روی آن زیبانگار
 در حضور پادشاه گل ریاحین بسته صف
 چون بگرد سیّد مختار اصحاب کبار
 خواجه مرسل ، امین وحی منزل ، نور حق
 شمس عالم ، فخر آدم ، شافع روز شمار
 گر نبودی ذات پاکش باعث ایجاد کون
 بی عمل ماندی صفاتی از صفات کردگار
 حلقه^۲ مویش برویش گر نبند واو قسم
 کی بروز شب بخوردی خالق لیل و نهار
 کثرت انعام او پیداست زانگستان او
 باشد از دریا نشان لطف جود جویبار

تاجش از (لولاك) تخت از (لى مع الله) خلعتش
 سرّ (ما اوحى فاوحى ^(٤)) واز (لعمرك) تاجدار
 پیش تازش انبیا ، (روح الامین) اش در رکاب
 لشکرش خیل ملایك از یمین و از یسار
 خسروان دهر بر خاك رهش کمتر خدم
 پادشاهان جهان بر آستانش بنده وار
 با وجود این چنین شاهی و جودی آنچنان
 کی مرا باشد غم از بار گناه بی شمار ؟
 با نگاه نرگس از شوخی که در سر داشتی
 تا قیامت ماند حیران : بی خود و مست و خمار
 سنبل از لافی که با گیسوی پرچینش زدی
 تار او شد کار و بار او سراسر تار و مار
 پرتوی از نور رخسارش چو پر عالم بتافت
 شد چراغ و آتش پروانه زار و نزار
 شب نمی از گلشن رویش بدنیا در فتاد
 شد گل بلبل [برو !] عاشق آشفته کار
 انبیارا خود چه یارا از شفاعت دم زدن
 تا نیایی در صف محشر تو اول شاهوار
 ای پناه آل آدم ! قبله روحانیان !
 ای امید انس و جان ! خیرالوری فخرالکبار
 قامت و ابروی تو روشن گر (نون قلم)
 چشم دلجوی تو از (مازاغ) باشد سرمه دار

(٤) این هم اشاره به آیه « فاوحی الی عبده ما اوحی » از سوره (النجم) میباشد و غلت نوشته شده است .

گر بخواهی (یولج الجمل فی سمّ الخیاط ^(۵))
 آنچه در شان تو دارد گشته از پروردگار
 آب و تابی تافت از رویت بموسی و خلیل
 آب او شد نار اعدا ، نار او شد لاله زار
 رنگ و بوئی یافت یوسف از گلستان رخت
 چاه او شد - چاه زندان - خانه عز و قار
 هرچی میخوام تو میدانی بحسن خاتمت
 ای امید ناامیدان ، این امید من برار
 بی وفایی در شفاعت چون بود یا مصطفی
 با وفایی از خدا ورخواه مشّت خاکسار
 نیست چون من هیچکس آشفته کار تیره روز :
 بی نوا ، آواره ، سرگردان ، پریشان روزگار
 نیست چون من در بیابان گنه گمراهر :
 پر خطا ، پر معصیت ، شرمنده و زار و نزار
 یا رسول الله وفائی امت تست هرچه هست
 هم تو میدانی که شیطان دشمن تست آشکار
 در قیامت کی روا باشد ، کجا غیرت بود
 دشمن خود شاد فرمایی و امت خوارزار ؟
 وانگهی هستم سگی بر درگاه اولاد تو
 پیر (شمزین) غوث (طایف) جواجگان با وقار
 ای گل گلزار (طه) ، سرو بستان رسول
 ای مه برج هدایت سیّد والا تبار

(۵) این اشاره به آیه « ولا یدخلون الجنة حتی یلج الجمل فی سمّ الخیاط »
 و واژه (یولج) اشتباه و (یلج) صحیح است .

سر بیرون آر از کفن تا باز بینم روی تو
 باز تا خوشخوان گل باشم لبالب چون هزار
 یک زمان بنشین بچشم من که تا گویند باز
 خسروی بهر تفرج رفت بر دریا کنار
 یک نگه کن تا شوم قربان و ماند در جهان
 پادشاهی را سگی بوده وفائی جان نثار
 پیر درویشان بودی کو حلقهٔ تسبیح ذکر
 شاه شمزینان بودی کو آن شه آن گیر و دار
 این رخ زیبا چرا افتاده زینسان زیر خاک
 وین تن نازک چرا شد همچنین بی اختیار ؟
 از چه در سنگی چنین تنها تو ای سنگم بدل !
 تو مگر لعلی که در سنگی چنین افتاده زار ؟!
 از چه در خاکی چنین بی کس تو ای خاکم بسر !
 تو مگر گنجی که در خاکی چنین بی اعتبار ؟
 تا چه شد آن گفتگو و آن مهربانیهای تو
 ای خوشا آن وقت ساعت ، ای خوشا آن روزگار
 گر چه در معنی تصرف واری بیشتر داری ولی :
 جان بجانها شاد کرد و تن به تنها سازگار
 تو شهی من بی نوایم آمدم بر درگهت
 مرحمت فرمای و دست از بینوای خود مدار

پاشبند

خوینەری بەرزێ ! ئێستە کە دیوانی وەفاییت لەم بەرگ و شیوە
تازەدا پیشکەش دەکەین ، دەبێ ئەوە لەبەر ئەوە گەر تەنها خۆم بەم کارەوه
ماندۆ ببوایەم و یارمەتی شارەزایان و ئەدەب دۆستانم لەگەڵ تەبویات بەم
جۆرە بۆم ئەهاتە ئەهاتە نەهاتە ، و رەنگیش بۆ هەر بە ئەنجام نەگەشتایە ، بەلام
لەگەڵ ئەوەشدا من خۆم پێ ئەوە دەتیم کارەکم ناتەواوی هەیە و زۆری
تری بە بەرهەویە و نەتوانیوە کاروانی شیعری وەفاییت بگەیهنە دوا قۆناغ ،
بەلام ئەوەندە هەیە چیم پێ کرابێ درێغم نەکردووە و ، گویم لە ماندویتی
نەبوە و شەرمیشم لە پرسیار و داوای یارمەتی نەکردووە ، ئەوەی زۆر کارەکی
گران کردم نەبونی کەرەسە و نوسخە پاك و ریکی دیوانی وەفاییت بۆ کە
ئەگەر چەند نوسخەیهك دەسختی ئەو دیوانەم ببوایەت کارەکم رێکتر
دەبۆ ، بەلام « لە نەبونی هیچ ناکرێ » .

بەسەرگرتەوهیهك :

— تا ئێستە رێزایکی تایبەتی بۆ لیکۆلێنەوهی تیکستی کوردی
دانهێراوە و هەر کارێک لەم مەیدانەدا کرایت یان سەر بەخۆ کراوە ، یان
پشت بە رێزای گەلانی دراوسێ کراوە کە ئەوانیش بۆ سەرچاوەی
ئەوروپایی و موستەشریقه کان دەگەژێنەوه . منیش لە کاتی لیکۆلێنەوهی ئەم

دیوانه‌دا نه‌متوانیوه سهر به‌خۆ ریبازیکی تاییه‌تی بۆ لیکۆلینه‌وه‌ی تیکستی کوردی دابنیم و دوچاری که‌وانه‌ی ریبازی گهلانی دراوسێ بۆم ، که خالێکی سهره‌کێ له‌و ریبازه‌دا نه‌وه‌یه تیکسته که ههرچۆن هه‌یه ده‌بێ وه‌ک خۆی بنۆسری (هه‌له‌کان له‌ مه‌نه‌که‌دا راست نه‌کرینه‌وه) و ههر هه‌له‌یه‌ک بۆ له‌ په‌راویزه‌وه‌ دیاری بکری . منیش له‌ ژێر ته‌ئیری ئهم ریبازه‌دا گه‌لێ جار هه‌له‌ی ئاشکرام وه‌ک خۆی هێشتوه‌ته‌وه و له‌ په‌راویزه‌وه‌ باسم کردوه ، له‌ گه‌ل ئه‌وه‌یشدا هه‌ندی جار خۆم پێ نه‌گیراوه و هه‌له‌که‌م له‌ مه‌نه‌که‌دا راست کردوه‌ته‌وه و له‌ په‌راویزه‌وه‌ باسی ئه‌صله‌هه‌له‌که‌م کردوه . ئهم خاله‌ جیگه‌ی سهرنجه و ده‌بۆ هه‌مو هه‌له‌کانم به‌یه‌ک شپوه . یان به‌ راستی له‌ سهرموه ، یان وه‌ک خۆی له‌ گه‌ل ئیشاره‌دا - بنۆسیاه .

لیره‌وه ئه‌وه‌ ده‌رده‌که‌وی دانانی ریبازیکی تاییه‌تی بۆ
(لیکۆلینه‌وه‌ی تیکستی کوردی) کاریکه‌ خۆی دینیتیه‌ پیش و داوای چاره‌سهر له‌ شاره‌زایان و زانایانی کورد ده‌کات .

— له‌ ساخکردنه‌وه و ده‌رهینانی ئهم دیوانه‌دا مامۆسته‌ اه‌یمن ره‌نجیکی زۆری له‌ گه‌ل داوم و دوا‌یش نرخاندنی دیوانه‌که به‌ ئه‌ستۆی ئه‌و سپێرا . له‌ کاتی خوێندنه‌وه‌ی دوا‌یدا چه‌ند رایه‌کی خۆی تۆمار کردبۆ منیش را‌کانیم وه‌ک خۆیان له‌ جیگه‌ی خۆیاندا تۆسین ، با له‌ گه‌ل هه‌ندیکیشیان نه‌بۆبم و به‌ گۆیم نه‌کردبێ ، به‌ هیوای ئه‌وه‌ی سو‌دی خۆیان بیه‌خشن .

— به‌ گۆیره‌ی ئه‌و غه‌زه‌له‌ی که به‌ ناوی (کتاب شهد و شکر) له‌م دوا‌یه‌دا له‌ به‌شی فارسیدا تۆسیمان گوما‌ئیکی تر له‌وه‌دا په‌یدا ده‌بێ که وه‌فایێ له‌ ده‌ور و به‌ری ۱۳۲۰ — ۱۹۰۲ دا مردبێ — وه‌ک تۆسیمان — چونکه ئه‌و غه‌زه‌له به‌ رونی له‌ سهره‌تا که‌یه‌وه تۆسراوه که له‌ سالی (۱۳۰۷) دا وتراوه . جا ئه‌گه‌ر ئه‌و سه‌فه‌ره‌ی که وه‌فایێ ئهم غه‌زه‌له‌ی تیدا وتوه دوا سه‌فه‌ری حه‌جی

بقیج ، دۆر نیه بهم پتیه ههر لهو ساله دا - سالی ۱۳۰۷ - کۆچی دواپی
کردبسی .

— ئهو شیعرانه ی له پارچه ی ۱۳ پیتی (ئەلف) دا خستمانه ناو کهوانه ی
[] واته نیشانه ی ئهوه ی که تا ئیسته چاپ نه کراون . . . به هه له کراوه ؛
چونکه ئهو شیعرانه لهو پارچه ده رهینراون و له چاپه کاندای به پارچه یه کی
سه ره بخۆ بلاو کرانه ته وه . به لام ئه مه راست نیه و راست ئه وه یه که وه ک
(خ) قوسیمان ، به یه ک پارچه بنۆسین .

محمد مه د عه لی قه ره داغی

پیرست

ژماره نیوې په کهمې سهره‌تای هر پارچه شیعریک لاپه‌زه

پیتی نملف

۳	ګه‌ردشی چاوت قهراری عاشقی میسکین ده‌با	(۱)	✓
۴	سهری کولمت له ټیو زولفی سیادا	(۲)	✓
۵	تابی سهری کولمت ټو که وا زولفی به با دا	(۳)	✓
۶	(بیا ای جان من ساقی فدای ساغرت بادا)	(۴)	✓
۷	هرچی له‌سهر ټو ګه‌را شا ټو به ده‌وله‌تی روت	(۵)	
۸	له‌و شاره خه‌ده‌نگی صه‌نه‌میکم له جګه‌ردا	(۶)	✓
۹	مه‌ششاطه که شانه‌ی له‌سهری زولفی صه‌نه‌م دا	(۷)	✓
۱۰	کا‌کول‌ی به دم باوه که بادا به به‌ده‌ندا	(۸)	✓
۱۱	لیوه‌که‌ی ئالت ده‌لین : عاشق له سوتان به‌رده‌دا	(۹)	✓
۱۲	(ما رایت اللیل ان من لحظة صار الغدا)	(۱۰)	
۱۳	به خورزایی نیه سوتاوای روته عاشقی شه‌یدا	(۱۱)	✓
۱۴	هر که دی جه‌ننه‌ت به رودا زولفی پرتابی شکا	(۱۲)	✓
۱۵	غمزه‌ده‌ی زولفم به غمزه‌ی چاوی حه‌یرانم ده‌کا	(۱۳)	✓
۱۶	نه‌سیمې بادی نه‌وروزی شه‌میمې عه‌به‌ری هینا	(۱۴)	✓

پیتی بی

۲۱	ټو له‌بی جانان — به چاوت — من نه‌وا ټومه که باب	(۱)	✓

پیتی تی

- ۲۳ (۱) × نه لئمان سهر تا قه دهم سوتام و جانانم نه هات
- ۲۴ (۲) نیگارا ئه ی به غمزه ئافه تی دل چاوی بیمار
- ۲۵ (۳) دیسان به هه وری نیسانچ دونیا رهنگی ژه نگاری گرت
- ۲۷ (۴) × گوله ندام ئه ی طه نافی گهرده نم زولفی په ریشانت
- ۲۹ (۵) غمزه و نیگه ه و رو له خه می زولفی دو تادا
- ۳۰ (۶) × ئاره ق رو ی داگرتی له بهر پیکه نینت
- ۳۱ (۷) به س بن جیلوه ی زولف و خالان عاشقی روخساری خوت
- ۳۲ (۸) × یار هاته ته به سسوم به هه ناسه ی منی مه بهوت

پیتی دال

- ۳۴ (۱) × له ژیر زولفی سیا رو ی خسته دهر چاوی له دونیا کرد

پیتی دی

- ۳۷ (۱) دیسا نه سیمی به هار نه رم نه رم هاته خوار
- ۴۰ (۲) بادی نه ورؤزی ئه واهات گول وهشان و عطر بار
- ۴۱ (۳) × ئه ی چرای ظولمهت که ده ی دل ، ئه ی جهلای قوری به صهر

پیتی غهین

- ۴۴ (۱) × شهو له خه ودا من چراغ بوم دل چراغ بو جان چراغ

پیتی میم

- ۴۶ (۱) × فهرمویه که من پادشه هی حوسنی دل ئارام
- ۴۸ (۲) × ئه ری ئه ی به زولف و روخسار صه نه می چین ماهتابم

- (۳) بلې پيښم — گولې به هاريږم — له تو تا به كه ي جو دايم ؟ ۵۰
- (۴) × دهميك ساقى دهمت پيښه ده خيلى چاوه كانت بم ۵۲
- (۵) × خوشه روژي له عالم دهر به دهر بم ۵۴
- (۶) × نه گهر بې يادى زولف و چاوه كهت يه كه له حظه صاير بم ۵۵
- (۷) ✓ نهى حوققه يې شه هډ و شه كه رت ثابى حه ياتم ۵۵
- (۸) نهى نه شنهى خه ندهى زارت شيرين كاتى حه ياتم ۵۶
- (۹) نيگارا ! دوله را ! ناميهرمان ! يارى جهفاكارم ! ۵۸
- (۱۰) × گا ده سوتيتم گا ده گريتم غرقى ئاو و ئاورم ۵۹
- (۱۱) × به گولزارى ئيرهم — قوربان — ده پرسى گهر له نه حوالم ۶۰
- (۱۲) ✓ نه خوش و مه ستى دؤ چاوى كالم ۶۲
- (۱۳) ✓ تا بادى خه زان دايه گول و بهرگى ره زانم ۶۳
- (۱۴) × نهى غارم تي هوښ و خيره دم تيرگسى كالت ۶۵
- (۱۵) ✓ به جاريكى ته ماشاى تو ، فيدات بم ، هاودل و دينم ۶۶
- (۱۶) له داغى زولفى يار و عاريضى وهك لاله سوتاوم ۶۸
- (۱۷) كه هه ستا زولفى روى داپوشى من لهو داغه سوتاوم ۶۸
- (۱۸) × گوله كه م ده لپښ : نهوا دى هه مق و مختى چاوه چاوم ۷۰
- (۱۹) يار هاته وه ده ست و دلى خوم گرت و به سه رچوم ۷۱
- (۲۰) × دريغا باى خه زان دايه به هارى شوخ و ره عناكه م ۷۳
- (۲۱) × نهى (امام المرسلين ، شمس الهدى ، بحر الهمم) ۸۲

پيتى تون

- (۱) دلڼ پز خوښ و خوښ باره به غه مزه ي نازى چاومه ستان ۸۶
- (۲) × نهى پزته وى حوسنت هه مق رهنگى گوله باغان ۸۶

ژماره	نیوډی یه کممی سمره نای هر پارچه شیعریک	لاپږه
(۳) ✕	ئهو چاوانه وا خوماری نازن	۸۸
(۴) ✕	ئهری خه ندهی دهمت ئارامی دل کانی حیاتی من	۹۰
(۵) ✕	لهو روژه که دور بوه ته ووه سایه ت له سهری من	۹۱
(۶) ✕	خه طی ئازادی ئهو روژه به من دا دل ستانی من	۹۲
(۷)	جیلوهی صه با له هجهی شه مال ، بوی زولف و خالی یار دهمدهن	۹۴
(۸) ✕	ئهی دل و مره هو شیار ببه هذا طریق العاشقین	۹۹

پیتی واو

(۱)	ئهی ره فیکان وهر نه یاریم زور زه لیلیم دل شکاو	۱۰۱
(۲)	بو هه وایی زولف و دل چاکم له روی جانانه بو	۱۰۲
(۳) ✕	شه هیدی خه نجهرت ئهو روژه عومری جاویدانی بو	۱۰۴
(۴) ✕	گولیکم بو له دونیادا شکوفه ی باغی ره عنایی	۱۰۵
(۵)	ئهی له سایه ی سهری زولفت به نیگا وو خه ط و رو	۱۰۷
(۶) ✕	به چاوان غه مزموو ئیما مه فهرمو	۱۰۸
(۷)	ئهی مایه یی صه د فیتنه به دو ټیرگسی جادو	۱۰۹
(۸) ✕	عه زیم روحي شیرینم له من بوچی که ناری تو	۱۱۰
(۹)	ئهی جه ننه تی عه یشی ئه به دم ری گوزهری تو	۱۱۱
(۱۰)	په نجه ی له حه نا به ستوه — ئایا — گولم ئه مرؤ ؟	۱۱۲
(۱۱) ✕	سهرابستان خه رابستانه ئیمرؤ	۱۱۳

پیتی هی

(۱) ✕	له سهر روت کاډیه ی زولفت وه لابه	۱۱۵
(۲)	به لیوی تو به چاوی تو که وا هر مه ست و سهرمه سته	۱۱۶
(۳)	سهرگه شته وو شیواوه وه کو سایه له دوته	۱۱۷

ژماره	نيوې په كهمې سهره ناي همر پارچه شيعريك	لاپهزه
(۴)	دل ده نالي دهم به دهم سوتاوي تاوي فيرقه ته	۱۱۸
(۵)	نهي نهی زولفه كهت سهر تا قه دهم همر حلقه وو به نده	۱۲۰
(۶)	تو سهری زولفی بلاوت زولفی خاوت بامله ده	۱۲۰
(۷)	روژی طهرېب و وه قتي گول و فه صلی به هاره	۱۲۱
(۸)	دولبه را ! توبي و سهری زولفت به عاریض وا و هره	۱۲۳
(۹)	نهی خوش خه بهر نه سیمی سه هر په یکی عاشقان	۱۲۴
(۱۰)	ده میکی هه سته پی ، قوربان ، جه مالت عالم ئارا که	۱۲۸
(۱۱)	به م روخ و لهب مه یلی گولستان مه که	۱۲۹
(۱۲)	غمزه دهی خوتم نیشانه ی تیری موژگانم مه که	۱۳۰
(۱۳)	چ طه لیسیمیکه ؟ چ سیریکه ؟ چ سه وداییکه	۱۳۱
(۱۴)	قه د گول و رو گول و ده مانی گوله	۱۳۲
(۱۵)	نهی صه با ! تیک مه ده تو په رچهم و کاکولی گوله	۱۳۲
(۱۶)	له محبت به صه فا نیوې ماهیکی ته مامه	۱۳۳
(۱۷)	نهو زولفه دو تايه چ طه لیسیمیکه چ دامه	۱۳۵
(۱۸)	برینداره دلهم سه ودازه دهی زولفی دلارامه	۱۳۶
(۱۹)	به ماچی جان ده به خشی ، نهی مه سیحای عه صره ، بیستومه	۱۳۷
(۲۰)	دور له تو بو و زولفه دل حه ققی به لا و و هره مه	۱۳۷
(۲۱)	روژی طهرېب و که یف و ده می جونی کوتانه	۱۳۸
(۲۲)	تا خه نده یی گول کاشیفی نه سراری نیهانه	۱۴۰
(۲۳)	نهلای نهی ساقی یی مه ستان به حه ققی پیری مه یخانه	۱۴۱
(۲۴)	دلی پز ئیشی من بویه ودها خونا بی گریانه	۱۴۳
(۲۵)	حه ریقی ئاوری دوریم داغداري زولفی جانانه	۱۴۴
(۲۶)	خه راما ن به و سهری زولفی په ریشان چیه ره بنوینه	۱۴۵

- ٢٧) × ئەی حوسنی ئەزەل دا نه‌فەسێ خۆت بنوێنە ١٤٦
- ٢٨) × رۆحم به‌ فیدات ئەی گولی گولزاری مه‌دینه ١٤٨
- ٢٩) × له‌سه‌ر چی لێم زیزی چیه‌ چ قه‌وماوه ؟ ١٤٩
- ٣٠) × له‌ به‌ر نازی چاوبازان خورد و خه‌وم خوێناوه ١٥١
- ٣١) چاوه‌زێی موژده‌ی نه‌سیم ، تا له‌ گولشه‌ن دێته‌وه ١٥٣
- ٣٢) چین چین و تاتا [کر !] زولفی هه‌ری بکه‌وه ١٥٥
- ٣٣) مه‌مکوژه‌ تو گه‌رده‌نی خۆت زو له‌ زولفان دهرخه‌وه ١٥٦
- ٣٤) × تا به‌ تا له‌و رۆژه‌ تو زولفت به‌ رۆدا خسته‌وه ١٥٨
- ٣٥) × سه‌روه‌ یا عه‌ره‌ره‌ یا تازه‌ نیه‌الی چه‌مه‌ نه‌ ؟ ١٥٨
- ٣٦) × چاوی پز خوینم ده‌گێژم قبیله‌ که‌م په‌یدا نیه ١٥٩
- ٣٧) سه‌ده‌ هزار دل پیکه‌نتی وه‌ك گول به‌ دم بادی به‌هه‌شت ١٦١
- ٣٨) ÷ دلی دیوانه‌ له‌ سه‌ر زولفی له‌ عاله‌م به‌ریه ١٦١
- ٣٩) × کار و پیشه‌ی ئەم دله‌م چکه‌م خودا هه‌ر زاریه‌ ؟ ١٦٢

بیتی یی

- ١) × فه‌ره‌نگی میله‌ته‌ی ، کافر دلێ ، ئەگریجه‌ ته‌رسایین ١٦٤
- ٢) × سه‌هه‌ر مه‌ستانه‌ را بردم به‌ به‌ر ده‌رکی کلیسایین ١٦٥
- ٣) × هه‌تا رۆژی قیامه‌ت دیت و نابین ١٦٧
- ٤) ئەه‌ری حه‌یبی ره‌وانم ته‌یبی ده‌ردی جودایی ١٦٨
- ٥) تا تیرگسی تو نازی هه‌بێ غه‌مه‌ نوما بێ ١٧٠
- ٦) شه‌رحی ده‌ردی ئاره‌زو مه‌ندێ له‌ که‌س ته‌ئیری نابین ١٧٠
- ٧) زه‌ده‌ی رۆتم ، به‌ چاوی تو ، شیفام بێ لێوه‌که‌ت نابین ١٧٢
- ٨) ئەمان موطریب بێ ساقی وا بێ ١٧٣

ژماره	نیوه‌ی یه‌که‌می سه‌ره‌تای همر پارچه شیعریک	لاپه‌زه
× (۹)	موطرب وهره دهستی من و دامانی وهفات بئ	۱۷۶
× (۱۰)	وهفایج بوت‌په‌رستی تویه صد جار کوفری ظاهر بئ	۱۷۸
(۱۱)	سوتام به نازی فیرقه‌تی ، ساقی که‌رم که شه‌ربه‌تی	۱۷۹
× (۱۲)	ئه‌ی به ههر ئاوینه حوسنیك و ته‌جه‌لاییکی دی	۱۸۲
(۱۳)	که شاه‌ی دا له زولفی تار و ماری	۱۸۳
× (۱۴)	سولطانی هه‌مو سهر و قه‌دان ماهی حه‌صاری	۱۸۴
× (۱۵)	حه‌ریفان ئه‌له‌مان کوشتمی یارم ، چاوی بیماری	۱۸۷
× (۱۶)	هیند نه‌خوشی ده‌ردی دۆریم ومخته گیان و دل ده‌ری	۱۸۸
(۱۷)	ئه‌ی غه‌زالانی خه‌طا ، ئاهوی چین ، که‌بکی ده‌ری	۱۹۰
× (۱۸)	تاییکی ریشه‌یی دل به توکی غه‌مه‌دا دا	۱۹۲
× (۱۹)	ئه‌و دولبه‌ره وا باده به چاوان ده‌فروشی	۱۹۸
× (۲۰)	ئه‌و غه‌مه‌ به چاوی به شه‌هیدان ده‌فروشی	۲۰۰
× (۲۱)	به یادی زولفته ئارامی روح و راحه‌تی جانی	۲۰۱
(۲۲)	یارم که قه‌دی به‌رزی صد نه‌خلی شه‌جه‌ر دینئ	۲۰۲
(۲۳)	ئه‌گه‌ر چی بادی نه‌ورۆزی نه‌ویدی وه‌صلی گول دینئ	۲۰۳
× (۲۴)	دلی دیوانه ویصالی له‌بی جانانی ده‌وی	۲۰۵
× (۲۵)	له باغان ئاه و نالین دئ ، ده‌لین شای یتو گولان روئی	۲۰۵
× (۲۶)	به بئ‌باکی ده‌میکی هات و داغی کردم و روئی	۲۰۸
× (۲۷)	به نازیکی کوشنده‌ی صد هه‌زار جان و دل ئیفتاده‌ی	۲۰۸

باشماوه‌ی یتی (رئ)

× —	یا ره‌سوله‌للا ده‌خيله‌ك رۆم نییه یتیه حوزور	۲۱۰
-----	--	-----

قسمت فارسی

- ۱ -

- (۱) ای صفا بخش جان نسیم صبا
 ۲۱۵
 (۲) بتم بر طلعت خود شانه زد زلف چلیپارا
 ۲۱۷
 (۳) ای ترک خطا ماه ختن سرو خود آرا
 ۲۱۸
 (۴) تاریک مکن روز مرا باز نگارا !
 ۲۱۹
 (۵) ای ترک خطا ، ماه ختن ، سرو خود آرا
 ۲۱۹
 (۶) باغبان از ما در گلزار بندیدن چرا ؟
 ۲۲۰
 (۷) شانه زد بر روی خود چون طره دلاله‌را
 ۲۲۱
 (۸) حلقه زد چون دردی زلفا رخ جانان را
 ۲۲۱
 (۹) بشکست چو زلف سیه مشکفشان را
 ۲۲۲
 (۱۰) آن روز کزان طره برخ بست شکن‌را
 ۲۲۳
 (۱۱) ز دست خود مده ای دیده یاد زلف مشکین‌را
 ۲۲۴
 (۱۲) عبیدالله رئیس مرشدان و قطب ملتها
 ۲۲۴

- ب -

- (۱) ای خم زلف سیاه تو جنابش مستطاب
 ۲۲۷
 (۲) ساقیا ! سوختم بیا بشتاب
 ۲۲۸
 (۳) هان ! وفایی چه خفته دریاب
 ۲۲۹
 (۵) صبا از من بگو با آن مه نا مهربان امشب
 ۲۳۲
 (۴) خوش همی غلطد برویش طره‌ء پر پیچ و تاب
 ۲۳۲
 (۶) مرا بیتاب داری هر دم ای زلف بتاب امشب
 ۲۳۳

- ت -

- (۱) گوشه‌ء چشم توم گوشه نشین کرد ز خود ۲۳۵
- (۲) طرّه از باد وزان لزران بروی دلبراست ۲۳۶
- (۳) ای رخ و زلفت شب تاریک و روز روشن‌است ۲۳۶
- (۴) ای فتنه‌ء عالم به نگاه ! این چه جمال‌است ؟ ۲۳۷
- (۵) ای آنکه خلت سبز و لب آب حیات است ۲۳۷
- (۶) گر کاینات نامه شود صد هزار بار ۲۳۸
- (۷) زلف مشکین بین که بر عارض پریشان کرده‌است ۲۳۹
- (۸) ای بیادت عاشقان‌را هر نفس ۲۴۰
- (۹) بر دل و بر دیده گفتم : هر کجا خواهی بیا ۲۴۱
- (۱۰) قلم بدست من اندر سواد خطه‌ء ظلم ۲۴۱
- (۱۱) ای راحت دل قوت روان لعل لبانت ۲۴۲
- (۱۲) خطا گفتم که زلفت مشک چین است ۲۴۲
- (۱۳) براه دوست کسی سر نهد سبک باراست ۲۴۳
- (۱۴) دلبری دارم که در عالم نظیرش کمتر است ۲۴۴
- (۱۵) ای بت چین ای بلای جان خط و خالت ۲۴۵
- (۱۶) بفریادم رس ایجان عزیزان لعل شرینت ۲۴۵
- (۱۷) کشیده طره سر از اختیار عارض قامت ۲۴۶

- د -

- (۱) رفتم کنارش امروز جای گوش‌واره‌ام داد ۲۴۸
- (۲) دل که با طرّه جانان سر سودا دارد ۲۴۸
- (۳) بگذار تا بگیریم در دیر راهبانان ۲۴۹

ژماره	نیوه ی یه کهمی سهره تای همر پارچه شیریک	لاپوره
(۴)	جز سر زلف تو دل که راه ندارد	۲۵۰
(۵)	هر شام و سحر روی تو دیدن مزه دارد	۲۵۱
(۶)	دو هفت سال ریاضات خاك شمذینان	۲۵۲
(۷)	سیه شد زلف با خورشید رو تا آشنایی خود نمائی کرد	۲۵۳
(۸)	بر چهره ، زلف خویش از پیچ و تاب کرد	۲۵۳
(۹)	بتم چو طره بر خسار خود فشان میکرد	۲۵۴
(۱۰)	حسنت بفتح کشور دل اهتمام کرد	۲۵۴
(۱۱)	چشم سیاه مستت با ما به بین چها کرد	۲۵۵
(۱۲)	آن شکر خنده بوصل دهنم شاد نکرد	۲۵۷
(۱۳)	بجان آمد دلم تا کی دل ، ای جان ، بی دوا باشد	۲۵۷
(۱۴)	شادی من نه بخلد نه به کوثر باشد	۲۵۸
(۱۵)	دل دیوانه دارم دمی بیغم نخواهد شد	۲۵۹
(۱۶)	مرا که دوش دو چشم از غم نگار تر آمد	۲۶۰
(۱۷)	دوش اندر میکده چون وجه زیبا زدند	۲۶۰
(۱۸)	شکل و بالای ترا ، یارب ، چه شیرین بسته اند	۲۶۴
(۱۹)	در ازل سنبل گیسوی ترا شانه زدند	۲۶۴
(۲۰)	بت من طره چو بر برگ سمن بر شکند	۲۶۵
(۲۱)	من توبه ز هر چه شیخ گوید پس ازین	۲۶۶
(۲۲)	مستانه چو از میکده بیرون آید	۲۶۷

- س -

(۱) ای شکر اگر وانرسی خال مگس

- م -

- (۱) جانا شب دوش مرغکی غالیه فام ۲۶۹
- (۲) خوشا روزی ز دنیا در بدر بم ۲۶۹
- (۳) نگارینم ! دل و جانم ! حبیبم ! ۲۷۰
- (۴) هم چو شاهین بهوس بال پری بگشادم ۲۷۱
- (۵) رنجیده یاران ز دوران گله‌دارم ۲۷۲
- (۶) من که در گوشه کاشانه دلی خوش دارم ۲۷۳
- (۷) بخیال تو بهر جای که من می‌نگرم ۲۷۴
- (۸) گر من سوخته بر شاهد خوبان برسم ۲۷۵
- (۹) بکوی یار هر دم از فراق یار مینالم ۲۷۵
- (۱۰) ای آفت دل بلای جانم ! ۲۷۶
- (۱۱) بی تو ای دوست فلانم که چگوریم چونم ۲۷۸

- ن -

- (۱) السلام ای باغ رویت (جنة المأوی) من ۲۷۹
- (۲) یار ارمنی مذهب ! شوخ عیسوی ملت ! ۲۸۰

- و -

- (۱) این تطاول بین که از دست شب یلدا کشم ۲۸۱
- (۲) ای دلبرا ! ای دلبرا جانم فدای جان تو ۲۸۲

- ه -

- (۱) فدای جان پاکت این غلام در بدر کرده ۲۸۴
- (۲) مرا تحیر از آن زلف و روی فرگس مست است ۲۸۴

- ی -

- (۱) شب است این زلف ، یا روز جدایی ؟ ۲۸۶
- (۲) ای روی تو ابروی تو وان دو لب شیرین ۲۸۷
- (۳) نمیدانم چرا ای دیده چندین خون فشان هستی ؟ ۲۸۸
- (۴) کرم خواندی ، ستم راندى ، وفا گفتى ، جفا کردى ۲۹۳
- (۵) ندانم با وفاداران جفاکاری چرا کردی ؟ ۲۹۴
- (۶) گفتم به بت ساده : که ای ترك خجندی ۲۹۵
- (۷) در هر دو جهان گراثر عشق نبودی ۲۹۶
- (۸) شنیدم کز (وفایی) لطف کردی یاد فرمودی ۲۹۶
- (۹) سیبا به نزاکت تو لازم ۲۹۷
- (۱۰) تا کی چو کمند مشکبارش ۲۹۹
- (۱۱) ای بمصر سودایت صد عزیز قربانی ۲۹۹
- (۱۲) دریغ عهد گل و عاشقی و روز جوانی ! ۳۰۰

مثنویات

- (۱) زد صفیر مرغ جان بالای عرش ۳۰۳
- (۲) موسی جان باشد بر طور عشق ۳۰۴
- (۳) کای نسیم منزل جانان من ۳۰۵
- (۴) شانه کن زلف سیاهش با ادب ۳۰۸
- (۵) فی غلط گفتم که خورشید هداست ۳۱۰

- ۳۱۲ (۶) دل گرفتار بالای عشق تست
- ۳۱۳ (۷) حق آن روحانیان باهمند
- ۳۱۵ کتاب شهد شکر

۳۲۲ پاشبه‌ند

* * *

راست کردنه‌وی هه‌له‌ی چاپ

لاپه‌زه	دێتر	هه‌له	راست
۱۵	۱	کارگا	کارگاه
۱۸	۸	شيعره‌يش	نهم شيعره‌يش
۲۴	۲۳	سابلاخی	سابلاختی
۴۸	۱۷	روح	روح
۴۸	۳	دل‌ئارام	دل‌ئارام
۵۳	۸	؟	!
۶۳	۴	بزو	به‌رو
۸۱	۱۸	همو	همو بران
۱۲۱	۲	نه‌زوخی	نه‌زوخی
۱۲۳	۳	بی	بی
۱۲۴	۲۰	فروشه	فروشه
۱۳۵	۴	وه‌حشی	وه‌حشی
۱۳۸	۱۳	جوته	جوئی
۱۴۴	۱	دوریم	دوریم

لاپهزه	دېتر	هه‌له	راست
۱۶۲	۱۵	—	(۳۹)
۱۹۳	۸	ده‌زېسی	ده‌زېسی
۱۹۹	۱۴	زولف و	زولفی
۲۰۱	۱۷	نهم	نمو
۲۱۹	۱۷	سروآرا	سرو خود آرا

نهو پارچه پینچ دېتر یه‌ی که به‌م‌رسته‌یه ده‌ست پې‌ن‌کات : «مام‌ستایان زه‌بیحی و هیمن . . تاد» له لاپه‌زه (چل و نو) دا ، شوینی راسته‌قینه‌ی له‌پاش پارچه شیعری «هزار صه‌وم و صه‌لات بی» یه له لاپه‌زه‌ی (چل و هه‌شت) دا.

★ ★ ★

نرخى (٦٥٠) فلسه

دهست پښ كړدنې له چاپ دان ١٩٧٨/٤/١

لښ بونه وه له چاپ ١٩٧٨/٨/١

له كټيځانه ي نيشتمانيدا

ژماره ٤٠٣ ي سالي ١٩٧٨ ي دراوه تي